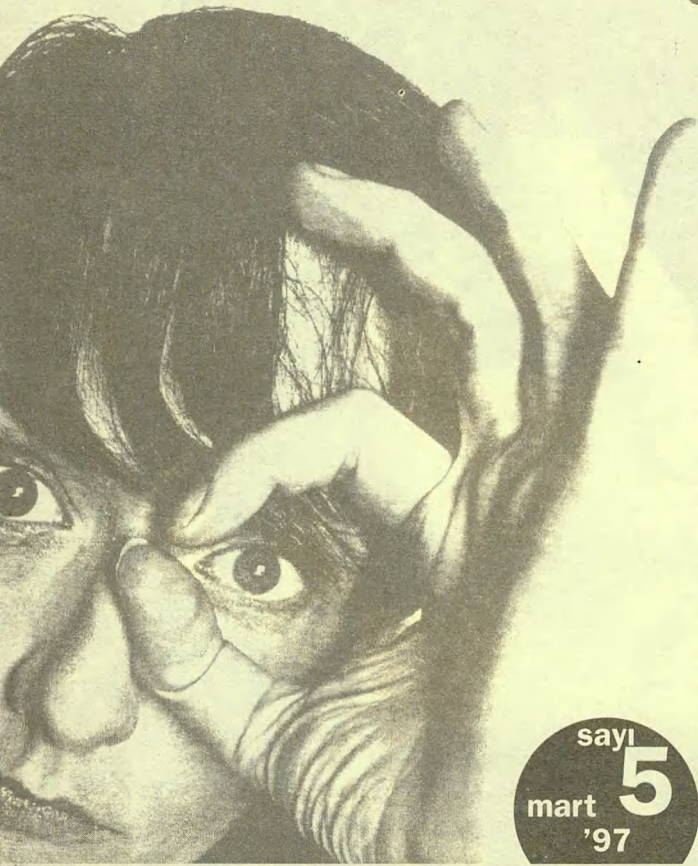

mahzuni şerif-charlie parker-taner öngür-pearl jam-burhan öçal

170 000 TL
kdv dahil

ROLL

Rage Against The Machine

sayı
5
mart
'97

sincanlı oğuz+seyfi doğanay+leonard cohen

Martha

Operatör, şu numarayı bağla artık
Zor tutuyorum gözyaşlarımı
Yıllar oldu, bakalım tanıyacak mı yaşlı sesimi
Merhaba Martha, benim, Tom Frost,
Evet, şehirlerarası arıyorum
Kaç para yazar dert etme ne olur
Kırk yıldan fazla oldu Martha,
Anımsa beni lütfen
Seninle bir kahve içelim
Eski güzel günlerden bahsedelim
Şiirler, yazılar ve Martha
Her şeyim sendin, senin her şeyindim
Yarını hiç dert etmedik
Kederlerimizi kaldırdık rafa
Yağmurlu bir günde indirmek için
Kendimi çok yaşlı hissediyorum
Sen de yaşlandın tabii
Kocan, çocukların nasıl?
Biliyorsun, ben de evlendim
Şanslısın, seni koruyacak birini buldun
O günlerde çok gençtik, aptaldık
Şimdi olgunuz ve güzel günler geride kaldı
Şiirler, yazılar ve Martha
Her şeyim sendin, senin her şeyindim
Yarını hiç dert etmedik
Kederlerimizi kaldırdık rafa
Yağmurlu bir günde indirmek için

Yani başında titredığım sakın akşamları anımsıyorum

Güvertede Titrerken

Ailemi, tüm dostlarımı terkediyorum
Vücudum evde, kalbim rüzgârda
Gazete manşetine bakar gibi
Gökyüzüne, bulutlara bakıyorum
Gözyaşlarımın tuzlu tadı ve dolunay
Biliyorum Martin Eden gurur duyacak
Benimle ve benden önce denizin çağrısına uyanlarla
Gemi direğinin tepesinde şarkımı söylüyorum
Güvertede titrerken uzaklara yelken açıyorum
Sis inceliyor, kumlar kayıyor, sürükleniyorum
Kaptan Ahab, üzerimde beş para yok
Rahat bırak, tek başıma yoluma gideyim
Mavi sular kızım olsun
Su üstünde taş gibi sekeyim
Karıma söyleyin, ne olur ağlamasın
Elvedamı gökyüzüne ay ışığıyla yazdım
Yabancıyım buralarda
Kimse "Yeter artık, git" diyemez bana
Güvertede titrerken uzaklara yelken açıyorum
Sis inceliyor, kumlar kayıyor, sürükleniyorum
Kaptan Ahab, üzerimde beş para yok
Rahat bırak, tek başıma yoluma gideyim
Mavi sular kızım olsun
Su üstünde taş gibi sekeyim
Ailemi, tüm dostlarımı terkediyorum

Yol Aynmı

Kanında kötü tohumlar taşısa da
Önceleri George sıradan, normal bir gençti
Bir gün şeytanın sihirli kurşunlarıyla tanıştı
Dönüşü olmayan bir anlaşmayı yaptı
Tıpkı esrannın insanı eroine sürüklemesi gibi
Düşünme kurşunları alsam mı almasam mı diye,
Ayr köşeye birkaçını kötü günler için
Hepimiz kötü günler yaşıyoruz
Kurşunların sihirden medet umdukça
Onlarsız yapamaz olursun
İster sihir de, ister başka bir şey
Kandırmaya kendini
Kapana kısıldın bir kere
Tıpkı George gibi
Elinde kurşunlar
Bir yol ayrımında bulursun kendini
Elinde bunlar varken
Attığını vuracaksın sanırsın
Ama biliyorsun, papaz ve pilav meselesi
Sen nereye nişan alırsan al
Şeytanın sihirli kurşunları
Hep kendi istediği hedefi vurur
Zavallı George
İşte bunu anlayamadı

Türkçesi: Katıkol Melih

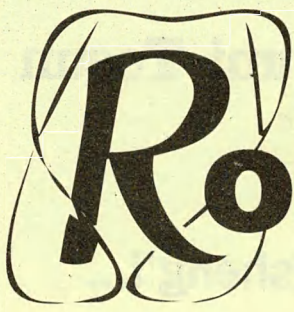
Waits

Kara Şövalye

Hadi sen de takıl Kara Şövalye'ye
Eskisi gibi eğlenelim
Uzan kara orumceğin ağına
Kanını şarap niyetine içeceğim
Hadi katil bize
Korkma, günah değil
Soyun derinden
Dans et kemiklerinin etrafında
Hadi sen de takıl Kara Şövalye'ye
Eskisi gibi eğlenelim
Kanını şarap niyetine içeceğim
Kurşunların uçtuğu Harlem'in göbeğinde
Kara Şövalye'yle bırakacağım seni
Kanın akacak
İşini bitirdiklerinde
Ancak davranabileceksin silahına
Tam aradığın şey var elimde
Hadi sen de takıl Kara Şövalye'ye
Birlikte yapalım bu işi
Kıyak bir yemek yiyelim
Neşemizi bulalım
Kafatasını tabak niyetine kullanabilir miyim?
Hadi sen de takıl Kara Şövalye'ye
Eskisi gibi eğlenelim

Tom

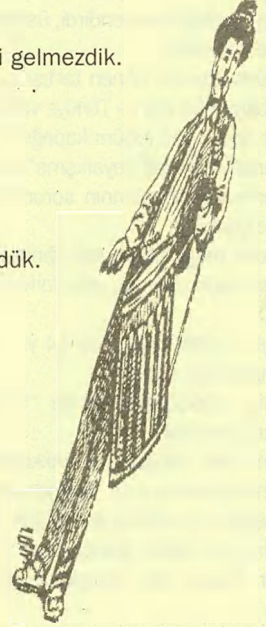

SELAM OLSUN ERKİN'E

Roll 1 tane, 1 tane...

Roll 1 tane, 1 tane, derdimiz 10 bin tane...!
Sorma gitsin halimiz, dünyalarda 1 tane...
Hadi dilimize geleni söyleyelim, hadi anlatalım içimizde kalmasın.
Ama önce kadehler kalsın...
Biri acılı ezme söylesin, biri de hemen boşları alsın.
Bunu burada bir daha tekrarlayalım: Olan oldu bir defa, bari hepimize yarasın...
Patron Adana kebabı yollasın, isterse hesabı peşin alsın.
Öyle sevdalı durmayalım, hadi Roll'layalım.
Roll 1 tane, 1 tane...
Derdimiz 10 bin tane..!
Doğarken dünyanın böyle olduğunu bilmezdik, elimizde olsaydı belki gelmezdik.
Değirmende un muyuz, denizde yosun muyuz?
Derdimiz var çekilmeyen...
Aşkımız var bilinmeyen...
Sabrımız var yorulmayan...
Bilgisayarların dili yok, onlar söylemez, biz söyleriz.
Hadi dilimize geleni söyleyelim, hadi anlatalım içimizde kalmasın.
Dertlerin deryasını aradık bulduk, her derdi ayrı ayrı karşımızda gördük.
Hadi biri acılı ezme söylesin, biri de hemen boşları alsın
Öyle sevdalı durmayalım, hadi Roll'layalım...
Roll 1 tane, 1 tane...
Derdimiz 10 bin tane..!
Bir anlatmaya kalksak, zamanın beyni durur, denizler kurur.
İyisi mi, ne zamanın beyni dursun, ne denizler kurusun.
Varsın içimizde kalsın.
Biri acılı ezme söylesin, biri de hemen boşları alsın.
Öyle sevdalı durmayalım; en hızlı durumlara başlamadan önce,
hadi Roll'layalım güzelce:
1000 selam hepimize
Roll 1 tane, 1 tane..!

mahzuni şerif-charlie parker-taner öngür-pearl jam-burhan öçal

4 Ajans

9 Fotosentez

10 Arabesk kan tazeliyor

11 Sincanlı Oğuz

12 Seyfi Doğanay

14 Anadolu mozaïği ve
rock'un aksak çehresi

16 Pulp

20 Rage Against The
Machine

23 Make-up

24 İlk albümler

26 Starlar cennetten kovuldu

27 Pearl Jam

28 Jak Esim

30 Burhan Öçal

32 Leonard Cohen

36 Aşık Mahzuni Şerif

38 Charlie Parker

40 Pub rock

42 Mod

43 Fender

44 Berlin tripleri

46 Gayd

48 Albümler

56 En çok satanlar vs.

57 Taner Öngür

61 Sinema Günleri

62 Ansiklopedi

ROLL

Abdurrahim Soğan, Cem Dizdar, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Duygu Akın, Ender Ergün, Eray Makal, Ensar Altun, Erdir Zat, Emre Çağatay, Fatih Özgüven, Gökalp Baykal, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Haydar Ergülen, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Nedim Yalçı, Nejla, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Salih Nazım Peker, Sarp Keskiner, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemen, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk

Baskı: Serler Matbaası **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselvililer Caddesi 64/3 Taksim İstanbul **Tel** 212 245 29 13 **Yıl** 2, **SAYI** 5 - MART '97

İmtiyaz Hakkı: Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi

hatırla!

Aralık 1995'de Çin'de 14 yıla mahkum olan Wei Jingsheng'i... Ekim 1995'de Türkiye'de "kaybolan" Fehmi Tosun'u...

U2'nun son albümü, büyük tartışmalarla geldi. "Zooropa" öncesi U2 ile "geleceğin müziğini yapan" U2, zaten öteden beri irili ufaklı pek çok tartışmanın konusuydu. Yeni albümleri "Pop", her şeyi yeniden alevlendirdi, üstelik daha stüdyo aşamasındayken.

Müzik üzerine dönen tartışmalar bir yana, "Pop" albümünün Çin ve Türkiye vatandaşları için apayrı bir önemi var. Albüm kapağında yer alan iki ibare, "enternasyonal dayanışma"nın yanısıra, bu iki ülkenin vatandaşlarının sorumluluğuna bir gönderme çünkü...

Metal rengi albüm kapağının bir köşesine küçük puntolarla dizilmiş, ama farkedeni sarsan iki cümle...

Aralık 1995'de Çin'de 14 yıla mahkum olan Wei Jingsheng'i hatırla!

Ekim 1995'deTürkiye'de "kaybolan" Fehmi Tosun'u hatırla!

Çinli Wei Wingsheng hakkında bir bilgimiz yok. Ama anlaşılan o ki, ekonomide hayli liberal, ama özellikle iç politikada çok katı devletçi Çin yönetiminin en büyük ayıplarından biri olarak gün sayıyor. Ancak Wei Wingsheng, yalnız başına değil,

özellikle de "Pop" albümünden, U2'nun "enternasyonal selam"ından sonra...

Fehmi Tosun'sa her gün duyabileceğimiz bir isim... Babamızın, abimizin, dayımızın, amcamızın, komşumuzun, arkadaşımızın ismi olabilecek bir isim. Ve U2'nun, dört İrlandalı adamın albümünde onun ismi var: "Fehmi Tosun'u unutma..." Fehmi Tosun'un neden unutulmaması gerektiğini uzun uzadıya anlatmak gereksiz, bunca sözden, yazıdan, eylemden sonra...

Fehmi Tosun'un, Berat Günçakan'ın "Cumartesi Anneleri" adlı kitabından derlediğimiz hayat öyküsü şöyle:

1958 'de Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı 150 hanelik Licök köyünde doğmuş... Annesi, en küçük kardeşlerini doğururken ölmüş. Liseyi bitirdiği Diyarbakır'da üvey annesi yanında istemediği için kalamamış, köye dönmüş.

Aynı köyden Hanım'la evlenmiş, 22 yaşındayken. Babası tarlasından bir kısmını onlara vermiş; ekip biçmeye, öylece geçinmeye başlamışlar. Beş çocukları olmuş, Besna, Jıyan, Bahoz, Mazlum, Ali... Derken çevre köyler bir bir silahlanmaya, herkes korucu olmaya başlamış. Licök köylüleri bunu ka-

bul etmemişler. Baskılar başlamış, "PKK'lı mısınız, sizi devlete şikayet ederiz, burada sağ bırakmayız" diye... Baskılar sonucunda ilk öldürülenlerden biri Hanım'ın ağabeyi Maşrup olmuş, sonra da babası... Bir gece de Fehmi alınmış evden, altı köylüsüyle

götürülmüş: Üç yıl dokuz ay... Hapisten çıktıktan sonra oralarda kalamayacağını anlamış Fehmi, İstanbul'a gitmiş. Hanım, önce kayınpederiyle birlikte kalmış, bir süre sonra o da gitmiş Fehmi'nin yanına.

Avcılar'da bir ev kiralamışlar. Fehmi pazarlarda seyyar satıcılık yapmaya başlamış, Hanım'sa evde dikiş dikmeye. Hiç alışkın olmadıkları büyük şehir hayatı, her gece rahatsız edildikleri, kurşun sesleriyle yataklarından fırladıkları Licök'ten daha rahatmış... Hanım, Avcılar'daki sokaklarından başka bir yer görmemiş İstanbul'da, evden dışarı çıkmazmış zaten, hem iş, hem bakılması gereken çocuklar yüzünden... Fehmi ise işten eve, evden işe... Ama, en azından, insanın gününe gecesine hükmeden vakitsiz bir ölüm korkusu yokmuş...

19 Ekim 1995'e kadar...

Ali ve Besna, pazarda babalarına yardım ediyor. O akşam Ali saat 7'de eve dönmüş. "Babanız pazara gelmedi mi" diye sormuş Hanım. "Geldi, torbasını bırakıp gitti, bir daha da uğramadı. Besna da bakkala gitti, şimdi gelir" demiş Ali. Beş dakika sonra Besna gelmiş, soluk soluğa: "Babam bahçede, iki adamla birlikte, onu kollarından tutmuşlar."

Hanım hemen balkona çıkmış. Beyaz bir Renault, arabanın yanında uzun boylu, uzun saçlı genç bir adam. Araba çalışıyor.

Hemen arka balkona koşmuş Hanım. İki adamın Fehmi'yi sürükleye sürükleye götürdüğünü görmüş. "Fehmi" diye seslenmiş. Fehmi balkona çevirmiş başını ve Hanım'ın duyabildiği son cümlelerini söylemiş:

"İmdat, beni götürüyorlar, öldürmeye götürüyorlar!"

Bir daha Fehmi'den haber alamamış Hanım. Ne polisten bir ses çıkmış, ne savcılıktan, ne de çağrıldığı DGM'den...

Hanım Tosun, artık bir Cumartesi Annesi. Fehmi Tosun'dan ise tek bir haber bile yok...

Ve U2, albüm kapağına koyduğu tek cümleyle uluslararası bir kampanya başlatmış bulunuyor. U2'nun "Pop"unu alan herkes Fehmi Tosun'dan haberdar olacak. Bir "hukuk devleti" olan Türkiye Cumhuriyeti'nde bir vatandaşın "kaybedilebildiğini" görecektir, bilecek.

Peki neden Fehmi Tosun ve Wei Jingsheng?

Cevap çok açık: Onların şahsında bütün kayıpların, baskıların, zulümlerin, özetle insan hakları ihlallerinin hesabının sorulması.

U2'nun yıllardır iş edindiği, neredeyse bir "varoluş sebebi" haline getirdiği de bu zaten: Adaletin olmadığı yere sahne spotlarını tutmak ve insanları, yani ulaşabildiği herkesi, milyonlarca insanı "görev ve çağırma"...

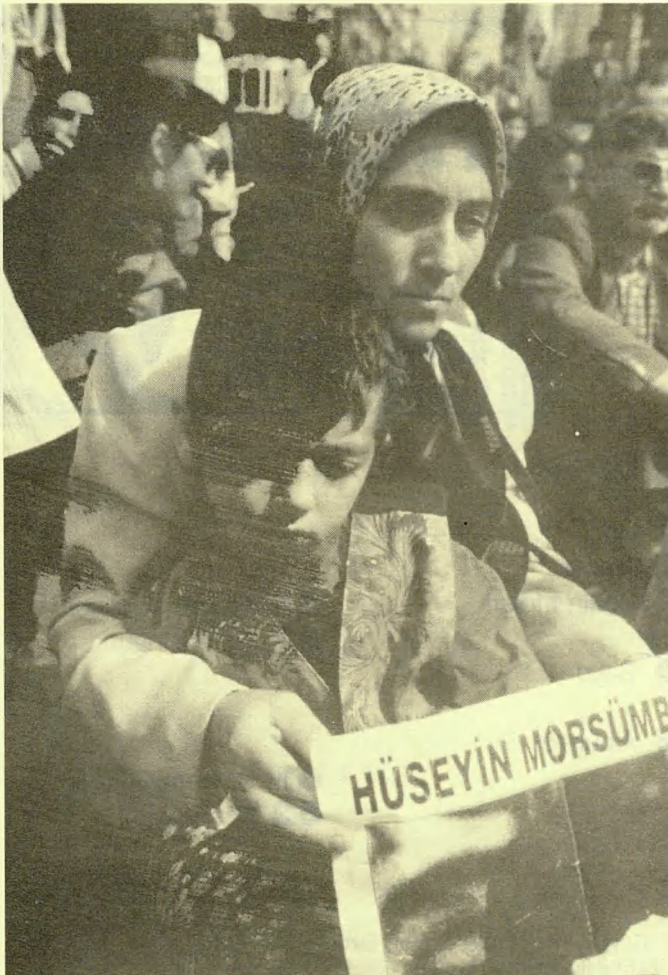
Bosna'da da U2 vardı. Zooropa Tour'un Almanya konserlerinde şarkılarını evleri yakılan, yanarak ölen Türkler için söylediler. Albüm kapağına not düşmeleri de yeni bir yöntem değil, "Zooropa'da da Malawi'den Vietnam'a bir çok isim saymışlar, yine insanları "hatırlamaya", "unutmamaya" çağırıyorlardı. Uluslararası Af Örgütü ve Greenpeace için de yıllarca çalıştılar, didindiler. Zaten "Pop'ta Wei Jingsheng ve Fehmi Tosun'u takip eden üçüncü çağrı da şu: "Greenpeace'e katıl!"

U2, dünyanın her tarafında, ülke, devlet, millet, sınırlar, rejim tanımadan bütün haksızlıkların üstüne gidiyor, sesini duyurabildiği kadar duyuruyor, üzerine düşeni hakkıyla yerine getiriyor.

Ve herkese örnek teşkil ediyor. "Hafıza beşer insan ile malüldür" a karşı, ısrarla "unutma" diyor. Ve akla Milan Kundera'nın ünlü sözünü getiriyor: Unutmaya karşı verilen mücadele, iktidara karşı verilen mücadeledir.

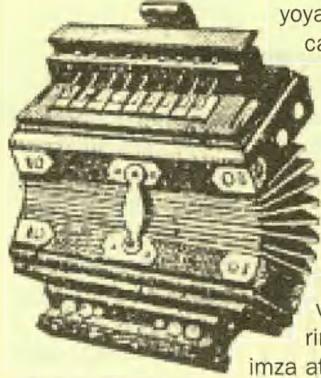
Aralık 1995'de Çin'de 14 yıla mahkum olan Wei Jingsheng'i hatırla!

Ekim 1995'deTürkiye'de "kaybolan" Fehmi Tosun'u hatırla!

Fehmi Tosun'un eşi Hanım Tosun ve oğlu Mazlum Tosun her cumartesi Galatasaray'da...

Eski Cars'ın eski solisti **Ric Ocasek**, 93 yılından beri ilk defa bir albüm için stüdyoya girdi. Mayısta çıkacak albümün "asistan"

listesi kalabalık: Smashing Pumpkins'in solisti Billy Corgan birkaç parçanın prodüksiyonuna katkıda bulunuyor. Daha önce Weezer, Bad Religion ve Nada Surf albümlerine prodüktör olarak imza atan Ocasek, yeni albümün eşlikçilerini de bu gruplardan devşirmiş:

Bad Religion'ın gitaristi, Nada Surf'ün davulcusu ve Hole'un başçısı.

İngiltere'deki meşhur Glastonbury festivalinin bu yaz sürpriz bir konuğu var: **David Bowie**. Üstelik bu tek konsere mahsus olmak üzere Ziggy Stardust karakteri yeniden canlanıyor... Ayrıca Amerikalı underground rock grupları bir araya gelip Bowie'yi ihya etmeye karar verdiler. "Crash Course For The Ravers" isimli tribute albümde Mercury Rev, Magnetic Fields, Swell, Hazel, Capsize 7, Golden Delicious, King Black Acid ve Ventilator birer Bowie parçasını alıp icabına bakacaklar. Undercover adlı bir plak şirketinden çıkacak ve mahdut miktarda basılacak albümün memleketimize ulaşması pek mümkün gözüküyor. Ama canınız çekiyorsa plak şirketiyle yazışabilirsiniz: PO Box 14561, Portland, OR 97293

Foo Fighters'dan ex-Nirvana **Dave Grohl**, "Touch" ismindeki Paul Schrader filmi için iki şarkı yazdı. Bir tanesinde Veruca Salt'tan Louise Post, diğerinde gitarist John Doe Grohl'a eşlik ediyorlar. "Touch"ta başrollerde Bridget Fonda ve Christopher Walken var. Bir grup evangelistin hikayesinin anlatıldığı filmin çıkış noktası, Elmore Leonard'ın yirmi yıl önce yazdığı aynı isimli roman.

Dexys Midnight Runners'dan **Kevin Rowland** ve Ha-

ircut 100'dan **Nick Heyward** yeni albümlerini birkaç sene öncesine kadar gayet iyi işler gören indie şirket Creation için hazırlıyorlar.

Kevin Rowland en ünlü şarkıları "Come On Eileen" in aslında kendisine ait olmadığını 14 sene sonra itiraf etti. Şarkının sahibi arkadaşı Kevin Archer'miş.

REM Noel için espri mahiyetinde bir single hazırlamış ama dinlememiş değiliz: Gloria Gaynor'ın "I Will Survive"nin sıkı bir yorumu. Bir başka deyişle, Ajda'dan "Kapı açık arkana dön ve çık"ın "cover"ı.

Londralı tekno ikilisi **Chemical Brothers**'in yeni albümü "Dig Your Own Hole" bu ayın sonlarında yayınlanıyor. Albümde Noel Gallagher'le birlikte kotardıkları "Setting Sun" da yer alıyor. Ayrıca Mercury Rev, Beth Orton ve Ruts'in eski başçısı Segs kimi parçalarda desteğini esirgememiş.

Björk, yeni klibi "I Miss You"da artık bir çizgi film karakteri.

"Clash yeniden toparlanıyor" dedikularına vesile olan Tibet'e yardım konseri, 17 Şubat'ta (Tibetliler için yeni yıl) Clash'sız biçimde New York Carnegie Hall'da gerçekleşti. Katılanlar arasında **Michael Stipe, Natalie Merchant, Patti Smith, John Cale, Ben Harper, Billy Corgan, Philip Glass** ve **Allen Ginsberg** vardı.

Trip-hop diyarlarının gözde ekibi **Sneaker Pimps**, Prodigy'nin "Fi-

restarter"ını eski model bir folk şarkısına çevirip yorumlamaya hazırlanıyor. Şarkıcıları Kelli de Bryan Ferry'yle birlikte bir takım kayıtlar için stüdyoya girdi.

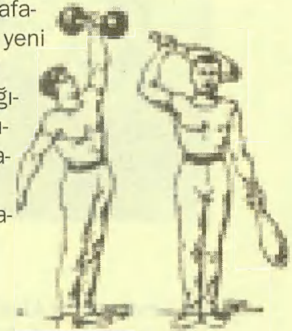
Pulp'da 13 senedir keman çalan **Russell Senior** gruptan ayrıldığını açıkladı. Jarvis Cocker'la bir süredir geçinemeyen Senior başka sanatsal projelerle ilgilenmek istediğini, olayı fazla büyütmemek gerektiğini söylüyor. Bu arada Pulp yeni albümünü yıl sonuna yetiştirebilmek için stüdyoya girmiş durumda.

İlk 45'likleriyle yeni bir Oasis vakası yaratacakmış gözüyle bakılan İskoçyalı "ajitator" grup **Bis**, ilk albümü "The New Transistor Heroes"u nisan başında çıkaracak.

Rock aleminin miskinlikleriyle ün salmış ekipleri arasında büyük buyluşma: **My Bloody Valentine**'in şarkıcısı Kevin Shields, bu ay sonunda çıkacak olan **Dinosaur Jr.**'in albümünde bir şarkı söylüyor.

Specials'in yarattığı diğer efsane Jerry Dammers, Manchester'in namli DJ'lerinden Mr Scruff'la beraber çalışacak. Tekno vaziyetleri.

Rap'in "dumanlı kafaları" **Cypress Hill**, yeni albümlerinin kaydı bittikten sonra dağılacaklarını açıkladılar. Albümün ne zaman biteceği, ne zaman yayınlanacağı belli değil.

Roxy Müzik Günleri

Roxy Müzik Günleri'ne katılmak isteyenler ellerini çabuk tutsunlar, fazla zaman yok. Geçen senekini kaçırınlar için durumu izah edelim: Sözkonusu olan bir müzik yarışması. Nihai karar, grupların sahnedeki performanslarına göre verilecek ama sahneye çıkana kadar yapılması gereken bir takım işler var. Yarışma iki kategoride düzenleniyor: Birincisi rock türevleri, ikincisi ise hip-hop, tekno, etnik müzik türevleri... Fakat bu kategorileri müziğinizi sınırlayan bir şey olarak düşünmeyin, bildiğinizi okuyun. "Türevleri" ifadesine vurgu yapmak en doğrusu. Eğer yarışmaya

katılmak istiyorsanız, iki tane bestenizin olması gerekiyor. Onları kaydedeceksiniz ve bu demo kasetlerinizi en geç 1 Nisan 1997'ye kadar Nevin Öngür, Ölçek sok. No 11, Elmadag 80230 İstanbul adresine ulaştıracaksınız. Bu şarkılar önce bir ön elemeye tabi tutulacak. Jüride Taner Öngür, Ömer Ahunbay (Müziyen), Cumhur Canbazoglu (Cumhuriyet), Serkan Seymen (Radikal), Gül Küsefoğlu (Show Radyo-Radyo 5), Derya Bengi (Roll), Dinç Toğrol (Kent Plak), Abdurrahman Aydın (İstanbul Kültür Sanat Vakfı), Kaan Yüceil (Roxy DJ) bulunuyor. Ön eleme sonuçları 12

Nisan'da açıklanacak. Finaller ise 29 Nisan-8 Mayıs arasında Roxy sahnesinde canlı olarak yapılacak. Gruplar yarıştıkları gecelerde isterlerse yarışmaya gönderdikleri iki besteye ilaveten iki beste daha -yani toplam dört parça- seslendirebilecekler. Her iki kategoride de birinci, ikinci ve üçüncü gruplara ödül var: Birinci gruplar 100 milyon TL ve Yamaha çeki, ikinci gruplar 70 milyon TL, üçüncü gruplarsa 50 milyon TL kazanacaklar... Bu kadar ayrıntı kesmiyorsa veya anlaşılmayan bir şey varsa bir telefon çakın: Roxy (kulüp): 249 48 39 (ofis): 24 32 36

MTV yetkilileri, bu yaz Avrupa çapında üç yeni kanalın yayını başlatacaklarını açıkladılar. Bir tanesi büluğ çağındaki gençlere yönelik olacakmış, şimdilik sadece bu kadarını biliyoruz.

Garbage, epey uzun süren turnesinin ardından Butch Vig'in Wisconsin'deki stüdyosunda yeni albüm kayıtlarına başladı. Kismet olursa, bu yazaya yetişirecekler.

80'lerin meşhur gruplarından The Associates'in elemanı **Billy McKenzie** intihar etti. Nude firmasıyla yeni bir albüm için kontrat imzalayan şarkıcı, annesinin ölümüyle girdiği depresyondan bir türlü kurtulamıyordu. McKenzie 39 yaşındaydı.

Jungle prensi **Goldie** mayıs ayında yayınlanacak yeni albümünde Krs One'la işbirliğine gidiyor.

Elvis Presley'in menejeri **Colonel**

Parker Las Vegas'ta 83 yaşında öldü.

Fugees elemanları "The Harder They Fall" isimli filmde rol alacaklar. Film, 1973'de Jimmy Cliff'i şöhrete kavuşturan "The Harder They Come"ın devamı niteliğinde.

Violent Femmes'dan Gordon Gano, Louise Attaque isimli bir Fransız grubunun ilk albümüne prodüktörlük yapacak.

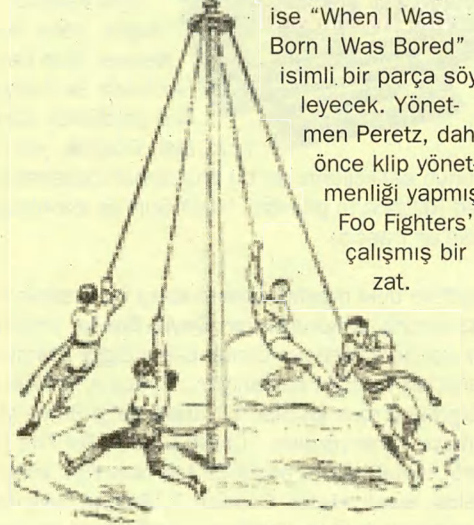
New York'a bağlı Bethel şehrinin belediyesi kente 15 kilometre uzaktaki **Woodstock** festivalinin yapıldığı alanı "kamulaştırma" kararı aldı. Kırk hektarlık toprak bir tür açık müzeye dönüştürülecek, "hac ziyaretleri"ne açık tutulacak, konserler ve çeşitli etkinlikler tertiplenecek. Toprakların sahibi aldığı 25 milyar TL değerindeki çekten memnun. Zaten her yaz elektrikli telleri aşız izinsiz kamp yapanlardan adama gına gelmiş, "Başka çarem yok. Bu insanlar için Woodstock adeta kutsal toprak, bu durumda ben taşıyorum" diyor.

Guns'n'Roses, Slash'in boşalttığı gitaristlik makamını doldurdu. Yeni gitarist Sex Pistols'dan Steve Jones.

Prodigy'nin Amerika'yı istilası için her şey hazır: Bu ay U2'yla beraber turneye çıkıyorlar.

Jeff Buckley ve **Billy Corgan**, Jesse Peretz'in ilk uzun metrajlı filmi "First Love Last Rites" için birer şarkı kaydedecekler. Jeff Buckley'in şarkısı "Otis Redding tipinde" bir şarkıymış. Adı da "I Want Someone

Badly". Billy Corgan ise "When I Was Born I Was Bored" isimli bir parça söyleyecek. Yönetmen Peretz, daha önce klip yönetmenliği yapmış, Foo Fighters'la çalışmış bir zat.

MAZLUM ÇİMEN

"Bir ayacağım toprakta öbür ayacağım betonda"

Bir yanda alınan Klasik Batı müziği ve bale eğitimi, diğer yanda 2 Temmuz 1993'te Sivas'ta ölen babası aşık Nesimi Çimen'den gelen ozanlık geleneğiyle sürdürüyor müzik yaşantısını Mazlum Çimen. Belgesel ve film müziklerinden başını kaldırmazsa kendi albümüne başlayacak. Mazlum Çimen'le aşıklardan film müziklerine uzanan bir sohbet yaptık...

Babanızla çocukluğunuzda aranız nasıldı?

Onun yaptığı müziğe ilgi duyuyor muydunuz?

Ben beni bildim bileli evde bağlama, cura sesleri vardı. Çocukluktan beri şelpe çalışırdım. Babamla baba-oğul ilişkisini yaşamadım. Dosttan öteydik. Benim her sırrımı bilirdi.

Neden keman eğitimi aldınız? Babanız mı istemişti?

70'te Devlet Konservatuarı'nın keman bölümünü kazandım. Konservatuar bölüm başkanı Ah-

met Yürür o yıllarda bize gelip giderdi. Kulağım çok iyiydi. Çalıp söylerken dinlemişti. Onun sayesinde keman eğitimine karar verdim.

Neden bağlama eğitimi seçmediniz?

O yıllar Türk Müziği Devlet Konservatuarı yeni kurulmuştu. Pek tanıdık da yoktu. Belki onun için seçmemiştik. Babam İşçi Partisi çalışmalarından dolayı yeni bir çevreye girmişti. Okur yazarlarla, aydınlarla ilişkiler kurmuştu. O çevre de bizi ister istemez klasik boyuta doğru götürdü.

Keman bölümünü bırakıp neden baleye geçtiniz?

Konservatuarda çalıştığımızı akşam evde tekrarlamak gerekiyordu. Ev ödevlerimiz vardı. Ev aşıklardan geçilmiyordu ki. Onlar bir odada Pir Sultan'dan, İbreti'den, Fuzuli'den deyişler okuyorlar, ben öbür odada kuartetler çalışıyorum. Her gece, "gel iki bağlama çal, sonra çalışsın" diyorlardı. Ben de sabah okula erken gidiyor, tuvalette çalışıyordum. Tuvalette çalışmak modaydı zaten. Sonra ev ödevi olmayan bir bölüm aramaya başladım. Ev ödevi olmadığı için baleye geçtim. Sonradan baleyi çok sevdim. Bitirdim okulu.

Evinize gelen aşıklardan sizi ve müziğinizi etkileyen oldu mu?

Benim cura ve bağlamadan direkt divan sazı ya da çöğür yapısına yani mızraplı çalınan saza geçişimi etkileyen tek isim Aşık Mahzuni'dir.

Onun hayranıydim. Çocukken konserlerine giderdim. Ortalığı yıkıp geçiriyordum. Türk halk müziğinde tek başına stadları dolduran bir tek ozan vardır, o da Aşık Mahzuni'dir. Konserlere beraber gittiğimizde Mahzuni'nin bağlamasını çalardım. O zaman kendimi dev aynasında görürdüm, Mahzuni'nin sazını çaldım diye.

Babanız nasıl bakıyordu klasik müzik eğitiminize?

Babam klasik müzik dinlemezdi. Ama bana keman çaldırır. Kemanın ince hastalık yaptığını öğrenmişti. Esriyle karışık, gizli gizli nükte yapıyordu, "ya kemani bıraksan mı, adamı verem yapıyor" diye. Evde misafirler varsa, ben de keman çalışırsam duruşu değişirdi. Ona bir mutluluk verirdi.

Sizi sahnede izlediğinde neler hissettiğini anlatıyor muydu?

Bunu net kelimelerle ifade etmiyordu ama davranışlarıyla ortaya koyuyordu. Bir sohbette konu açıldı mı hemen benden bahsederdi. Çok destek çıktı bana. Yurtdışına giderse sazına tel almazdı, ama bana sormadan bale patikleri, tayt-

Bir genç kız şahane derecede güzel olabilir. Çünkü onun evinde yıllardır et, yumurta, peynir istediği zaman, istediği gibi yenir. Oysa bir başkasının saçları cansız, cildi çirkindir. Çünkü bu çirkin kız, yıllardır proteini, vitamini fakir besinlerden başkasını yemek olanağını bulamamıştır.

Argo ve kaba kelimeler sadece bir serserinin ağzına yakışır. Herkes tarafından sevilen sempatik ve terbiyeli bir kızın ağzına bu tip sözler hiç yakışmaz.

6 Mart,
Üçüncü cemre toprağa

Hıyar diyorum / Yoo, ben turşuyum diyor (Hıyararşi, Can Yücel)

Kitap hırsızlığı konusunda hayatın öteki alanlarında da olduğu gibi gençler yine başı çekiyor.

28 Mart, Haşeratin canlanması

Smashing Pumpkins, yeni Batman filminin (Batman & Robin) jenerik parçasına imza atacak. Filmin yönetmeni Joel Schumacher, oyuncularını –henüz tam keskinleşmemiş de olsa– George Clooney, Chris O'Donnell, Arnold Schwarzenegger, Uma Thurman.

REM gitaristi **Peter Buck**'ın Seattle'daki stüdyosunda harika bir misafiri ağırlıyor: **Mark Eitzel**. Eitzel'in yaza doğru çıkacak ikinci solo için birlikte şarkı yazıyor ve kaydediyorlar.

Yeni kuşak şansöncülerden **Patricia Kaas**, yeni albümünü piyasaya çıkarmak üzere. Tamamı İngilizce olan albümün adı Fransızca: "Café Noir".

Evsiz İngilizler için İngiliz grupları bir araya geldi: Orbital, Underworld, 808 State, The Aloof, Radiohead "Fondation" albümü yapacaklar ve elde ettikleri geliri evsizler için faaliyet gösteren bir vakfa devredecekler.

Tupac Shakur'un annesi eski Karâ Panter Afeni Shakur, oğlunun bağlı bulunduğu plak şirketini mahkemeye verdi. Sebep, bir milyon dolarlık alacaklarını tahsil edememesi...

lar getirirdi. Bir gün eve geldim ki, salona bar yapmış, çalışırım diye. Keman çaldığım yıllarda da ıhlamur ağacından nota sehpa yapmıştı. **Müzikal olarak ilk eseriniz "Yunus Emre" miydi?** Evet. Diyarbakır Devlet Tiyatrosu'nun bir oyunuydu. Bütün derdim aldığım iki kültür buluşturmak. Bir ayağım toprakta, diğeri betonda diyordum. Bu iki kültürle de sohbet edebiliyordum. Onat (Kutlar) Baba'ya bundan bahsetmiştim. Bu arada D.D.T. bir araştırma sonunda hem Batı hem Doğu müziğini bilen bir koreograf olarak beni seçmişti. Diyarbakır'a gittik. Kırk gün var oyunun başlamasına. Dediler ki, "Oyunun müziği de yok. Onu da senin yapmanı istiyoruz". Beş-altı gün kendimi kaldığım misafirhaneye kilitlettim ve temalar çıkmaya başladı. Enstrümanist bulma zorluğu yaşadık. Diyarbakır'da mey çalacak adam bulamadık. Birisini bulduk, o da bir köye imam olmuş. Sonunda birtirik çalışmayı. Asıl sevindirici olan, hâlâ Diyarbakır'daki bazı pastanelerde, salonlarda "Yunus Emre"nin müziklerinin çalınması. **Film müziği yapmaya ne zaman başladınız?** Diyarbakır'dan dönünce, oradan aldığım bir kopyayı Onat Baba'ya verdim. Çok beğendiğini ve "Aysan'ın Zilleri" dizisinin müziklerini yapmamı istedi. Dizinin montajları biterken "Mem u Zin" in film müziğini yapmamı teklif edildi. Daha doğrusu, önce "bu işi Şivan Perwer yapar mı?" diye sordular. Ağtılar ve yöresel türkülerle filmin müziği yapılacaksa Şivan yapar, ama bunu kompozitör babında düşündüğünüzde bunun altından kalkamaz" dedim. "Sen yapar mısın" dediler. "Aysan'ın Zilleri" vardı elimde.

Rock Ölüer Kitabı

Altı kırkbeş yayınları bu sefer rock mezarlığında dolaşiyor. 200 küsur sayfalık kitapta 100 Akür rock ölüsünün kısa hikayeleri anlatılıyor. Hayat hikayelerinden ziyade ölüm hikayeleri... Brian Jones'un boğulması, Roy Orbison'un kalp krizi, Sid Vicious'un iğnesi, Kurt Cobain'in tüfeği, John Bonham'ın kusmuğu, Mark Bolan'ın otomobil kazası, Freddy Mercury'nin AIDS'i, Peter Tosh cinayeti, Phil Ochs'un ipi... Kitabı Gary J. Katz adında Amerikalı iddiasız bir yazar kaleme almış. Anladığımız kadıyla rock yıldızlarının ölüm sebeplerinin doğruluğu konusunda yeterince iddialı bir yazar ama bütün ölenleri kitaba almak gibi bir iddiası yok. Kendilerine Altı kırkbeş Yayın Rockbilgisi Alt Komisyonu (RAK) adını veren örgüt üyeleri bu durumu farkedince kitaba bir takım yerinde eklemeler yapmışlar. (Bir takım yerinde eklemeler ise yapmamışlar: Mesala, Nick Drake, MC5'dan Fred "Sonic" Smith, Dr Feelgood'dan Lee Brilleaux, Pretenders'dan Pete Dinklage ve James Honeyman-Scott, The Gun Club'dan Jeffrey Lee Pierce... Bir takım eklemeleri de yanlış yapmışlar: Sterling Morrison'un ölüm tarihi 1994'ün sonları değil, 1995 ağustosunu Eylül'e bağlayan gece.) Orijinal edisyonda yer almayıp Altı kırkbeş tarafından eklenenler arasında Nico, Ian Curtis, Tim Buckley gibi mühim şahsiyetler olduğunu gördük ve açıkçası yazarın bazı ölüleri kayırdığı izlenimini edindik. Ayrıca Gary J. Katz'ın, kitabın girişindeki kısa biyografisinde, vaktiyle Air Supply'la ilgili bir belgesel yapmasını marifetmiş gibi anlatması iyice canımızı sıktı. Ama bütün bunlar bahane değil. Bir yığın efsane isim ilk kez bu kadar derli toplu biçimde bir arada. "Rock Ölüer Kitabı" gayet iyi bir başvuru kaynağı.

Nick Drake. O da bir rock ölüsü

Onun için, bir Kürt müzisyen olduğu için Fırat Başkale, nota bilgisi olduğu için Ali Paydar Emre ve müzikal birikimi olduğu için Hasret Gültekin'i tavsiye ettim, kabul ettiler. "Mem u Zin" in çekim tarihi değişince ve Hasret'ler de bir türlü bir araya gelemeyince müziklerini ben yaptım. **Türkiye'de film müziği olarak yayınlanan ilk albüm "Mem u Zin" miydi?** Cem Özer'in bir programında "İstanbul Kanatlarının Altında" filminin müziklerinin yayınlanan ilk film müziği kaseti olduğu söylenmişti. Ama "Mem u Zin" ilkti. **Film müziklerine ilgi nasıl? Örneğin "Eşkiya"nın film müzikleri çok tuttu. Film müziklerinin satışında filmin mi etkisi var, yoksa müziğin mi?** Film müziklerine ilgi giderek artıyor. Müzik ve filmin uyuşmasını el ile eldivenin uyuşmasına benzetiyorum. Erkan'ın yaptığı müzikler gerçekten şahaneydi. "Fırat Ağdı" nı İbo'dan İzzet Altınmeşe'ye kadar herkes söylüyordu. Ama kimse Erkan'ınki kadar filme yakıştıramazdı ve böyle tutmazdı. Zaten başka bir türkü olsa bu kadar yakışmazdı. Erkan çok iyi bir seçim yapmış. Okuyuşundaki utangaçlık, tevazu müthiş bir şey. Perdesiz gitarını kullanışındaki ustalık da cabası. Ayrıca "Fırat Ağdı" nı kasetten de dinlesem, görüntülü de dinlesem aynı etkiyi yapıyor. **"Işıklar Sönmesin" in müziğini siz yaptınız. O niye bu kadar tutmadı?** Öncelikle pazarlama olayı var. Biz filmin müziklerini albüm çıkmadan bir buçuk ay önce Raks'a vermiştik. "Eşkiya" nın müzikleri bizden sonra verildi ama bizden çok önce yayımlandı.

Raks'ın "Eşkiya"yla bir ilişkisi vardı sanıyorum. Raks'tan aldık ve Plaksan'a verdik kayıtları. Üç gün sonra basıldı. "Eşkiya"yı izleyenler filmde çıkarırken karşılarındaki kasetçide müziklerini bulabildiler. Ama bizim öyle bir şansımız olmadı. Bütçemiz de kısıtlıydı.

Yeşilçam film müziklerine nasıl bakıyor?

Yeşilçam'da film birer prodüksiyon olarak görülmediğinden film müzikleri de önemsenmiyor. Yıllarca Cahit Berkay'ın melodileri pek çok filmde kullanıldı. Nasılsa arkadadır, bir şey demez diye sorulmadı bile kullanılırken. Film müziğine para ayrılmıyor. Müzik bilen yönetmen sorunumuz da var. "Bütçemiz kısıtlı, bize bir yıllık yaparsın" diyorlar. Bilmiyorlar ki stüdyo kiralamanın, müzisyene verilen paranın ne kadar olduğunu. Asıl sorun Türkiye'de film sektörü diye bir sanayinin olmamasından kaynaklanıyor. Yine de yavaş yavaş anlaşılmaya başlanıyor film müziklerinin önemi. Bu da sevindirici.

Film müzikleri dışında solo albümünüz "Çimen Türküleri"nde yer alan ve onun dışındaki bazı şarkılarınız Edip Akbayram'dan Yüksel Uzel'e kadar birçok müzisyen tarafından yorumlandı...

Edip Akbayram, o şarkıları, Sivas olaylarının ertesi gününde evde toplanmış ne yapacağımızı, Sivas'a gidip gitmeyeceğimizi tartıştığımız gün dinlemiştik. Hepimiz içiyoruz... İçimden saz çalmaktan başka bir şey geçmiyordu. O şarkıları tek tek okumaya başladım. Hepimiz ağlıyorduk. Dört beş ay sonra onları okumak istediğini söyledi. Onun dışında Banu, İsmail Hazar, Yüksel Uzel de bazı şarkılarını okudular. Ama artık birkaç kişi dışında kimseye vermek istemiyorum.

Söyleşi: Ulaş Özdemir

Tribute mü? Biz daha ölmedik!

Kuzey Amerika'nın soğuk rüzgarlarını 1974'den bugüne 21 resmi ve sayısız korsan albümle kulaklarımıza taşıyan Kanadalı üç kafadar, 1996 kışında çıkardıkları yeni albümleri "Test For Echo"yla birlikte bir sürü olayla gündeme tekrar oturdu. Torontolu bir plak şirketi olan Magna Carta, Dream Theatre, Great White, Dokken, Skid Row, Fates Warning, Mr. Big ve Testament elemanlarını bir araya getirerek "Working Man" adlı bir tribute albümü hazırladı. Rush'ın plak firmasına telif başvurusunda bulunan Magna Carta reddedildi. Rush'ın açıklaması ise son derece ilginçti: "Albümde yer alan gruplara yada performmanslara karşı değiliz, ancak biz tribute'u ölümlü bir sayıyoruz. Ölmeden de cenaze merasimi istemiyoruz!"

İlginc bir gelişme de aralık ayında yaşandı. Kanada'nın en büyük market zincirlerinden biri olan Molson, 18-20 Aralık tarihleri arasında geleneksel "Canadian Rock-Blind Date" konserlerini düzenledi. Geçtiğimiz yıllarda Metallica ve Sex Pistols'ın katıldığı konsere gelen bu seneki talihliler Triggacally Hip ya da Neil Young'u beklerken karşılarında Rush'ı buldular. Bu şaşkınlığın sebebi, Rush'ın genellikle büyük salonlarda ve stadlarda şaşaalı konserler vermesiydi. Rush, o gece lazer şovlarından ve ses efektlerinden yoksun, oldukça içten ve sıkı bir performans sergiledi.

Eylül ayında çıkan "Test For Echo" ise iki aylık bir sürede 500 binlik satış rakamına ulaştı. Ocak ayında ise grup 21. altın plağını aldı. 36 altın plak alan Rolling Stones ve 28 altın plak alan Beatles'in ardından üçüncü sıraya oturdu. Yeni albümün tanıtım turnesini 15 Aralık'ta New Jersey'de bitiren grup elemanları hemen solo çalışmalarına giriştiler. Yazar, araştırmacı ve grubun davul cambazı Neil Peart uzun süredir üzerinde çalıştığı solo albümü ve kitabını bitirdi. Albüm "A Work In Progress", kitap ise "The Masked Rider / Cycling In West Africa" adını taşıyor. Önümüzdeki günlerde Peart'ın çalışmalarından görüntülerin yer aldığı "A Work Progress" in double bir video kaseti de yayınlanacak. Tabii bunları Türkiye'de görmeniz bir hayal. Biz en azından "Test For Echo" çıkmadan önce grubun basist/vokalisti Geddy Lee'yle yapılan röportajı sizlere sunarak amme hizmetimizi yerine getiriyoruz.

Özellikle sevdiğiniz yeni gruplar var mı?

Tragically Hip'i çok seviyorum... Sonra Tripping Daisy. Massive Attack'ın "Protection"ını ve remix'i "No Protection"ı beğeniyorum. Tricky -ve tabii eskiden beri Beck; mükemmel çalışmaları var. Ayrıca Björk... Smashing Pumpkins'in de beğendiğim bazı parçaları var. Son zamanlarda Cibo Matto'yu dinliyorum. Oldukça sıkı bir grup. Primus... Daha bir sürü grup işte...

Piyasada bir sürü elektronik müzik yapan grup var. Siz de parçalarınızı bu şekilde düzenlemeyi düşünüyor musunuz?

Hayır, düşünmüyorum. Oldukça yoğun bir elektronik dönem yaşadım geçmişte. Bu beni tatmin etmeyen bir yol. Ben müziği çalmayı, rock yapmayı seviyorum. Elektronik müzik yapmak mizah anlayışımıza zarar veriyor (gülüşmeler). Kendimi elektronik müzikten uzak tutmaya çalışıyorum ama dinlemeyi seviyorum.

Yıllar, şarkı yazma tekniğinizi değiştirdi mi?

Yıllar beraberinde çok şeyi değiştirdi. İlk başladığımda küçük bir gitar ve bas gitarla yapıyordum besteleri. Klavye moduna geçince, klavye üzerinde bir sürü şarkı yazdım. Şu an yine eskisi gibi bas üzerinde yazıyorum besteleri.

70'lerdeki 'grup' anlayışının tersine, sizi 'kariyer sanatçısı' haline getirdiğini hissettiğiniz bir albüm var mı?

Belki "Moving Pictures". Birçok şeyin bir araya geldiği bir albümdü. Bazı albümlerin neden daha evrensel bir cazibesinin olduğunu hâlâ anlayabilmiş

değilim. "2112", tamamiyle kendi sound'umuzu bulduğumuz ilk albümdür. "Moving Pictures", sound'umuzun yapısını yeniden kurduğumuz bir albüm. Daha az karmaşık ve daha fazla şarkı ağırlıklı. Belki de daha az hard rock... Bilemeyeceğim.

En favori albümlerinizi hangileri?

"2112" ve "Permanent Waves"i çok seviyorum. "2112"yi dinlediğimden bir sürü karmaşık ve ateşli müzik görüyorum orda. O zamanlar sahip olduğumuz yeteneğin çok üstünde ve çok iyi bir yapıya sahip. Bazen neyi doğru yaptığımızı farkedemiyoruz. "Roll The Bones"da da çok iyi parçalar var. "Hold Your Fire"ın bir kısmı da öyle. Bu albümlerin bir kısmını tekrar kaydetmek istiyorum. Bazılarının müziğini seviyorum ama sound'undan hoşnut değilim, bazıları için de tam tersi...

Biraz da "Virtuality"den ("Test For Echo"da yer alan internetle ilgili şarkı) bahsedelim mi? İnternette uğraşır mısınız?

Evet, sıkıcı bir konu. Bana kalsaydı bu konuyla ilgili bir parça yapmazdım. Ancak bu parçada Neil'in bakış açısından web'e olumsuz bir eleştiri var. Lirikler açısından pek de gerekli olduğunu düşünmüyorum. Ben

internete farklı bir açıdan bakıyorum, sadece iletişim aracı olarak. Size bir şey sorayım: Bir su şirketinin web sitesinden köpüren bir suyun resmini yüklemek için, gerçekten hayatınızın yirmi dakikasını harcamak ister misiniz? Nedir bunun anlamı? Böyle bir palavrayı yüklemek için zaman harcayanların çok boş zamanı var demektir. Eğer bir yazarınız, bir sorunuz varsa ya da bazı gelişmelerle sürekli bağlantı halinde olmak istiyorsanız, bir deneme, makale yazıyorsanız, araştırma yapıyorsanız İnternette iyi bir şey yok. Sizi istediğiniz bir yere ya da bilgiye anında ulaştırabilir. Bu bakımdan yararlı. Gerçekten Teksas A&M'in kızlarının çıplak pozlarını görmek ve o lanet şey bilgisayarınıza yüklenirken 25 dakika beklemek ister misiniz? Yapacak başka işiniz yok mu ya! Ancak e-mail olağanüstü bir olay. İnsanlarla telefonla olduğundan daha düzenli iletişim kurabiliyorum ve oldukça gayrişahsi olması hoşuma gidiyor. Hiç yoktan havadan sudan sohbetlere maruz kalmıyorum.

Neil, aranızda oluşturduğunuz küçük sloganlardan bahsediyordu. Şu sözün anlamı ne? "Tek tek bir götüz, ama bir arada birer dahi!"

(Gülüşmeler) Evet, bir göt. Kayıtlar sırasında böyle saklaça sloganlar da üretiyoruz. Aptalca olduğu kadar

bir miktar gerçeklik payına da sahip. Müzik söz konusu olunca, birlikte tekil halimizden çok daha iyiyiz. Ve bir aradayken de en iyi esprilerimizi yapıyoruz. Music Business'de çok önemli bir şey var, sanırım Pete Townshend söylemişti: "Yeniyetmelikten asla kurtulamazsın." Sanırım profesyonel atletler için de aynı olay geçerli.

Albümdeki en alışılmamış sound'a sahip parça "Dog Years".

Bence de öyle. Acayip olmasına rağmen seviyorum. İnsanların nasıl bir tepki vereceğini tam olarak tahmin edemedim. Albüm bittikten sonra bir sürü tepki aldım. Bazılarının bayağı kafasını karıştırmış. Kızgın punk akorlarıyla başlıyor ve bir köpeği anlatıyor. Albümdeki en favori parçalarından biri. Huysuz bir tavır yansıtan agresif bir şarkı olmasına çalıştık ve tekrar yüksek oktavda söyleyebilmem için iyi bir fırsat yarattı benim için.

Konserlerde, 16 albümü iki saate nasıl sığdırabiliyorsunuz?

Yaptığımız en zor iş, sahne dizaynından ya da sound-check'ten bile daha zor. En favori parçalarımızı seçiyoruz ama her fanın da kendi favorisi var. Kendini sahnede mutlu edecek dengeyi sağlamaya çalışıyoruz. Nefret ettiğin parçayı çalmak istemiyorsun ama, aynı zamanda da hayranlarını da düş kırıklığına uğratmamalısın. Dinleyicinin gönlünü almak için medley'ler yapıyoruz. Ama gelecek turnede medley'lerden kaçınmak istiyorum. O Allah'ın belası şarkı hangisiyse, ya tam çalacağız ya da hiç çalmayacağız.

Rush, bundan tam 20 yıl önce

Tell me your
Tell me your

Tell me your
Tell me your

Tell me your Fantezi

Taksim-Sarıyer minibüsü... Ön cama yapıştınmış bir yazı. Grafiti mi, çıkartma mı, yoksa bir reklam sloganı mı, ne olduğu meçhul. Her ne ise... Öyle bir cümle. Ama ne cümle! Emir, soru, sorgu, ironi... Hepsi bir arada.

Ve de İngilizce:
Tell me your fantasy...
Yani: Bana fantezini söyle..!
Yol boyunca o cümleyle bakışıyoruz.
Tell me your fantasy... Fantezi...
Fantazi... Fantaazi... Fantasy...
Fantazy... Phantasm...
Mavi zehir şiddetinde bir soru:
Söyle bakalım fantezin ne?
Peki ama, fantezi ne demek?
Hayal?.. Tutku?.. Arzu?..
Hiçbiri.

Meşin Yuvarlak dergisinde, Metin Fidan'ın bir yazısı vardı: "Lüle saçlı bir sağaçık olmak isterdim"...
Bir arkadaşın annesi -yaşı 74-
"bir daha dünyaya gelsem baterist olacağım" diyor. Buyrun...
Bir arkadaşımız da Avrasya Maratonu'nu koşmak istiyor. Yaşı 40, günde üç paket sigara içiyor; yine de "o maratona koşmadan ölürsem, gözüm açık gider" diyor. Hiç olmazsa Dedeler Yanışı'na katılmıyış; bakkala gitmeye üşeniyor, üç ay idman yapsa 42 kilometre koşacak kıvama geleceğini söylüyor.

Bu kadarla kalsa iyi: Çöpten adamı zor çiziyor, Debussy'nin Prelude'lerini resmetmeyi "kuruyor"
Bilenler bilir, Express'in meşhur bir Samim'i var ya... Bugünlerde sokak kapısının koluna sıçrayıp duruyor, hatta kilide takılı anahtar bile kurcalıyor. Malum, mart ayındayız, "şu kapıyı bir açabilsem, ne aşklar yaşanım" hesabında.
Jarvis Cocker, bir kızı etkilemek için, kızın üçüncü kattaki penceresine tırmanmaya kalkmış, düşüp sağını solunu kırmış. O acı hatırayı hatırlatan dergiye şu açıklamayı yapıyor: "Pencerenin kenarına parka ile tutunmuş düşünüyordum. 'Şimdi bir, iki üç diyeceğim

ve kendimi yukan çekeceğim'...
Böylesi hayati konularda sizi taratacak gücü bulabileceğinizi düşünürsünüz hep..."
Şöyle bir klip nasıl olurdu: Jarvis Cocker üçüncü katın penceresine tırmanmış, kendisini yukan çekmeye çalışıyor. Ve bir Tom Waits şarkısı çalıyor: Falling down... Falling down... Falling down...
Down... Down... Down...
"Bana fantezini söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim" denebilir herhalde.

"Tell me your fantasy" yazısını minibüsüne asan şoförün fantezisi ne acaba?
Yıllar önce bir Ali abimiz vardı. Gündüzleri Taksim-Sarıyer hattında yemiyeyle direksiyon sallardı, geceleri de düğün salonlarında, pavyonlarda gitar çalardı. Birkaç sefer gidip dinlemiştik. Ve her seferinde, gecenin ilerleyen saatlerinde Ali abi ve grubunun Santana'nın "Europe"unu icra ettiklerine tanık olmuştuk. Ama bu olağandışı bir şey değildi, o parça bütün düğün salonu ve pavyon orkestralarının repertuarındaydı bir zamanlar.

"Europe"un ikinci bir ismi daha vardı, kaset kapaklarında parantez içinde yazılırdı: "Earth's Cry, Heaven's Smile"... Yer ağlıyor, gök gülümsüyor...!
Carlos amca da gitarı "innetirdi" hani...
Bu arada, Santana'nın, 2000 yılı için yaptığı çağrıyı bir kez daha duyuralım: 2000'de Havana'da..!
Santana, bu sloganla herkesi 2000 yılını Woodstock benzeri bir konserle Havana'da karşılamaya davet ediyor. Kendisi de çalacak tabii... "Earth's Cry, Heaven's Smile"ın yanı sıra, muhtemelen

"Brotherhood"u, "Jingo"yu ve "Oye Como Va"yı...
O konsere Rage Against The Machine de yakışmaz mı?
Jarvis Cocker'ı da atlamayalım. Onsuz olmaz. Niye mi?
Çünkü'sü şu diyalog:
- Parayı grup içinde altı eşit parçaya bölüştürüyoruz. Böylece, kimse diğerinden daha zengin değil.
- Bütün şarkı sözlerini sen yazdığın halde?..
- Ben Güney Yorkshire Sosyalist Cumhuriyeti'nden geliyorum... 2000'de Havana'da olmak!..
Üçüncü binyıla Ernesto'ya selam göndererek girmek!..
Artık Marcos da bir açılış konuşması yapar herhalde...
Dönelim Taksim-Sarıyer hattına...
Ali abimiz sonradan şoförüğü de bıraktı, müziği de. Bir "kamu kuruluşu"nda çalışmaya başladı, evlendi; araya günlük hay-huy girdi, irtibatımız kesildi. Belki de arada bir Santana'yı dinleyip eski günleri yadediyordur. Kim bilir...
Keşke karşılaştık da, şu minibüsün ön camındaki "soru"yu sorsak. Ali abi, tell me your fantasy!..
Ne derdi acaba...
"Bırak bu işleri, devlet su işleri" mi?..
Şoför, "İstinye" diye sesleniyor. Toparlanıp iniyoruz. Hava güzel. Emirgan'a Çınaraltı'na yolaniyoruz. Kahvenin camında "sayısal loto" çağrısı var. Garson çocuk siparişleri almaya geliyor. "Bir bilet versene" diyoruz...
"Havana'ya"!

"Şehir yanar sen sönersin her gece"

Bir ara "ateşi söndü, han gitti" diyorlardı ama, kısa zamanda gerçeğin hiç de öyle olmadığını dosta düşmana gösterdi. Hakikatin yerini imajın, söylemin yerini söylentinin aldığı bir zamanda, hiç geri gelmeyecek sandığı bir dönemde arabesk, yeniden gülümsüyor kapının aralığından. "Yeniden" diyoruz, aslında hiç "eskiden" gibi olmadı. Hep buradaydı, yanibaşımızdaydı. Sadece bir ara pasta cila atılmış "pop dalgası" üstünü örter zannettiler. Hakikaten de sadece "örter gibi" yaptı.

Aslında, Sezen Aksu ve tilmizi Levent Yüksel'in müzikal arayışları, arabeske, toplumun cilalı katmanlarından da tezahürat yapıldığını gösteriyordu. Önce pek anlaşılmaştı ama şimdi ayan beyan ortada. "Seyret perişan halimi bende akşam olmakta/ Dostlar tükendi, beyhude lafla vakit dolmakta/ Avare oldum, serseri oldum terki diyarda / Zalimmm... Senin Allahın yok mu..." diyordu Yüksel. Sözler Sezen Aksu'nundu. Aynı albümdeki bir diğer şarkı ise arabeskin bütün serüvenini özetliyordu: "Gurbete giden döner mi dönmez mi belli değil, bilirim..."

Gurbet... Serüvencilerin dışında, herkesin istemeye istemeye yollara döküldüğü o bilinmez ülke. Ayrılıkların, acıların ve umudun ülkesi. "Kurtuluş"un ülkesi. İsteksiz ve çaresiz yollara dökülenlerin cenneti. Çoğunun içine düştüğü cehennem. Arabesk'in sosyolojik, psikolojik, ekonomik, antropolojik vs. altyapısı... Önceleri savaşlar ve mücadelelerle, daha sonra 1950'lerde sanayi atımlarıyla yolu gurbete düştü Anadolu insanının... Büyük kentlere sığındıklarında hemen merkez çevresine kurdular, kendilerinin "kondu", merkezdekilerin "gecekondu" dediği bir göz evlerini... Gel zaman git zaman, onlar kente, kent de yeni sakinlere alıştı.

Kentin hayatlarına dayattığı birçok şeyi çaresiz kabullendiler. Ama onların da kente, kentlilere kabul ettirdikleri bir şeyleri vardı: arabesk.

Sadettin Kaynak'ın yolunu açtığı, Suat Sayın, Orhan Gencebay ve onların ardından gelenlerin, toplumsal çalkalanmalara göre kavramlarını ve tarzını sıklıkla değiştirdikleri dinamik bir müzikal "hal"di bu. Özellikle 70'lerde, ama yoğunlukla 80'lerin başında Anadolu'nun bütün müzikal hayatına hakim olan ve hakimiyetle devletin bütün direnme noktalarını birer birer çökerten bir "hal"...

Özellikle 80'lerin ortalarında Özal'ın hissettirdiği "yırtma umudu"yla biraz geri çekilmiş gibi duran, ama kendisini içten içe yeniden tanzim eden bu "hal" bu günlerde yeniden baş köşede. 90'larda devletin "düşük yoğunluklu savaş" a verdiği yeni biçimden doğrudan etkilenen, ya da savaşın dolaylı etkisiyle yerini yurdunu bırakıp büyük kentlere doluşan geniş insan topluluklarıyla birlikte yeni bir güç kazandı arabesk.

Kentin merkezini 50'lerdeki dalgayla çevreleyen ilk kuşak konducuların arkalarında kalan bakir topraklara sığınan bu insanlar, kurdukları "arka mahalle"lerle, kenti bir çember gibi kuşattılar. Kadıköy, Üsküdar, Kartal, Pendik, Topkapı, Bayrampaşa, Gaziosmanpaşa, Bakırköy, Avcılar gibi merkezlerdeki minibüs ya da otobüs duraklarında ve bir de yine bu semtlerde inşaat işi beklerlerken görürsünüz onları. Onlarla birlikte de seyyar satıcılar.

Dikkat edin, iki seyyardan biri mutlak kaset satıcı. Üşenmeyip yanaşın bakın, çoğu korsan olan bu kasetlerde şarkı ya da türkü okuyanların yüzde 90'ını tanımazsınız. "Mahalli sanatçı" kategorisine sokabileceğiniz bu şarkıcıların kasetleri, genellikle "iki tanesi 150 bin lira"dan satılır. İMÇ'nin tiraj raporlarına girmeyen bu kasetlerin satışları tahminlerinizin çok üstündedir.

Tıpkı kendilerinden öncekiler gibi, onlar da gelirken heybelerini hayli doldurmuşlardı. Heybedekilerden biri de kuşkusuz müzikti; daha çok yöresel müzik, ama "fantazi" biçimli. Yani arabesk ile türkü arası bir şey. Öyle ya, arabesk Anadolu'nun en ücra köşesine kadar sırayet etmişti. Yöresel türkülerini etkilememiş olması düşünülemezdi. Şimdi belki biraz "spesifik" kaçacak ama, Kahtalı Mıçı bu duruma iyi bir örnek. Daha niceleri var. Bir pazar günü Eminönü'ndeki seyyarlara uğrayın, zenginlik karşısında dudacağınız uçuklar. Arka mahallenin müzikal birikimi seyyarlardan oluşur, pavyonlarda ve halk konserlerinde sokağa dökülür.

Kentin bu yeni konukları, konukluklarını kı-

sa tutup kalıcı olmak için hayat gailesinde para kazanmanın yanısıra "kültürel faaliyetler"de bulunur kaçınılmaz olarak. Şimdilerde "rant mahalleleri" olarak anılan ve merkezin etrafında 50'lerdeki göçlerle oluşan mahallelerdeki pavyonlara takılırlar; biraz müzikal, biraz da tensel arzularından ötürü. Bu pavyonlar da artık eskiden olduğu gibi "saz", "pavyon", "night club" olarak değil de, daha çok 80'lerin bir ifade biçimi olan "müzikhol" adıyla anılırlar. Dügün salonlarından bozma, ya da hem düğün salonu hem de "müzikhol" olarak kullanılan bu mekanlar her gece dolup taşar taşralı konuklarıyla. Bir elektro saz, belki bir keman, bir kanun, bir ud, ama ille de ritm sazlar, darbuka, tef, hollo... Ortamın sürekli kavga koktuğu bu gergin mekanlar daha çok "yürekli delikanlılar" içindir.

Ama analar, babalar, kızkardeşler ve hemşehirliler için de "kültürel faaliyet" mevcuttur. Dügün salonlarında, ya da Ümraniye Kısıklı İzmir Gazinosu gibi yerlerde sık sık geniş kadrolu "Halk konserleri" gerçekleştirilir, memleket türkülerini, haff arabesk alt yapıyla arka mahallelilerle buluşur.

Daha yeni ayak bastıkları kentte, önce kendilerine ait olanın yeniden üretimini gerçekleştirir arka mahalle. Yörelerinin "türkücü arabeski"lerine takılırlar. Kocasinan, Güneşli, Yenibosna "müzikhol"lerinde hep Seyfi Doğanay'ların, Kahtalı Mıçı'ların, Celal Yarıcı'ların, Kartal, Maitepe, Ümraniye civarında Hasan Papur, Enver Çeliksiz, İsmail Özden ve arkadaşlarının sahne alması hep bu "hemşöculük" nedeniyledir. "Memleketli" neredeyse, şarkıcı da oradadır.

Dügün salonları da arabeskin kıta sahanlığını genişlettiği alanlardır. Hani derler ya, "aman şimdi kalkıp falancanın arabesk düğününe mi gideceğiz?" Tam da öyledir. İkramından şarkısına her şey arabesktir bu mekanlarda. Unutmadan, her yaz yoksulların akınına uğrayan Gülhane Şenlikleri ise, deyim yerindeyse arabeskin Woodstock'ıdır.

Genellikle küçük tekstil atölyelerinde çalışan arka mahallenin genç nüfusu, -ki onları, ancak "küçük burjuva kahvaltılarının uzun sürdüğü pazar günlerinde kent merkezinde görürsünüz; alışveriş yap(a)madan, ama aylıklığın tadını çıkara çıkara dolaşırken- çalıştıkları yerlerde ve işe gidis gelişlerinde minibüslerde, "kırsal arabesk"e kıyasla daha rafine "kentli arabesk"le haşır neşir olurlar. Orhan'dı, Ferdi'ydi, İbrahim'di ve illa ki Müslüm'dü, hep buralardan taşınır evlerdeki portatif teyplere.

Ağırlıklı olarak yayılmanın zemine döşendiği, nefesli ve bağlamanın 'renk' olarak kullanıldığı, ritm duygusu çok gelişkin bir tür olan arabesk, yeni yüzlerle kan tazeliyor bugünlerde. İbrahim Erkal, Ömer Daniş, Mahsun Kırmızıgül, Azer Bülbül, pop çocuğu olduğu için 'komik olan' Emrah, geri döneneğinin sinyallerini veren eski kraliçe Mine Koşan ve daha birçokları arabeskin daha iyi nefes alması için ufak ufak düz koşular yapıyor.

Özellikle Müslüm'ün temsil ettiği ve arka mahalleye cuk oturan tarz, bunca yıla rağmen değerinden hiçbir şey kaybetmemiş gibi duruyor. Müslüm'ün, parça seçimi ve okuyuşundaki pesimizm, toplumun en altında olanların inlemelerle dolu isyanlarına tercüman oluyor...

"Hasret kokar içlenirsin her şey/ Buruk olur geceleri gurbetin/ Şehir yanar sen sönersin her gece/ Kara olur geceleri gurbetin..." Müslüm böyle derken, Diyarbakır'ın 'harbi' mahallesi Hançepek'in delikanlıları da, bayramlarda dostlarına Müslüm kartpostalı atmaya ihmal etmiyorlar.

Daha çok stadlarda tezahürat olacak parçalara yönelen popçularla rockçuların ilişkisi kurmakta hayli zorlandığı yoksullar, yüzlerini yine kendi ürettikleri müziğe dönmüş durumdadılar. Siladan ayrı, yoksulluğun pençesindeki bu insanların kendilerini ifade biçimi olan arabeske kulak tıkanmanın, ona bu denli soğuk ve uzak olmanın tek nedeninin devletin ideolojik aygıtlarının "dolmuşu" olduğu apaçık ortada artık. "Emmoğlu"na, "Firat'ın Türküsü"ne, "Şu Dağlarda Kar Olsaydım"na, "Gurbet Geceleri"ne, "Bir Sokak Çeşmesi"ne ve benzerlerine kulak vermemek, şarkılarla yaşayan insanlara kulak vermemek demek.

Kulak vermek ne kelime, kulak kesilmek gerekiyor.

Cem Dizdar

Dügün salonları arabeskin kıta sahanlığını genişlettiği alanlardır. Hani derler ya, "aman şimdi kalkıp falancanın arabesk düğününe mi gideceğiz?" Tam da öyledir. İkramından şarkısına her şey arabesktir bu mekanlarda. Unutmadan, her yaz yoksulların akınına uğrayan Gülhane Şenlikleri ise, deyim yerindeyse arabeskin Woodstock'ıdır.

Dikkat edin, iki seyyardan biri mutlak kaset satar. Üşenmeyip yanaşın bakın, çoğu korsan olan bu kasetlerde şarkı ya da türkü okuyanların yüzde 90'ını tanımazsınız. "Mahalli sanatçı" kategorisine sokabileceğiniz bu şarkıcıların kasetleri, genellikle "iki tanesi 150 bin lira"dan satılır. İMÇ'nin tiraj raporlarına girmeyen bu kasetlerin satışları tahminlerinizin çok üstündedir.

Sincanlı Oğuz

Sincan deyince, bugünlerde akla şeriat çağları

ve tank paletleriyle yapılan "balans" ayarları geliyor. Ama, "kamuyu"na pek yansımayan bir başka Sincan vakası var ki, dikkate şayan: Sincanlı namıyla maruf Oğuz Yılmaz'ın kasetleri. Şaka değil, birkaç milyonluk bir tiraj söz konusu. Üstelik, "arabesk" tanımına pek sığmayan bir müzik bu. Efkar var, var olmasına da, neşeli, oynak ve mizahi tarafı ağır basıyor. Yer yer bağnaz ve şoven öğeler kulak tırmalasa da, bunlar "siyasal-ideolojik" olmaktan ziyade, "sağ duyu"sal "münasebetsizlik"ler. Zaten "Sincanlı"ya popülarite kazandıran o münasebetsizlikler değil, "alemci muhabbet"ler...

Küt diye dört tane kaşık çıkarırlar...

"Sincanlı" lakabını nasıl aldınız?

Sincan'da kalıyordum önceden. Aslen Sivaslıyım, ama doğumum Ankara. Onuncu ayın 25'i, 1968... Yirmi yıla yakın Sincan'da kaldım. Ve ilk kasetimde "Sincanlı" diye bir şarkım vardı. "Bir canlıym bir canlı, bir yar sevdim Sincanlı" derken halk beni "Sincanlı" olarak çağır-maya başladı.

Sizden sonra, bir sürü 'Sincanlı' türedi. Nasıl oldu bu?

Bilirsiniz, 'Unkapanı değil Kurtkapanı' derler. Benim kaset çıkıp yüzbinlerce satmaya başlayınca, "bu böyle satıyorsa biz de bunun gibi bir şeyler yapalım, Sincanlı koyalım adını" falan dediler. Halbuki Sincan'ı görmemişlerdir bile. Ne suyunu içmişlerdir, ne ekmeğini yemişlerdir. Ne bilirler, ne ederler. Sincanlı diye bir sürü insan çıkardılar. Tabii hiçbiri de muvaffak olamadı. Çünkü bu işte çekirdekten yetişmek gerekiyor. Sincanlı gibi davranmak gerekiyor.

Sincanlı gibi davranmak nasıl bir şey?

Sincanlılar çok güzel oynarlar. Ben de güzel oynarım. Oyun şekline göre çalarım, önce kendim oynarım, "halk oynayabilir mi acaba" diye düşünürüm. Yani taklitte olmuyor, özünden yetişmen gerekiyor. Sabahlara kadar Sincan ve muhitinde saz çalıp türkü söylemen gerekiyor ki, bu işi dört dörtlük yapasın.

Sizin gibi yani...

Sincan'ın yöresel düğünlerinde tek bir bağlamacı vardır. Anfilerini kurar, öğleden başlar, akşamlara kadar saz çalar, herkes oynar falan filan... İşte ben de hem Sincan'da, hem de Sincan'ın köy bölgelerinde düğünlere giderdim. Tek bağlama çalardım. Bozlaklar, türküler, oyun havaları çalar okurdum. Günlerce saz çalardım, üç-dört gün süren düğünler vardı.

Peki bu "Sincanlı patlaması" nasıl patladı?

Bahsettiğim düğünleri, insanlar hatıra olsun diye videoya çekiyorlardı. Bir gün, böyle bir düğünde, bir videocu abimiz düğünü çekmiş, beni beğenmiş. O da ufaktan böyle kasetler yapıyormuş, küçük bir stüdyosu varmış. Beni buldu, "ya gel sana bir kaset yapalım" dedi. Ben önce çok şaşırıldım tabii, kaset işi büyük bir iş. "Nasıl olacak" falan derken, girdik stüdyoya. Öylesine, amatörce... Ve bir kaset hazırladık, ilk kasetim "Duydu mu Bidenem"i... Ben sadece, Sincan çevresinde, Ankara'da ufak tefek satsın da düğünlerdeki fiyatım biraz artsın diye düşünüyordum. Ama düşündüğümün çok çok ilerisi oldu.

Ne kadar sattı bu ilk kaset?

800 bin civarında. Hâlâ da satıyor. Büyük rakam değil mi? Geçen gün tv'de söylediğim gibi bazı gazeteciler "sayı saymayı bilmiyor galiba" diye yazılar yazmış. Benim alnım aktır. Kültür Bakanlığı'ndan her an kanıtlayabilirim.

Şimdiye kadar çıkan albümlerinizin toplam tirajı ne kadar?

Dört milyondan fazla herhalde.

"Duydu mu Bidenem"den sonra neler yaptınız?

Arkasından "Zilli Dilek" geldi, sonra "Ehli Keyf". Arkasından

Her zaman yanımda kağıdım kalemim vardır. Bir laf duyduğum zaman -argo olabilir bu, biraz alemle ilgili sözler- direk not alırım. Onun üzerinde çalışırım, beste yaparım. Halktan aldığımı halka veriyorum yani.

"Bence Hatice" adlı bir çalışmam oldu, sonra "Döktür Muazzez"i yaptım. Ondan sonra da "Alemci" ve "Sensiz Olmuyor" geldi. Daha sonra karışıklar da okuduk ve en son da yeni çıkan "Kim Bunlar"ı yaptım.

Şarkılarınızın belli başlı öğeleri rakı, kadın, eğlence...

Dediğim gibi eski düğünlerden yetişen bir insanım. Düğünlerde içki içiliyor, muhabbet ediliyor. Ben onlardan gördüğüm şeyleri, halktan gördüğüm şeyleri yeniden, sazımla sözümle, biraz kendimden kattığım şeylerle halka veriyorum. Ondan beni seviyorlar. Her zaman yanımda kağıdım kalemim vardır. Bir laf duyduğum zaman -argo olabilir bu, biraz alemle ilgili sözler- direk not alırım. Onun üzerinde çalışırım, beste yaparım. Halktan aldığımı halka veriyorum yani. Halkın konuştuğu dilden konuşuyorum şarkılarımda.

Halkın bir kısmı içki, alem gibi konularda tutucu bir tavra sahip. Bu yüzden olumsuz tepkiler almadınız mı?

Hayır almadım. Ankara insanı candan olmayı, yakın olmayı çok seviyor. Kapalı bir şey yok benim sözlerimde, her şey gerçek. Onun için allelele ile öz evlatları gibi seviyorlar beni: Baş örtülü bir sürü dinleyicim var, içki takımımdan da dinleyicilerim var; yanlış anlamayın, sizin gibi uzun saçlı insanlardan da dinleyicilerim var. Her sene Ankara'da iki aylık gazino

programım olur. Her türden insan gelir oraya. Bir bakıyorsunuz çok sosyete insanlar, bir bakıyorsunuz köylü amcalar, dayılar, başörtülü insanlar, gençler, modern insanlar... Her kesim bizden bir şeyler almış, dinliyor. Hatta sahneye çıktıkları zaman onlar, ellerini bellerine atarlar böyle, herkes silah çıkarıyor falan zanneder. Küt diye dört tane kaşık çıkarırlar. Çatır çatır öyle güzel oynarlar ki... İşte halkla kaynaşma, bütünleşme diyorum ben buna.

İlk albümden bugüne neler değişti yaşamınızda?

Yaşamımda bir şey değiştiğini zannetmiyorum. Değişirse zaten insanlara ilk verdiğim enerjiyi, beğeniyi kaybederim. Yine halkın içindeyim, yine halkla beraberim. Onlar gibi yaşıyorum. Tabii bazı şeyler değişmiştir. Maddi konularda bazı şeyler değişti.

Mesela?

Yani daha rahatım. Eskiden, lise yıllarımda hem okula giderdim hem düğünlere giderdim. Çünkü ben memur çocuğuydum, babamın parası yetmiyordu. Boyacılık yapardım. Yani hem çalıştım, hem okudum. Ama şimdi Allah'a çok şükür, güzel para kazanıyorum.

Pop müziği ya da popüler şeyleri ilk hicvedenlerden biri sizsiniz. Nerden geldi aklınıza bu fikir?

O müziğe "pop müzik" diyorlar ama, şöyle bir baktığınızda Anadolu melodileri, genelde Anadolumuzun güzel ezgileri; alta baslar, gitarlar, üstte de ilginç sözler. Yani pop müzik diye piyasaya sürdükleri şeylerin Anadolu ezgilerimizin, müziğimizin ürünü olduğunu göstermek için hicvettim. Popçuların genelde aldıkları bir nakarat bölümü vardır. Bu genelde Anadolu ezgilerimizden örneklenir. Ondan sonra, diğer bölümler biraz daha romantik, biraz daha uzak seslerle ya da pop müziğindeki seslerle süslenir. Ama parçanın tutulan, sevilen kısmı genelde Anadolu ezgilerimizdir. Mesela Serdar Ortaç'ın çok tutan "Ben Adam Olmam"ı... (Şarkıyı söylüyor bu arada...) O nakarat müziği sizce pop mu? Bu ezgilere nasıl pop dersiniz? Bu, pop müziği değildir, halk müziğidir. "Kim Bunlar?"da "Saçları at kuyruğu, kulakları küpeli, anaları belli ama, babaları nereli" diyorsunuz. Bu sözler kimin için yazıldı?

Bu sözler bazı popçulara yönelik. Bu sözlerin dinleyicilerle alakası yok. Aslında popçuların hepsiyle de alakası yok. Ben bu konuda popçu arkadaşlardan da destek alacağımı sanıyorum.

Menejeriniz "Kim Bunlar?" adlı parçanın medyanın ilgisini çekmek için yapıldığını söyledi. Öyle mi?

Yok, kesinlikle değil. Tabii seven insanlar olacaktır, sevmeyen insanlar da olacaktır. Ama Türkiye'deki insanların yüzde 70'inin benim gibi düşündüğüne inanıyorum. Dinledikleri zaman bana hak vereceklerdir.

Son albümün satışları nasıl gidiyor?

Şu an elli binle girdik. Bir elli bin daha vereceğiz.

Medyada daha fazla görünme yönünde çalışmalar var mı?

15 güne kadar İstanbul'a gideceğim, klip çekilecek. Güzel bir klip hazırlıyoruz.

Hangi parçaya?

"Kim Bunlar"a olacak.

Nasıl bir şey olacak? Senaryosu falan var mı?

Senaryosu şu anda beynimde hazır. Genel olarak bir diskoda geçiyor... Bahsettiğim türdeki gençlerin şarkıyla beraber değişime uğradığını anlatacağım. Yani normal hallerine dönecekler. İlk şarkıya başlarken değişik hippie tipler, daha sonra şarkının bitimine doğru değişiyorlar. Saçları kesiliyor, bazılarını kesmiyor, kızıp gidiyor tabii, onlar da var. Kaldırıp küpeleri atıyorlar falan. Derken böyle devam ediyor... Ankara'da benim programıma gelip kaşıkla silah gibi çekiyorlar diyorum ya, ilk önce öyle bir giriş var. Ben silah çekiyormuş gibi yapacağım, ama kaşık çekeceğim. Oynayacağım ayrıca.

Şarkılarınızda kullandığınız bazı "ilginç" sözler var. Bunlar argo mu yoksa yöresel deyişler mi?

İç Anadolu'da muhabbetlerde ve düğünlerde kullanılan argo sözler.

Mesela "gıdıkla" ne demek?

Yani muhabbeti gıdıkla, eğlendir, oyna...

"Kasnakla"?

Kalça atmak demek. Oynarken Ankara'da bir stil vardır. Oynarken kalça atmak demektir. (Nasıl yapıldığını gösteriyor.)

"Tokmakla"?

Kasetlerimde yok ama muhabbetlerde kullanılır bu laf. "Tokmakla", yine bir oynama türü. Yani kalça değil, nasıl söyleyim, biraz göbük atmak gibi bir stil.

Hâlâ düğünlere gidiyor musunuz?

Düğünlerden ziyade turneler, halk konserleri, yurtdışı... Tabii kınlamaya- cak düğünler, programlar da oluyor. Gazino programları yapıyorum. Ve hep halkla beraber... İçkili yerlerde yapmıyorum mesela. Benim program yaptığım yerler, 1000-1500 kişilik aile çay bahçeleri. Çünkü benim tüm dinleyicilerim oralara gider. Çok büyük, lüks gazinolar gelemezler işin açıkçası. Dinleyicilerimin yüzde 70'i fakir insanlar, gecekonduda yaşayan insanlar.

Saz çalarken kullandığınız özel teknikler var mı?

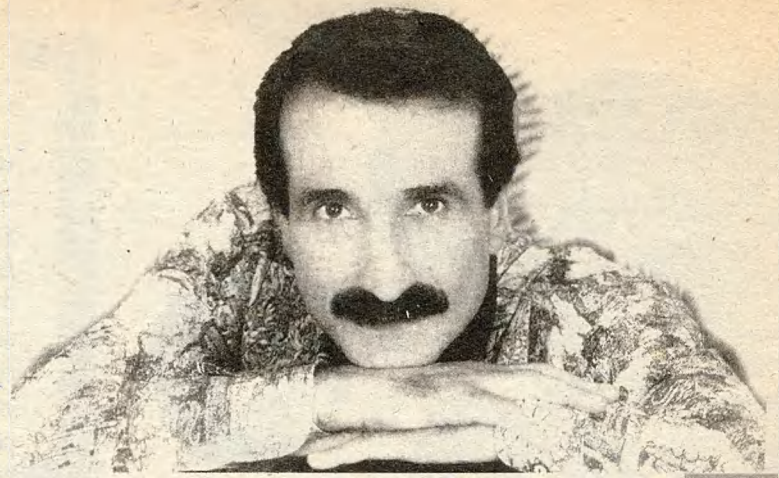
Çalım olarak, tezene kıvraklığı ve parmak hızlığı var bende. Ondan sevdi zaten insanlar. Tabii oynamasını bildiğim için, oynadığım gibi çalışıyorum. Onun için taklidi zor oluyor. Mesela kaşıklara yer bırakma vardır. İki vuruş kaşığa yer bırakırsın, bir vuruş darbukaya yer bırakırsın, ayak oyunlarının yapılacağı yerler vardır, orda sazın olmaması gerekir. Orada çalmazsın es bırakırsın falan...

Daha çok oyun havalarının ağırlıkta olduğu albümler yaptınız. Bundan sonra da böyle mi olacak?

Şimdi bu çıkardığım albüm fantezi türünde. Bir oyun havası türünde, bir fantezi türünde yapıyorum genelde. Gelecek sene de oyun havası türünde yapacağım. Bir ondan, bir ondan.

Söyleşi: Kerem Demir

Seyfi Doğanay

Aslen tür- kücü.

Ama epeydir "fantezi"ye takılıyor. Unkapanı'nın gizli kahramanlarından. Onlarca bestesi arabeskin ünlü sesleri tarafından okundu. Bugünlerde pek revaçta. Nedeni, "düşük yoğunluklu savaş" nedeniyle göçeden insanlarla İstanbul'da buluşması. "Ora"da büyük şöhreti olduğu söyleniyor. Daha çok Kocasinan, Şirinevler, Yenibosna civarındaki "müzik- hol"lerde sahne alan Doğanay'ın kasetlerinin 100 binin altına hiç düşmediği, ortalama 300 bin sattığı iddia ediliyor.

Sinyal meselesi

Şöhrete ancak son yıllarda ulaştınız... Ne kadar zamandır bu piya- sanın içindesiniz?

Çok eskiyim ben. Hemen hemen 70'lerin başında Elazığ'dan İstanbul'a geldim. O zaman İMÇ yoktu, Doğubank pasajı plakçılar çarşısı gibiydi. Bütün günüm orada geçirdi... 75'de 45'liklerle başladım. İlk 45'lik aşıklamadır. Aşıklama dediğimiz, tek bağlama ile çalıp okumak. İkinci, "Para Babo" diye bir 45'liktir. "Anayı kızdan ayıran para babo, para babo" demiştim, "Haklıya haksız dedirten para babo, para babo/Gelin kız Almanya gider/Parasız ulus derbeder/Tilkileri bakan eder para babo, para babo..." Güzeldi yani. Mizah olayı. Bir hayli 45'liğim var. Sonra plak çıkarmayı bırakıp besteciliğe başladım.

Başkalarına mı beste veriyordunuz yani?

Evet. Ümit Tokcan'a, Yıldız Tezcan'a yaptım. Ceylan'ın bütün parçaları hemen hemen bana aittir. Hiç yoksa 50-60 tane eserim var benim. Emrah'ın birçok parçası bana aittir. O zaman Mahsun tutmuyordu, ama Mahsun'a da beste yaptım. Mesela Mahsun'un söylediği "Maço Erkek" bana aittir. "Maço"su Mahsun'un yakıştırması. Kazak erkeği maço erkek olarak değiştirmişler. "Varsın bana çapkın erkek desinler, varsın bana kazak erkek desinler, seviyorum ne derlerse desinler"... Kiskanç erkek, seven erkek başka, maço erkek başka... "Olmaya ki bana yanlış yapasın acımam vururum seni..."

Hiç İstanbul'a gelmemiş olsaydınız bu tip şarkı sözleri yazar mıydınız?

"İstanbul'un havası mı bunu sana yazdırdı" diyorsunuz? İstanbullu hiç böyle şeyleri düşünmez. Mesela beni terk edersen vururum, kırırım demez kadına karşı. Yani bizim entel dediğimiz İstanbullu onu söylemek istese bile daha değişik gündeme getirir. Ama buradayken mesela diyorsun ki, "elimde değil çok seviyorum sevgilim"... Ama

Elazığ'da "sevdiğim" demezsin de "sevdiğim" dersin. Yani orada sevdiğin var, burada sevdiğin var.

Yeniden albümler yayınlamaya ne zaman başladınız?

İşte bu bestekarlık döneminde, başkalarına yapıyoruz, niye kendimiz yapmıyoruz dedik. Ondan sonra da kendimiz okumaya başladık, yani kaset olayı başladı.

Peki en başına dönelim, Elazığlı mısınız?

Tunceliliyim. Doğum yerim Hozat'tır. Tunceli'nin en güzel kazalarından birisidir. Güzel bir yerdir, askeriyenin bol olduğu bir yerdir. Tunceli'de yaşayan çok akrabamız var.

Tunceli'ye gidiyor musunuz son zamanlarda?

Tunceli'ye gidemezsiniz ki... Gitmiyorum, yani gidemiyorum. Zamanım olmuyor. Bir de bizim ordaki köyler möyler hep yıkıldı, yakıldı...

Müzikle nasıl uğraşmaya başladınız?

Ta ilkokul zamanlarında türkü söylemeye başlamıştım. Dayım saz çalar, abim saz çalar. Örnek aldığım dayımdır. İlkokul öğretmenim de bağlamayı çok güzel çalıyordu. O ses bizde yer etti. Derken 1962'lerde babam öldü. İlkokul bitti, öğretmen okulu il sınavlarını kazandığım halde giremedim, çünkü artık bizi finanse eden kimse yok. Annemle birlikte Elazığ'da oturmaya başladık. Abimin gözleri görmüyordu, ama çok güzel saz çalıyordu. O zamanlar kahvelerde, otobüste çalınır, bahşiş toplanırdı.

Otobüste?

Yolda durduruyorlar otobüsü, biniyorlar, ondan sonra başlıyorlar cümbüş yapmaya. Çaldılar, okudular, tabii ki haklarını alacaklar. Hâlâ var mı bilmiyorum ama, o zamanlar özellikle Urfa tarafında şehirlerarası arabalarda çok yoğundu.

Siz de çaldınız mı otobüslerde?

Hayır, benim ilk çalışmam tekteki meyhanelerindedir. Parası olmayan adam gidiyor oturuyor orada, bir tane biray içiyor. Taksitle içiyor sanki. Gidiyorsun orada çalışıyorsun, anfi yok, mikrofon yok, sana bahşiş veriyorlar. Sonra köyden şurdan burdan topladığımız şeylerle, 14-15 yaşında falan, dayımla beraber kahve içtik. Sonra oralardaki gazinolarda program yapmaya başladık. Enteresandır, o zamanlar İbrahim de (Tatlises) çalışıyordu orda bir gazinoda. Fazla para durumumuz yoktu, iyi hatırlıyorum, aldığım arkadaşlarıma gidiyordu. Masa kurarlardı içmek için, onlar da gariban oldukları için para ödeyemezler anlıyor musun? Onların masraflarını ödüyorum ben, alacaklı olduğum halde vereceklî pozisyona düşüyordum. Hiçbir zaman dostlarımı bir şeye değişmem biliyor musun! Gazinonun patronu bir kere dedi ki, "beş kat yerin altında çalışsan da, gene gelip seni bulurlar". Bulacaklar tabii, biz fakir kitlenin insanıyız, bulacaklar.

Kendi bestelerinizi yapmaya başlamış mıydınız?

O zaman daha yazmıyordum, Mahzuni'nin, Nuri Sesigüzel'in türkülerini okuyordum. Mahzuni, Nuri Sesigüzel o anda bütün Türkiye'de en çok satan adamlardı. Biz özeniyorduk yani. Her tarafta Mahzuni çalışıyordu. Acaba biz de bir Mahzuni olabilir miyiz, yani onun gibi ünlü olabilir miyiz diyoruz... Ve sonra yazmaya başladıktan sonra değişiyor olay. Yazdığın şeylerle övünüyorsun. Velhasıl, meşakkatli bir hayattan sonra oradan kaçtık, abimle İstanbul'a geldik. Neyzen Tefik gibi adamdı abim. Hani Yüksek Kaldırım'da, Neyzen Baba ney çalarken yere mendil serermiş, biliyor musun? Gelen giden ney çalıyor diye para atarmış. Akşamı Ömer Hayyam falan var, yani onların belli arkadaşları var. Kendilerine yetecek kadar şarap parası alıyorlar ve kalan parayı serpiyorlarmış, oradaki şarapçılara dağıtırlarmış.

Abinizle hâlâ birlikte çalışıyor musunuz?

Aynıdır. Beraber çalar söyleriz...

O zamandan bu zamana gazinoların yapısında, müşteri kitlesinde değişiklikler oldu mu?

Aslında o zamanlar daha ciddi gazino programları. Yani şimdi, bak mesela görüyorsunuz, kafe barlar var. Adam kendisi çalıyor, bir de klavye çalıyor, işi bitiriyor. Ama eskiden en kötü bir okuyucu bile üç-beş tane saz arkasına dizip öyle çıkarıyordu. O zamanlar tek sazlı çalıp okumak ilkel oluyordu. Kendi çalıp söyleyenler yadırganıyordu. İstanbul'da böyleydi, yoksa Anadolu'da saz çalan adam çok ünlü adamdır. Ama Arif (Sağ) gibi insanlar bu müziği sevmeye başladılar. Ondan sonra bağlama illkellikten çıktı. Konservatuarlarda bile öğretiyorlar, düşünün.

Siz de bir mekan işletiyorsunuz. Daha ziyade oradan mı para kazanıyorsunuz?

Müzikten de kazanırız. Konserlerden, gazino programlarından, kasetlerden filan. Aslında bizim çektiğimizi hiç kimse çekmez biliyor musun? Bizim gazino programlarımız değerim gibidir, insan ömrünü öğütür un gibi. Sabah

aitlara kadar yatamıyorsun.

Halk konserleri?

Gazinoya adam eğlenmek için geliyor. "Seyfi abi, ben sana hayranım" diyen o adam, iki bira çektikten sonra, "hişt, bakar mısın" diyor. Ama halk konseri farklı tabii. İnsanlar sırf seni dinlemek için, icraatını izlemek için geliyor. Ama orada da gizli gizli içenler oluyor.

Size arabesk müzik yapıyor diyebilir miyiz?

Benim yaptığım müzik aslında tam olarak arabesk değil, ben arabeske falan karşı değilim. Tabii ki arabesk okunacak Türkiye'de. Bütün komşularına bak, her yanın Arabistan. Sen ondan duyacaksın, sen ondan çalacak, esinleneceksin, o senden esinlenecek, böyle bir takım karma şeyler olacak tabii. Bizim okuduğumuz fantazi türünde, çok sazlı halk motifli şeyler... Yine türkü de okuyoruz, deyiş de okuyoruz ama, şimdi türküyü yirmi tane keman çaldırıyoruz. Yani farkı buradan kaynaklanıyor, bir de yorum değişikliği eklenince millet sana arabeskçi diye kızıyor.

Yaptığınız müzikte hep aynı ton hakim. Yani ne bir seste yükselme, ne inceleme ne de yüklenme var?

Var, ama küçük küçük... Yani kişi zorlanmadan seni dinleyebilir ve senin yaptığın parçayı okuyabilir. Bağırarak müzik demek değil yani. Önemli olan güzel şeyler yapmaktır. Anlamlı şeyler, sinyalleri doğru göndermek zorundasın.

Sinyalleri doğru göndermek nasıl oluyor, biraz açabilir miyiz?

Şimdi diyelim ki sizin yaşadığınız bir ortam var. O ortamı görüyorsunuz, yaşıyorsunuz, hele senin gibi düşünen insanların düşünmek zorunda kalıyorsunuz. Benim yaşadığımı falanca yaşadı mı? Ya da daha acısını yaşayabilirler, daha kötüsünü yaşayabilirler. Eğer neşeliyse yani, halay tarzında bir şey yapıyorsan, sen o yörenin çocuğusun zaten, o insanların halaylarını da bilirsin, duygularını da bilirsin, bir de yazıyorsan daha farklısın, kendin yazıyor, kendin besteliyorsan daha farklıdır. O da senin yaşamınla ilgili bir olay yani, sen nasıl yaşamışsan karşıdaki insanı da değerlendiriyorsun, ona göre sinyal gönderiyorsun...

Alevî kültürünün, deyişlerin iz sürüyor mu yaptığınız müzikte?

Şu anda cemlere falan vaktim olmadığından fazla gidemiyorum. Cemevlerinde şu an ne yapıyor, onu da bilmiyorum. Deyişleri sadece Aleviler okumuyor, bizim özgüncülerimiz bile deyiş okuyor. İşte Ruhi Su deyiş okumuştur, büyük bir ozandır. Arif okumuştur. "Yol Ver Dağlar" bir deyiştir. Bir Pir Sultan Abdal'ın, bir Karacaoğlan'ın, bir Yunus Emre'nin yazdığı şeyleri okumak sırf deyişse, evet, deyişleri severim. Mesela Karacaoğlan çok konular işlemiştir. Aşkî işlemiştir, dağî işlemiştir, kuşu işlemiştir, dostluğu işlemiştir.

En çok sevdiğiniz, severek dinlediğiniz sanatçı kim?

Ben herkesi dinlerim. Güzel okuyan herkesi dinlerim. Tatlises güzeldir kendisine göre. Nuri abi çok güzel okuyor. Mükerrerrem Sartaş güzel okuyor. Muazzez Abacı'yı dinlerim, Zeki Müren'i dinlerim, Bülent Ersoy'u, Tarkan'ı, Çelik'i, Fatih Kısaparmak'ı, Ahmet Kaya'yı dinlerim. Yani güzel okuyanı dinlerim. Güzel okuyorsa helal olsun. Amatör sanatçıları da dinlerim.

Sizi kim dinliyor?

Hacca gitmiş adam da beni dinler, hiç camiye gitmeyen de beni dinler. Farketmez, Doğulusu da dinler beni, Batılısı da... Yaptığım besteler bir tarafa ait değil, herkese ait olsun istiyorum.

Yeni baştan başlasaydınız ne yapmak isterdiniz?

Yine aynı şeyi yapardım. Herhalde daha bilimsel, daha teknik, öğretici şeyler yapmak isterim. Yani bu işi bilen de bilmeyen de yapıyor. Ben bilenin yapmasından yanayım. Bana yakışanı yaparım. "Sana yandım Zühtü"yü okuyacağıma, insanların dertlerini anlatan bir şeyler yapmayı yeğlerim. İnsan ömrüyle alakalı, insan geçimiyle alakalı, ya da ölmek üzere olan insanın dertlerini, hasta bir insanın dertlerini anlatmak isterim.

Söyleşi: Ensar Altun

E bu mendili icat edeni Ne ne yağlıca yağ yağ Ya ya ah gıdı gıdı

Rock, Türkiye'de her zaman vardı. Erkin Koray'ın elektrogitarla tanışması Elvisler'in hemen sonrasına tekabül ediyor. Beatles, Rolling Stones, Animals 60'larda ortaya çıktıklarında Erkin Koray rock çalmaya çoktan başlamıştı. Türkiye'deki rocku gitar bandların bütün dünyada yaygınlaştığı süreçle eşzamanlı biçimde, yani 1950'lerin ikinci yarısından günümüze kadar uzanan tarihsel kesitte takip edebiliriz. Bazı dönemlerde iyice flulaşıp takibi zorlaşsa da, pekala süreklilik arzeden bir süreç bu.

Peşinen altını çizmemiz gereken birkaç olgu var. Bir kere rock her zaman hırpalandı. Sinema rocka Tecavüzcü Coşkun'un nezdinde ifade bulan karanlık bir nezarethane tahsis etmişti. Rockun karşısında hiddetli bir red cephesi vardı. Müslüman mahallesinde salyangoz satmaya kalkan dumanaltı bir tehlike olarak görenler de, kültür emperyalizmi makamında seyredenler de aynı hoşgörüsüzlükle yaklaştı rocka. Uzun yağlı saçlarıyla eski köye yeni adet getiren bu kentli gençler, çoğunlukla tekinsiz bir gi-dişin işareti olarak görüldüler.

Ama duman dağıldığında kentli orta sınıfın ilk parodilerini ortaya koyan "Kaynanalar" dizisinin Moğollar'ın müziğine başvurduğunu, Doğu-Batı sentezi denen muammerin Barış Manço'dan Üç Hürel'e uzanan bir spektrumda yeniden ele alındığını gördük. Şöyle ya da böyle, düğün salonları yıllarca rock müzisyenlerine teslim edildi. Gitar, bas gitar ve davuldan oluşan temel rock triosu, elbette değişik enstrümanların katılımıyla çeşitlenerek, kız kıza, erkek erkeğe dans edilen düğünlerde komparsita, kasap havası, çiftetelli, lorke çalıyor, finalde mutlakla -defaten bis yapılan- Deep Purple'vari davul sololar atılıyordu. Alto saksofon bütün dünyada gözden düşmüşken Türkiye'de gece kulüpleri, pavyonlar altonun tartışmasız solo enstrüman olarak yer aldığı rock orkestraları tarafından çevriliyordu. Çünkü alto saksofon klarinetle zurna arasında kestirme bir köprü kurmuştu; her türlü havaya geliyordu. 70'lerin ilk yarısının meşhur şarkısı "Sen uzaklarda değil damarımda kanımsın", birbirinin ayaklarına basa basa slov dans öğrenen yoksul kentlinin içini titreten bir rock baladı olarak nice hatıra bıraktı. Ama rock nedense "halktan kopuk" klişesine kurban oldu. Slov dans tecrübe eden insanlar el-

lette rockçu değildi, ama bu yeni eğlence biçimini, sahnedeki rock orkestrasını sevmişler, benimsemişlerdi. Ne var ki, orkestrayla kültürel olarak "sakar" bir ilişki içinde oldular. Aslında konu bambaşka bir yerde, "bam telinde" düğümliyordu.

Başa saralım... Rock nedir? Ayaklarınızı yere kuvvetle basarsanız dünyayı itmiş olursunuz. Dünyayı itmek size sıçrama, bir anlamda yerçekiminden kurtulma imkanı sağlayacaktır. Rock bu tecrübenin kendisidir: Dünyayı itmek, dünyanın çekiminden kurtulmak; anlık özgürlük. Rock andır; geçmişten ve gelecekte arınmış anın bilincidir. Tamamen otantik bir durumdur. Otantiktir, yani o anın biraraya getirdiği şeylere; ama sadece o şeylere, ne olurlarsa olsunlar o şeylere özgüdür. Oraya aittir. Tekrar edilemez. Tekrar poptur. Pop doğası gereği tekeran, taklidi, hatta "gibi yapma"yı içerir. Yerçekimine geri dönüştür. Pop nihayetinde manipülasyondur. Rock ise özgürleştirici bir karşı koyuş, bir meydan okuma tavidir. Rocka da popa da —farklı gerekçelerle— ihtiyacımız vardır. Rock tekilliliğimizi, pop çoğulluğumuzu verir. Biri farklılığı, diğeri benzerliği vurgular.

Rocku, atom enerjisinin toplumsal plandaki karşılığı olarak görebiliriz. Atomu kurcalarsanız enerjiyle karşılaşsınız. Öngörülemez, kaotik bir enerji süreci başlatmış olursunuz. Endüstriyel toplum, bireyi atomize ediyor. Teknoloji çağında iyice çıldıran endüstri, kendini var eden birçok şeyin yanı sıra Turgut Uyar'ın sözünü ettiği "mükemmel mutsuzluğu" da üretiyor. Rock, endüstriyel topluma özgüdür. Endüstriyle aynı malzemeyi, elektriği kullanır. Teknolojiden yararlanır, onu kendinin kılar. Rockun yakın gündemi olan teknoloji önce bunu yapmış, kendini tekrar etmeye başladıktan sonra kaçınılmaz olarak popa dönüşmüştür.

İlk elektrikli gitar 1932'de, ilk gitar amplisi ise 1947'de yapıldı. 1950'ler gitar füzyonunun ilk denemelerine tanık oldu. Rock & roll ve rhythm & blues gibi iki ana dalgadan günümüze kadar akan rock, endüstri devrimini tamamlayan ABD'de patlayıp, kısa sürede İngiltere'ye sıçradı. Sınıfsal uçurumların alabildiğine derin olduğu bu iki ileri endüstri toplumunun kökleri, öngörülemez bir kültürel distorsiyonla sarsıldı. Oto-

masyon cinnetinde boğulan alt sınıflar, köleştirilmiş azınlıklar, mazlumlara endüstriyel sisteme tepki gösterirken rocka başvurdu. Ama sonunda sistemin galip geldiğini görmek gerekiyor. Hi-fi müzik teknolojisiyle akıllamaz bir kapitalist mabede dönüşen müzik marketlerin birbirini beslediğini biliyoruz. Konuyu sınırlı tutalım: En basit haliyle gitar, bas ve davuldan, kısaca triodan oluşan ve senfonik orkestranın ses eşliğini aşan misyoner rock orkestrası yepyeni bir kültürel dönüşüme yol açtı. Artık üç beş kuruşu denkleştiren herkes bir gitar, bir amplifikatör alıp kendi müziğini yapabilecekti. Orkestra demokratikleşti. Yeni bir müzikal hacim tarif edilmişti. Dünya müziği çok boyutlu bir makro füzyon sürecine girdi...

Elektrogitarların Türkiye'ye ulaşması fazla uzun sürmedi. Rocka yatkın kent gençliği bu yeni materyali kolayca benimsedi. Ne de olsa elektrik kullanan bir yaşam biçimini sürdürüyordu. Erkin Koray'ın 1960'lardaki psychedelic rock deneyleri elektrogitarı hazmetme konusunda pek de güçlük çekilmediğini gösteriyor. "Nihan-sın Dideden" in rock & roll yorumu kafa açıcı bir örnek olarak karşımızda duruyor.

Ama Türkiye pratiğinde esas olarak bağlamanın cereyanlı hale getirilmesi dikkat çekiyor. Elektrogitarın manyetik mekanizması esas alınarak yapılan elektrosaz, üretilen müziğin çehresini hayli değiştirdi. 60'lardan itibaren rock triosunu farklı enstrümanların katılımıyla zenginleştiren orkestralar tarafından yaygın olarak kullanılmaya başlandı, gitar-bağlama sentezine fazlasıyla kafa yoruldu.

Müzik üretiminin içine girdiği bu yeni sürecin elbette sosyokültürel karşılıkları vardı. Hızla sanayileşen İstanbul'un işgücü ihtiyacı, kırdan kente göçü artan bir ivmeyle körüklüyordu. Yeni üretim ilişkilerinin yeni kültürel sentezleri ortaya çıkarması kaçınılmazdı. Halk müziğinin elektrikli enstrümanlara giderek daha çok başvurması da ortaya çıkan yeni durumu karşılamaya yetmedi. Gerçek ihtiyacın sonraları arabesk olarak adlandırılan "füzyon müziği" olduğunu Orhan Gencebay'ın ortaya çıkmasıyla gördük. Dobra dobra konuşan bu yeni müziğin biraraya getirdiği şeyler daha önce hiç böyle yorumlanmamıştı. Orhan Gencebay, müziğine koyduğu her parçayı önce kendine ait kılıyor, iyice sindiriyordu. Otantikti.

70'lerin Orhan Gencebay'ı, uzun süre tanımlanamayacak yepyeni, yabansı

Orhan Gencebay'a da Zen'e de öncülük eden Erkin Koray, rock füzyonun Türkiye'deki ustasıdır. Main stream, yani ana dalgadır. Erken yaşlarda ortaya koyduğu olgun örneklerle başlayıp ta bugünlere kadar Türkiye'deki rock'a kılavuzluk etmiştir...

meh meh...

bir müziği ortaya koydu. Türk sanat müziği, Türk halk müziği ve Türk hafif müziği kategorilerine tikiştirilmeye çalışılan Anadolu mozaiki elbette TRT'yi takmayacaktı. Devletin resmi kültür politikası arabeski görmezden gelirken, Metin Ersoy'un kalıpsolarına, Celal İnce'nin tangolarına, Hasan Mutlucan'ın kahramanlık türkülerine kücak açtı. Bu son derece doğaldı. Çünkü Orhan Gencebay'da itaatsiz, asi bir tavır vardı.

Orhan Gencebay'ın naif söyleminde rafine bir varoluşçulukla karşılaşılır. Sevgilisine sınıfsal engeller yüzünden kavuşamayan mert Anadolu delikanlısı kentin karmaşık ilişkilerini aşamayacak, zenginlerin dünyasına yenilecektir. Paraya dayanan sistem aşkın yerine zulmü koymuştur. Delikanlı tevazuyu bir kenara bırakıp "Kula kulluk edene yazıklar olsun" der. Ama bu onu rahatlatmaz. Çünkü neticede karşılaştığı kaderin bir oyunudur. Bu dünya ona verilmemiştir. Bu dünya menfaati her şeyin üstüne koyan ötekilerin dünyasıdır. Kaçınılmaz olarak kadere isyan eder. İşte tam da bu noktada kopuş başlar. Çünkü kader bütün tektanrılı dinlerin ortak anahtardır.

Semavi dinlere göre kulun yaşayacağı her şey Tanrı tarafından yazılmıştır. İnsan tanrının yazdığı dışında hiçbir şey yaşayamaz. Kaderin dışına çıkmaya çalışmak beyhude bir çabadır. Eğer Tanrı bunu yazdıysa, eğer Tanrı bu dünyayı ötekilere verdiyse yapacak iki şey vardır: Ya Tanrıya da isyan edip mutlak nihilizme varırsın ya da kötü kadere kabullenip çileci olursun. Çileciliğin ödülü tanrısal bir vicdana sahip olmaktır. Orhan Gencebay, ikinciye seçer ve vicdanına sanılır. Arabeskin kaderciliği, bu vicdanı var etmek için seçilmiş bir şeydir. Zalimin dünyasına vicdanıyla, yani müziğiyle karşı koyar. Kadere isyan, Müslüm Gürses'in samimi blues'unda iyice ileri götürülür. Ferdi Tayfur ise ne yapıp edip bu paradigmanın sınırında kalmayı başarmıştır.

Şimdilerde devlet yanlısı talk show'lar yapan Orhan Gencebay, rock'un bütün dünyada yankı bulduğu dönemde, ritm gitarı, bas gitar, davulu elektrikli bağlamayla birarada kullanan bir füzyon müziği yaptı. Mahcubiyeti bir kenara bırakırsak, James Brown nezdinde temsil edilen soul şarkıcıları siyah işgücünün yoğunlaştığı New York, Chicago, Detroit gibi sanayi kentlerinde ne yaptıysa, Beatles nüfusunun neredeyse tamamını işçi sınıfının oluşturduğu Liverpool'da ne yaptıysa, Orhan Gencebay da endüstrileşen İstanbul'da onu yaptı. Bunun adı rocktur. Ama şimdi tutup durduk yerde Orhan Gencebay'ı rockçu ilan etmenin bir anlamı yok. Çünkü onun rockçuluğu otantik olmasından geliyor ve geçiyor. Orhan Gencebay'a öncülük eden Erkin Koray, rock füzyonun Türkiye'deki ustasıdır. Main stream, yani ana dalgadır. 70'lerde en parlak dönemini yaşayan rockun gündemini belirlemiştir.

Müzik de bir dildir. Bu dili oluşturan temel unsurlara kavuşmadan müzikten de söz edemeyiz. Bu da asal konularda mutabık olmaktan geçer. Sözgelimi sazla gitar beraber çalarak herhangi bir senteze ulaşamayacağını, sorunun müziğin yapısında, bestede, armonide, ritimde, melodide, orkestrasyonda çözüleceğini bilmek bir asgari mutabakattır. Türkçeyi güzel kullanmak, söylediğimizin anlaşılması, giderek müziğin bünyesinde taşıdığı şiire serbestçe gezinebileceği bir yol açılması haliyle soluduğumuz müzik ortamının "kalite" sini arttıracaktır. Erkin Koray erken yaşlarda ortaya koyduğu olgun örneklerle Türkiye'deki rocka kılavuzluk etti, hâlâ da ediyor.

Erkin Koray'ın varoluşçuluğu ise anarşist bir çizgide vücut bulur. Bektaşi bilgeliği vardır onda. İlah olmaz bir göçebe ruhuyla gezinir durur. Onun kitabında çivi çivi söker. Acıysa, acının üstüne gitmelisin. Sana arkana bakmadan yürümek düşer. Ne yaparsan yap her şey olacağına varır. Zaten hepimiz hayat katarnın yolcusuyuzdur. Kader yoktur, an vardır. "Eğer şu dünyada sevgi ile dolmamışsa yüreğin tekkelerde manastırda hiçbir yere eremezsin" der ve kendini Ömer Hayyam'ın enginliğine bırakır: "Varlık yokluk derdini şu kafandan sil / Brak densiz işleri de kendini bil / Gerin şöyle bir derin nefes al / Kaç nefes alacağın var ya hiç belli değil."

Erkin Koray gerçekten gezgindir. Bunu müziğinden izleyebilirsiniz. Arabesk yaptığı söylenir, ama Erkin'de esas olarak Arap değil Hint etkisi vardır. Aynı şey Orhan Gencebay için de geçerli. Resmi kültür perspektifinin hapsediği dar çerçeve bunun adının doğru konmasına engel oldu. Arabesk deyip işin içinden çıktılar. Duruma kültürel yozlaşma teşhisi koydular. Oysa Hint etkisi de, bırakın onu, Arap etkisi de son derece doğal bir sürece yaslanıyor. Anadolu toprağında yaşayan veya konup göçen çingeneler bu etkileri her zaman diri tuttular. Çingenelerin Rajasthan'dan Avrupa'ya oradan da Amerika kıtasına uzanan göç yollarında Anadolu'nun her zaman önemli bir yeri oldu. Gittikleri yerlerin müziğini hemen öğrenip kendi bildiklerini oraya bırakan çingenelerin göçebe yaşamları Afganistan'dan İspanya'ya, Mısır'a, Türkiye'ye, Makedonya'dan İrlanda'ya, Macaristan'a, hatta Arjantin'e uzanan akılalmaz derecede mükemmel bir köprü kurmuştu zaten. Bu geniş coğrafya içinde çalmadıkları enstrüman kalmadı. Yani zaten açık olan bir kanalın fırsat bulup müziğe tekrar girmesiydi söz konusu olan. Ama dünyaya siyasi coğrafyanın sınırlarıyla bakarsak bu kültürel akışkanlığı es geçebiliriz, giderek bu siyasi sınırlar Anadolu mozaiki-

nin boyutlarını kavramanıza da engel olacaktır. Sözgelimi Rajasthan'ı, yani Kuzeybatı Hindistan'ı çok uzak bulabiliriz. Oysa İstanbul'un göbeğinde, Sulukule'de yüzyıllardır yaşıyor. Anadolu'nun kültürel kimliğinde yer edinmiş o aksak ritimler durduk yerde kanımıza sinmedi, elbette tarihsel bir arkaplana dayanıyordu...

Erkin Koray'ın Türkiye'deki rocka belki de en büyük katkısı müziği besleyecek damarları açması oldu. Bunu yaparken özgün olmaktan uzaklaşmadığı gibi müziğine kattığı her unsuru kendi parçası haline getirdi. Bob Marley'in tri-o-yu ritm gitarlarla zenginleştirip reggae sentezini ortaya koymasına veya Santana'nın Latin rockuna benzer bir müdahale olarak görebiliriz bunu.

70'lerin rockçuları bugüne göre çok daha ferah bir durumdaydı. Bu yüzden Anadolu mozaiki değerlendirme imkanı buldular. Bir taraftan müzik arkeolojisi yapıyor, diğer taraftan eldeki müzikal birikimi restorasyona, renovasyona tabi tutma imkanı bulabiliyorlardı. Aşık geleneğini sürdüren de, modern rock akımlarını izleyen de belli bir kaliteyi yakalayabiliyordu.

Moğollar'ın başyapıtı "Anadolu Pop" un 1971'de her yıl bir albüme verilen Academie Charles Cros ödülünü alması boşuna değildi. Bu ödülü daha önce birer yıl arayla Pink Floyd'un "Umma Gumma" ve Jimi Hendrix'in "Electric Ladyland" albümleri almıştı. Bunlar ister istemez bir ölçüye tekabül ediyor. Cem Karaca'dan, Dervişan'dan, Üç Hürel'den, Banş Manço'dan, MFÖ'den ve kuyruklu yıldız misali gelip geçen nicelerinden bugüne kadar gelen hatırlı bir diskotek var elimizde...

Günümüzde en azından Kral TV bazında patladığı söylenen rocka bütün bunların ışığında bakabiliriz. Ama durum o kadar içaçıcı değil. Bir kere rock gruplarının Erkin Koray'ın açtığı ve

70'lerde gayet güzel örnekler veren ana dal gayla aralarında kuvvetli bir bağ kurduklarını söylemek mümkün değil. Tam tersine yeni kuşak rockçuların kendilerine Bon Jovi, Guns & Roses, U2 v.s. gibi net modeller seçtiklerini kolayca ayırt edebiliyoruz. Halleri hareketleriyle, saçlarıyla, başlarıyla, gitar mizansenleriyle göz göre göre taklit ediyorlar. Kızlarda da benzer bir durum var. Gerçi Ayna, Hakan Kurşun gibi istisnai durumlar yok değil. Ama onlar da pop...

Açıkçası son zamanlarda rock adına yapılan en sağlam işler Zen'den geliyor. "Suda Balık" albümleri iyiydi. Sonic Youth'un prodüksiyonuyla Amerika'da basılan ve yakında Türkiye'de de basılacağını duyduğumuz "Derya" adlı son albümleri şahane. Ama Zen'in bir bölümünün kurduğu Baba Zula'nın "Tabutta Rövaşata" filmine yaptığı müzikler apaynı bir yerde duruyor. Sahiden çok iyi. Zen'in doğaçlamaya dayanan "kadirbilir" füzyonu Türkiye'deki rockçu için kafa açıcı, moral veren bir perspektifi ortaya koyuyor.

Ama Zen'in asıl değeri bir başka noktada, altını kuvvetle çizmeye çalıştığımız "ana dalga" ile ilişkisinde ortaya çıkıyor. Zen, Erkin Koray sound'una dönüştür. "Bu iş, bu diyarda, böyle yapılır" diyen Zenci arkadaşlar, aynı zamanda, müzik endüstrisinin, hatta "bizden" saydığımız indie'nin manipülasyonunu kırdılar. Hepimize dakik bir moral verdiler. Bu iş olacak, hem de çok iyi olacak...

Erdir Zat

Pulp

Pulp, birkaç sene önceye denk gelen Britpop patlaması sırasında alıp başını yürüyen bir ekip. Ama tarihleri çok daha eskilere dayanıyor. Adlarının Oasis'lerle, Blur'lerle birlikte anılması aslında tamamen tesadüf... 95 sonlarında yayınlanan son albümleri "Different Class"la, özellikle "Sıradan İnsanlar" isimindeki liste parçasıyla uzun süre boyunca tozu dumana katan Pulp, hiç yeni bir şarkı yapmasa da liderleri Jarvis Cocker'in fevri çıkışlarıyla her zaman gözler önünde. 96'da Brit ödülleri dağıtım töreni enasında sahnedeki Michael Jackson'a "bu herif kendini İsa sanıyor" diyerek saldırmaması, geçenlerde bizzat kendisine bir ödül getirdi. NME dergisi tarafından "alternatif kahraman" katına yükseltildi. Bu sefer de Thatcher ve onun "sevgili kızları" Spice Girls'le ağız dalaşına girdi. Gençliğini 80'li yılların berbat atmosferinde geçiren Jarvis Cocker'in müzikal eğilimleri, disko ve punk, rock ve şansonlar arasında gidip geliyor. Pulp da zaten bu "bocalama"nın müziğini yapıyor. Biri Les Inrockuptibles'de, diğeri Q'da, birbirinden dört sene arayla yapılan iki Jarvis Cocker söyleşisini "karıştıran" takdim ediyoruz.

Hep Mister Spook olurdum!

Şöhret Pulp'a çok geç ulaştı...

Jarvis Cocker: Başarıyı çok uzun süre bekledik. 80'li yıllar bize göre değildi. Bir çıkmaza girilmişti, müzik geriye çark etmişti, eski yıllar yeniden canlanıyordu... Mod'lar, ska'lar, 60'lı yıllar... Barlar bile bu olaydan etkilendi. 70'li yıllarda, baştan aşağı her şey modernleştirilmişti. Çok güzeldi, bir sürü plastik madde, capcanlı renkler. Ama 80'li yılların başında her şeyin "viktoryen" tarzda olması gerekiverdi, bütün barlar yeniden dekore edildi, eski kulübelere geri döndük. 80'li yıllarda başlar arkaya dönük şekilde ilerledi. Şimdi de yeni bir binyıla geriye baka baka giriyoruz. İşte 70'li yılların onun için bu kadar çok seviyorum. En son o zaman modern olmaya çalışıldı, gelecekle ilgilendi. O dönemde, Sheffield'de tek raylı tren yapmaya kalkıldı. Hiçbir zaman işlemedi ama, en azından denendi. 80'li yıllarda, kendimi hakikaten yalnız hissettim. Ve tabii, insanlar bizi sersem ya da kendini beğenmiş kasıntı yerine koydular. Hiç kimse bizi sevmiyordu. Ama şimdi şimdi, bizde hakiki bir değişiklik olmadığı halde, kabul görmeye başladık.

Sonsuz kadar bekleyebilir miydin, yoksa bir kıvılcımın çakması mı gerekiyordu?

Karara varmak için filmin sonunu beklemek gerek. Eğer "mutlu son"dan eminsen, her şeye katlanırsın. Şimdi gelecek konusunda nispeten iyimserim. Ama yaşadığım korkunç çöküntü ve yıkım anlarını hiç unutmuyorum. Yaptığım şeye her zaman inandım ama, hiç kimse ilgilenmek istemiyordu. Sonunda kendimde hata aramaktan, aşağılık kompleksi içinde kıvranırdım.

Bu arada tembelleştin mi?

Çok uzun bir süre yataktan çıkmayı reddettim. 1984'ün büyük kısmını yatakta geçirdim (gülüyor)... Albümlerimiz hep kayıt edildikten yıllar sonra piyasaya çıktı; hata inanılmaz ağır işleyen plak şirketinindi. Her seferinde, bu kayıtlarda kendimden çok şey veriyordum, bunun duyulmasını istiyordum. Ama hayır, her seferinde yıllarca çekmeceye bekliyorduk yaptıklarımız. Eskiden, akustik gitarımla tek başıma yazıyordum. Ama folk denen

bu müziğe giderek tahammül edemez olmuştum (gülümsüyor)... Ben herşeyden önce modern bir sound istiyordum, yalnız çalmaktan bıkmıştım. Oldukça iyi bir gitarist olmuştum, müziğim gittikçe karmaşıklaşıyordu, böyle (bir solo çeker gibi yapıyor)... Basitliğini, sadeliğini yeniden bulmasını, doğrudan, katıksız olmasını arzu ediyordum. Bugün, grubun geri kalanına ayak uyduruyorum, biraz fazla gürültü patırtı yapıyoruz, şarkılar böyle doğuyor.

Pulp'ı kurduğunda beklentin neydi?

1980'de Pulp'ı kurduğumuzda, ben daha lise öğrencisiydim. Kızların beni beğenmesi için bir grubum olsun istiyordum. Sırk gibi bir boyum vardı, dişlektim ve gözlüklüydüm. Kısaca özetlersek, kızların pek hoşuna gitmiyordum. Yani ne yapacağım konusunda hiç öyle bir planım filan yoktu, mesleki bir düşünce filan geçmiyordu aklımdan. Müziğim hiçbir şeye benzemiyordu. Sonra, 83'te galiba, yeni çıkan albümleri satın almayı bırakınca, şu "easy-listening"leri (zahmetsiz, kolay müzik) keşfettim. Meteliğe kurşun atıyordum, o yüzden de sadece nerede indirimli, özel tarifeli plak varsa, onları alıyordum. İşte o zaman, asansörlerde ya da süpermarketlerde çalan bu müziğe karşı ilgi duymaya başladım. Şimşek çaktı. Engelbert Humperdinck gibi insanlar beni çok etkilemiştir. Yalnız bende sözler çok gerçekçidir. Onlarda aşk şarkıları mutlaka mutlu sonla biter, her şey çok basitleştirilmiştir. Benim duygusal hayatım, hiçbir şeyin o kadar basit olmadığını gösterdi bana. Müzik neşeli ama sözler çok karanlık olabilir.

Kızların hoşuna gitme isteğinden başka, pop yıldızı olmanın cazibesi de yok muydu?

Eskiden beri hep, Danny Osmond gibi bir yıldız olmak isterdim. Ama bugün o pırıltı nereye gitti? Bugün bütün pop-starlar kazara yıldız oluyor. Dünyayı değiştirmek gibi bir istek yerine basit ve masum bir nedenle -kız tavlama gibi- yola çıktığımızı memnunuz. Ben çocukken hakiki pop-starlar vardı, onların hayatı mükemmel gibi görünürdü. Herkes severdi onları. Ben de bunu istiyordum, en azından bana dostça davranılmasını... Herkesin dostluğunu hiç çaba harcamadan satın almanın en basit yolu bence buydu.

Gitar çalmaya başladığın devirde, İngiliz gençliği punk ve disko arasında bölünmüştü. Şimdi ikincisine daha yakın gibi görünüyorsun. O zaman nasıldı?

Ben 'rocker' olmak istiyordum. sene 76'yı sanırım, 12 yaşında olmalıyım,

mahalledeki plakçıdan Led Zeppelin'in "Physical Graffiti"sini almaya gittim. Ama param yetmedi ve geri döndüm. Aynı akşam, radyoda John Peel'i dinledim ve punk grupları keşfettim. 'Rocker' olmaktansa, punk olmaya karar verdim o zaman. Ama ondan da hemen caydım. Bir akşam Sheffield'de Stranglers'ı görmeye gittim. Tek başımaydım, okul arkadaşlarımla hiçbirinin ilgisini çekmemişti... Bugün herkeste bir punk nostaljisi var, herkesin kafasına göre giyindiği, kendi imajını yarattığı o döneme nostalji duyuluyor. Bunların hiçbirini doğru değil. Ben o konsere, orta bire başlarken annemin bana ördüğü ince mavi yün kravat ve dedemden

ödünç aldığım ceketle gitmiştim. Salondan içeri girdiğimde herkes benimle dalga geçmeye başladı. "Hey ufaklık, 'mod' mu takılıyorsun, bakalım!" İğrendim. O ekose pantolonları ve yırtık tişörtleriyle hepsi aynı üniformayı giymiş gibiydi. İlk başlarda rock'un kural haline gelen kılık kıyafetleriyle savaşıyorlardı ama kendileri de hemen klişe haline geldiler, aptal bir tarikat olup çıktılar. Başlangıçta, disko bana çok fazla gayninsani geliyordu. Sözler çok salakça, melodi ise sürekli tekrarlanıp duruyordu. Benim hayalim, sağlam, inandırıcı sözlerle insanileştirerek bu müziği kullanmaktı. Bunun üstünden de "house" geçti, dans müziğini hakikaten allak bullak etti. Hayatımda ilk defa bir harekete katıldım, 'rave'lerin müdavimi haline geldim. Oraya ilk gittiğimde, geleceği gördüm. Çok mekanik ve aynı zamanda basit, sade bir müzik... Hiç farkında olmadan, herkes gibi, ellerim havada dans pistinin ortasında buldum kendimi. Daha önceleri sadece alternatif kulüplere giderdim. Oralardan çıktığımda, sanki bütün gece söylev dinlemiş, emirler almış gibi hissedirdim kendimi. "Dünya hakkında şunlar şunlar düşünüyorum.. Ne kadar zeki bir herifim ben ya rabbi!" Bu müzikten, bu sözlerden içim dönmüştü artık. Daha maddi, daha fiziki şeylere ihtiyacım vardı. Böyle dans ederken (*gözlerini kapıyor, ellerini havada sallıyor*) bir sürü şey hakkında düşünebiliyordum.

Bir röportajında, bir zamanlar uyuşturucu bağımlısı olduğunuzu söylemiştin.

Şakaydı. Ama çeşitli dönemlerde, çeşitli uyuşturucular kullandım. Sheffield'ta magic mushroom dönemi vardı mesela. Şehir dışına çıkıp magic mushroom topladığımız bir yer vardı. Ama "Sorted For E's & Wizz" şarkısının ardında yatan hikaye başkadır. Londra'da sinema okumak için Sheffield'den ayrıldım. Londra'ya geldiğimde, bir işgal evinde yaşadığım günlerde acid partilerini duydum. Bir gece, bir hangardaki acid partisine gittik. Ecstasy aldık. Her şey çok büyüleyiciydi. Ondan sonra birkaç defa daha acid partisine gittim ama hiçbiri ilk defaki kadar iyi değildi. Heptapta herkes birbirine gülümsüyor, herkes birbirine iyi davranıyordu. Ama beni eve bırakacak birini aradığımda herkes "kusura bakma dostum" deyip geçiyordu. İş böyle olunca "sıradan insanlar" pencereden uçup gidiyor işte. İnanamadım. Bir tür sosyal değişim olacağını sanıyordum. Her ne kadar olup bitenlerin çoğunun uyuşturucu kaynaklı olduğunu bilsem de, insanların birbirine iyi davranmayı tercih etmeye başladıklarını sanıyordum. Oysa yanlışmış.

Cocker ailesinde müzik sevilir miydi?

Annemin birkaç Beatles plağı vardı. Ama ben Stones'u tercih ediyordum, onlar çok daha insaniydiler, hata yapıyorlar, hapse giriyorlardı... Beatles fazla mükemmeldi, şarkıları beni ilgilendirmiyordu. Gerçek insanlardan söz etmiyorlardı, herşey çok fazla mutluuydu. Aslında müzik benim için o kadar önemli değildi, hiçbir grup beni hakikaten etkilemiyordu. Şarkıcı olmak istiyordum ama, bu hiçbir gruba bağlı değildi. Daha çok özel, mahrem bir ihtiyaçtı, kimseyle ilgisi yok. Tek takıntım Scott Walker oldu, hatta bu bile çok yenidir. "Little Girl" single'imızı çıkartığımızda, pek çok gazeteci beni onunla karşılaştırdı. İşte Scott'u böyle tanıdım. Velvet Underground'u da bu şekilde keşfetmiş ve sevmiştim; "It" albümümüz onlarla karşılaştırılınca... Scott Walker'ın albümlerinde orkestrayı kullanışına, çok ağır ve kaba sözleri çok zengin bir müzikle içiçe geçişine hemen hayran kalmıştım. O benim biricik modelim, yeteneğine gıpta ettiğim tek kişi. Onun müziği yaşlanmıyor, sadece kendisinin yürüyebileceği bir yol açtı o.

Yani müzik hakkında hiçbir şey bilmeden bu grubu kurdun, öyle mi?

Hiçbirimiz daha önce bir müzik aletine elimizi bile sürmemiştik, beraber öğrendik. Çalmayı bilmediğimiz için belli birisini taklit etmemiz imkansızdı. Ayrıca, özel olarak sevdiğim birisi de yoktu. Ben genel olarak müziği seviyordum. Neden bilmiyorum ama, benim favorim Stranglers'dı -büyük ihtimalle Doors'a benzedikleri içindir. Ayrıca, XTC, Costello ve Devo vardı. Sonra Pink Floyd gibi bugün çok sıkıcı gelen şeyler, "The Dark Side Of The Moon" ve "Wish You Were Here"... Ama bunların hepsi sonunda içimi döndürdü. Ben gevşek bir müzik istiyordum, duvar kağıdı gibi, elektrik süpürgesiyle ortalığı süpürürken ya da kitap okurken fonda çalacak bir müzik... Bu müzik gülünç ama, sessizliği doldurmaktan başka bir iddiası yok, dinleyiciden en ufak bir çaba istemiyor. Bir anlamda, tembellik tabii. Ama öte yandan, gitarlı gruplar, rock, Burt Bacharach'ın albümleri yanında, çok samimi söylüyorum, bezdirici oluyor. Ama buna karşın, ortalama bir rocker'ın gözünde, bu müzik moruklara göre, huzur evleri için özel olarak yapılmış (*güliyor*)... Bütün bu albümler hakikaten gözümün açılmasını sağladı. İlk albümümüz "It" doğrudan doğruya bunun etkisindeydi. Önceden, gürlü çıkarmakla yetiniyorduk. Ama "It"de sessizliğe yer ver-

meye çalıştık. Herşey çok hafif, fısıltıyla... Eleştiriler çok ağırdı, bizi bayağı bir düğün salonu topluluğu yerine koydular. Çok cesaret kırıcıydı, ikinci albümümüz "Freaks"deki kötü kalplilik, katılık buradan geliyor herhalde. Bu albümle birlikte huzursuz, sıkıntılı bir fan kitlemiz oldu. Neden bilmiyorum ama, konserlerimizde hep çok fazla deli ve otobüs şoförü oldu.

Pek çok kişi için Pulp, bir şaka, ikinci derece bir kitsch grup.

Konser esnasında bir grup "show business" yapmalıdır, Engelbert Humperdinck gibi olacaksınız ya da bu işi yapmayacaksınız. Ayağında blucin, kıpırdamadan çalan gruplara tahammül edemiyorum. Pırlıtının olmaması bir zaafıdır. "Stil" beni hep çok çekmiştir, ama annem hayal ettiğim elbiseleri giymeme izin vermezdi. Ben de onları bugün giyiyorum. Okuldayken benim yaşındaki gençlerin giydiklerini ben şimdi alıp giyiyorum. Sokakta insanlar bana hakaret ederdi.

Cumartesi akşamları şehrin merkezinden uzak durmam gerekirdi. Orada, kış günü bile tişörtle dolaşan Sheffield'in maçoları olurdu, sürekli benimle dalga geçerlerdi. Çok uzun boylu ve çok zayıftım, hiçbir normal elbise üstüme uymuyordu. Normal görünemediğim için de biraz, tuhaf adamı oynuyordum. Zavallı patetik yaratık görüntümü kabullenmiyordum (*güliyor*)... Bu kılık kıyafet kitsch bir şaka değil, hakiki bir gösteri yapma, insanları eğlendirme arzusu... Bu kitsch kelimesinden nefret ediyordum. Bizim sersem olduğumuzu, köyün delisi olduğumuzu ima ediyor. Halbuki benim tek istediğim, farkedilmek.

Hep gözünün yükseklerde olduğunu söylüyordun. Yakınların bunu nasıl karşılıyordu?

Beni tek destekleyen annemdi. Üniversiteye gitmeyip de grupla beraber Sheffield'de kalmaya karar verdiğimde, "tamam" dedi. Kimse beni ciddiye almıyordu. Ama yine de, günün birinde başarılı olacağımızdan emin dim. Müziğimiz belki vasattı ama, en azından sabahları yataktan kalkmam için bir nedendi. Benim misyonum buydu.

Pulp'dan önce yataktan kalkma nedenin yoktu yani...

Hayır, hiçbir sebep yoktu. Tek tutkum, bu daha çok bir takıntıydı, uzaydı. Hep füzeleri, gezegenleri düşünüyordum. Başka hiçbir şey ilgimi çekmiyordu. Bisiklete binmeyi taa 14 yaşında öğrendim, hiçbir spor yapmıyordum. Boyum posum futbola uygun değildi, gözlüklerim kırılacak diye ödüm kopuyordu. Öteki çocukların merak sardığı şeylerin hiçbiri bana göre değildi. Ben somut bir şeylerin peşindeydim, daha çok küçük yaştan kendimi mesleğime hazırlamak istiyordum: astronot ya da pop yıldızı. Bunun için de, bisiklet lastiği tamir etmek ya da sandalye yapmayı bilmekte hiçbir ilginç yan görmüyordum (*güliyor*)... Bugün acı bir şekilde bunun pişmanlığını duyuyorum. Sanatsal bir kariyerin fuzuliliğinin farkına varıyorum. Feci hayal kırıklığına uğradım. Hakiki hayatın bu olduğunu, pop yıldızı olmak olduğunu sanıyordum. Bugün, şarkı yazmaktansa, tıpkı dedem gibi sandalye yapabilmeyi bin kere tercih ederdim. Sandalyenin hiç değilse üstüne oturursun.

Bu uzay tutkusu nereden geliyor? Gerçeklikten kaçma arzusu mu?

İnsanlar aya ilk ayak bastığında ben altı yaşındaydım. Televizyonlarda, gazetelerde hep uzaydan söz ediliyordu. Yıllar boyunca, Noel hediyesi olarak hep uzay kitapları istedim. Sonra, uzay istasyonları, Mars'a gönderilen uydular devri geldi; bu tutkum hiç kaybolmadı. Kitapları yutarcasına okuyordum, günün birinde Mars'da yaşayacağımı samimi olarak inanıyordum. Ama bir gün hiçbir zaman dünyayı terkedemeyeceğimi fark ettim, o güne kadar ihmal ettiğim, görmezden geldiğim dünyayla ilgili şeyleri ciddiye almak zorundaydım... En iyi arkadaşım da benim gibi uzaya takıntılıydı. Öteki çocuklar futbol oynarken biz hep "Uzay Yolu" oynardık. Ben hep Mister Spock olurdum, onun mantığına hayrandım. Sonra, hiçbir zaman asla uzaya gidemeyeceğimi farkedince futbol oynamaya çabaladım... Hiç hoşlanmıyordum, ama kaçış yolu da yoktu. Herkesin çocukluğundan beri bildiği şeyleri ben yeni yeni öğreniyordum. İnsan çocukken, hep bir şeyleri yapacağı günün gelmesini bekliyor. Benim durumum da tıpkı öyle. Motosiklete binme arzusuyla kıvraniyorum.

Ötekiler motosiklete binerken sen ne yapardın?

Kitap okuyordum, tek uğraşım buydu. Çok ödektim, izlemekle yetiniyordum. Büyümek için iyi bir yerdi. Hiçbir zaman hiçbir şey olmuyordu, bu da insana düşünmek için çok zaman bırakıyordu. Kendi kendimle ilgilenmek hoşuma gidiyordu. Bir gün şişme botuma bindim ve şehrin içinden geçen nehirde uzun bir yolculuğa çıktım. Fabrikaların altından, iskelelerden geçtim... Hakiki bir keşif gezisiydi, hayatımın kesinlikle en güzel günüydü. Ama kötü bitti: çingenelerin saldırısına uğradım. Sanki Amazon'u geçiyormuşum gibi bir hisse kapılmışım, aya gidememenin hayal kırıklığını teselli etmişti bu gezi.

Senin delliliğin hakkında çok hikaye anlatılıyor. Örümcekadamı taklit ederken üçüncü kattan aşağı düşüp aylarca tekerlekli sandalyede dolaşmışsın...

Bunlar sadece söylenti, efsane; hiçbir zaman uzaktan ya da yakından deliliğe bulaşmadım. Bu Örümcekadam hikayesi çok basit: Çok iyi tanımadığım ama yatmak istediğim bir kıza kulüpten dönüyordum. Bir muzırlık yapma ihtiyacı hissettim. Birkaç gün önce, bir arkadaşın evindeyken, adamın birinin bir odadan diğerine pencereden geçtiğini görmüştüm; bu sahne beni çok etkilemişti. Ama bizim evde pencereler aynı değildi, hepsi bu. Yoksa bir anda çıldırıp, sırtımda pelerin kendimi üçüncü kattan boşluğa bırakmadım (*güliyor*)...

Hayatında iki defa ölümle yüz yüze geldin. Birincisi, küçükken geçirdiğin menenjit, diğeri de bu kaza...

Menenjiti hatırlamıyorum. Ama diğeri kaza, hiç de dramatik değildi aslında. Ölecek olsaydım, soylu bir amaç uğruna değil, aptalca bir nedenden dolayı ölmüş olacaktım. Hastanede düşüncecek çok vaktim oldu. Yanımda kaza geçirmiş bir madenci yatıyordu. Çok tatlı bir adamdı. Madencilerle tek ilişkim grev döneminde olmuştu. Grevi desteklemek istiyordum, ama bir gün pub'ta otururken birkaç madencinin bana bulaştığı günü hatırlayıp duruyordum. Aptala benzediğimi düşünerek benimle dalaşmak istemişlerdi. Gerçi o dönemde aptala benzediğim de doğrudu hani. Kendi kendime diyordum ki, ben sizi teoride destekliyorum ama siz beni bulsanız kafamı kırarsınız. Aslında sadece dört kişiydiler, tüm madenci topluluğu değil. Olayı genellediğim ve hatta kendi geçmişimi inkar ettiğim için suçluydum. Hastanede bu madenciyile tanıştımda, ilham almak için yanlış tarafa baktığımı farkettim. Okulu bitirdi-

ğimden beri Pulp'taydım. Günlük hayatla ilgilenmiyordum, çünkü yakında nasılsa ünlü olacaktım. Bu olaydan sonra öbür yana bakmaya başladım. Hayatın detaylarıyla ilgilenmeye başladım. Şarkı sözlerim de değişti böylece.

En başta seni yazmaya iten ne oldu?

Her zaman yazmak istiyordum, ama Pulp'dan önce cesaretim yoktu. Şarkı sözü yazarlığı tam bana göre. Kitap yazmaya kalksaydım, kramplar girerdi bana herhalde. Onca laf nasıl yazılır? Epik bir şarkı bile olsa, bir şarkı en fazla bu kadar olur (*kollarını açıyor*)... Bu özlülük hoşuma gidiyor, benim tembelliğime uyuyor. Sheffield'deyken, sürekli not tutardım.

Artık hiç yapmıyorum, huzursuz ediyorum. Vaktiyle bazı cümleleri biriktirmeliymişim, kaynak yakında kuruyacak gibime geliyor. Bir gün bir uyanacağım, kafamda hiçbir fikir yok, çalacak, besleyecek hiç yedğim yok. Ama masa başına oturup da çalışmamak için binlerce bahane buluyorum. Tembelliği yenmek için her seferinde

çok çabalamam gerekiyor. Bir ara, yolda yürürken filan aklıma gelen düşünceleri kaydetmek için küçük bir teyp almıştım. Ama aylarca, aklıma hiçbir fikir gelmeden yürüdüm. Teyp şimdi çekmecelerden birinin dibinde. **Şarkı sözlerin genellikle çok karanlık, ölüm ve ayrılık bir saplantı gibi. Nasıl bir ruh halinde yazıyorsun?**

"Freaks" zamanında, bir kıza ilk hakiki ilişkim yeni bitmişti. Çok kötü bitti, ama yine de görüşmeye devam ettik. İlişkinin temiz bir şekilde nasıl biteceğini bilmiyordum, çok saftım... Yıllarca bir ilişkiyi düşlemiştim. Ama yürümeyebileceğini hiç düşünmemiştim. Hayal kırıklığına uğramıştım; o albümün motoru bu oldu. hakikaten şoka girmiştim. Ayrıca, uç noktalara geldiğimde yazma isteği duyduğum da doğru. Mutluyken, duygulanma ara verip yazmaya oturamıyorum. Yoksa ben geri döndüğümde,

herkes başka yerlere gitmiş olur (*güliyor*)... Yazmayı, depresyon anlanna, öfke nöbetlerine saklıyorum. Böylece sakinleşiyorum, öfkeden kurtuluyorum. Bütün hüznü şarkıların, insanlar mutsuz olduğunda yazıldığını düşünüyorum.

Şimdi başarıya ulaştığına göre, kendini nasıl hissediyorsun?

Hiçbir zaman bir kült grup olmak istemedik. Bizim tek dileğimiz bir pop grubu olmaktı. Anlaşılan geçmişte bunu tam olarak gerçekleştirebilecek kadar becerikli değiliz. Ama başarıya geçmişimizdeki fikirlerimizden ödün vermeden ulaştık. **Geçmişteki yenilgiler başarıya ulaşmak için iyi bir pratik sayılabilir mi?**

Böylesine popüler olmadığımız dönemde grup, varoluşumun, hayatta kalışımın bir mazeretiydi. Hayatıma bir şekil veriyordu. Gençken sadece başarıya ulaşmak istiyordum, çünkü başarıya bir kere ulaştıktan sonra artık çaba sarfetmeniz gerekemeyeceğini sanıyordum. Her şey ayaklarınızın dibine seriliverecekti.

Şöhreti üstünde rahatlıkla taşıyabiliyor musun? Yanlış hareketler yaptığın oluyor mu?

Bilmiyorum. İşin garip tarafı, kamu önünde kıçını ne kadar çok gösterirsen, o kadar çok seviyorlar. Kendine yapabileceğin tek saygısızlık sıkıcı bir herif olup çıkmak. Anlayış göstermemen gereken insanlara anlayış göstermek gerçekten zor.

Arada sırada köpürdüğün, içini boşalttığın olmuyor mu?

Öfkemi fazla gösteren bir insan sayılmam. Saklamayı ve ne pahasına olursa olsun yüzleşmemeyi tercih ederim. Çok iyi bir huy sayılmaz, biliyorum. Bir kere sinirlendin mi ortalığı y-

kar, inletirsin... Sessiz, sakin bir hayat istiyorum. Ama bu farklı bir şey, sürekli insanların seni idare etmesi can sıkıcı.

Genelde pop starlarının başına gelen de bu, değil mi?

Evet, berbat bir şey. Geçenlerde, East 17'in Avrupa turnesi sırasında

McDonald's haricinde hiçbir yerde yemek yemediklerini duydum. Etrafındaki adamlardan biri çıkıp onlara "saçma sapan hareket etmeyin, McDonald's boka bir yerdir, ufkunuzu biraz genişletin" diyebilirdi.

Sen hikayeler anlatan bir şarkı yazarın ama, kamusal bir figür olduğunda, sanki iki ayrı tür hikaye anlatmaya başlıyorsun: Şarkılarındaki hikayeler bir yanda, gerçek hayatın hikayeleri diğer yanda.

Sonuçta kendi hayatına dayanan şarkılar yazıyorum. Bu, daha başlangıçta kendinizden çok şey vermeniz demek. Ayrıca tanıdığınız insanlara da haksızlık etmiş oluyorsunuz, çünkü onların onaylarını almadan onlarla ilgili yazıyorsunuz. Kendimi haklı çıkarabileceğim tek nokta, olup bitmiş, sona ermiş şeylerle ilgili yazıyor olmam. O zaman insanları çok fazla yaralamayacağınızı zannediyordum. İnsanların anlattıklarından daha fazlasını bilmek istemesi bu yüzden beni çılgına çeviriyor. Benden bu kadar diyorum. Yapmak istediğim, geçmişim hakkında yazmak ve bugünü bir sır olarak saklamak. Devam etmekte olan ilişkilerinizle ilgili yazmak psikolojik olarak sağlıklıdır muhtemelen.

Parayla aranız nasıl? Artık bol paranız olduğuna göre...

Aslında o kadar da çok paramız yok. Tabii ki eskisinden çok daha fazla. Parayı grup içinde altı eşit parçaya bölüştürüyoruz, böylece kimse diğerinden daha zengin değil.

Bütün şarkı sözlerini sen yazdığın halde?

Ben Güney Yorkshire Sosyalist Cumhuriyeti'nden geliyorum. Genellikle grupların dağılmasının nedeni paradır, değil mi? Grup içindeki politikaları düzene koyacak bir yöntem bilmiyorum, çünkü bu çok kırılgan bir denge. Şu ya da bu kişi gruptan ayrılırsa bir şey farketmez diye düşünürsün ama, etrafındaki insanlara da bir şekilde alışırın. Sanırım buna Baba sendromu denebilir. "Baba 2"nin sonunda Al Pacino mutlak güce sahip olmuştur ama, bu yolda tüm dostlarını öldürmüştür. Mutlak gücün sonucu mutlak yalnızlıktır, oysa ben her zaman şimdikinden daha sosyal bir adam olmaya çalışıyorum. Çocukken utangaç ve yalnızdım. Kendimle ilgili çok fazla şey biliyorum. Biraz da diğer insanları tanımak istiyorum.

"Common People" niye Pulp için bir dönüm noktası oldu?

94 yılının haziranında yazdık bu şarkıyı ve ilk defa çaldığımızda, bunun önemli bir şarkı olduğunu hissettim. Ama albümün geri kalanını yazmak kolay olmadı. "Tüm hayatım bu akora bağlı" diye düşünmeye başladığınız zaman işler karışıyor. Sonunda Island plak şirketini, albüm henüz bitmeden, "Common People"ı single olarak yayınlamaları için ikna ettik. Doğru yerde, doğru anda bir şarkı yapınca bu anı harcamamak gerektiğini hissettim. Zaten havada asılı duran bir tür sosyal röngencilik fikrinden yola çıktık. Sıradan, alt sınıf hayatlarında prıtlı bir şeyler olduğu fikrinden... "Natural Born Killers" gibi filmlere baktığınızda soylu bir vahşet görüyorsunuz. Oysa parasız insanların oturduğu belediye evleri arasında dolaştığınızda yine vahşetin izlerini görüyorsunuz ama, soyluluktan eser yok... Sheffield'da bir insana common (sıradan) dediğinizde, onun kaba saba bir insan olduğunu ima edersiniz. "Common People" adını seçmemdeki neden, kelimenin çift anlamlı olmasıydı. Bir de Emerson, Lake & Palmer'ın "Fanfare For The Common Man"ını düşünün.

Beni ilgilendiren bunun bir konsept albüm olup olmaması değildi. Olayları ele alış perspektifimin ne olacağıydı. Kızkardeşimin evinde kalıyordum o sırada ve divanın üzerinde uzanıp yatarken, birden Londra'daki tecrübelerimden ve Londra ile Sheffield arasındaki farktan bahsetmeye karar verdim. Diğer sekiz şarkı, "Common People" Top 10'dayken yazıldı. Hayatınızda ilk defa geniş bir dinleyiciye sesleniyor olmanızın heyecanı ve güveni vardı. Bu güven sayesinde içimdeki birçok şeyi dışavurabildim.

Kendi kasabandaki birçok insana da bir şekilde ilham vermiş oldun.

Sanırım temelde söylediğim şeydi: "Eğer bir şeyin olmasını gerçekten istiyorsanız, o şey gerçekleşecektir." Bizim gibi birkaç aptal bunu becerebiliyorsa, herkes becerebilir.

"Mis-Shapes" şarkısı sanki "Common People" a eşlik ediyor gibi. Ama bu şarkıda daha sert bir tavır var. Tüm sıradışı insanların kasabanın kabadayılarna kafa tutmasını, onlarla savaşmasını söylüyorsun.

Sosyal konulara giren şarkılar konusunda her zaman zorlanmışımdır. "Another Day In The Paradise" ya da "Belfast Child"ı düşünüyorum da... "Mis-Shapes" belki de yapabileceğim en slogan şarkı. Bunun nedeni, Sheffield'da bir cumartesi gecesi pub'tan fırlamış bira canavarlarının, sırf komik bir gözlük taktığınız, turuncu bir tişört giydiğiniz ya da saçınızın kesimi ilginç olduğu için sizi dövmek istedikleri durumlarla çok karşılaşmış olmam. Tabana kuvvet kaçmanız gerekirdi.

Şarkı sözlerinde nefret ve öç hissi var. Gerçekten tecrübelerin bu kadar kötü müydü?

Hayır, bu beni şaşırttı. Bence bu konudaki en uç örnek "I Spy" şarkısı. Orta sınıf bir adamdan kansıyla yatarak öç almayı, böylece varoluşunun temelini sarsmayı anlatan bir şarkı. Üstesinden gelemediğiniz maddi avantajların üstünden atlayıp kansını elde etmek... Ama gerçekte öç fikrine katılmıyorum.

"Common People", umutsuz, acı çeken, anlamsız hayatlar yaşayan insanlar anlatıyor. İşçi sınıfını...

Eski anlamda işçi sınıfı kalmadı ki artık, değil mi?

Öyleyse altsınıf (underclass) diyelim.

Eğitim sisteminde olup bitenler düşünüldüğünde her şey daha da kötüye gidecek. Benim büyüdüğüm yerde her şey çok bokaandı, yine de doğru düzgün bir eğitim aldım ve kaçıp kurtulmayı başardım.

Şimdi bir liberal gibi konuşmaya başladın: Eğitim her şeyi çözer mi diyorsun?

Hayır, benim hıncım işçi sınıfına ya da alt sınıflara değil, bencillikleri yüzünden bu koşulları yaratan orta sınıfa karşı. Sheffield'dayken sınıf kavramı benim için bir şey ifade etmiyordu. Londra'ya taşındığımda sınıfların varolduğunu gördüm. Bu albümdeki sınıf takıntısı da o zaman başladı. Ama duruma lanet okuyup duran bir adam tavrı değil benimki. "Common People"ın bir dizesi şöyle: "Hiçbir zaman anlayamazsınız, anlamsız ve kontrolsüz bir hayat sürmek nasıldır..." Şarkının en tutkulu bölümü bence burası.

Şarkılarında sürekli olarak ortaya çıkan bir kadın tipi var.

Mesela "Little Girl (With Blue Eyes)" şarkısındaki gibi: "Mavi gözlü küçük kız/Kalbinde ve bacaklarının arasında bir delik var/Hiçbir zaman düşünmedin/Erkeğin hangisini dolduracak acaba?"

İlişkiye girdiğim kadınları düşününce, pek iyi bir erkek olduğum söylenemez. Birinin sizden bir şeyler istiyor olması ve sizin de bunu veremeyecek durumda olduğunuzu bilmek kötü bir his. Kendimle ilgili sevmediğim bir yön bu. Bir tür soğukluk. Mücadele etmeye çalışıyorum ama her seferinde tekrar su üstüne çıkıyor.

Kadımlara karşı acımasızlık da şarkılarındaki başlıca temalardan biri.

Bu üzücü. "Freaks" zamanında, bu kızın kendisine karşı iğrenç, kaba davrandığım zaman beni sevdiğini farketmişim. Ne kadar itleşir, kabalaşırsam, beni o kadar çok seviyordu. Korkunç bir sarmaldı.

Cinsellik de bütün şarkılarında çok ağırlıklı...

Sözlerime niçin dikkat etmem gerektiğini, niçin 'çiğ' laflarla insanları şaşırtmamaya çalışmam gerektiğini anlamıyorum. Sinemada, bir film 13 ya da 18 yaşın altındakilere yasaklanabiliyor. Ben veletler için yazmıyorum. Benim albümlerimi dinleyenler, evlerinde benim sözünü ettiğim şeyleri yapıyorlar. Onlar da sevişiyorlar ve birbirlerine sövüp sayıyorlar; çocuk parkında oyun oynamıyorlar. Efsaneleri yıkmanın zamanı. Bre'l'in sevdiğim yanı bu. İçinde yalan olmayan, traş olmayan bir müziği dinlerken zevk alabilir insan. Melodi çekici olduktan sonra, sözlerin yapmacıklaşmasına, bir şeyler eklemeye çalışmaya hiç gerek yok. Beni tabusuz, bir yetişkin olarak ele almalarını isterim. İngilizlerde seyrek görülen bir şey bu, ama Fransızlarda sık rastlanıyor, mesela Gainsbourg gibi adamlara hayranım. Burada, yetişkin müziği Dire Straits. Traje diye bakın! Sözler nerede? Benim hep peşinden koştuğum ciddi olanla neşeli olanın dengesi. İnsanların albümlerini sırtlarında taş taşıyor gibi dinlemelerini istemiyorum, geçmişte çok fazla ciddi oldum. Ama öte yandan, şaklabanlık yapmak da istemiyorum. Bir zamanlar hayatımda bu gruptan başka bir şey yoktu, o olmasaydı ya intihar ederdim, ya da gezgin bir palyaço olurdu: Ama neyse ki o durumdan kurtuldum. Yemek yiyorum, dışarı çıkıyorum. Grubun dışında bir hakiki hayat hiç de fena bir şey değil. Kendi kapalı dünyalarında yaşayan gruplardan daha kötü bir şey yok dünyada. Ben Pulp'ın yanında kısa metrajlı film yapıyorum. Bunlar İngiltere'de zor işler. Sadece Viktoryen dönem üzerine yapılan filmleri ve "Hindistan'a Geçit" gibi korkunçlukları finanse etmeye yanaşıyorlar. Hele hele bugünün İngiltere'si hakkında kesin konuşamayacaksınız. Ken Loach bile Amerikalıların parasıyla çalışmak zorunda kalıyor. "Kes"i yaptığı zaman ona hayran kalmışım. Bu film bizim evimizin yanbaşımda çekildi, bana okulumu hatırlatıyor, her seyrettiğimde beni ağlatıyor. Bu filmin iyi bitmesini çok isterdim. O çocuk abisinin ona verdiği parayı hamburgercide harcamasaydı... Her seferinde deli oluyorum, parayı oraya vermemesini söylüyorum, ama hep aynı aptallığı yapıyor. Filmin iyi bitmesini isterdim; çünkü sinema, müzik sayesinde hayatı olduğundan daha güzel kılabilir. Tıpkı hayat gibi, ama üstüne bir de ses bandı var. Mükemmel.

Rage Against The Machine

Rolling Stone dergisi, Rage Against The Machine'in son albümü "Evil Empire" için şunları yazmıştı: "Eğer ilk albüm seferberlik çağrısıysa, Evil Empire sisteme karşı bir savaş ilanı." Metal, rap, hardcore, hip-hop ve daha birçok türün karışımından oluşan RATM, çağdaş bir ajit-prop müziği yapıyor. Pearl Jam gibi, onlar da Epic'le çalışıyor, dahası her iki grubu da 'keşfeden' aynı insan. RATM çok satıyor, çünkü müziğindeki politik gündem dünyanın her yanında üç aşağı, beş yukarı aynı... RATM üyeleri Roll'cular için tek tek söz alıyorlar...

Savaş ilanı

TOM MORELLO

Rage Against The Machine'i oluşturduğunuzda hepiniz aynı politik hassasiyeti mi paylaşıyordunuz?

Zaten işin sırrı buradaydı. Yetenekli birçok adamla çalışmışlığım vardı, ama ilham kaynakları bir sonraki haftanın ve bir sonraki bira kutusunun ötesine geçmiyordu. İlk defa toplumumuzdaki sosyal ve ekonomik haksızlıklara karşı benim kadar öfkeli olan insanlarla çalışıyor olmak bir zevkti. Bu konuları gerçek dünyayla ilgili kişisel politik terimlerle çok iyi ifade eden ve mükemmel bir sesi olan Zack'le takılmak harikaydı.

Rage (Öfke) kelimesi anladık. Makina nesî?

Motosikletlileri yakalayıp ölene kadar döven ve başlarına hiçbir şey gelmeyen yerel polisten tutun da, bürokrasiye kadar her şey...

Aslında çok alçakgönüllü görünüyorsunuz, ama metal-rap karışımı müziğinizi dinlediğimizde büyük bir başan kazanmış olmalısınız diye düşünüyorum.

Ülke içinde Junkyard'dan daha az plak satmış olmalıyız. Ama satışlara bakılırsa küçük pasifist adalarda durumumuz çok iyi. İzlanda'da plağımız bir numara, Yeni Zelanda'da altın plak aldık. (Gülerek) Yakında Mozambik'te bir tanıtım kampanyasına başlamayı düşünüyoruz.

Avrupa'da, ABD'ye kıyasla iki kat daha fazla albüm sattık. Sanırım bunun nedeni Almanya, Hollanda gibi yerlerde daha az sansür uygulaması olması, bu sayede televizyonda ve radyoda daha fazla çalınıyor olmamız. İlk albümdeki "Killing In The Name" parçası için bir klip yapmıştık, ama içinde küfür geçtiği için MTV klipi göstermeme kararı aldı. FCC sağolsun! Sağcı organizasyonlar, rock ve rap lirikleriyle toplumumuzun ahlaki dokusunun bozulması ile yakından ilgileniyorlar. Eğer genç insanların doğru dürüst bir ortamda büyümelerine gerçekten yardım etmek istiyorlarsa, aile içi şiddetle ilgileninler. Gençlerin yüzde 40'ının aile içi şiddete maruz kaldığı biliniyor. Dolayısıyla gençlerin plaklardan çok ebeveynlerinden korktuklarını görmek istemiyorlar.

Konserlerinize kimler geliyor?

Çok karışık bir insan grubu. Son beş yıldır müzik dinleyicilerinin profilleri iç içe geçti. Eskiden bir Metallica, Fugazi ya da Public Enemy kasetini bir arada taşıyanlara rastlanmazdı. Bu grupların dinleyicileri birbirinden ayrı ve özeldi. Bu duvarlar bir ölçüde yıkıldı. Bizim için bu şanslı bir durum, çünkü müziğimizde her üç grubun müziğinden de bir şeyler var, dolayısıyla seyirci kitlemiz de bunu yansıtıyor. Ciddi bir hip-hop dinleyicinin yanısıra, hardcore yığınları ve iki tarz arasında danseden geniş bir kitle...

Ama herhalde oturup "biz şu grupların bir karışımı olacağız" demediniz?

Tabii ki hayır. Bu grubun gelişimi tamamen organiktir. 13 yaşımdayken Led Zeppelin'i, Kiss'i severdim. Fakat o zaman dahi bu şarkıların içindeki sözlere takılmıştım kafayı. Müzik iyi hoştu da, büyücülerden, ejderhalardan falan bahsediyordu... Sonra punk geldi... Punk'ın dar bir göysi ve müzik şifresi olmadan önceki dönemine has bir punk ruhu taşıyor RATM. Black Sabbath riff'lerini büyük bir özgürlükle Terminator X tarzı bir havayla birleştiriyor,

endüstriyel müzik tarzında yorumluyor ve hardcore öfkesi katıyoruz. Dikkat edilen tek nokta, Chili Pepper tarzı beyaz çocuk funk'ından kaçınmak. Chili Pepper'ı çok severim, ama yarattıkları yüzbinlerce taklit grup bu ülkeye büyük bir zarar veriyor (gülerek).

Galiba kültürümüzün MTV'zasyonu ile ilgili bir durum. Siz de "Bullet In The Head" gibi Körfez Savaşı'nı konu edinen şarkılarda televizyona karşı ateş püskürüyorsunuz...

Konserlerimizde seyircilere dağıttığımız broşürlerden biri de New York Times gazetesinden alınma, Birleşmiş Milletler'in ka-

yıllarını veren savaş istatistiğiydi. Bu istatistiğe göre Birleşmiş Milletler kuvveti, 6 ölü, 50 yaralı ve 5 esir vermişti. Daha sonra da Irak kayıpları sıralanıyordu: 200 tank, 300 zırhlı taşıyıcı, 15 füze rampası üssü... Hiç insandan bahsedilmiyor. Sanki oraya öldürmek üzere gitmemişiz gibi...

Müziğiniz sistemle mücadele edilmesi gerektiğini savunuyor. Sence bu mücadele sistemin içinde mi yapılmalı, dışında mı? Sen ki Harvard'ın politika bölümünden onur listesinde mezun olmuş bir adamsın...

Meclisin ilerici üyelerinden biri sayılabilecek senatör Alan Cranston'la birlikte çalışıyordum ve bu, sistemin içinde olumlu değişiklikler yapmanın mümkün olup olmadığını anlamam için gösterdiğim son çabaydı. İlerici bir politikacı bile olsanız, mevkinizi korumak için ruhunuzu ipotek etmeniz gerekiyor. Seçim harcamaları için bütün gün zengin işadamlarına telefon açıp duran biri, seçimden sonra bu adamlara gebe kalacaktır; işsizlere, evsizlere borçlu hissetmeyecektir kendini. Tepeden gelebilecek olumlu bir değişim konusunda umudum yok. Bu ülkenin tarihi de bunu kanıtlıyor zaten. Sivil Haklar Hareketi kusursuz bir örnektir. Şiddet karşıtı protestocular ortalığa fırlayıp ırkçı şiddeti bütün dünyanın gözü önüne serinceye dek, ortalıkta doğru dürüst bir yasa yoktu.

Sony ile anlaşmalısınız. Büyük bir grup olursanız, makinenin bir parçası haline geleceksiniz demektir bu.

Plak şirketleri söz konusu olduğunda, önümüzde en küçük indie plak şirketlerinden Madonna'nın şirketine kadar geniş bir seçim şansı vardı. Epic'i seçmemizin nedeni şu, çoğu grubun iki gündemi vardır: sanatsal ve ticari. Ama bizim, bunların yanısıra bir de politik gündemimiz vardı. Bu da daha fazla insana ulaşmamızı gerektiriyor. Epic'le çalışmamızın nedeni, dağıtım ağlarının kusursuzluğu yüzünden. Nasıl Kentucky'de de kızgın genç insanlar varsa, Stockholm'de, Prag'da da var. Benim büyüdüğüm yerdeki plakçı dükkanlarında Fleetwood Mac ve Kiss arasında bir yelpaze vardı sadece. Yapmaya çalıştığımız şey, bağımsız şirketlerle çalışan grupların şimdiye kadar yapmadığı bir şey: İnsanlara ulaşarak ve onları organize ederek gücü çoğaltmak. Müziğimizi alıp başka boyutlara taşıyabilecek öfkeli insanlara ulaşmaya çalışıyoruz. Noam Chomsky, kitaplarının büyük kitabevi zincirlerinde satılmasına karşı çıkabilir mi? Hayır, çünkü insanlar kitaplarını oradan alıyor.

Yani Fugazi'nin aksine, sadece sizin gibi düşününlere seslenmek istemiyorsunuz?

Kesinlikle. Yaptıklarına saygı duyuyorum ve isimleri bizim tartışmalarımızda sık sık geçiyor, ama Fugazi konserleri her seferinde tamamen uzlaşma içindeki beyaz kentli çocukların öfkesiyle sona eriyor.

George Herbert Mead'e aşına mısın, bilmiyorum. Şöyle bir lafı var: "Kapitalizmin her tür devrimi özümsemek gibi bir yeteneği vardır." Tıpkı MTV'nin "Devrim televizyondan yayınlanacak!" sloganında olduğu gibi. Sizin de böyle bir klişe-ye dönüşme tehlikesi yok mu?

Bu ihtimali bertaraf etmeye çalışıyoruz. Bunu yapmanın tek yolunun da, eylemimizi eğlence dünyasıyla sınırlı tutmaktan geçtiğini düşünüyorum. Sokak seviyesindeki eylemlerle işbirliğine giderek köklerimizimizi korumayı ve underground rock dergilerine hapsolmemayı umuyoruz. Zack, Chicano'larla ilgili bir projede çalışıyor. Ben de bir kitap üzerinde çalışıyorum.

Öyle mi? Adı ne?

"Yeni Başlayanlar İçin Kahramanlar". MTV kuşağı için, tarih kitaplarının dışında bırakılmış önemli şahsiyetlerin kısa biyografilerinden oluşacak: Harriet Tubman, Sojourner Truth ve Che Guevara... Lisedeki tarih kitabımda Malcolm X'le ilgili sadece tek bir paragraf vardı, bu kesinlikle tesadüf değil. İnsanların karar verebilmek için alternatif bilgi kaynaklarına erişebilmeleri gerekiyor.

Clinton yönetimi ve değişim laflarına ne diyorsun? Gelecek için iyimser misin, sinik mi?

Bu konuda tamamen sinik bir tavır alıyorum. Başkan adayları kampanya bütçelerinin yüzde 75'ini büyük şirketlerden sağlarken, kimin kukla, kimin kukla oynatıcısı olduğu belli. Clinton evsizlere bir şey borçlu değil. Onun borçlu olduğu insanlar, Demokrat bir hükümette daha çok kar edebileceklerini düşünen büyük şirketler.

Yine de pes etmiyorsun?

Ben sinikim, kötümser değil. Tarih, küçük grupların büyük değişimlere yol açabildiğine dair örneklerle dolu.

Los Angeles'ta yaşıyorsun. Bu kentle ilgili düşüncelerin neler?

Eğer IMF istediklerini yaptırırsa, yirmi yıl sonra bütün dünya Los Angeles'a benzeyecek. Avrupa turnemiz sırasında Berlin Duvarı'ndan arta kalanları görmeye gittim. Bir zamanlar Doğu Berlin diye anılan kente baktığınızda, bu duvar aşmak, 'özgürlüğe' ulaşmak isterken öldürülen insanların sayısını belirten büyük bir levha vardı. Bu rakamın biraz ötesinde ise dev bir Toyota ilanını... Çarşamba gününün ortasında kimsenin alışveriş etmiyor olması ise çok ironikti. Bu insanlar yıllarca Dallas, Hanedan ve Özgür Avrupa Radyosu'nun sunduğu hayallerle yaşamışlardı, şimdi de kapitalizmin nimetlerinden, işsizlik ve ekonomik kriz olarak faydalanıyorlar.

Albüm kapaklarınızda, RATM müziğinde hiçbir sample kullanılmadığına dair bir not var. Bunu belirtmek sizin için niye bu kadar önemli?

Müziğimizde, sample, klavye ya da synthesizer sanabileceğiniz sesler var. Müziklerinde sample kullanan sanatçılara saygı duyuyorum ama biz bunu yapmıyoruz. Hip-hop ve endüstriyel müzikten çok şey alıyoruz, ama bütün bunları bir punk rock grubu zihniyetiyle yapıyoruz. '70'lerde hard rock yapmak için Les Paul gitarlar ve üst üste yığılmış Marshall ampilleri gerekiyordu. İşçi sınıfı gençliğinin elde edebileceği aletler değildi bunlar. Sonra punk geldi ve bütün bunları yıktı. "Tek gereken eski bir gitar ve ufak bir ampli, birkaç akor ve gerçekliği su götürmez sözler" dedi. Sonuçta daha önceki bütün müzik türlerinden daha güçlü bir şey çıktı ortaya. Rap bir adım daha ileri gitti ve müzik yapmak için gitar ve ampliye bile ihtiyaç olmadığını, birkaç pikabin ve eski plakların ve gerçek şarkı sözlerinin yeterli olduğunu söyledi. Son yirmi yıldır müzikteki en büyük devrim, hip-hop'un ve sample'ların ortaya çıkışı. Bu yüzden müziklerinde sample kullananlara şapka çıkartıyorum, ama biz kullanmıyoruz, bunu da belirtmek gerekiyor bir şekilde.

Bütün toplumumuzu sarıp sarmalayan "bilgisayarlaşma" hakkında ne düşünüyorsun?

Sanal gerçekliğin yeni televizyon haline geldiği bilim kurgu-korku öyküleri görebiliyorum kafamda. Bu da afyonların sonucusu. Daha önceki afyonlardan -televizyon, din ya da her neyse- farklı olması için bir neden göremiyorum ortada. Her şey düzeni, statükoyu korumak ve insanları sakin ve uzlaşmacı tutmak için...

ZACK DE LA ROCHA

Los Angeles'ın doğu bölgesinde Chicanos'lar için Regeneration adında bir kültür merkezi açmak için çalışıyorsun. Proje nasıl gidiyor?

Hâlâ devam ediyor. Kültür merkezinin bulunduğu bölge belalı bir bölgedir. Benim de iki defa bu bölgede arabam soyuldu. Buradaki oğlanlar hiç düşünmeden size saldırabilirler. Merkez işleme başladığında buradaki Chicano cemaatinin resmi bir merkezi haline geleceğini düşünüyorum. RATM'in yol açabileceği değişimlerin kaynağı, köklerimiz ve fikirlerimizi cemaate entegre etmekten geçiyor. Bu grubun köklerinden kopmayacağına dair onları ikna etmem gerektiğini düşünüyorum. Bu merkez, bir diyalog mekanı sağlayacak. Bir insanın politik eylem düşüncesi, dört yılda bir sandık başına gitmekten ibaret olunca umutsuzluk baş gösteriyor. Çalışan, fakir insanlar lehine hiçbir şey yapılmadığını görüyorlar. Hele böyle bir cemaatte umutsuzluk hissi daha da büyük oluyor.

Kolay kolay röportaj da yapmıyorsun, niye?

Eğer Zapatistalardan bahsetmem istenmiyorsa, ben de röportaj yapmam. Ben konuşmak istediğim konuları konuşmak istiyorum.

Peki, geçenlerde Chiapas eyaletine gittin ve hem oradaki köylülerin yaşantısını gördün, hem de Zapatistalarla yüz yüze görüştün. İzlenimlerin neler?

Chiapas'ı görmek, izin verdiğimiz takdirde ABD'de olabilecekleri düşündürüyor insana. Burada yaptığımız iş gerçekten hayat kurtarabilir. Buradaki insanlar Zapatistalarla ilgili ne kadar çok şey öğrenirse, bu ülkede geniş çaplı bir askeri müdahaleyi önle-

Bir zamanlar Doğu Berlin diye anılan kente baktığınızda, bu duvar aşmak, 'özgürlüğe' ulaşmak isterken öldürülen insanların sayısını belirten büyük bir levha vardı. Bu rakamın biraz ötesinde ise dev bir Toyota ilanını... Bu insanlar yıllarca Dallas, Hanedan ve Özgür Avrupa Radyosu'nun sunduğu hayallerle yaşamışlardı, şimdi de kapitalizmin nimetlerinden, işsizlik ve ekonomik kriz olarak faydalanıyorlar.

me şansı o kadar yüksek olur. Amerika'nın Meksika'nın her yanında parmağı var. Bu ülkede kullanılan petrolün dörtte biri Meksika'dan geliyor ve Chiapas bölgesinde geçenlerde petrol bulundu. Orada yaşayan köylüler Shell'in ağzına bakan bir hükümetin gözünde nedir ki? Bu adamların gelişme anlayışı nakit akışı raporlarından ibaret.

Peki ABD'de yaşayan bir şarkıcı olarak neler hissettin?

Müzik yapmakla ilgili beni rahatlatan pek çok şey var. Hardcore sahnesinde çalarken en büyük derdimiz, bu hayat biçimini nasıl koruyacağımıza dairdi. "Asla paralı köleler olmayacağız, dokuzdan beşe kadar çalışmayacağız!" deyip duruyorduk. Ama bazen bu konfor, müziği asil önemli kılan noktaları gözden kaçırmızıza da neden oluyor. Yaptığımız şeyin önemli olduğunu düşünüyorum. Sadece memur olmamak için yapılan bir şey değil müzik. Meksika'ya gidip hayatımın tehlikede olduğunu hissettiğim de bunları düşündüm. Beni tekrar hayata bağladı.

"Evil Empire"ın kayıtları sırasında grubun dağılacağı yolunda dedikodular dolaşıyordu. Hatta Epic'deki insanların Chiapas'a kadar gelip sana bir bavul dolusu para önerdikleri bile söylen-di.

Kişisel olarak gerilim içindeydim, bu doğru. Ama böyle bir şey asla olmadı. Bu albümle ilgili iki büyük gerginlik vardı. Birincisi, "Evil Empire"ın "Black Sabbath rap'le buluşuyor" türü bir plak olmasını istemiyorduk. Bu benim için çok önemliydi. İkincisi de, aramızdaki sorunları dile getiremeyecek kadar yaptığımız işe gömülmüştük. Üç yıldır turne ediydik ve asla kişisel konulardan bahsetmiyorduk. Turnenin ardından iki ay boyunca bir arada yaşadık ve son üç yılın birikimi uçup gidecek sandık, ama olmadı. Ama bizi öldürmeyen daha da güçlendirdi. Sanırım bu gruptaki herkesin birbirine karşı bir saygısı var. Ve yaptığımız işe karşı... Medyada bizim sahip olduğumuz olanaklara sahip olabilmek için can atmayan bir politik örgüt yoktur herhalde. Bizi heyecanlandıran da bu potansiyel zaten. Grubu ayakta tutan da bu.

İkinci albümünüz çıkmasına rağmen radyolar hâlâ ilk albümünüzü çalmaya devam ediyorlar.

Buna gerçekten şaşırıyorum. Çünkü insanların sevdiği müziği dinleme süreleri gitgide kısalıyor. Müziğin büyüklüğünü paramparça eden MTV'nin çok etkisi oldu bu konuda. İkinci albümü yapmak için çok beklidik ve bu süre içinde insanların bizi tekrar dinleme isteklerini yitireceklerini sanıyordum, ama öyle olmadı. Sanırım bir boşluğu dolduruyoruz.

Çocukluğun ve gençliğin nasıl geçti?

Irvine denen kasabada beni yalnızlığa iten iki faktör vardı. Birincisi, her şeyin parayla ölçüldüğü bir çevrede biz parasızdık. Ve bütün Meksikalıların çöpçü ya da tamirci olduğu bir yerde ben de bir Chicano'yudum ve elimde süpürge ya da çekiç yoktu. Punk rock'u ilk duyduğum zaman kendime bir sığınak bulduğumu anlamıştım. Kendimi oraya ait hissediyordum.

Tek etkilendiğin tür punk değil. Public Enemy ve Bob Marley gibi isimler de var.

Bob Marley'in devrimci bir ruhu vardı. Bu, müziğin politik bir eylem olması yolundaki olanakları gösterdi bana. Zimbabve'deki gerillaların Bob Marley dinlediklerini öğrenmem benim için bir dönüm noktasıydı.

Şarkı sözlerinin esin kaynağı nereden geliyor?

Sanırım bütün şarkı sözleri doğrudan kişisel deneyimlerimden kaynaklanıyor. Ve bunlarla ilgili politik görüşlerimden...

TIM BOB

Politika ve müzik hakkında senin düşüncen ne?

Bence müzik ve mesaj arasında bir çatışma yok. Sanırım sözler müziğin duyamadığınız yönlerini açığa çıkarırken, müzik de sözlerin duyamadığınız yönlerini açığa çıkarıyor.

Peki, RATM söz konusu olduğunda politika mı önce geliyor, müzik mi?

Müziğin, politikanın yanında ikinci planda kalmasından rahatsızım aslında. Tamam, bahsettiğimiz bütün konulara yüzde yüz destek veriyorum ama, beni bas gitar çalmaya iten şey müzik yapmak istememdi, politikacı olmak değil. Ne zaman bir röportaj yapsam bana politikayla ilgili sorular yöneltiliyor ve politik mesajlar verme konusunda kendimi yetersiz hissediyorum. Grubumda, politikanın içine dalmış öyle iki adam var ki çünkü... On

İlerici bir politikacı bile olsanız, mevkini korumak için ruhunuzu ipotek etmeniz gerekiyor. Seçim harcamaları için bütün gün zengin işadamlarına telefon açıp duran biri, seçimden sonra bu adamlara gebe kalacaktır; işsizlere, evsizlere borçlu hissetmeyecektir kendini.

yıllık politika eğitimi boyunca Tom'un öğrenmediği neyi söyleyebilirim ki? Her gün bir kitap devirsem, Tom'un politika bilgisine erişmem mümkün değil.

Öyleyse müzikten bahsedelim. Son günlerde ne tür müzikle ilgileniyorsun?

Caz! Caz geri geliyor, bunu söyleyebilirim. Geri gelmesi ve insanların onun ne muhteşem bir müzik olduğunu anlaması gerekiyor. Rock'tan çok daha müzikal. Rock daha farklı. Birkaç çok iyi caz müzisyeniyle tanıştım. Bana "grubun ne tür müzik yapıyor" diye sorduklarında, "değişik tarzları bir araya getiriyor ve onun da üstüne politik bir mesaj koyuyoruz" diyorum. "Müzikte politikaya yer yoktur, müzik müziktir, politika da politika" diyorlar. Giderek, RATM'in müzikten farklı bir şey olduğuna inanmaya başladım. Sanırım RATM daha çok bir eğitim aracı.

BRAD WILK

Kendini grup üyeleri içinde nasıl bir yere koyuyorsun?

Bu gruptaki herkesin kendine has fikirleri var. Ben ise bir sınığım sanırım. Ama karanlık bir köşede oturup "bu gördüklerim çok boktan" diyen rocker'lardan da değilim. Boktan olduğumu biliyorum ve bu da gayet normal. Sanırım insanlara karşı zafım var. Durumlar arasında kendimi sıkışmış hissediyorum. Hissettiklerime göre bir karara varacağıma, her bir insanın hissettiklerine bakıyorum ve olup bitenlerin her birini nasıl etkileyeceğine... İşleri zorlaştırıyor bu...

Politikayla aran nasıl?

Bu gruba dahil olmadan önce, ben de dışardaki insanlardan biriydim. Tamamen medya tarafından yönlendirilmiyordum belki ama, alternatif bilgi kaynaklarına da ulaşamıyordum. Gözlerim oldukça açıldı sayılır. Ama şimdi burada Tom kadar politik motivasyonum olduğunu söyleyemem. Radyoda "Fly Like An Eagle" parçasını dinlediğim ilk gün müzik yapmaya karar vermiştim. Bu işi müzik için yapıyorum. İnsanların gözlerini açmaya çalışmakla hayırlı ve önemli bir iş yaptığımızı inanıyorum ve bu da müzikle el ele yürüyen bir şey.

Make-Up

Make-up 1995'in başlarında Washington'da kurulmuş bir "sahne" grubu. Geçmiş 1990'ların başında Amerika'da politik rock'un yeniden canlandığı bir dönemde ortaya çıkan Nation of Ulysses grubuna dayanıyor. Rage Against The Machine'in yaşıtı olan NOU, Rage'in sosyalizme çalan görüşlerine nazaran çok daha anarşist bir çizgiyi sahiplendi o dönemde. Sonra dağıldılar ve küllenirden Make-Up doğdu. İlk albümleri "Destination: Love LIVE! at Cold Rice", bir kulüpte verilmiş konserin kayıtlarından oluşuyor. NOU denli yıkıcı değil ama muhalif Amerikan rock'una iyi bir örnek teşkil ediyorlar... Solistleri Ian Svenonius'la yapılan aşağıdaki söyleşi Cow Pat isimli fanzinde yayınlanmış. Ama biz, ayıptır söylemesi, Internet'ten çektik...

Hiçliğin külleri üzerine...

Gospel Ye-Ye sound'undan bahsedelim biraz..

lan: Gospel içinde ticarileştirilemeyen bir underground ruhunu barındırır. Piyasanın dışında yeralan bütün bir underground dünyayı temsil eder. Başarıya ulaşmak için belirli bir zaman dilimi, kapitalizm ya da pop müzikte olduğu gibi planlanmış "modası geçmişlikler" yoktur. Gospel saf tutkunun müziğidir, zamanın dışında yer alır.

Organize dinler içinde tanımlamıyorsunuz kendinizi...

Dinin ne anlama geldiğini bizzat tanımlamadıkça, evet. Din toplumsal bir amaca hizmet eder. Din kutsal duvarlarla çevrili bir mekanda bir araya gelişir. Kutsal bir mekan: Make-up'in denediği ve yaratmaya çalıştığı şey tam da bu. Eğer bu organize bir din demekse, öyle olsun, ama ruhani anlamda din esin kaynağım olabiliyorsa, onu da yadsımam. Make-up bu bağlamda organize bir dindir, gospel'den esinlenir. Çünkü rock'n roll'un gerilemesine sebep olan bir tür sinizm ile sınırlanmak istemiyoruz kendimizi. Ye-Ye Fransa'da 60'ların başında ortaya çıkan bir tarzı. Johnny Halliday, Françoise Hardy o yıllarda çeşitli türleri barındıran Jukebox müziğini keşfettiler. Bu müzik değişik formların bir çeşit senteziydi, yani gospel'di.

Young Lions Conspiracy hakkında ne düşünüyorsunuz?

Aynı şeylerden söz ediyormuşsunuz gibi geldi bana. Hareket, ajitasyon, ruh ve bunlar aracılığıyla özgürleşme var..

Çok ilginç, çünkü Make-up manifest formlardan uzak durmaya çalışan bir grup. Geçmişte Nation of Ulysses bu tarzın öncülüğünü yaptı, sahnede koparılan gürültünün bir anlamı vardı ve şarkılara tumturaklı sözler yazıldı. Zamanla hepsi klişeleşti ve bir takım gruplar tarafından ticarileştirildi, dolayısıyla artık geçmişte kaldı. Bu nedenle sahnede sunmaya çalıştığımız içerik kişide düğümliyor şimdi.

Yani neyin ak, neyin kara olduğunu insanların bizzat kendileri mi ayırt et-mel?

Tam anlamıyla öyle. Ama öte yandan eski tarzda vaaz vermekten de geri durmuyoruz. İdeali, hiçbir şeyin yazıya dökülmeye ihtiyaç duymadan sahnede olup bitmesi. Gürültüyü azaltmaya çalışıyoruz, spontanlığa vurgu yapıyoruz, o anda söylenmesi gereken ne varsa söylemeye çabalyoruz.

Albümünüz bir konser albümü. Siz de bir konser grubu olarak bir araya geldiniz zaten, değil mi?

Aynen. Ama bu albümden, söz ettiğim gospel deneyiminden çok az şey var.

Amerika'da ne tür yerlerde çalışıyorsunuz?

Bodrumlarda ve salaş mekanlarda çalışıyoruz ve çok iyi tepkiler alıyoruz. İnsanların bizi karşılıksız bırakmadığını düşünüyorum. Biz de öncekilerin miras bıraktığı hiçliğin külleri üzerine yeni şeyler kuruyoruz. Yeni punk rock'a da karşıyız, çünkü geriletici, reaksiyoner ve aynı zamanda can sıkıcı. Bu nedenle önünü açmaya çalıştığımız şey funky gospel. Herkes James Brown'dan etkilendiğimizi söylüyor. Elbette etkilendik, çünkü sahnede baştan sona enerjisini koruyabilen tek kişiydi o, ama bizim müziğimiz gerçek anlamda James Brown tarzı değil. Ben iyi bir dansçı değilim, oysa James Brown orkestradaki her enstrümanla birlikte bütün bir ritmi temsil eder.

Sahnede onun gibi kendini dizlerinin üzerine bırakıyor musun?

Evet, ama dizlerim giderek daha fazla acıyor.

Söyleyiş tarzın Nation of Ulysses'de olduğundan daha farklı, daha tiz ve yüksek volümlü.

Çünkü ortamın tansiyonunu yükseltiyor. Eski grubum da dahil pek çok grup bunu denedi; çığlıklar, dozajı artırılmış volüm... N.O.U. pek çok insan için ilham kaynağı oldu. Söylemi -iyi, kötü bir yana- en hafif deyimle tekrarlanmaya

müsaitti. Hâlâ bazı gruplar aynı söylemi kullanıyor. Üzücü olan, devrimin gerçekleşmeden ticarileştirilmesiydi. Ama öyle inanıyoruz ki, statüko ve gerici güçler tarafından kolaylıkla asimile edilemeyecek bir şeyler mutlaka olmalı.

Sahnede izleyicilerle kaynaşabiliyor musunuz?

İngiltere'de biraz zor, çünkü uzunca bir süredir burada gerçek bir underground yaşamı olmadı. Biz Amerikalı bir grubuz, her şeyin piyasa değeriyle ölçüldüğü, gün be gün konum değiştirdiği, yıkıldığı ve satıldığı bir ülkede yaşıyoruz, ve söylemimizi de bu manzara üzerine inşa ediyoruz.

Bis, Kenickie, Comet Gain gibi gruplar hakkında neler düşünüyorsun? Bazı lan bu grupların N.O.U.'in devamı olduğunu söylüyorlar.

İnsanlar artık taklitçiliği kendi özgün düşünceleri gibi göstermeyi bir çeşit modernlik yaklaşımı olarak savunuyorlar. Daha çok gospel gibi tarihi formlardan esinleniyorlar. Bizimle aynı şeyleri yapan ya da bizi tekrarlayan gruplar il-

Amerika'da siyah ve beyaz önemli bir kategoridir, ama ben daha çok, "iktidarda olan" ve "iktidardan yoksun" gibi sınıf kavramlarıyla konuşmayı yeğliyorum, tıpkı Clash'in işçi sınıfı gençliğinin ideallerinden bahseden şarkılarında olduğu gibi.

ginç gelmiyor açıkçası. Ama onları kinamiyorum, bu olay daha ziyade Amerika'ya özgü bir fenomen. Orada sanat piyasasının bir parçasıdır, düşüncelerini duyurabilmenin tek yolu, kendini bu piyasada taze tutmaktan geçer.

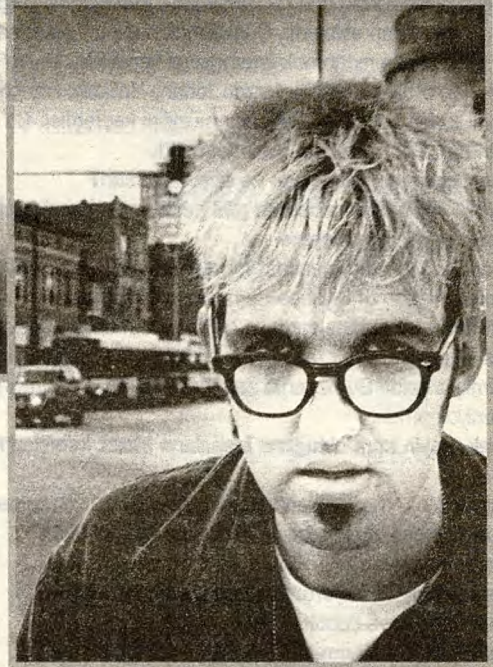
"Soul Power" sana neyi ifade ediyor?

İşte bu çok ilginç bir kavram. Siyah ulus ideolojisiyle ilgili. Çünkü ABD'de "siyahçılık" toplumun mevcut kavramlarından biri. 50'lerin sonunda politik bir hareket doğuran "siyah güç" düşüncesine doğru keskin bir dönüş yaşanmıştı. Soul düşüncesinin kaynağı buralarda. Ama siyah olmanın, siyah olarak yaşamının uzantısı mıdır soul? Bence soul müzik, tıpkı rock'n'roll gibi, tasarlanmış bir formdu, yeni bir pazarlama biçiminin sınırlarını çiziyordu. Soul müziğin altında yatan ise gospel'in ta kendisiydi, gospel, tutkulu, duygu yüklü ve doğaçlamaya açıktı. Soul, 60'ların pop ve blues tarzından da çok şey devralmıştır. İşte bu nedenle yapmaya çalıştığımız, gospel'in derinliklerine inmektir. Amerika'da siyah ve beyaz önemli bir kategoridir, ama ben daha çok, "iktidarda olan" ve "iktidardan yoksun" gibi sınıf

kavramlarıyla konuşmayı yeğliyorum, tıpkı Clash'in işçi sınıfı gençliğinin ideallerinden bahseden şarkılarında olduğu gibi. İktisadi çıkarlar nedeniyle 1860'larda köleliğin kaldırılmasından sonra, köleliğe dayalı feodal devletin yerini endüstriyel kapitalizm aldı. O zamandan beri kapitalizm, kapitalist hükümetler ve demokrasi, iktisadi getirisi olan şeyleri alıp satan insanlar etrafında dönüyor. Kuzeyin zaferinden bu yana iktidarda olan insanlar, siyah ya da beyaz ayrımı gözetmeksizin, çalışan yoksullara hiç değer vermediler.

ilk albümler

1994'ün en iyi albümlerinden biri bizece bir "ilk" albümdü: Jeff Buckley'nin "Grace"i. Ama Jeff Buckley kendi albümünden pek de övgüyle söz etmiyordu o dönemlerde: "Grace'den hiç de tatminkar sayılmam. Çok daha iyisini yapabileceğimden eminim. Bütün 'ilk albümler'in problemidir bu; asla yeterince riske giremez insan. Bence tamamen başarılıdır denebilecek bir 'ilk albüm' örneği Patti Smith'in 'Horses' plağıydı..." Her sene yüzlerce "ilk albüm" doluyor rock meydanına. Bizim de içimize dert oluyor, ne olacak bu kadar grup, bu kadar müzisyen? Kim gidecek, kim kalacak? Kim yarı yolda bırakacak, kim devam edecek? Unutmayalım ki Rolling Stones'un da bir ilk albümü vardı, Pink Floyd'un da... Tıpkı Portishead'in ya da Tricky'nin olduğu gibi... Ya da tıpkı Elysian Fields'in, Joseph Arthur'un ve Eels'in olduğu gibi... Yarın ne olacağı belli olmaz, bu arkadaşları şimdiden bir şekilde tanımak lazım. İlklerin ve başlangıçların şerefine...

Elysian Fields Kötü kız

Elysian Fields, New York'un rock alemine hediye ettiği gruplardan biri. Grubun "baş kadın oyuncusu" şarkıcı Jennifer Charles tam bir "femme fatale". "Mavi Kadife"nin Isabella Rossellini'sini, hatta "Gilda"nın Rita Hayworth'unu akla getiriyor. Cinselliğin kuytularında dolanan şarkılar da işin içine girince görüntü tamamlanıyor. Jennifer'in babası Washington'da bir caz radyosunun DJ'i, annesi romantik şarkılar söyleyen bir şarkıcı. Daha dokuz yaşındayken bir fanzin çıkarmaya başlıyor Jennifer. O zamanki takıntılarıyla, Bay City Rollers, Alice Cooper, Blondie ve elbette ki okuldaki kıyak çocuklarla dolduruyor sayfaları. Okul müsameresinde Grease'i sahneye koyuyor: En yakın kız arkadaşı Olivia Newton John, erkek kardeşi Travolta rolünde, kendi ise "kötü kız"... Ailesinin talim terbiyesi neticesi Ella Fitzgerald, Billie Holiday de hayatında önemli yer ediyor. İlk gençliğinde Bad Brains, Sonic Youth, Pussy Galore, Butthole Surfers'inkilerin yanısıra Dizzy Gillespie konserlerini de kaçırmıyor. New York'un sıkı sanat kulübü Knitting Factory'de büro işlerinde çalışmaya koyulunca Laurie Anderson, Marc Ribot, John Zorn, John Lurie gibi müzik entelijansiyesinin kaymak takımıyla tanış-

yor. Elysian Fields'in gitarcısı ve beyni Oren Blodow'la tanışıklığı da aynı yıllardan. Oren, kendini New York underground'una adanmış bir müzisyen. Sabah akşam hippie müzikleri dinleyen bir babası, psikoterapist bir annesi var. Jennifer ve Oren kendilerine ilkten cazla rock arası bir yol tutturuyorlar. Hatta Jennifer Charles Bedtime Band isimdeki ilk gruplarıyla caz standartları yorumluyorlar. O kadarı da kesmiyor, T-Rex şarkılarına caz aranjmanları yapıp hiç yayınlanmayan bir de plak dolduruyorlar. Elysian Fields'in ilk albümü "Bleed Your Cedar" (Geffen) Marc Ribot tarzı gitar, Mazzy Star'dan Hope Sandoval tarzı bir vokalle akıp gidiyor. Jennifer anlatıyor: "Cinsellik şarkılarımızda ön plana çıkıyor. Ama şehvet uyandırıcı bir anlayışla değil, tıpkı eski blues'larda olduğu gibi çifte anlamlılığın perdesinin ardından beliriveriyor. Tipik bir Amerikan ailesinden gelmiyorum, tabulann içinde yetişmedim. Çocukluğumdan beri seks beni büyütüyor, bundan hiç utandığımı hatırlamıyorum... Müziğimiz insanları mutlu etsin, onları üzüntülerinden çekip alsın diye uğraşyoruz. Şarkılarımız karanlık olduğu için rock'un depresif yüzünün sözcüleri şeklinde etiketlenmek istemiyoruz..."

Joseph Arthur Dosdoğru bir yol

Joseph Arthur sade bir Amerikan vatandaşı. 24 yaşında. Ohio, Akron doğumlu. Klasik hikayeler onun da başından geçmiş. Orta halli bir aile. Oğullarının iyi ve normal bir hayat sürmesi en büyük emelleri. Adet yerini bulsun diye küçük yaşlarda piyano dersleri de aldıyorlar Joseph'e. Steksizce birkaç sene boyunca üç-beş şey öğreniyor. Vasat bir okul hayatının, orta dozda uyuşturucularla geçen birkaç senenin ardından müzikten kopamıyor. Bu sefer gönlünü bas gitara kaptırıyor. Ama asıl derdi şarkı yazmak; akustik bir gitar alıp eve kapatıyor kendini. Bütün gün yazıyor, çalıyor, kaydediyor. Geceleri bir gece kulübünde kapı görevlisi, biraz maaş biraz bahşişle yaşıyor. İş çıkışı, doğru eve, yarıda bıraktığı şarkılarına... Demolar yapıp bir ümit sağa sola dağıtıyor. Atlanta'da müzik enstrümanları satan bir dükkanda çalıştığı dönemde olmayacak bir şey oluyor. İzinli olduğu gün bir arayıp mesaj bırakıyor: "Ben Peter Gabriel, aradığımı söyler misiniz?" Önce dalga zannediyor, sonra iş ciddiye biniyor. Gabriel'in eline tesadüfen Joseph'in evde kaydettiği kıyırık demolar geçince hemen sarılmış telefona.

Sonra, world music'çilere tahsis edilmiş Real World stüdyolarının kapıları Joseph Arthur'a ardına kadar açılıyor. Yüksek gerilimi haiz folk tandanslı şarkılarını, Beck misali Beck kadar cesur ve derbeder olmasa da- zaman ritimleriyle bezeyerek ilk albümüne imza atıyor: "Big City Secrets" (Virgin). Birkaç ay içinde epey hayran kazanıyor, aralarında koca Lou Reed de var. Joseph Arthur, müziğinin geçtiği yolları anlatıyor: "En az Nick Drake ve Bob Dylan kadar Tricky'ye de değer veriyorum. Atlanta'da hiç kimse Avrupa'daki gibi makinelerle bir takım tecrübelerle girmeye cesaret edemiyor. Ben de epey bir zaman böylesi etkilere maruz kaldım, kendimi frenledim durdum. Ne mutlu ki albümün kayıtlarını İngiltere'de yaptık da, evde tek gitarla, adeta başka bir evrende, başka duygularla yazdığım şarkılarla yüzleşebildim. Eğer yine yalnız olsaydım albüm çok pısırık bir albüm olur çıkardı. Ama her şeyden evvel bir tür namusluluğun peşindeyim. Dünyada en değer verdiğim sanatçılarda da bu var: John Lennon, Leonard Cohen ya da Antonin Artaud. Demek istediğim, dosdoğru, tutarlı bir yolda gitmek..."

Eels E diye biri

Eels'in hikayesi kısaca E'nin hikayesi. E'nin gerçek adı Mark Oliver Everett. Eels'i kurmadan evvel E ismiyle yaptığı hiç satmayan iki plakktan ("A Man Called E" ve "Broken Toy Shop") ağız yanmış, bir grubun içine gizlenerek yeniden doğmaya karar vermiş. Washington DC'de ve Virginia'da mutsuz geçen bir çocukluk ve okul hayatı var E'nin. Sorunlu bir çocuk ama arkadaşlarından daha fazla sorunlu değil. Herkes kadar o da araba hırsızlığı yapıyor, birazcık uyuşturuculara takılıyor. Yaptığı tek işe yarar şey davul çalmak. Hem de 7-8 yaşından beri. Ailesi çocuklarıyla pek ilgili sayılmaz. Fakir değiller. Babası bir bilim adamı, nükleer fizikçi, Pentagon'da memur. Ablası psikolojik sorunlarıyla boğuşup duruyor. E'ye ilk müzik zevkini aşılayan, Beatles'ı, Rolling Stones'u, Neil Young'ı keşfetmesine sebep olan da ablası. E'nin, aile evini terk edip işsiz bir müzisyen olarak California'da geçirdiği yıllarında da abla-kardeş sektirmeden görüşüyorlar. E, plaklarını yayınladıkça ablası onunla gurur duyuyor. Ama ne o iki plak, ne konserler, ne de Tori Amos'un 92 turmesinde ön grup olarak çalmak E'ye bir şey getirmiyor. Ne eleştirmenlerin ne de milletin gözüne girebiliyor. Ama iki California'lyla, davulcu Butch ve basçı Tommy'le kurduğu Eels geçen seneyi en karlı kapatan alternatif gruplarının başında geliyor. Ama ilk albümleri

"Beautiful Freak"ın (Geffen) yayınlanmasının haftasında E'nin ablası intihar ediyor. Onun ölümüyle sarsılıyor ama artık tutunacak bir dalı, yani çok başarılı bir albümü var. Rock'a yeni açılımlar getiren çok zengin ve karmaşık ritimlerle, gırgır şarkı sözleriyle ve iyi vokalle yüklü, üstelik asla birbirini tekrar etmeyen kuvvetli besteler... Söz E'de: "Davul gerçek bir okuldur, eleştirmenler nezdinde pek kıymetli harbiyesi olmasa da. Sanıyorum Eels'in sihri de ritim duygusundan geliyor. Nirvana'nın 'Nevermind'ını dinlediğimde ondaki dinamizmi ve ritim duygusunu felaket kışkırdığımı hatırlıyorum. Kıskançlığı hep pozitif bir duygu gibi aldım ben, bildiğim en iyi yakıt bu. 'Nevermind' ve Portishead'in başyapıtı 'Dummy'yi dinlemediğim olsaydım asla 'Beautiful Freak'ı üretmek için gerekli kaynaklara ulaşamazdım. Bir Portishead parçasını ilk dinlediğimde arabadaydım. Hemen yolun kenarına çıktım, bir kaza filan yapmayım diye. Nefesim kesilmişti, bir müzik nasıl bu kadar basit, bu kadar güzel ve insanca olabilirdi. Uzun bir aradan sonra arabayı çalıştırdım, sonunda kendimi değerlendirebilmem için bir ölçüte kavuşmuş olduğumu hissetmişim. Artık Pearl Jam'ı, Soundgarden'ı, bu Amerikan rock'undaki tıntınlığı unutabilirim. Benim rakiplerim ve yol arkadaşlarım belli: Portishead, Tricky veya Beck."

NEW RELEASES

SLADE
GREATEST HITS
Feel The Noize

Slade
Feel The Noize "Greatest Hits"

texas
White On Blonde

Texas
White On Blonde

PolyGram
*****

RAKS
MÜZİK

CD•MC

ÇIKTI

Flaş haber: Starlar cennetten kovuldu!

Bir zamanlar starlık mertebesi cennette yer alıyordu. Bunu inkar etmek zor. Belki starlar büyük acılar çekiyor, ölüyorlar, 'rock şehiti' oluyorlar, sersemliyorlar ve bol bol tökezliyorlardı, yine de cennettedirler; toplumsal hayatın ortak cennetinde gün dolduruyorlardı. Üstelik müzik endüstrisi de, starların her gün, her yerde yetişmediğine inandığından, onları bir yandan sömürüyor, bir yandan da koruyor ve pohpohluyordu. Starlık neredeyse babadan oğula geçen bir ünvan (her starın çocuğu da potansiyel bir star değil mi?) haline gelmişti. Onlar kapitalizmin dekadan aristokrat sınıfıydı, o yüzden herşeyi yapmaya hakları vardı, topluma küfretmeye, hatta kendilerini milletin gözü önünde öldürmeye bile...

Ama artık endüstri de eski endüstri değil: Yapıtığı işe ne kadar inandığı su götürür. İşler artık elle tutulamayacak kadar büyüdü, Sony plak şirketinde prodüktör olmanın, Japonya'daki video fabrikasında işçi olmaktan temelde bir farkı kaldı mı sanki? Tabii aynı şey, Sony'le anlaşmalı bir rock yıldızı için de söylenebilir. Müzik endüstrisi bunu müzisyenlerden, şarkıcılardan, starlardan daha önce keşfetti. Kurt Cobain intihar ettiğinde hâlâ işin kurallarını tam olarak anlayamamıştı. Oysa 90'lı yılların başında ortaya fırlayanlar (özellikle de grunge'lar) rock'ın geçmişinden çok şey öğrendiklerini, abileri, ablaları gibi çuvallamayacaklarını zannediyorlardı. Sıradışı, dekadan aristokratlar olarak yaşayabileceklerini ve istediklerini tavizsiz olarak üretebileceklerine inandılar. Bu kanıyı yaratmak, başta müzik endüstrisine de çekici geldi, çünkü taze kana ve gençler arasında bir sempatiye ihtiyaçları vardı. İşe de yaradı. Grunge, endüstriye doğrudan düşman olmayan bir punk etkisi yarattı. "İstediyimi söylerim, bana daha çok dinleyici verecek şirkette söylerim" gibi bir hava doğdu. Üstelik artık Michael Jackson kadar ulvi, Madonna kadar hırslı olmak da gerekmiyordu.

Grunge'lar, sanki mahallemizin oğlanlarıydı. Nerede olursak olalım bize çok benziyorlardı. Bir süre bundan herkes nasibini aldı. Dinleyici tatmin olmuştu (Mersin'de genç bir kızın, intiharı ardından intihar edecek kadar bağlanabildiği bir Kurt Cobain'i vardı); sanatçı, dinleyicisine kavuşmuştu; plak şirketleri, her yıl % 10 ila 12 arasında büyüyen bir müzik pazarının keyfini sürüyordu. Cennetin eksik bir parçası kalmamış gibiydi.

Tabii ki "Ama"!

Ama kapitalizm artık starların ve starlığın bir değer olduğu inancını da kaybetti. Madem artık herkes starlık mertebesine oturabiliyordu, starları korumanın anlamı yoktu. Starlar gündelik hayatın magazin haberinden öte ne anlam taşıyabilirdi ki? Tıpkı İngiliz Krallık Ailesi gibi, işlevleri halkı eğlendirmektir. Ortada bir

devrim falan filizlenmiyordu. Kapitalist pazarın fütursuzca büyümesi de bunu ispatlıyordu zaten.

Arista plak şirketinden bir profesyonel, "alternative müzik Top 40 oldu" diyerek açıklıyor durumu, "ve Top 40'daki her insan, bir kere kullanılıp atılabilir niteliktedir."

1991 yılında herkesin göz bebeği durumundaki Spin Doctors bugün plak anlaşmasını yitirmiş durumda, işsiz güçsüz bir kenarda oturabiliyor. Müzik endüstrisinin gözünde, starlık neredeyse bir hizmet sektörü haline geldi. Plak şirketine, MTV'ye, film endüstrisine, magazin dergilerine hizmet eden bol maaşlı, bol

primli bir memur. Dolayısıyla herhangi bir memur kadar değersiz. Zaten hiçbir şey endüstrinin kendisinden daha önemli değil. Kapitalizm, son on küsur yıldır yaşadığı fütursuzluk sayesinde artık kimseye saygı duymuyor. Müzisyen ve şarkıcıların da endüstriye karşı bir yaptırım uygulayabilecek halleri yok. Her biri tek başına boğuşmak zorunda.

Bunu da kendi etraflarına 'prensiplerden' bir zırh örerek yapabiliyorlar ancak. R.E.M bu tavrın duayeni. Pearl Jam ise ikinci kuşak temsilcisi. Tabii bu tavır, plak satışlarının düşüşünü de birlikte getiriyor. Ne R.E.M, ne de Pearl Jam'in son albümleri beklendiği kadar iyi satmadı. R.E.M daha henüz rock tarihinin en büyük anlaşmasına imza atmıştı. Plak şirketi albüm satışlarını gördükten sonra ne düşündü acaba?

Kriz var! Kriz var!

İşin daha da garip tarafı, albüm satışlarının düşüşü, sadece ayrıntı gruplara has bir durum değil. Amerikan müzik endüstrisinin 1996 büyüme hızı birden % 2'lere düştü. Alternative müzik, endüstriyi besleyemiyor artık. Bunun elbette birkaç nedeni var ve büyük suçlulardan biri olarak da MTV görülüyor. Her alternative ismi, insanları bıktırıncaya kadar arka arkaya çalarak suni bir doygunluk yaratan ve bu isimleri sıradan bir 'mal'a çevirmekte usta olan MTV, şimdi de yayın programında köklü bir değişiklik yaparak artık daha az alternative müzik çalacağını ve elektronik dans müziği ve geleneksel popa daha çok yer vereceğini açıkladı. MTV açısından da alternative müziğe bir nokta koyma zamanı geldi... "Gazap Üzümleri"nden esinlenen "The Ghost Of Tom Joad" albümüyle Bruce Springsteen'e ve Hillary Clinton'a aynı törende birer Grammy veren

bir müzik endüstrisinin artık müzikle pek bir bağlantısı kaldığı söylenemez herhalde.

Müzik endüstrisini fişekleyecek yeni bir tür müziğe ihtiyaç var. Adaylardan biri ska (No Doubt'ın kullandığı tarzda); diğerlergi ise, The Fugees tarzı rap ve Tricky, Portishead önderliğindeki trip-hop... Hal böyleyken, sırada bekleyen ya da zirveye tırmanmakta olduğunu sanan binlerce müzisyen, şarkıcı kara kara ne yapacağını düşünüyordur herhalde. Ya da olup bitenlerin farkında değildir.

Atlan da vururlar!

Atlan bile vurduklarına göre starları niye vurmazınlar? Bu yarışın çok temiz bir mücadele olmadığı elbette biliniyordu; ama hiç bu kadar açık oynandığı da görülmemişti herhalde. Dans pistinde ayakta kalanlar kalacak, diğerleri sessizce silinip gidecek. Kazananların bir şey kazanıp kazanmayacağı da belli değil üstelik. Diğer yanda ise

R.E.M, Pearl Jam izinde yürüyen ve ayakta kalma umudu olan bir başka grup insan var ki, kendilerini star ya da sanatçı olarak değil, zanaatkar olarak tanımlayabiliyorlar. Tabii bu zikredilen bir terim değil, ama pratikte yaptıkları, endüstrinin temel işleyiş prensipleriyle kendi tarzlarında uzlaşarak, kendi istediklerini gerçekleştirmek. Bu grupların yanına Rage Against The Machine'i de ekleyebiliriz rahatlıkla. Ama onları zanaatkar konumuna çeken, yaptıkları işin boyutunun küçük olması değil, tam tersine fazlasıyla büyük olması. Bugün R.E.M de, henüz yeni sayılmasına rağmen Pearl Jam de kendi başına azımsanmayacak bir pazara sesleniyor. Albüm satışları düşse de... Bu büyük pazar, onlara ürettiklerini kendi tarzlarında piyasaya sunma olanağı veriyor. Tabii bu hakka sahip olabilmek için önce R.E.M ya da Pearl Jam olmak gerekiyor. RATM ise bunu politik prensiplerine sıkı sıkıya sarılarak gerçekleştiriyor. Tıpkı geçmişte Orhan Gencebay'ın yaptığı gibi, sadece kitlesine kenetlenerek, sıkı bir pazarlıkla oluşturulmuş, bir yanılla piyasaya bağlı, ama diğer yanılla kendi vizyonu ile iş gören bir atölye yaratarak. Belki de rock yıllar sonra tekrar köklerine dönmek için bir fırsat buluyor. O yapay aristokrasinin yıkılmasıyla birlikte, bol paralı zanaatkarlar haline geliyorlar.

Yıllardır doğru dürüst bir röportaj vermeyen Pearl Jam üyelerinin röportajına takıldığınızda da aynı şeyleri hissetmek mümkün.

Ogan Güner

Spin dergisinin Şubat sayısında Pearl Jam'le yapılmış nadir söyleşilerden biri yer alıyor. Aslında kuliste yapılan, bölük pörçük sohbetlerden derlenme bir metindi bu. Roll için Spin'deki metni evirdik çevirdik, bazı yanıtla biz soru bulduk. Nihayetinde derli toplu bir röportaj elde ettik.

Biraz olsun normale dönebiliriz artık!

Son Pearl Jam albümü "No Code", daha önceki albümlerle karşılaştırıldığında az sattı. Bu sizi rahatsız ediyor mu?

Vedder: Muhteşem bir olay bu! Biraz olsun normale dönebiliriz artık.

Gerçekten rahatsız değil misiniz bu durumdan?

Vedder: Biz biraz benciliz herhalde. Her şeyin müzikle ilgili olmasını istiyoruz. Röportajlar, klipler bizi hiç mi hiç ilgilendirmiyor. Yaptığımız şeyi kanıtlamak zorunda değiliz. Nereden geldiğimizi biliyoruz ve sonra her şey yanlış anlaşılıyor. İnsanlar bilmem neredeki konsere niye çıkmadığını ya da müzik kanalında niye görünmediğini anlamıyorlar. Kimi zaman bu tür durumlara tepki vermek, kendinizi açıklamak istiyorsunuz. Ama düşününce bunların hepsi gelip geçici şeyler. Müzik üstünde odaklaştığınız sürece bütün bunlar önemsiz kalıyor. Kararlarımızı finansal sonuçlarına göre almıyoruz. Eğer bana doğru gelmiyorsa yapmam. Bu tavırmızdan gurur duyduğumu da gizleyecek değilim.

Örneğin, Polonya'da verdiğiniz konser...

Vedder: Evet, Polonya'daki konserde para kaybedecektik ama yapmamız gerektiğini düşündük.

Şu aralar hepinizin grup dışında da faaliyetleri var. Ament'in Three Fish grubu, Gossard'ın Lo-osegroove plak şirketi, Vedder'in Nusrat Fateh Ali Khan'la işbirliği, Neil Young'la ortak bir çalışma ve Mudhoney, Fastbacks gibi Seattle gruplarından oluşma bir tür komün hayatı...

Gossard: Evet, bugünlerde çok eğleniyoruz.

Jack Irons'ın gruba katılması neyi değiştirdi?

Gossard: Jack'in karakteri, olgunluğu ve cömertliği bizim birbirimizle iletişim kumamızı sağladı.

Ament: Aslında baştan beri olması gereken de buydu.

Vedder: Grubun kadrosu ta ilk baştan bu şekilde oluşmalıydı.

Irons: Müzik için kilit noktası. Biz gerçekten bir şeyler hissediyoruz. Biz dinleyenler ve seyredenler de bunu fark ediyor.

Ama Irons'ın gruba katkısı sırf ilişkileri düzeltmeye yaramadı herhalde. Müzikal olarak da yeni bir yola sürükleyici grubu sanki...

Vedder: Deneylere girişmek için elimizde bir fırsat olduğunu farkettilik. Mesela "Who You Are" şarkısının Nusrat Fateh ile yaptığım işbirliğinin etkisinde yazıldığını söylediler. Oysa alakası yoktu.

Irons: O parçadaki davul partiyonunu sekiz yaşımdan beri çalarım. Bir plakçı da duyduğum Max Roach şarkısından alınmadır.

Ama "No Code" albümü diğer albümlerden çok daha fazla içe dönük, takdir etmesi kolay ama hoşlanmasa zor bir albüm.

Ament: Sanırım sürekli olarak bir denge bulmaya çalışıyoruz. Her şeyi pencereden fırlatıp atma noktasına geldik, işlerin çığırından çıktığı zamanlar oluyordu ve asla yere bir daha basamayacağımızı düşünüyorduk. Bu yüzden arada sırada geri çekilip kendimize dönmemiz, ne yapıp ettiğimize bir göz atmamız gerekiyor.

Vedder: "No Code" albümünü yapmak da perspektif kazanmak içindi.

Bob Dylan'ın "The Times They Are A-Changing" şarkısını bir finans şirketine sattığı söyleniyor.

Vedder: Umarım bu kötü bir şakadır.

Son Amerika turnesini kötü gitti. Ticketmaster'la olan anlaşmazlığınız yüzünden ve kötü talih sonucunu turneyi yarıda kestiniz, hemen ardından da stüdyoya girdiniz...

Vedder: Dinlenmeye ihtiyacım vardı. Bu meslekte pek kolay ele geçmiyor dinlenme fırsatı. Ama dinlenmeye çekildikten sadece iki gün sonra birbirimizi aramaya başladık. Çalmak için heyecanlandığımız şarkılar vardı ve farkettilik ki hepimiz heyecanlıyız.

McCready: Yeniden toparlanmalıydık. Dört saat boyunca oturup her konuda konuştuk...

Vedder: Bir hafta içinde yarıda kestiğimiz turneye dahil konserler için yeniden tarih belirledik ve Chicago'daki yerel bir stüdyoyu kiralayıp sessizce kayıtlara başladık.

Böylesine kötü geçen bir turnenin hemen ardından albüm kaydına girmek doğru bir karar mı sizce?

Vedder: İki ay boyunca birbirimizden ayrı kalıp birbirimizi tanıyamayacak duruma gelmekten, hâlâ parmaklarımız esnek ve sesimiz sıcakken stüdyoya girmeyi yeğledik.

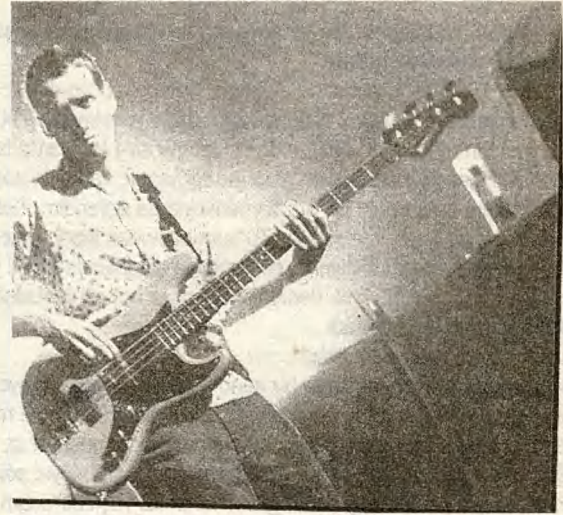
Peki ama bu ruh halinin albümün müzikalitesine de getirdiği bir şeyler var...

Vedder: Uzakdoğu dövüş sporlarında Jeet Kune Do denen terim vardır ya, üstüne yöneltilen enerjiyi geri çevirerek size saldırana yönelmek... Sizden daha güçlü şeylerle boğuşmaya gerek yok, tek yapmanız gereken tüm o enerjiyi tersyüz

edip geri yollamak...

Ali Khan ve Young'la yaptığınız çalışmalar sizi firmalardan koruyabilecek bir sığınak mıydı?

Nusrat'la birlikte şarkı söylemek çok ağır bir iş.

Onun sesinde kesinlikle ruhsal bir öz var. Bir keresinde onu ısırırken gördüm ve odadan dışarı fırlayıp bir kenara yığıldım. Tanrım, o ne güç, o ne enerjil!

McCready: Neil'den de çok şey öğrendik.

Ament: Evet, Neil sessiz bir bilge. Bilgelikliğini yüzüne çarpıp durmuyor.

Vedder: Stüdyodayken çok sıcak ve rahat bir ilişkimiz vardı. Olabildiğince rahattık. Ama Neil'le sahneye çıkmak, hayvanat bahçesindeki bir hayvanın kafesinin içinde öfkeyle dolaşmasını izlemek gibi bir şey. Onunla birlikte kafesin içinde olmak gerçekten cesaret isteyen bir iş.

"Sometimes" şarkısında, "raftaki kitapların arasında bir kitap" olduğunu söylüyorsun. Gerçekten bu kadar sıradan mısın? Sen bir starsın, unutma...

Vedder: Evet, millet bu mısra yüzünden üstüme çok geldi. "Hadi canım, sen böyle bir adam değilsin" gibilerden. Ama işin aslını istersen, ben o adamım. Hepimiz, biz o adamız...

Janet-Jak Esim

dilerinin müziği. Janet-Jak Esim çifti 10 yıla yakın bir süredir kendilerini bu müziğe vakfetmiş durumdadır. Önce "Türkiye'de Judeo Espanyol Ezgiler", sonra da "Antik Bir Hüzün" albümlerini yayınladılar. Şimdi de aynı repertuarın konser kayıtlarından oluşan bir albüm geldi. Janet-Jak Esim Ensemble'in kadrosunda mühim isimler var: Erkan Oğur, Bülent Ortaçgil, Birol Ağırbaş ve Nezih Yeşilnil. Sefarad müziği hakkında malumat edinmek için Jak Esim'in kapısını çaldık.

Bizim cemaat bizi dinlemiyor

Kendinizden, yetiştiğiniz aile ortamından ve müziğe nasıl başladığınızdan bahsedermisiniz?

Jak Esim: 1958'de İstanbul'da doğdum. Geleneksel ve dindar bir aile ortamında yetiştim. Geleneksel müziğe yönelimde bunun etkisi olmuştur. Çocukluğumda sinagoglardaki korolarda başladım müzik. Gençlik döneminde grup müziği yaptık, zamanın popüler parçalarını çalıyorduk. Bir ara flamenkoyla da ilgilendim. Geldiğim geleneksel ortamın etkisiyle, 70'lerin başından itibaren kendi toplumumun etnik müziklerini derlemeye başladım ve bu iki yıl öncesine kadar sürdü. Artık derleme yapamıyorum çünkü ulaşabileceğim kaynak kişi kalmadı.

Müzik bilgisini nasıl edindiniz?

Amatör müzisyenlik esnasında biz kendi kendimizi yetiştirmeye çalışırken, grubumuzda bir arkadaşımız vardı, adı İzi Eli, hâlâ rock çalar. Onunla bir gün vapurdayız, tabii hep müzik konuşuyoruz, sağdan soldan duyduğumuz şeyleri tartışıyoruz; şarkı şöyle söylenmeli, doğru şan tekniği şudur gibi... Yanımıza yaşlı bir adam geldi. Bu söylediklerinizin hepsi yanlış, adresimi vereyim, yanı bana gelin, para istemeyeceğim, ses nasıl çıkartılır size göstereyim dedi. Bu bize çok tuhaf geldi, herhalde müzisyenlik taslıyor diye düşündük. Sonra bir hareket çaktı, ufak bir ses gösterisi... Biz çok etkilendik, gittik ertesi gün adamın evine, Heybeliada'ya. Yanımızda bir de konservatuarda okuyan Yaşua Aren vardı, şimdi kendisi İstanbul Oda Orkestrası'nın şefidir. Bu adamın adı Stelyo Melahrinos'muş, Fransa'da şan hocalığı yapmış, birçok öğrencisi Paris ve Atina operasındaymış, İstanbul operasında halen çalışan Leon Asteris de onun öğrencisiymiş. Neyse, Stelyo Hoca hiç para talep etmeden bizi üç yıl çalıştırdı. Daha sonra benim konservatuar günlerim başladı. İki yıl Belediye Konservatuarı Şan Bölümü'ne devam ettim. Ne yazık ki o gün konservatuar Stelyo Hoca'nın çok gerisindeydi, zamanımın boşa geçtiğini düşündüm ve okulu bıraktım. Konservatuarlı arkadaşlarla Hollandalıların bir oratoryosunda yedi yıl görev aldım. 40-50 kişilik bir koroydu, oradan çok şey öğrenmişimdir.

Kendi müziğiniz nasıl başladı?

Askerdeyken Cem Ekiz ile tanıştım. Derlediğim şarkıları onunla birlikte Çekirdek Sanat Evi'nde çalıyorduk. Tarih 1982. Çekirdek çok hoş bir yerdi. O dönemde Bulutsuzluk Özlemi, Yeni Türkü, Ezginin Günlüğü, Gündoğarken, Mozaik hep o ortamdaki beslenmişlerdir; ilk kasetleri de Çekirdek'te kaydedilmiştir. O günlerde Erkan Oğur'u da kimse bilmezdi, o da ilk kayıtlarını Çekirdek'te yapmıştır.

Canlı kayıt mı yapıyordunuz?

Canlı konser kayıtlarıydı, çok ilkel bir teknoloji kullanılıyor, ama çok samimi kayıtlardır onlar. Dinleyiciler konsere geldiklerinde bir hafta önceki konserin kayıtlarını satın alırlardı. İşte Çekirdek'te böylesine sıcak ve yoğun bir ortamı paylaşıyorduk.

Sizin müziğiniz nasıl gelişti?

Bizim bu kasetlerimiz de etrafta yavaş yavaş yankı uyandırdı. İspanyol TV'sinden bir yapım-

Bundan 500 küsur yıl önce İspanya'dan Anadolu topraklarına ulaşan göç dalgası, farklı yaşayış biçimleri, farklı bir dil, farklı gelenekler yarattığı gibi farklı bir müzik de yarattı. Geçtiği yollardan, yerleşilen yeni topraklardan izler taşıyan ama yüzlerce yıl önceye kök salmış bir müzik. Sefarad Yahu-

Günlerce uğraştım, montaja dünyanın parasını verdim, Kanal E dışında hiçbir TV kanalı klibi yayınlamak istemedi. Bazıları kibarca bakanız, ederiz diyerek salladılar. Bazıları da Türkiye'nin bir etnik unsurunu dile getiren bir klip olduğu için yayınlamayız dediler. Bunları söyleyenler de sağcı değillerdi.

cı bizi dinlemiş, dünya Sefarad müzisyenlerinin konu alındığı bir TV dizisine çıkmamızı istedi. Bize kaset yapabilmemiz için finansman sağladılar. Bu kasetteki iki parçanın da klibini çektiler. İspanya'dan gelen on kişilik bir prodüksiyon ekibiyle çalıştık. Bu iki parça da benim orijinal derlememdi; "Durme Durme" diye bir ninni ve "Gülpembe" türküsü... Bu ninniyi Cem Ekiz'le hazırlıyoruz, bir şeylerin eksik olduğunu farkettiler. Buna bir kadın sesi gerekiyordu. Eşim Janet'in mutfakta güzel şarkı söylediğini biliyordum fakat onu ikna etmek için epey uğraştık. Antik bir beşikle küçük bir bebek bulduk -o zaman daha çocuğumuz yoktu-, Janet, Piyer Loti'de beşiği salarken ninni klibi çekildi. Böylece Janet de işin içine girdi. Bu kayıtlar yapılabildiği için Erkan Oğur bizle birlikte değildi. Şarkılarımızın modal yapısından dolayı hem Türk hem de Batı müziklerini iyi bilen birisine ihtiyacımız vardı, bu da en iyi Erkan olabiliirdi, zaten askerden yeni gelmişti. Yıl 1988. Çekirdek kayıtlarıyla karşılaşıldığında sonuç çok iyiydi. Bu formasyonla yeni bir kaset yapmak istedik, fakat profesyonel stüdyolara verecek paramız yoktu. Biz de bir arkadaşımızın evinde sekiz kanallı Tascam marka bir teyp ile ilk kasetimizi yaptık. Yavaş fakat istikrarlı bir tirajımız oldu. Türkiye'den çok yurtdışında ilgi gördük, öyle ki yüzlerce mektup aldık. Alman WDR radyosunun arştırmacı bir prodüktörü var. Türkiye ve Madagaskar müziğinde uzman. Ben tanıştıktan sonra arşivini gördüm. Onda Türk Halk Müziği arşivi bizim TRT'de yoktur. Bu zat her sene Türkiye'ye gelir ve bulabildiği bütün kasetleri toplar, Almanya'da bunları dinler, ilginç bulduğu sanatçıları WDR'ye davet eder, konserler ve emisyonlar yapar. Bizim kasetimizi ilginç bulmuş. Ayrıca Yeni Türkü ve Bulutsuzluk Özlemi ile de röportaj yapmış.

Bizim radyo programları Almanya'da büyük ilgi uyandırmış olacak ki, Almanya'da bir CD yapma teklifi sundu. Ancak kasetteki parçalar CD yapmaya yeterli değildi. Bunun üzerine biz de ikinci kasetimiz "Antik Bir Hüzün"ü çıkarttık. İki kasetin birleşmesinden Almanya'da "Sefaradım 1." adıyla CD yayımlandı ve 1992'de Almanya'da yılın en iyi folk müzik albümü seçildi. Bu olaydan sonra başta Almanya olmak üzere pek çok Avrupa ülkesinden konser teklifleri, festival davetleri aldık. Biz de, Çekirdek'ten Bülent Ortaçgil, Erkan Oğur ve Yaz Baltacıgil, bir grup oluşturduk bu konserler için. Ancak Yaz'ın Devlet Senfoni'deki programı bizle çakıştığı için kontrbasa Nezih Yeşilnil geçti. Sonraları perküsyona Birol Ağırbaş ve Murat Özbey katıldı. Almanya merkez olmak üzere, Belçika, Hollanda ve İsviçre'de elliye aşkın konser verdik 1992-1995 yılları arasında. Prodük-törümüz dijital DAT sistemiyle bütün konserleri kaydetmiş. Burada ortaya çıkan sound, kaset kayıtlarından çok daha yoğun ve samimiydi, bir de doğaçlamalar bizim bir daha çalmayı beceremeyeceğimiz kadar güzeldi. Bu konser kayıtlarından son albümümüz ortaya çıktı.

Söylediğiniz şarkılar ya klasik Batı armonisi içinde ya da Osmanlı şehir müziği tarzında; Anadolu halk müziği etkisi pek yok. Bu, sizin Anadolu'daki kaynaklara ulaşamadığınızdan mı, yoksa Sefarad müziğinde Anadolu halk müziğinin önemli bir etkisi yok mu?

"Gülpembe"de bir Bergama Zeybeği tavnı var. "Yavuz

Geliyor" da esası Rumca olan, Türkçesi de çok bilinen bir Karadeniz türküsü. Bunları saymazsak haklısınız, şarkılarımızda halk müziği havası yok. Yahudi toplumu Türkiye'de genellikle şehirlerde yaşıyor, yani bir şehir toplumu, bu yüzden şehir kültürünün etkisi baskın. Ancak Anadolu'nun farklı yerlerinde de Yahudilerin yaşamış olduğunu biliyoruz. Buralarda farklı müzik yapıları olabilir. Bizim karşımıza şimdiye kadar çıkmadı, biz de gidip araştırmadık açıkçası.

Şarkılarımızın bazılarının Türkçe versiyonları da var, ya da zaten Türkçe halk müziği olarak bilinen parçalar. Bunlar sonradan mı İspanyolcaya çevrilmiş?

Hayır, bunlar Sefarad kültürü içinde Judeo-İspanyolca söylenen şarkılardır. Fakat Avrupa'daki konserlerde beklemediğimiz bir şey oldu, fazla sayıda Türk dinleyici ile karşılaştık. Böylece onların da çok iyi bildikleri bir türküyü Türkçe söyleme ihtiyacı hissettik. Telefonla İstanbul'daki Laz dostlarımızdan "Yavuz Geliyor"un Türkçe sözlerini aldık ve bu türküyü İspanyolca-Türkçe karışık olarak söylendi, ancak bunun orijinali Rumcadır.

"Gülpembe"nin hikayesi de aynı mı?

Hayır, "Gülpembe"de geleneksel bir etkileşim var. "Aman aman Gülpembe, ne bu güzellik sende" şeklindeki nakarat ezelden beri Türkçe söylenir.

Ezgi olarak Bergama Zeybeği'ne çok benziyor, belki de aynı...

Belki de o şarkının Türkçe versiyonu vardır ama ben rastlamadım. Fakat çok benzer, ortak melodiler var. Türk müziğini iyi bilen bir araştırmacı bu şarkının Türkçe versiyonunu da biliyor olabilir.

Bir de İzmir'den derlenmiş hicaz şarkınız var. Onun da Türkçesini duyuyoruz etrafta. Sizden sonra mı yaptılar Türkçesini?

Evet, bizden sonra yaptılar, daha doğrusu çaldılar. Bu da esasında İspanyolca sözlü anonim bir şarkıdır. "Yo Era Ninya de Kaza Alta"yı "Sen Yağmur Ol Gel" olarak Şehnaz okudu. Bunun gibi çok çalıntı var. "Tres Klavinas En Un Tiesto"yu "Amanin Minnos" diye Ahmet Kaya söyledi. "El Sielo Esta Ravioso"ya Sezen Aksu Türkçe söz yazmış, sonra da Ajda Pekkan söyledi. Bunlar hep çalıntıdır.

İlk kasetinizin adı çok anlamlı, "Por Amor de la Turquia" (Türkiye Aşkı İçin). Bu destansı şarkılar neyi anlatıyor?

"Mansevos de los Kazales", seferberlik ilanında Selanik çevresindeki birçok gencin Türkiye aşkı için seve seve canlarını vereceğinden bahsediyor. "En Çanakkale"de ise Çanakkale zafereinden itibaren Kurtuluş Savaşı, Anadolu halkının çektiği acılar, Mustafa Kemal Paşa'ya şükran, emperyalizme karşı bağımsızlık, cumhuriyet ve devrimler anlatılıyor.

Şarkılardaki İspanyolca şimdi İspanya'da konuşulan İspanyolca'dan farklı değil mi?

Adı üstünde, Judeo-Espanol Yahudi İspanyolcası demektir, Sefarad Yahudilerinin dili. Oldukça farklı, çünkü 500 yıllık bir zaman farkı var 1492 İspanya-Türkiye göçünden bugüne. Zaten 'Sefarad' seferden geliyor, göç etmek demek. Yani antik bir İspanyolca. Bir de geçirmiş olduğu tarihsel süreç içinde değişime uğramış ve Sefaradların ilişkiye girmiş olduğu toplumların dillerinden birçok sözcük almış, Türkçe, Rumca, Arapça, Sırpça gibi dillerden. Yaklaşık % 80'i İspanyolcadır Judeo-İspanyol'un.

Ladino aynı dil midir?

Hayır, Ladino çok farklıdır. Bu hep karıştırılır aslında. Zamanında İspanya'daki Yahudi din adamları Tevrat'ı İbranice'den nokta virgül, kelimesi kelimesine çevirmişler, dinsel metinlere sadık kalmak için. Ama hiç İspanyolca'nın dilbilgisine dikkat etmemişler. Dinle ilgili pek çok İbranice sözcüğü de aynen almışlar. Böylece Ladino adında bozuk bir İspanyolca çıkmış ortaya. Bunun çıkışı Sefarad kültüründen de epey öncedir. Ayrıca Judeo-İspanyol, İspanyolca dilbilgisine uygundur.

Yanılmıyorsak Türkiye Yahudiliğinde sınıfsal temellere dayanan Fransızca-İspanyolca çatışması yaşanmış...

1800'lerde Fransa kaynaklı 'Alliance Universal Israelite' (Evrensel İsrail İttifakı) diye bir dizi özel okul açılıyor Türkiye'de Yahudiler için. Edirne, İstanbul, Bursa, İzmir gibi büyük şehirlerde Fransızca eğitim veriliyor varlıklı ailelerin çocuklarına. Fransız kültürünü benimsemiş zengin aileler, zamanın moda dili olmasının da etkisiyle, evlerinde de Fransızca konuşmaya başlıyorlar. Aslında bu olay dışında bizim Fransız kültürü ile doğrudan bir ilişkimiz yoktur. Bu özel okullara gidemeyen halk tabakası da Judeo-İspanyol diline bağlı kalıyor. Böylece sınıfsal temele dayalı

kültürel bir farklılık oluşuyor. Bugün bile bazı yüksek çevrelerde Judeo-İspanyolca konuşmak aşağı sınıfa ait bir özellik gibi görülür.

Türkiye'deki Yahudi kültürü, galiba sadece Sefarad unsuruna dayanmıyor. Yanılmıyorsam Bizans'tan kalan Anadolu Yahudileri de var...

Doğru, Türkiye'deki Yahudi kültürü sadece Sefarad değildir, ama bugün için büyük ölçüde Sefarad'dır. Bizans Yahudileri Rumca konuşurlardı. Bugün onlardan arda kalan sadece 'Karayim'ler var, belki 15-20 aile kadar. Temelde Rumca olan, içinde çokça İbranice sözcük barındıran dilleri de artık yaşamıyor. Bir de az sayıda da olsa 'Eşkenaz' dediğimiz Doğu Avrupa kökenli Yahudiler var. Bu unsurlar zaman içerisinde Sefarad kültürünün etkisinde kalmışlar ve İspanyolca konuşmuşlar. Çünkü İspanya'dan gelenlerin sayısı burdakilerden çok fazlaymış. Sefaradların çok yoğun etkisi olmuş. Örneğin benim ailemin bir tarafı Eşkenaz'dır ama ben de egemen Sefarad kültürüyle yetiştim.

Anadolu Yahudi kültürüyle ilgili bir araştırmanız oldu mu? Büyük şehirler dışında Ege, Orta Anadolu, Marmara ve Trakya'da da yakın zamana kadar Yahudilerin olduğunu biliyoruz. Bir de Diyarbakır Lice'de Kürt kökenli Yahudi yurttaşların yaşadığı söyleniyor.

Hayır, bu konuyla ilgili özel bir araştırma yapmadım. Ancak Türkiye'nin pek çok yerinde yaşamış Yahudiler. Van'da, Harput'ta da bir dönem varmış Kürt kökenli Yahudiler. Aslında Yahudilik kendi başına bir ulus tanımlamaz. Afrika'da bu dine mensup zenciler de var. Hatta son zamanlarda dünya Yahudilerinin %80'inin Türk olduğu yolunda ciddi savlar ortaya atıldı, tarihçiler kitaplar yazdılar. Hazar Türk Devleti'nin resmi dini Yahudilikmiş. Bu devlet yıkılınca halkı Avrupa içlerine göç etmiş. Bu insanlar da günümüzdeki Eşkenazları oluşturmuşlar. Dünya Yahudilerinin %80'i Eşkenazdır. Eğer bu anlatılanlar doğruysa Yahudilerin çok büyük bir çoğunluğu Türk kökenli oluyor. Ne kadar enteresan! Yani Yahudilik kendisi bir ulus değildir, farklı uluslardan insanlar bu inancı benimsemiş olabilirler.

Toplumunuz milliyetçi-muhafazakar kesimin sürekli odağı olagelmış. Hiç anti-demokratik bir baskıyla karşılaştınız mı?

Konserlerde olmuyor. Zaten bizi sevmeyen konserimize de gelmez. Ama özel yaşamımızda, farklı alanlarda zaman zaman böyle bir baskıyı hissediyoruz. Sadece sağdan değil, soldan da gelebiliyor. Genelde var böyle bir önyargı. Ne oluyor? Biz son kasetimizin ilk şarkısını klip yaptık. Aralığın sonunda TV kanallarına götürdük. İşte orada çıktı karşımıza anti-semitizm. Böyle bir tepkiyle karşılaşacağımı bilseydim, klip çekmezdim. Günlerce uğraştım, montaja dünyanın parasını verdim, Kanal E dışında hiçbir TV kanalı kliyi yayınlamak istemedi. Bazıları kibarca bakarız, ederiz diyerek salladılar. Bazıları da Türkiye'nin bir etnik unsurunu dile getiren bir klip olduğu için yayınlamayız dediler. Bunları söyleyenler de sağcı değillerdi.

Türkiye tarihinde sisteme en kolay entegre olan etnik unsur Yahudiler. Fakat son zamanlarda dinci ve ırkçı hareketlerin artmasıyla 'biz bu toplumda istenmiyoruz' endişesi oluştu mu?

Belki böyle hisseden insanlar vardır, ama ben pek öyle düşünmüyorum. Mesela iktidardaki Refah Partisi'nin yapısını diğer partilerden çok da farklı görmüyorum. Hatta RP'nin olumlu yönü de var, toplumdaki dinci fikirlerin politik ortamda dışavurulmasını sağlıyor. Diğer partilerin içinde de ırkçı-şovenist insanlar var. Bunlar gizli bir şovenizm peşinde olacaklarına, aşırı sağcı bir partide ben şovenistim, fundementalistim demeleri bana daha sağlıklı geliyor.

Sadece RP değil, mesela 2 Temmuz 1993'te Sivas'ta 37 insanın yakılması...

Evet, şovenist bir gerilim var. Ben bu olumsuz gelişmeyi görüyorum, fakat toplumumuzun genelinde böyle bir kaygı yok. Yahudi toplumunda söz sahibi kişiler sisteme entegre olmayı çok iyi biliyorlar. Cemaatimizin ekonomik alanda en başarılı kişileri, bazı holding sahipleri, bakıyorsunuz, her gün TV'lerde en sağcı kanallarda bile görülebiliyorlar. Tabii ben aynı fikirde değilim onlarla ama, toplumun genelinde çok büyük bir tedirginlik olduğunu söyleyemem. Ancak nispeten genç kesimimizde bir yabancılaşma var.

Müziğinizi dinliyor mu Yahudi gençleri? Sizin müziğinizi genelde kim dinliyor?

Bu çok enteresan. Bizi kendi toplumumuz pek dinlemiyor. Bu bütün dünyada böyledir. Peygamberler bile hep kendi ülkelerinin dışında dinlerini yaymaya başlamışlardır, kendi fikirlerini kendi toplumlarına kolaylıkla kabul ettirememişlerdir. Sanatçılar için de böyledir. Bu belki de doğal bir şeydir. Cemaatimin etnik müziğini yapıyorum fakat bu toplumumu pek ilgilendirmiyor. Zamanla bu

na da alıştım. Bizim kasetlerimizin en çok satıldığı yerlerde önemli bir Yahudi popülasyonu yok. Örneğin bizim kasetlerimiz en çok Ankara'da satılır. Şu an Ankara'da on, bilemedin 15 Yahudi ailesi yaşıyor. Her kasetin yaklaşık on bin tirajı var. Herhalde yedi bin kaseti 15 aile almıyor. Bu yüzden çok kesin şu kesim dinliyor diye bir ayırım yapamayız. Sonuçta Türkiye'de kim kültürle ilgileniyorsa, bizi de o insanlar dinliyorlar. **İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İsrail'e veya ABD'ye yapılan göçlerin etkisiyle eskisi gibi bir Yahudi halk kültürü yok şimdi Yürkiye'de...**

Evet, ne yazık ki yok. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Edirne'deki nüfusumuz bugün Türkiye'nin bütününde yaşayan Yahudi nüfusunun üstündeydi. Yirmi bini aşkın Yahudi yaşıyordu Edirne'de, bugün Türkiye çapında bu kadar nüfusumuz yok. Bu da göçün boyutlarını açıklıyor sanırım.

Hiç İsrail'e konser vermeye gittiniz mi?

Hayır.

Kasetleriniz İsrail'de satılıyor mu?

Hayır. Belki Türkiye'de popüler olsak İsrail'de de rağbet görürüz, lbo orda çok seviliyormuş.

Siz neler dinliyorsunuz?

Ben öncelikle Barok müziği çok seviyorum. Yanısıra bir bestesini kullanmış olduğum Roberto Loreno çok etkilemiştir beni. Yayınlanmış kayıtları yoktur, ama uzun yıllar İstanbul Radyosu'nda emisyonlar yapmış değerli bir müzisyendir. Sonra Yorgo Dadaras ile bizim müziğimiz arasında ilginç bir paralellik var. Etkileşim olması imkansız çünkü daha iki sene önce tanıştım Dadaras'ın müziğiyle, ama müziğe bakışımızda ortak nokta çok. Yorgo Dadaras Rumca müzik yapıyor, İzmir doğumlu veya İzmirli bir aileden geliyor. Onda Anadolu'dan epey şey var, makamsal bir müzik, ud gibi Türk enstrümanlarını da kullanıyor. Çok iyi bir gitarci, buzuki de çalıyor. Bazı dinsel şarkılar da söylüyor. Müziklerimizde muazzam bir benzerlik var. Geçenlerde TRT'de şarkı söylerken sordular, Judeo-Ispanyolca biraz Rumca'ya benzemiyor mu diye. Makamsal bir ezgiyle Latin kökenli bir dilin seslendirilmesi hemen insanlara Rum müziğini hatırlatıyor.

Bir de İzmir'li rebetiko şarkıcısı Rosa Eskenazi vardı...

Evet, o da bir Osmanlı Yahudisidir. Ama ben onu sonradan tanıdım, iki üç yıldır dinliyorum. Ayrıca birlikte müzik yaptığım insanları, Bülent Ortacığı'ı, Erkan Oğur'u dinliyorum.

Günümüzde Yahudi cemaatinde geleneksel tarzda çalan, söyleyen kaldı mı?

Dini müzikte halen geleneği sürdüren yaşlı insanlar var. Dindışı müzikte ise parmakla gösterilecek kadar az kişi kaldı. Bu şarkıları bu insanlar bizim yorumladığımız gibi icra etmiyorlar. Akapella gibi tek sesle, bendir veya daire eşliğinde, bazen ud veya tambur'la eşlik edilen şarkılar bunlar. Kışları İsrail'de, yazları Büyükada'da oturan yaşlı bir kadıncağız var. Belki de Sefarad dünyasında bu şarkıları en iyi bilen, en iyi yorumlayan kişidir, dünyanın en büyük Sefarad şarkıcısı Berta Bienvenida Aguada. İsrail'de halkın arasında şarkı söylerken bir radyocu onu keşfediyor, İsrail Radyosu'nda kayıt ve yayın yapıyor. Daha sonraları bizim de katılmış olduğumuz Almanya'daki bir festivale o da katılıyor. Ordakilerin de ilgisini çekiyor ve Almanya'da bir CD yapıyor. Berta Hanım halktan birisi, hiç müzik eğitimi görmemiş fakat belleğinde en az 300 şarkı olan, şunu söyleyiversene dediğinde hemen söyleyen ve mükemmel sesi olan bir kadın. Bunun yanısıra, dini müzikte geleneği sürdürenler daha çok. Bu konuda uzman 'Maftirim' korusu, akapella-oratoryo tarzında eserler okuyor. İstanbul'da yapılan bazı festivallere katıldılar. Ayrıca dini müziği çok iyi yorumlayan birçok üstad var İstanbul'da. Bunlardan biri İzak Maçorro'dur. Kayıtları Tünel'in solundaki kasetçide bulunabilir. Hatta bir iki şarkısının kaydını da biz yaptık. Erkan Oğur'la birlikte eşlik ettik.

Sefarad müziğinde bugün kullanılmayan özgün çalgılar var mı?

Dünya Yahudiliğinin en eski çalgısı 'şofar'dır. Bu geyik boynuzundan yapılan bir borazan, ancak Sefarad müziğine has bir enstrüman değil. Sefarad müziğinin özdeşleştiği tek bir enstrüman yoktur. Fakat çok sık kullanılan bazı çalgılar olmuş tarihte, ud, gitar, tambur, bendir, daire gibi. Yalnız şu çok önemli; Osmanlı Sefarad müziğini bizden önce pek çok Batılı müzikolog ve müzisyen incelemiş. Ancak tampere sisteme sapanıp kalmışlar, komaları ve makamları dikkate almamışlar. Bu çok yanlış bir yöntem. Bu müzik modal yapı üzerine kurulu. 1992 yılındaki bir festivalde ABD'li bir profesörle konuştuk. Kesinlikle makamsal yapının gözardı edilmemesi gerektiğini söylüyor. Sefarad müziğine ait ayırt edici bir özellik olarak bu modal yapıyı hatırlatmak isterim.

Bundan sonra ne yapmak istiyorsunuz?

Toplumum tarafından daha çok bilinen, popüler halk şarkılarının toplandığı bir albüm yapmak istiyorum. Bir de arşivimi düzenleme sorunu var. Belki bu konuda yol katedebilirim.

Söyleşi: Salih Nazım Peker

Burhan Öçal

Burhan Öçal bir gönül adamı. Köklerini biliyor, geldiği yeri seviyor. Geldiği yerle yetinmeyenlerden; Kırklareli'nden kalkmış İsviçre'ye konmuş. Türkiye'de perküsyon dedin mi ya Okay Temiz ya da Arto geliyor akla. İlki emektar, ikincisi ya Sezen'den ya da merhum Ono'dan akla geliyor. Öçal'ı daha çok meraklıları bir de Avrupa biliyor. Gelmiş. Yakalıyoruz, röportaj diye başlıyoruz, muhabbet oluyor. Öçal, buraları çok özlemiş ama duygusalıktan uzak anlatıyor. Haber verelim, "Sultan" isimli albümü yakında bizim memlekette yayınlanacak...

Anamdan darbukayla doğdum

En son seni Aralık 1995'te CRR'de "Oriental Hip Hop Project" ile izledik. Sentezden ziyade, biraz yama olmuştu sanki.

Evet, bence de tam oturmadı. Formülde bir şeyler eksik kaldı. Çok uzun zamandır kafamda olan bir projeydi, ama henüz istediğimi bulamadım. Ama eminim, oturduğunda çok etkili olacak bu formül. Avrupa'da bu kadarı bile fikren büyük ilgi gördü, özellikle Almanya'da ve

Fotografilar: Gözen Atilla

Tam 30 yıldır müzik alemi üzerinde sessiz sedasız bir Leonard Cohen bulutu doluyor... Kendinde şarkı yazma cesareti bulup eline bir gitar alan herkesin ilk elden sarıldığı bir müzisyen Leonard Cohen. Kanadalı, Yahudi ve Akdenizli bir bilge. Plak yapmadığı dönemlerde

Leonard Cohen

bile, farkında olmadan dünyanın dört bir yanındaki yüzlerce müzisyene hocalık ediyor. Ama o bugünlerde 60 küsur yaşının keyfini çıkarıyor, hocalık şöyle dursun, Zen talebeliğine soyunup yılın birkaç ayını dağlar tepesinde bir manastırda geçirmeyi tercih ediyor. Okuyacağınız Cohen söyleşisini gerçekleştiren kişi Les Inrockuptibles dergisinin editörü Christian Fevret. Fevret aynı zamanda söyleşinin yapıldığı yılda, yani 1991'de, "I'm Your Fan" isimli ilk Cohen tribute albümünün yapılmasına ön ayak olan, REM'den Nick Cave'e kadar Cohen fan'lerini bir araya toplayan gazeteci... Gelecek ay, "Cohen hatıratı"na kaldığımız yerden devam edeceğiz.

Buharlaşıp gitti geçmiş yok

Bazı şarkılarınızın üzerinde yıllarca çalışmanızı neye bağlıyorsunuz?

Leonard Cohen: Demek ki olmayan bir şey var, hakikaten... Anlaşılan, bir şey eksik (*güliyor*)... Zihnim, şarkı yazarken karmakarışık oluyor; şarkıyı dünyaya getirmeye yarayacak bir şey aramaya çalışarak bir kuyunun dibinde boğuşuyor. Şarkıyı var etmek zor geliyor. Bir ke-re bitirildikten sonra ortaya çıkan çoğunlukla basit oluyor, ama şarkı yazmanın kolay bir yolunu bir türlü bulamadım. Hep arıyorum. Şarkı yazmanın çok zaman alması aciliyeti olmadığı anlamına gelmiyor: tabii acil, her zaman. İşte bu nedenle de bir imkansızlık var ortada. Çaresiz bir durum.

Bunun nedeni mükemmeliyet takıntısı olabilir mi?

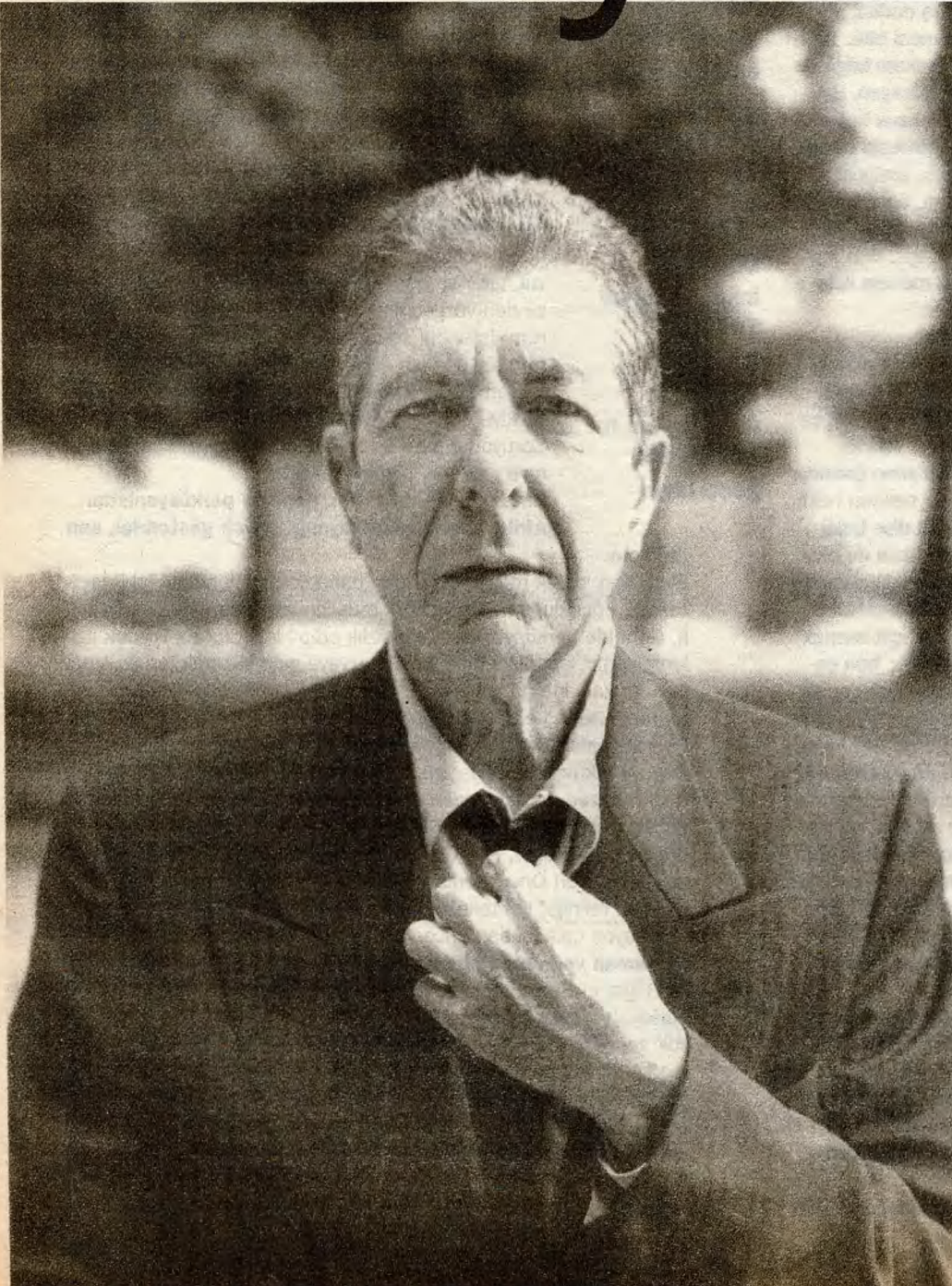
Mükemmellik kavramı benim için fazlasıyla lüks. Hayır, bu bir var kalma meselesi, şahsi olarak ve işim açısından: İşin içinden nasıl çıkacağım? Bu şarkılara gün yüzüne çıkacakları yolu nasıl bulacağım? Bu öyle bir durum ki, lükse yer yok, sadece aciliyet söz konusu.

Bu süreç ilk albümlerinizin izlediği yoldan ne kadar farklı?

İlk albümü yapmak da aynı şekilde imkansız olmuştum. Defalarca başarısızlığa uğradım. Şarkılarımdan öylesine uzaklaşmışım ki, New York'da hipnotizmacı bir kadına gittim; o derece umutsuzluğa düşmüştüm. Ona, "beni hipnotize et ve şarkılarımla nelerden söz ettiğini hatırlamamı emret" dedim. Kadın denedi, ama ben gülmeye başladım ve çıktım.

50'li, 60'lı yıllarda şiirleriniz ya da romanlarınız üzerinde çalışırken bu yaratma süreci daha hızlı mıydı?

Bazı anlarda işler çok hızlı gitti. Ama ilk romanım "Favourite Game"i dört beş kere yeni baştan yazdım. Her zaman zorlanmalar oldu, ama şimdi çok daha fazla bir yavaşlık var gibi. Eğer sonuç iyi olursa, yavaş ve sıkıntılı olması umurumda olmaz. Şarkılar bittiğinde kendimi iyi hissediyorum. Şikayet etmiyorum. Bu şarkılara -Hallelujah, Dance Me To The End Of Love- baktığımda, onlara neler verdiğimi biliyorum, onlarda hoşuma giden bir tamamlanmışlık buluyorum. Gençken bazı şiirler çok çabuk çıkardı, ama her zaman yeniden yeniden yazdığımı, malzemeyi elden geçirdiğimi,

tekrar tekrar düşündüğümü sanıyorum, o dönemde bile...

Yazmak sizin için en başında da hayatta kalma kavramıyla bağlantılı mıydı?

Bütün hakiki işler gibi ilk başta bir balayı var, evlilik sonra geliyor. Belki de bu ilk aşk şiirleri –“*With Annie gone, whose eyes to compare with the morning sun / Not that I did compare but I do compare now that she's gone*” (Annie gittiğine göre, kimin gözleriyle kıyaslayabilirim sabah güneşini/ o varken kıyasladığımdan değil, ama şimdi kıyaslıyorum çünkü o artık yok)– biraz da kendiliğinden ortaya çıktı. İlk kitabımdaki, 15 yaşındayken yazdığım bu şiirlere baktığımda bana iyi geliyorlar, niçin başka bir yol izlediğimi bilmiyorum. Birkaç dakikada bir şarkı çıkarabilen şarkıcıardan biri olmayı tercih ederdim. Birkaç sene önce, Paris'te Dylan'ın bir konserine gitmiştim, konserden sonra oturduk, beraber bir kahve içtik. Sahnede çaldığı “Hallelujah” şarkısına sözünü getirdi. Bana, “Bu şarkıyı ne kadar zamanda yazdın?” diye sordu. “Bilmem, tam olarak hatırlamıyorum... Herhalde en az iki yıl almıştır” dedim. Sonra ben onun “Slow Training Coming”deki parçalarından birinden söz ediyordum, “peki, sen bunu ne kadar zamanda yazdın?” diye sordum. Bana verdiği cevap, “onbeş dakikada” oldu.

Son derece dindar ve geleneklerine bağlı bir Yahudi aileden geliyorsunuz. Sizin yaşam tarzınız geleneklerle çelişiyor muydu?

Kendimi işimde kabul ettirmeden önce, yazar olmayı seçmem ailemi çok üzüyordu. Ama babam ben çok gençken öldü; dolayısıyla, bana karşı çıkacak kimse yoktu. Yazar olmamam için çok baskı yapıldı, ama ben onları hissetmiyordum. Ancak annem birçok defa “içinden gelen sesi dinle” demiştir. “İç-yaşamı” dışı vurma, dile getirme, onun yolundan gitme özlemi de vardı.

Ecdadınızla, ebeveynlerinizle ilgili idealize edilmiş bir imaja sahip miydiniz?

Ailemin temsil ettiği şeyi hissediyordum. Örneğin, benim soyadım, Cohen, “din adamı” demektir. Ailemin üyelerinin bunu ciddiye aldığı, bir anlamda babadan oğula din adamı olduklarına, bir din adamları kastının üyesi olduklarına inandıkları hissine kapılıyordum. Kaderlerinin ve cemaate karşı sorumluluklarının şuurundaydılar: Sinagoglar, hastaneler yaptılar, gazeteler kurdular. Bu dünyadaki kaderimi miras aldığımı hissediyordum. Bu tuhaf, saçma duygu olmasa, “First We Take Manhattan” gibi bir şarkıyı yazmazdım herhalde. Her ne kadar bu şarkıdaki alaycı dil bu düşüncelerin marazi yanlarını aştığını gösterse de... Bütün bunlar aileden kuşaklar boyu gelen düşünceden kaynaklanıyordu...

Bu mukadderat duygusu Tanrı ile ayrıcalıklı bir ilişki gibi mi algılanıyordu?

Tanrı'dan söz edildiğini hiç duymuyordum. Tanrı dualarda geçirdi. Buna karşılık ciddiye aldıkları, aile, sadakat, toplumsal statü, geçmişe bağlılık. Bu tür şeyler mistik değildi.

Atalarınız Kanada'ya hangi şartlarda gelmişler?

1860'a doğru, babamın ailesi, bugün Rusya'da olan Polonya'nın bir bölgesinden gelmiş. Annem, 20'li yıllarda, devrimden on yıl sonra, Litvanya'dan gelmiş. O zamanlar 18 ya da 19 yaşındaymış. Her ikisi de Yahudiliğin aynı koldan gelmelerine rağmen, eveliyatları çok farklı. 1927'de evlenmişler. Annem hiçbir zaman Litvanya'dan söz etmezdi. Onun çevresinde, Kanadalı olmaya ve geçmişteki referansları ortadan kaldırmaya çok büyük önem verilirdi. Nostaljik duygular yoktu. Çok hafif bir aksanla konuşmasına rağmen, hiçbir zaman onda bir şeylerin tamamen kaybolduğunu, silindiğini hissetmedim... Şaşırtıcı ama, artık ailemi hiç düşünmüyorum. Annemin varlığı, özellikle ölümünden sonra, kalbimde çok kuvvetli. Ailemde en takdir ettiğim şey, bana bir kültür ve düşünce biçimi sunmuş olması, tabii hep çok ılımlı, mutedil bir şekilde. Benzer başka ailelerde gördüğüm bağnazlıkların hiçbirini yoktu. Ailemin baskıcı olduğu, bir şeyleri kaçırdığım hissine kapılmıyordum hiç. Hep temiz hava vardı. Ailemdeki

Dylan'ın bir konserine gitmiştim, konserden sonra oturduk, beraber bir kahve içtik. Sahnede çaldığı “Hallelujah” şarkısına sözünü getirdi. Bana, “Bu şarkıyı ne kadar zamanda yazdın?” diye sordu. “Bilmem, tam olarak hatırlamıyorum. Herhalde en az iki yıl almıştır” dedim. Sonra ben onun “Slow Training Coming”deki parçalarından birinden söz ediyordum, “peki, sen bunu ne kadar zamanda yazdın?” diye sordum. Bana verdiği cevap, “onbeş dakikada” oldu.

insanların iyi olduğunu düşünüyordum. İşlerini, hayatlarını dürüst, kibar ve dostça sürdürmelerini seviyordum. Kişisel meselelerden, karlılarıyla, çocuklarıyla ilişkilerinden söz etmiyorum, bunlar diğer herhangi bir ailedeki kadar felaketti. Ama dürüst, onurlu insanlardı, çevrelerinin yüz akıydılar.

Annemiz Kanada'ya geliş nedenlerinden, Yahudi düşmanlığından söz etmez miydi hiç?

Çok ender. Tabii çok zulüm olmuştu. Ama bunu hiçbir zaman baskıcı ya da tehditkar bir şekilde hissetmemiştim. Öyle sanıyorum ki, iç hayatı tarihsel hayatından çok daha yoğundu; bu ailemdeki insanların hepsinde olan bir durumdu. Bir anlamda, dünyadan ellerini eteklerini çekmiş bir halde yaşıyorlardı. Tabii ki başlarına bütün gelenlerden, yerlerini yurtlarını terketmek zorunda kalmaktan, okyanusu geçmekten, ayrıcalık ve rahata kavuşmadan önce bin bir türlü sıkıntıyla karşılaşmış olmaktan çok etkilenmişlerdi. Annem fazlasıyla içine kapanıktı bu konularda.

Doğdukları ülkelere karşı bir nostalji duyuyorlar mıydı?

Ben hiçbir zaman böyle bir şey hissetmedim. Çok yurtseverdiler, babam ve kardeşi Birinci Dünya Savaşı'na katılmışlar, Kanada ordusunda subaymışlar. İngiltere İmparatorluğu'na ve Kraliçeye bağlı ve aynı zamanda kendi Yahudi gelenekleriyle de gurur doluydular; Kanada'daki Yahudi cemaatine sadıktılar.

İçinde yaşadığınız konforun, maddi imkanların, ailevi itibarın billincinde miydiniz?

Büyük bir servet etrafında bir araya gelen kalabalık ailelerden değildi bizimki. Para öyle merkezi bir yer tutmuyordu, zenginliğin dışsal hiçbir belirtisi yoktu. İşlerini hiçbir zaman çok fazla önememediler. Daha ruhani bir zihniyetleri vardı, bu küçük cemaat içinde daha çok aristokratik bir iddia sahibiydiler. Bugün olsa küçük burjuva olarak değerlendirilirlerdi.

Kardeşleriniz var mı?

Benden beş yaş büyük bir kızkardeşim var.

Babanızla ilişkileriniz nasıldı?

Ben şu anda ondan daha fazla yaşamış bulunuyorum. O 52 yaşında öldü. Bense 52 yaşında neredeyse dünyadan habersizdim, hiçbir şey bilmiyordum. İnsanlar gençken birbirlerini affetmiyorlar. Çok rekabetçi oluyorlar. Yaşlandıkça rakiplerinizi, çocuklarınızı, öteki herkesi affediyorsunuz. Yarışın sonuna yaklaştıkça, diğer yarışçılara karşı daha merhametli oluyorsunuz. Yaşasaydı eğer, bugün babamla birbirimize çok yakın olurduk... Elimde bir gitar, Montreal sokaklarında sürüttüğümü görmek ona çok ağır gelirdi. Oğlu için düşündükleri bunlar değildi. Ama o bir beyefendi idi. Bana yüz küsur şiir kitabı bıraktı. Çoğu okunmamış, hatta açılmamıştı bile, ama oradaydılar işte. Bütün bu şeylerin hayatımı çok belirlediğini sanmıyorum. Çocukluğumu pek düşünmüyorum. Bunun hayatın meşru bir açıklaması olduğunu düşünmüyorum. Ayakta kalmak, hayatı sürdürmek için yeniden doğmak, çocuklukta yaşananları, adaletsizlikleri, hatta ayrıcalıkları aşmak gerektiğini düşünüyorum. Geçmişinizi sığınak olarak kullanamazsınız. Doğuda “uyanmak” diyorlar. Hıristiyanlar “yeniden doğmak” diyor. Hangi metafora başvurursanız başvurun, insanın eğer hayatta kalmak, kendisine saygı duymak istiyorsa, o güne kadar denemediği yeni koşulları yaratması gerektiği bir an vardır. Ölen insanlar, bu yeni verileri reddeden ve utanma duygusu ya da duyarsızlığa karşı eski durumları sığınak olarak kullanmaya devam eden insanlardır. Tabii, yıllar ilerledikçe teknikler ve stratejiler öğreniyorsunuz, elde ettiklerinizi inkar etmenin alemi yok. Ama sanıyorum ki, öyle bir an geliyor, eski koşullar artık işlemiyor ve hayat çöküyor. Yeni koşullar, yeni durumlar ortaya çıkıyor.

Babanızı kaybetmek sizi nasıl etkiledi?

Onun bıcağını ve tabancasını almak beni mutlu etmişti. Gurur duyuyordum. Çok derin bir kaybetme duygusu duymuyordum, belki de bütün çocukluğum boyunca hep hasta olduğu içindir. Sık sık hastaneye yatıyordu. Ölümü çok doğal geliyordu, takati kalmamıştı ve öldü... Belki de katı kalpliyim. Köpeğim öldüğünde hakikaten ağlamıştım. Ama

babam öldüğünde, zaten böyle olması gerekiyordu hissi vardı üstümde. Bir anlamda, benimle ilgili değil, elimden bir şey gelmez gibi... Bu tür olayları belirleyenler çok daha büyük güçler. Bu üstün güçlerle tartışamazsınız. Harikaydı demiyorum tabii, ama normal geliyordu.

Babanızın kütüphanesinden söz ettiniz. Kültürlü bir adam mıydı?

Entellektüel tabiatlı insanlardan değildi. Reader's Digest'ı çok okuyordu sanırım. Kelimenin Avrupalı anlamıyla kültürlü, yani insanların keman çaldığı, birbirleriyle fikri tartışmalarda bulunduğu bir ev değildi. Evde bu tür tartışmalar yapılmazdı, felsefi ya da ruhi konularda sohbetler olmazdı. Gerek de duyulmuyordu, dini pratik vardı, dini takvim hayatı şekillendiriyordu.

Gündelik hayatınızı dini takvim mi belirliyordu?

Dekor, arka plan buydu. Her cuma akşamı dua günü olduğu için evde toplanılırdı. Mumlar yakılırdı, ben hâlâ bunu yaparım. Dualar okunurdu, cumartesi sabahları sinagoga, pazar günleri pazar okuluna, haftada üç gün Yahudi okuluna gidilirdi. Bütün bunlar normal Kanada eğitim sisteminin yanısıra yapılıyordu. Okul ve sinagog iki yol gösterici kurumdu. Ama din kelimesi hiç kullanılmazdı. İnsanlara bir takvim miras kalmıştı, onun içinde yürüyorlardı, bu onların en doğal, en temel parçalarıydı. Ama bütün hikayeleri, tarihleri bundan ibaret değildi. Fanatik değildiler. Bütün her şey çok dostane, çok sıradandı. Nasıl ki balık suyun varlığını tartışmazsa, dinden söz edilmezdi.

Dinin imgelem dünyası ve dili sizi cezbediyor muydu?

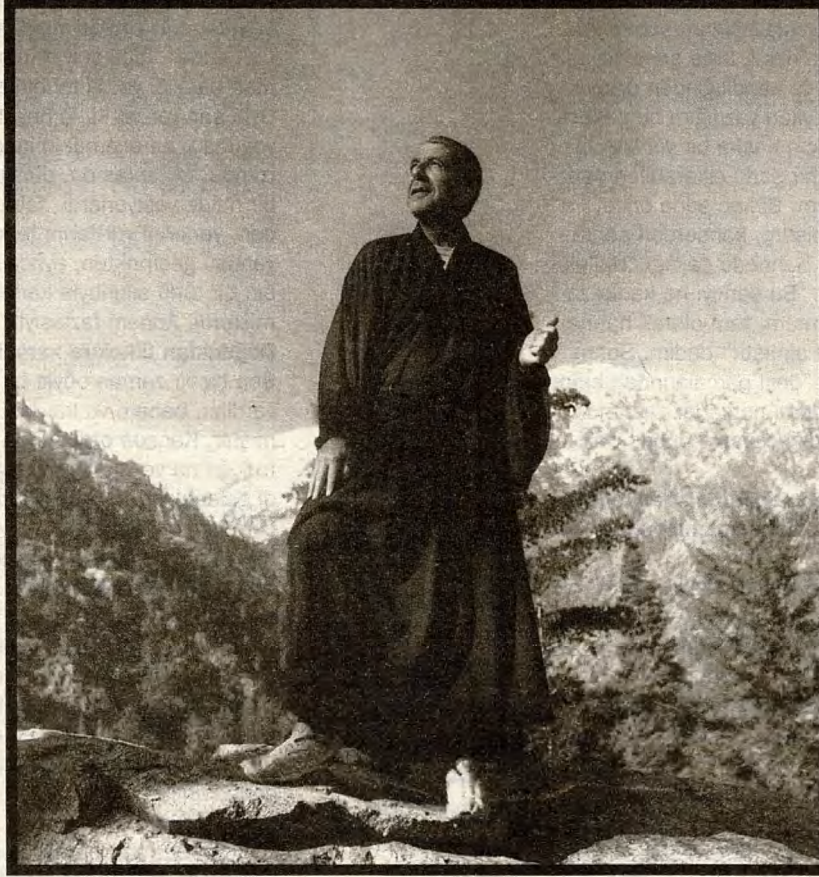
Hayır, dine dair özel bir duygum hiç yoktu, bazı çok seyrek anlar dışında -koronun ilahilerini dinlediğim zaman sırtımda bir ürperti hissederdim. Aşağı yukarı bu istisnaların dışında, sinagogda olmak, Yahudi okuluna gitmek çok sıkıydı. Kutsal ortamlarda heyecan ve coşku duyan bir çocuk değildim. Kesinlikle. İlahi sözler ve ruhani dil bile beni özel olarak etkilemiyordu. Ayinin melodisi özellikle güzel ve kutsal olduğunda insana bir vakar ve görkem duygusu veriyor tabii. Kesinlikle çok derin bir şey değil, ama demek ki bütün bu vakarın, büyüünün, görkemimin benim üzerimde bir parça etkisi olmuş. Ancak daha sonraları orada çok güzel ve kutsal bir şey olduğunu hissetmeye başladım, çünkü bu insanlar tamahkarlığın ve ihtirasın ötesinde bir şey adına bir araya geliyorlardı. Ama bilinçli bir şekilde etkilenmemiştim.

Anneniz neyle uğraşırdı?

Babamın sağlığı pek iyi olmadığı için sürekli onun bakımıyla ilgilenirdi. Annem hemşireydi. Savaş sırasında gönüllü olarak Kızıl Haç'a katılmıştı. Çok cömert, melankolik ve aynı zamanda yumuşak tabiatlı bir insandı. Çok sık şarkı söylerdi, şarkı söylemeye bayılırdı. Gitar çalmayı öğrendiğim zamanlar, bazen gelip bizimle şarkı söylerdi. Montreal'de sık sık lokantaya giderdik, ona Rus havaları çalar-dım, o da Rus şarkıları söylerdi.

Müzik sizi çok çekiyor muydu?

Yoo, özellikle değil. İçinde bulunduğum ortamın bir parça-

Ben hiçbir zaman başkaldın ya da çatışma yaşamadım, çünkü başkaldıracak bir şey de yoktu zaten. Aileme karşı çıkacak, onları reddedecek bir şeyim olmadı. Çünkü bir anlamda, hiçbir şey sağlam değildi. Hep aynı hissi taşıyorum: Hiçbir şey sağlam değil. Bu dünyaya savaş açmaya, tavır almaya sürüklenmedim.

şıydı sadece. Herkes şarkı söylemeyi seviyordu. 15 yaşına geldiğimde ben bir gitar aldım, en yakın arkadaşlarımdan biri de bir banjo aldı. Akşamları en temel faaliyetimiz buydu, bir araya geliyor, çalıyor ve içiyorduk. Annem de

sık sık bize katılıyordu. Ama böyle bir yol çizme, müziği meslek edinme gibi bir duygu yoktu.

O yaşlarda sizin ilginizi ne çekiyordu?

Ne olursa olsun, herhangi bir şeye kendini kaptırmanın iyi bir şey olmadığı düşünülüyordu. Yapmaktan hoşlandığımız, tercih ettiğimiz şeyler vardı: Sinemaya gidiyorduk, yeni şarkılar öğreniyorduk, pazar okuluna gidiyorduk. Savaş yıllarıydı, ciklet yoktu; yani eğer cikletiniz ve çikolatanız varsa, keyifleniyordunuz. Sevdiğimiz her şey aynı değerdedi; ister şiir olsun, edebiyat olsun, ister müzik olsun, herhangi bir şeye karşı tutkumuz yoktu. Hepsi bizi çevreleyen, doğal olarak etrafımızda bulunan şeylerdi, öyle çok özel anlamları yoktu. Annem bana hiçbir zaman mesela şöyle bir şey söylemedi: "Müzik ruhun gıdasıdır, ruhunu müzikle beslemen gerekir." Evde bu türden söylevler yoktu. Öyle 'aile ocağı' gi-

bi bir şey de hatırlamıyorum, sanki hiçbir özelliği yok gibiydi. 'Yuva', sadece sakinlerinin mahrem özel yaşamlarını sürdürmeleri için var gibiydi, ve dünyada olup biten hiçbir şeyin her birimizin mahrem ve özel yaşamımızla hiçbir alakası yoktu. Tabii ki bunlar konuşulmuyordu, kimse böyle şeyler söylemiyordu. Avrupa, savaş, toplumsal mücadeleler; bütün bu büyük gerçekliklerin hiçbirisi sanki bize dokunmuyor, bizi etkilemiyor gibiydi... İlk defa şimdi, bu soruların etkisiyle çocukluğumu bu şekilde tasvir etme cesareti buluyorum... Aile hayatının gerisinde bir ideoloji varmış gibi değildi hiç. Yobazlığı olmayan, ideolojisi olmayan, dogmaları olmayan muhafazakar bir Yahudi aile; sadece ailevi alışkanlıklar ve cemaate bağlılıkla şekillenen bir hayat. Bunun dışında, kişiler üzerinde hiçbir baskı yoktu. Ben hiçbir zaman başkaldırı ya da çatışma yaşamadım, çünkü başkaldıracak bir şey de yoktu zaten. Aileme karşı çıkacak, onları reddedecek bir şeyim olmadı. Çünkü bir anlamda, hiçbir şey sağlam değildi. Hep aynı hissi taşıyorum: Hiçbir şey sağlam değil. Bu dünyaya savaş açmaya, tavır almaya sürüklenmedim.

Çocukken sizi nasıl bulurlardı?

Gittiğim bir yaz kampının rehberinin yazdığı raporu okumuştum, hâlâ hatırlıyorum. Efendi, lider karakterli bir çocuk olduğumu yazıyordu (gülüyor)...

Lider yaradılıştınızdan, görünümünüze ve sosyal çevrenize verdiğiniz önemden, zekanızdan ve mizah gücünüzden de söz ediyormuş...

Kaç yaşındaydım? 11 mi acaba? Bunların hepsini okumadım hiç. Orda burda bulduğum bütün kağıtları toplayıp bir kutuya koydum ve hepsini biyografimi yazan insanlara verdim. Her neyse, bütün bunların bilincinde değildim gibi geliyor bana, hep müthiş bilinçsizce yaşadığımı düşünmüşümdür.

Aynı zamanda, sıkıntılı olduğunuzdan, gündelik yaşamda olup bitenlere karşı ilgisizliğinizden de söz ediyorlar...

Hakikaten mi? Doğru olabilir. "Sıkıntı", hakikaten mi?.. Çok iyi... Canım çok sıkılıyor muydu? (*Kahkahayla gülüyor*)... Ne kastettikleri hakkında en ufak bir fikrim yok, ama yine de sanki doğruymuş gibi geliyor. Bu tür şeyleri gizlediğimi düşünürdüm. (*Gittikçe daha fazla eğleniyor, ve şaşırıyor*)... Sıkıntının ne demek olduğunu bildiğimi bile hatırlamıyorum. Bugünkü hayatımın ışığında baktığımda bana doğru gibi geliyor, bunun tohumlarının o kadar erken atıldığını bilmiyordum (*gülüyor*)...

Arkadaşlarınız sizinle hiç bu konuda konuşmadı mı?

Hayır, tıpkı nefesinizin kokması gibi: En iyi arkadaşlarınız bunu size hiç söylemez.

Bu tatil kamplarında ne yapmaktan hoşlanıyordunuz?

Her şeyi sevdiğimi düşünüyordum... Ama esas ilgimi çeken dostluklar, sohbetler, yastık kavgaları ve tabii daha sonraları da kızlardı. Gündelik faaliyetlerimizi karşı çıkılacak hiçbir neden olmayan veriler olarak kabul ediyordum. Tabii şu ya da bu işi yaparken, mesela oturup yemek yemek sıkılıyordum. Ama bunu kabulleniyordum, başka seçeneğim yoktu. Bu çerçevenin içinde ilgimi çeken şeyler bulduğumu düşünüyordum. Özellikle baseball'u ve bütün su sporlarını çok seviyordum.

Kızlarla ilgilenmeye ne zaman başladınız?

Biraz fazla erken, 11 yaşında... Belki de 14 ya da 15 yaşına doğrudur... Öyle sanıyorum ki, artık sürdürmediğim bir insan yaşamım vardı o zaman. Vaktiyle, şarkı yazarı olmazdan önce, bir insan yaşamı sürdürdüğümü var sayıyorum, ama hatırlamıyorum (*gülümsüyor*)... Birkaç yıldır çok fazla unutkanlaştım. Geçmişimdeki olayları hatırlamıyorum, anlatamıyorum, onlar hakkında düşünemiyorum.

"Geçmişim" kelimesini kullanmak bile bana çok tuhaf geliyor. Bir geçmişim olduğu hissine çok uzağım, sanki hiçbir geçmişim olmamış gibi. İşte bu nedenle bu sohbeti çok ilginç buluyorum ve aynı zamanda da çok zorlanıyorum: O zamanlar bir hayatım olduğunu ileri sürmem gerekiyor.

Geçmişinizi silip yok etmeye mi karar vermişsiniz?

Hiç öyle bir karar hatırlamıyorum. Buharlaşıp gitti, tamamen, seçilemez, görülemez hale geldi. Hiç öyle özel bir sıcak hava hatırlamıyorum. Sabahları kalkan, fikirleri, duyguları, özlentileri, hırsları, hayal kırıklıkları, planları olan bir canlı varlıkla ilgili hiçbir anım yok... İhtiyar bir romancı olarak bu kişiyi şimdi belki yaratabilirim ama, bu da bir kurgu olur. Ve bu da bir kurgu, konuşurken konuşurken gerçeklik birden su yüzüne çıktı: Niçin bunu bu kadar zor ve rüya gibi gerçekdışı buluyorum? Çünkü hiçbir bağım olmayan bu kişiyi yaratmam gerekiyor. Benim hayatımdan çıktı o.

Zihninizdeki bütün görüntülerin belgelerden ya da çevrenizdekilerin anlattıklarından ibaret olduğunu mu söylemek istiyorsunuz?

Evet. Los Angeles'da eski bir çocukluk arkadaşıma rastladım. Hayranlık duyduğum ve gıpta ettiğim müthiş bir hafızası var. Aramızda geçen bazı konuşmaları olduğu gibi nakletti, benim hiç ama hiç hatırlamadığım beraber yaptığımız şeyleri anlattı. O bütün bunları anlatırken ben büyük bir hoşnutlukla ve saf saf onu dinliyordum. Benim söylediğim, yaptığım şeyleri tekrarlıyordu. Bende bunların hiçbirinin izi bile kalmamış... Tamamen silinmiş...

Bu iyi bir şey mi?

Hiçbir fikrim yok. Başka bir şeyle kıyaslamam gerek. Yok olup gitti diyorsam, hakikaten yok olup gitmiş, tamamen... Kim bilir, belki de geri gelir. Ama şimdi konuşurken bunun ağırlığını hissetmiyorum. Kanada'daki yayıncılarım, birkaç senedir, yayınlanmak üzere şiirlerimden bir seçme yapmamı istiyorlar. Yapmaya çalıştım ama, çok zor geldi, bu şiirlerin neden söz ettiği hakkında en ufak bir fikrim yok. Dolayısıyla da bir seçim yapabilmem çok zor. Ben de bunun üzerine onlara "ya hiç yapmayalım, ya da hepsini koyalım" dedim; tabii hiçbir şey anlamadığım, karanlık, dilini bile çözemediklerim hariç. İşte hakikat: Şimdi içinde yaşadığım manzara, yıllar önce yaşadığımdan çok farklı.

Bu unutkanlıktan şikayetçi değilsiniz.

Hayır, şikayet edecek bir şey yok. "Bir şey yok" derken, hakikaten "bir şey yok". Hafızam gitti. Bunun ne ağırlığını, ne yönünü, ne zenginliğini hissediyorum. Geçmiş yok. Bu konularda konuşmak için beni davet etmenize çok sevindim, şimdi anlıyorum son birkaç yıldır bu sorulara cevap vermek bana niçin bu kadar zor geliyordu, bunu şimdi keşfetmiş olduğum için sevinçliyim... Şimdi, şu anda bunun bilincine varıyorum (*gülüyor*)... Bunun farkında değilim, çünkü böyle bir şey yoktu! (*Son birkaç dakika boyunca dizlerinin üstüne eğilmiş gergin bir şekilde konuşuyor, düşünüyordu. Gülümsüyor, kendisine bir bardak su koyuyor, sırtını koltuğun arkasına dayanıp dinleniyor, derin bir nefes alıyor*)... Şimdi bu gerçeği ortaya çıkarmış olmamızdan ötürü, kendimi hakikaten hafiflemiş hissediyorum (*gülüyor*)...

Dış dünya, sokak, sokaktaki insanlar ilginizi çekiyor muydu?

Çook. Şehrin merkezine gidebilmeye başladığım andan itibaren, gecenin bir yarısı evden çıkar dolaşmaya giderdim. Kafeler, kızlar, 'junkie'ler, sokaktaki yaşam, lokantalar vardı... Harçlığımla, şehirde peynirli sandviç alıp müzik dolabına da şarkı dinlerdim, insanlara bakar, bir kızla tanışmaya çalışırdım -ama hiç böyle bir şey olmadı. O dönemde olmadı (*gülüyor*)... 13-14 yaşlarındaydım. Yatmaya gidiyormuş gibi yapıp şehre gitmek için evden sıvıştırdım, olağanüstü bir şey yoktu bunda. Genellikle tek başıma olurdu. Bir dolu çok yakın arkadaşım vardı, ama bir tanesinin yeri çok özeldi: Rosengarten, onunla aynı okuldaydık. Hâlâ çok yakın arkadaşım. Akşamları Montreal'de, gölün kıyısında ya da şehirde dolanırdık. Sadece amaçsız bir şekilde dolaşır müzik dinlerdik, müzik dolaplarından... Şehirdeki bütün müzik dolaplarında neler çaldığını bilirdim.

Özel bir tutkunuz olmadan müzik dinlediğinizi anlatıyorsunuz. Müzik dolaplarına nasıl, ne zaman takıldınız?

Müziği doğal olarak seviyorduk. Bir tutku değildi. Flamenko dinleyerek başladık, sonra plak almaya, gitar almaya yetecek kadar paramız olmaya başladı, folk şarkıları öğreniyorduk. Arkadaşım Rosengarten bana o zamanlar deli olduğumu söylüyordu: Aynı şarkıları yüzlerce kere tekrar tekrar çalışıyordum, herkes kaçıyordu (*gülüyor*)... Ama bu bana son derece doğal geliyordu. Plastikten bir tür flüt satın almıştım. "Old Black Joe" şarkısını çalmaya çalışırken herkesi deli etmişim...

Edebiyatla ya da şiirle ilgilenmeye ne zaman başladınız?

Sevdiğim ilk şair Federico Garcia Lorca oldu. İlk defa beni etkileyen, bana dokunan bir şiir okumuştum. Birinci Dünya Savaşı sırasında bir Kanadalı tarafından yazılan bir şiir hariç. Lorca'nın şiirlerine vuruldum. Ucuz kitaplar satan bir kitapçıda kitapları karıştırırken, tesadüfen ona rastladım sanıyorum. Bu dünya bana çok aşına geliyordu, dilinin içine girmiştim, bunun dilin varlık nedeni olduğu hissine kapılmıştım. Çok canlıydı. Ay ışığında yüzen folk müziği gibi. Onu çok seviyordum. Son albümümde "Take This Waltz"u yaptığım için bu yüzden çok mutluyum; bu çok ciddiye aldığım bir ithaf. Ben de karşılık olarak bir şeyler vermek istiyordum. Daha sonra, William Butler Yeats'ı sevdim, ve bir süre şiir çok ilgimi çekti. Arkadaşlarım anlatıyorlar, sürekli bir İngiliz şiiri antolojisi kitabıyla oynuyormuşum: Gelişigüzel bir sayfa açıp bir dize okuyorlarmış, ben şiirin gerisini ezbere tamamlıyordum. Demek ki o zamanlar iyi bir hafızam varmış, ama sadece o konuda.

Bu keşifleriniz sizde hemen yazma arzusu mu uyardırdı?

Bu şiirlere cevap vermek istiyordum. Sizi etkileyen, size dokunan her şiir cevap gerektiren bir çağrı gibidir. İnsan bizzat kendi hikayesiyle buna cevap vermek ister. Romanlar beni daha ziyade suskunluğa sürükledi: Bütün bir süre boyunca bir romanla beraber yaşıyorsunuz, siz kendiniz o romana dönüşüyorsunuz. Hiçbir zaman romanlara cevap verme ihtiyacı hissetmedim. Ama şiirlerde, dilin bu süzülüşlüğü, bu hız ve kıvraklık benim kendi zihnimdeki, doğamdaki bir şeyle çıkışıyordu.

Sizi etkileyen, size dokunan her şiir cevap gerektiren bir çağrı gibidir. İnsan bizzat kendi hikayesiyle buna cevap vermek ister. Romanlar beni daha ziyade suskunluğa sürükledi: Bütün bir süre boyunca bir romanla beraber yaşıyorsunuz, siz kendiniz o romana dönüşüyorsunuz. Hiçbir zaman romanlara cevap verme ihtiyacı hissetmedim.

Aşık Mahzuni Şerif

sazıyla, sesiyle hayat buldu. Ama, önemi rakamlarla anlatılır gibi değil. Aşık Mahzuni demek, halk müziği tarihi demek. Ne var ki, bu bile eksik bir tanımlama. Hemen hemen bütün müzik türlerinin sanatçılarına esin kaynağı olduğu gibi, toplumsal tarihin de yaratıcı öznelerinden biriydi. Ağır bir hastalığa yakalanarak yürekleri hoplatan Aşık Mahzuni'yle, yurtdışındaki tedavisinin ertesinde, Ankara'daki evinde görüştük, acil şifa dileğimizi ilettik. Sağlık durumu röportaja müsait olmadığından yazı yoluyla söyleştik...

göl yeri susuz kalmaz

1953'ten beri çalıp söylüyordum. 1961 yılındaki Ankara Radyosu'nun "uç" müzisyenlerinden bahsediyorsunuz bir söyleşinizde. Kimdi bu müzisyenler?

1961 yılında ben Ankara Ordu Donatım Teknik Okulu'ndayken, okul koro suyla Ankara Radyosu'na misafir olmuşum. İşte o yıllarda Muzaffer Sansöz, Nida Tüfekçi, Osman Özdenççi ve Alican Mustafa Geceyat-

maz gibi büyük halk müziği yönetmenleri beni dikkatle dinlemiş, zaman zaman da radyoya davet etmeye başlamışlardı. Asker olduğum için gizli gizli gelip onlarla bazı musiki toplantılarına katılıyordum.

Aşık Veysel'le bu yıllarda mı tanışmıştınız? Onunla epey yolculuk yapmışsınız...

Aşık Veysel'le 1962 yılında Cebeci'de bir açık hava sinemasında verilen konser sırasında tanıştım. Bu konserde rahmetli Aşık Davut Sulari, Aşık Daimi, Ali Ekber Çiçek, Nurettin Dadaoğlu, Nezahat Bayram ve Neşet Ertaş gibi sanatçılar vardı. Elimde ne doğru dürüst bir saz, ne de ayağımda sahneye uyacak bir ayakkabı vardı. İşte bu amansız şartlar içinde Rıza Aslandoğan'ın sazıyla sahneye çıktım. Bu benim halka açılan ilk sahnemdi. Hiç unutmuyorum, beş kere üstüste sahneye çağırılmışlardı. Sahnenin arkasında beni dinleyen Veysel Baba, o günden sonra benimle yaklaşık sekiz sene Anadolu yollarında dolaştı. Yüzlerce anıyı birlikte yaşadık. Sözünü ettiğim yıllar, benim askerden atılıp, işsiz güçsüz, perme perişan, üstelik bu kadar genç yaşta çoluk çocuğa karışmış evli barklı bir adam olmanın dezavantajını taşıdığım yıllardır.

Ya manevi babanız Fikret Otyam'la tanışmanız?

Fikret Otyam, Ankara'ya sivil olarak geldiğimin ilk senesinde beni bağrına basmış ve bende umutlar sezinlemiş bir büyük halk adamıdır. Onun yanına benim gibi Afşinli olup mezhebimden vazgeçen, o yılların genç ozanı Osman Dağlı'yla geldik. Otyam her ikimizin de manevi babası olmuştur.

60'larda Alevi deyişleri de yazıyor muydunuz, toplumsal içerikli şiirlerinizin yanında? O yıllarda Aşık İhsani, Nesimi Çimen, Kul Hasan gibi ozanlarla ilişkileriniz nasıldı?

60'lı yıllar benim Alevicilik yaptığım, şovenliğimin zirvesinde olduğum en katı yıllardır. Ancak M. Ali Aybar tarafından 1963 yılında TIP'in Çankaya gençlik koluna davet edilmemle benim zümrecilik ve mezhepçilik anlayışım tamamen değişmişti, Aşık İhsani'yle birlikte başka bir kavgaın saflarında yer almaya başlamıştım... Derken sistemin gözüne battım. Nesimi Çimen, Kul Hasan, H. Çırakman gibi dava arkadaşlarımla birlikte yargılanmalarımız başladı.

İlk plağınız ne zaman yayınlandı? Ünlenmeniz bu plak sayesinde mi oldu, yoksa daha sonra mı?

1964'te yayınlanan ilk plağım Türkiye'nin gündemine geldim. Bu plakla başlayan şöret giderek sürdü. Birbiri ardına eklenen plaklarımda önceleri Alevi toplumunun ezikliği dile getirdim. Daha sonra da ezilenlerin yalnız Aleviler olmadıklarını görerek sınıfsal ve toplumsal özlü eserler vermeye başladım.

1970'lerde tek başınıza spor salonu doldunacak dinleyiciniz varmış. Neydi o kadar insanı sizin konserlerinize çeken?

70'li yıllarda, Türkiye'de hızla giden dengesiz ve çarpık yapı, yüksek öğrenim gençliğine yansımıştı. ODTÜ, SBF gibi yüksek öğrenim kurumlarımız ülkeye çöreklenen emperyalist ve faşist güçlere kafa tutar hale gelmişti. Demokratik kitle örgütleri, köy ve belde kuruluşları Türkiye'deki iç bozukluğa hazmedemez olmuştu. Milliyetçiler, kökten dinciler ve demokratlar birbirini yer hale düşmüştü. İşte bu acılar arasında, ben elimde sazımla ay-

Bir söyleşinizde, "Afşin ellerinin en hızlı Bektaşî köyü olan Berçenek'te doğdum" diyordunuz. Berçenek neden en hızlıydı?

Afşin kazası, yüzyıllardır Alevi, Sünni, Türk, Kürt ve Çerkes mozağında muhabbet dolu bir halk birlikteliğini sağlayan önemli bir alan olmasına karşın, tek tük köylerde köktenci anlayışın kırıltıları nedeniyle köyler arası dostluk arasına irtifa kaybetmekteydi. Bütün Türkiye'de olduğu gibi, Berçenek köyünde de Bektaşîlik misyonu, barışın, birleştiriciliğin en önde gelen fonksiyonel görünümünü sergilemekte ve aynı zamanda çağdaş, ilerici ve devinimci bir inancın halkını ihtiva etmekteydi. Bu nedenledir ki, Maraş ili sınırları içinde Berçenek köyünün geleneksel ve tarihi halkçılık yönü diğer köylerden daha hızla yol almakta olduğu için, Afşin'in en hızlı Bektaşî köyü terimini kullandım. Anadolu halkı ve Bektaşîler, İslami bir kökün kültürüyle haşır neşir olduğu için de benim inancım Kur'an-ı Kerim'i rehber almaktaydı. Parantez içinde söylemek gerekirse, bu benim çocukluk yıllarıma ait bir görünümdü.

Köyünüzde ağalık, ağalığa karşı türkü yazan ozanlar var mıydı?

Elbette ki, diğer Anadolu köylerinde olduğu gibi, bizim köy ve civarları da ağalarla dolup taşardı. Ne yazık ki benim ozanlık dalına el attığım zamanlarda ağaların varlığına karşı gelen ozanlar hemen hiç yok denecek durumdaydı. Sadece Elbistan topraklarında ün yapmış bir ozan göze çarpıyordu; o da Abdurrahim Karakoç'tu. Bu büyük ozanın tek bir ilginç yanı vardı. Düzene ve ağalara karşı olmasına rağmen, feodal azınlığın yanında, sağcı iktidarların saflarında oluşu akıllara durgunluk vermekteydi.

Ozanlığa adım atışınızda o dönemdeki "muhabbet"lerin, "cem"lerin mi etkisi oldu?

Ozanlığa cem törenlerinin etkisi elbette ki olmuştur, ancak etkinin tümü bu değildir. Önemle itiraf edeyim ki, Türkiye'nin çarkını elinde tutan haksız iktidarlar, alabildiğine mahrum ve acz içinde yaşayan Türkiye halkının feryadı, beni bu direnişe iten baş faktördür. Cem törenleri beni ahlak, sevgi ve muhabbet kavramları üzerinde bilemiştir.

Neden askerlik tahsilini seçmişsiniz? Tahsiliniz sırasında yazarlık da yapıyor muydunuz ve epey yazarla tanışmışsınız...

Bahsettiğiniz yıllar 50'li yıllardır. O yıllarda sivil tahsil ancak köy ağalarının, yüksek bürokrasinin, üniformalı zevatin çocuklarına mahsustu. Fakir Anadolu çocuklarının kismetine düşen yatılı askerî okullardı. Bir de askerliği şekilci cafcatası, biz köy çocuklarını etkisi altına almaktaydı. İşte ben bu yıllardan hemen birkaç yıl sonra rahmetli Hasan Hüseyin, Ahmet Arif, Mehmet Kemal, Fikret Otyam, Yaşar Kemal ve Can Yücel gibi ağabeylerimle tanıştım. Özellikle Ahmet Arif ve Hasan Hüseyin'den büyük feyz aldım. Bu iki önemli demokrat ozan, benim Alevi ve Bektaşîlik yönündeki şoven kalıplarımı kırmış olup, beni çağdaş ve toplumcu bir anlayışın misyonuna yöneltmekte çok çaba sarfetmişlerdir.

Bu yıllarda çalıp söylüyor muydunuz?

Bizim dönemimiz ozanlarının gerekçesi giderek silindiği için aynı gerekçeli aşıklar türemiyor. Bir doğuşun enteresan olması için mevcut görünümü delmesi, yeni bir misyonun, yeni bir davetin doğması gerekir. İşte bu gücü kendinde gören aşıklar maalesef tükendi. Ama göl yeri susuz kalmaz derler. Bakarsın, umulmadık bir zamanda ilginç insanlar doğabilir.

din ve demokrat kesimin yanında oldum. Böyle olunca da onbinlerce insan beni dinlemek için konser salonlarını doldurdu. Bu kadar çok sayıda insanın bir arada bulunması benim marifetim değil, büyük bir halkın zulüm ve aksaklık dolu bir düzene tepkisiydi.

O yıllarda Cem Karaca'nın, Selda'nın, Edip Akbayram'ın yorumladığı pek çok türkünüz vardı. Onlarla ilişkiniz nasıldı?

O yıllarda Cem Karaca, Edip Akbayram ve Selda Bağcan benimle çok sıkı arkadaşlar. Cem Karaca rahmetli Turgut Özal tarafından Türkiye'ye getirildiğinde benimle arası bozuldu. Daha doğrusu ben kendisine kırdım, aramadım. Aramadım çünkü ben Münih'e kadar yanına gittim, ülkeye dönmesi için çok yalvardım, hatta Toto teyzeyle birlikte ağladık. Ama Cem'i ikna edemedik. Ne var ki, ne ben ne de öz annesi Toto hanım, Cem Karaca'nın gözünde kendisine torpil yapan Turgut Özal kadar yakın olmadık. Yine de Cem Karaca'ya hasret çektiğimi, kendisini çok özlediğimi söyleyebilirim. Edip ve Selda'yla sık sık buluşmaktayız ve birbirimizi çok severiz.

Cem Karaca'nın yorumladığı "Oy Babo" türküsünün bir dizisinde "Muhtar anamı kaçırdı" diyordunuz. Onun bir hikayesi var mı?

Babam rahmetli anamı kaçırdığında muhtarmış.

Aynı türküde "rezil olan şehir değil, köy babo" diyordunuz, rezil olan neden köydü sizce?

Ben köyde doğmuş, köyde büyümüş, köyde umutlanmış fakat bütün umutlarını köyde yitirmiş bir toprak işçisinin çocuğuyum. Bir yerleşim alanında yol, hastane, postane, pazar, dükkan yoksa; derde derman için bir aspirin bulunmuyorsa; bütün tapusu, kapısı bir ağaya ait bir hayat sürüp gidiyorsa; her davayı kaybediyor, her hakimden, doktordan azar işitiyorsan; ağıl ve ahır kokusu dışında koku almayan, tozdan ve topraktan başka yüz cilası görmeyen, anası avradı çoluk çocuğu yüzyıllardır kanın tokluğuna çalışıp, onu da alırken kan katranla yiyen bir rezilliğin adı, köyden başka ne olabilir ki?

En çok kimin etkisi var üzerinizde? Etkilediğiniz ozanlar nasıl bakıyordu sizin müziğinize?

Benim şiirsel özelliğimde Pir Sultan Abdal yatar, tek özentim o büyük ozanadır. Ancak kendi çağımda sazımı ve sesimi benzetmek istediğim tek ozan rahmetli Aşık Davud Sulari dededir. Ben hep o insandan esin almışım. Gerek rahmetli Aşık Veysel gerekse Davud Sulari, Mahzunilik binasının iki büyük temel duvardır. Her ikisi de sağlığında büyük teveccüh göstererek, beni "devrin Pir Sultan'ı" gözlemleriyle tanımlamışlardır.

Muhlis Akarsu ile aranız nasıldı?

Muhlis Akarsu ile dostluktan öte bir yakınlığımız vardı. Muhlis, ailemden bir insandı; kardeşimdi, yeğenimdi, kolum, dalım, muhabbet ve inanç birliğim olan bir arkadaşım. Ebedi yaşasın... Sivas katliamı yalnızca benim değil, 20. yüzyılın bir iç acısı, yüz karası ve yalnız Türk halkının değil, insanlık tarihinin unutulmaz ve affedilmez bir dramıdır. Gltsin, bir daha gelmesin.

Devletle aşıkların arası nasıl? Ozanlara baskı var mı şimdi?

Devletteki eski aşıklara olan baskı son birkaç yıl içinde biraz da olsa ılımlaştı. Sanayim demokratik kitle örgütlerinin çoğalması, cumhuriyetçi ve Atatürkçü yapının biraz dik kalmasıyla bizim üstümüze artık polis salmıyorlar. Belki başka sebepleri de vardır, ama ben şimdilik bunlara bağlıyorum. "Yavaş yavaş giderken Kaplani/ Benimle gelenler hani" diye soruyordu Hasan Kaplani bir türküsünde... Kimse kalmadı neredeyse sizin döneminiz aşıklarından. Kimisi yakıldı, kimisi sürgün edildi, kimisi de

60'lı yıllar benim Alevicilik yaptığım, şovenliğimin zirvesinde olduğum en katı yıllardır. Ancak Mehmet Ali Aybar tarafından 1963 yıllarında TİP'in Çankaya gençlik koluna davet edilmemle, zümrecilik ve mezhepçilik anlayışım tamamen değişmiş, Aşık İhsani'yle ile başka bir kavganın saflarında yer almaya başlamıştım...

Tersname

sana diyeceğim var eylem yolcu kurduğun yuvayı yık da öyle git zamanede ilk görevdir insana baştan dinden haktan çık da öyle git

bir sudan geçince köprüyü devir sel basmış tarlaya ırmağı çevir birlik dümenini tersine kıvrır sağa sola sövüp dök de öyle git

allah bir deseler sen söyle haşa nadan ehliyle çıkılmaz başa komşunun açlığı tatlı tamaşa bir de sen tekme vur yık da öyle git

ortak isen hesap etme ölçmeyi ihmal etme dost ırzına geçmeyi bir doğuşta çok ayıp gör kaçmayı beş on yumruk yiyip sek de öyle git

kızına bakanın oğlunu öldür meclise girersen büyüğe saldır kefeni soy mezarlara kül doldur ölünün dişini sök de öyle git

elinden tut çamurlara at körü beriye öte de öteye beri kapiya gelirse döv misafiri bir de ana avrat çek de öyle git

çiğerin yarası sivri cam ister kötülük meydanında kendini göster adamın cömerdi yavuz it besler meteliği başa kak da öyle git

küfür eksik etme aziz dilinden gaddarlık kılıncın koyma belinden hiçbir şey gelmezse bile elinden fesat tohumunu ek de öyle git

hasılı sözümün tersine yürü görmesin gözlerin topalı körü kısa yerden eksik etme ömürü mahzuni şerif'ten bıkm da öyle git

unutuldu. Yeniler çıkmıyor mu?

Bizim dönemimiz ozanlarının gerekçesi giderek silindiği için aynı gerekçeli aşıklar türemiyor. Artık halkın kendisinin de büyük bir kısmı ozanlar gibi düşündüğünden enteresan ozanlar çıkmıyor. Bir doğuşun enterasan olması için mevcut görünümü delmesi, yeni bir misyonun, yeni bir davetin doğması gerekir. İşte bu gücü kendinde gören aşıklar maalesef tükendi. Ama göl yeri susuz kalmaz derler. Bakarsın, umulmadık bir zamanda ilginç insanlar doğabilir. Şimdi devletin sahip çıktığı ozanlar din-dar, milliyetçi, ülkücü ve devlet kapısında memur olan ozanlar-dır. Mevcut halk ozanlarının "devlet ozanı" ismi almasına yaklaşıp-sacaklarını sanmıyorum.

Döneminiz aşıklarından hala gördükleriniz var mı?

Aşık Hüseyin Çırakman, Durmuş Yazıcıoğlu, Aşık İhsani, Kul Hasan, Emine Çobanoğlu, Şeref Taşlova, Meçhuli, Devrani, Mahrumi gibi ozanlarla görüşmekteyiz.

Son albümlerinizde bağlamaları Musa Eroğlu'na bırakıyorsunuz. Onunla çalışmak nasıl bir duygu?

Musa Eroğlu, bir ozan kadar ozanlığı bilen usta bir yorumcudur. Aldığı geleneksel terbiye ve oturup kalktığı nitelikli, okumuş tabaka, Eroğlu'nun hitap ettiği elit yapılar arasındadır. Böyle bir dostla sanat birliği yapmak insana onur ve keyif veriyor.

1995'te çıkan albümünüz "Zevzek"teki "Zevzek" türküsünün bir göndermesi var mı? Birine mi yazıldı?

Zevzek, 400 kadar 45'liğin içinde yaptığım Dürz, Mamudo, Abur Cubur Adam, Keyfo Ağa, Sumbül Ağa, Çürük Hasan gibi, tiplerden bir tiptir. Hiç kimseye gönderme yapmadım.

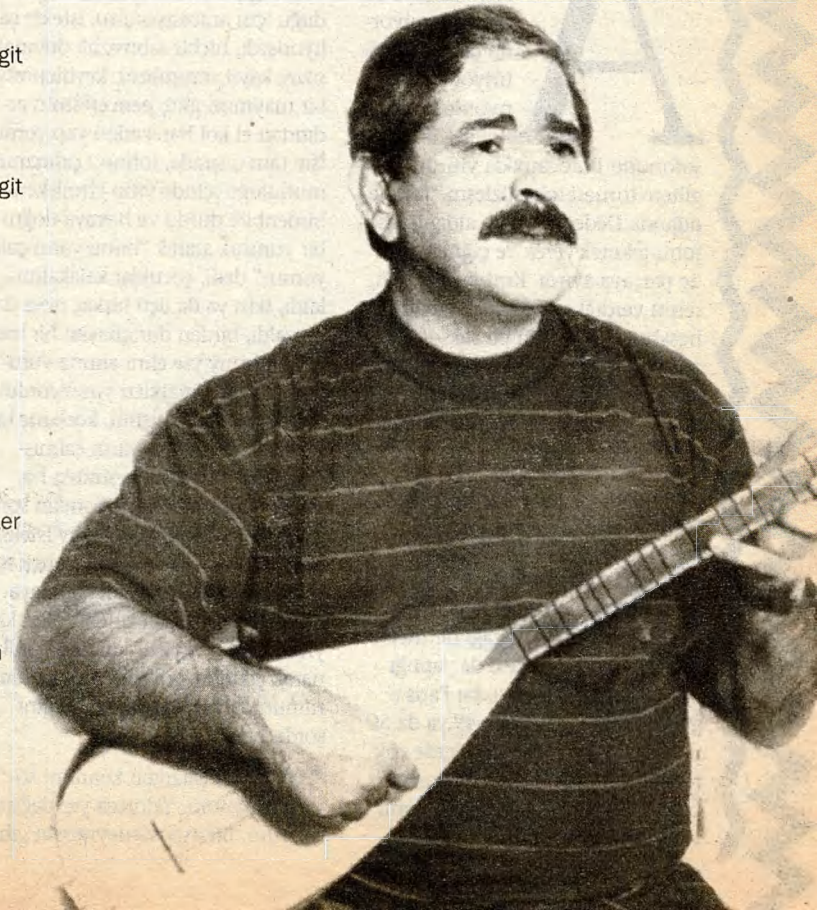
Şili'ye, Neruda'nın yakınlarına ve Özbekli Dalal Lama'nın çocuklarına mektuplar göndermişsiniz. Bu tür yurtdışı ilişkilerinizi biraz anlatabilir misiniz?

Şili, Özbekli şairler ve ailesiyle Fransa'da yakinen tanıdığım araştırmacı yazar Prof. Irene Melikoff'un bir yakını ile bağ kurmaya çalıştım. Ancak gönderdiğim mektuplara henüz bir cevap alamadım.

Son yıllardaki çalışmalarınızda "Barış gelsin", "Madenciler" gibi türkülerin yanında, soyut, mistik şiirler daha da ağırlık kazanıyor sanki. Alevi-Bektaşî şiiriyle, artık daha çok ilişkilisiniz gibi...

Başta söylediğim gibi, ben Alevi bir aileden gelen insanım, kök kültürümdede mistisizmin ve hümanizmin önemli hatları yatar. Ayrıca unutulmamalıdır ki, Alevi kültürü asil bir Asya kültürüdür.

Söyleşi: Ulaş Özdemir

CHARLIE "BIRD" PARKER
29 Ağustos 1920 - 12 Mart 1955

Charlie Bird

Charlie Parker Tommy Potter ile...

O dünyaya neşe getirdi ve bu belki de bin yıl sürececek... Dostu ve "yoldaş"ı Dizzy Gillespie böyle demişti Charlie Parker için...

Charlie "Bird" Parker... Modern cazın yolunu açan müzikal devrimin, be-bop akımının başlıca yaratıcılarından biri... Ünlü discokey Al Collins'in "tüm müzik tarihinde onun kadar tanınmış, ama onun kadar az anlaşılmış bir ikinci müzisyen yoktur" dediği adam... Henüz 23 yaşındayken, Ben Webster'e "birini dinledim, herkesin aklını fırtırtacak" dedirten saksofon sihirbazı... Öldüğünde duvarlarda, tahta perdelerde, metrolarda "Bird yaşıyor" grafitilerine sebep olan büyük usta...

Doğumu 1920, Kansas City... Babası vodvil sanatçısı. Charlie dokuz yaşındayken, Baba Parker bir başka kadına aşık oluyor, evi terk ediyor. Bir süre sonra bir başka kadın tarafından bıçaklanarak öldürülüyor. Annesi Addie Parker bir hastabakıcı... Oğlunun müzikle uğraşmasını istiyor. Charlie'nin ilk enstrümanı bir tuba... Ama, sonra Bayan Parker, "bu kocaman çalgıyla çok komik görünüyor" deyip bir alto saksofon alıyor. Ve "Bird" kanatlarını takıyor...

15 yaşındayken bir yandan okul orkestrasında, bir yandan da para kazanmak için kentin gece kulüplerinde çalışıyor. Gecede bir dolar, bir buçuk dolar kazanıyor.

12 yaşında alkole, 15 yaşında da eve girip çıkan bir

"Bunu yarın çalmıştım"

Ch. P.'in anısına

Artık kimse Johnny'e saksofon vermeye cesaret edemiyordu çünkü ya yitirdi ya da kırdı. Louis Rolling'in saksofonunu Bordeaux'da yitirdi, İngiltere turnesi için sözleşme imzaladığında Dédé'nin ona aldığı saksofonu tekmeleyerek ve çiğneyerek üç parçaya ayırdı. Kırdığı, yitirdiği, rehin verdiği saksofonların haddi hesabı yok. Ve tüm bu saksofonları ancak bir tanrının alto saks çalabileceği gibi çalıyordu, tanrıların lir ve flütten başka şeyler de çaldıklarını var sayarsak eğer.

Onun gibi zamanla ilgili her şeyle böyle yakından uğraşan çok az adam gördüm. Bu bir kaçıklık, onun pek çok kaçıklığının içinde en kötüsü. Fakat o bu kaçıklığını pek az insanın karşı koyacağı bir incelikle anlatır. Cincinatti'de yaptığı bir prova geldi aklıma, bu Paris'e gelmesinden çok önce, 49 ya da 50 yılındaydı. Johnny o günlerde çok formdaydı, ben provaya yalnızca onu dinlemek için gitmiştim, onu ve Miles Davis'i. Hepsinin de için-

den çalmak geliyordu, hepsi hoşnuttu, iyi giyinmişlerdi (bunu, belki de Johnny'nin şimdiki kılıksızlığıyla ve pisliğiyle tam bir zıtlık oluşturduğu için anımsıyorum), istekle çalıyorlardı, hiçbir sabırsızlık duymaksızın; kayıt sorumlusu, keyiflenmiş bir maymun gibi, penceresinin ardından el kol hareketleri yapıyordu. İşte tam o sırada, Johnny çalmanın mutluluğu içinde yitip gitmişken birdenbire durdu ve havaya doğru bir yumruk atarak "bunu yarın çalışıyorum" dedi, çocuklar kalakalmışlardı, ikisi ya da üçü birkaç nota daha çaldı, birden duramayan bir tren gibi, Johnny'ye elini alınaya vuruyor ve aynı sözcükleri yineliyordu: "Bunu yarın çalmıştım, korkunç bir şey bu Miles, bunu yarın çalmıştım", onu bu düşüncesinden hiç kimse vazgeçiremedi ve ondan sonra her şey kötü gitti. Johnny isteksiz çalıyor, bir an önce çıkıp gitmek istiyordu, (yine uyuşturucu almaya gidecek diyordu, hırsından ölen kayıt sorumlusu) yüzü kül rengi, sallanarak çıktığını gördüğümde bu durumun daha ne kadar süreceğini sordu bana.

"Hayır, ben çalarken kendimi soyutlamıyorum. Yalnızca yer değiştiriyorum. Bir asansördeymişsin gibi,

asansörde etraftakilerle konuşuyorsun, garip bir şey duymuyorsun, bu arada birinci kata, onuncu kata, yirmi birinci kata çıkıyorsun ve kent ayaklarının altından kalıyor, oysa sen girince başladığın tümceyi bitiriyorsun, ilk sözcüklerinle son sözcüklerin arasında elli iki kat var. Ben çalmaya başlayınca bir asansöre giriyor olduğumu farkettim, fakat bu bir zaman asansörüydü."

"İnsanlar bazı şeyleri, yapılabilmesi en zor şey olarak görürler, onun için de trapezcileri ya da beni alkışlarlar. Ne sanıyor bu insanlar anlamıyorum, iyi çalmak için bir müzisyenin kendini parçaladığını mı, yoksa bir trapezcinin her atlayışta kaslarını incittiğini mi? Oysa gerçekte zor şeyler bambaşka, insanların her an yapabildiklerini sandıkları şeyler bunlar. Örneğin bir köpeğe ya da bir kediye bakmak ve onları anlamak. Zorluk, büyük zorluk bunlar işte. Dün gece şu küçük aynada kendime bakmak geldi aklıma, yemin ederim sana öyle zor oldu ki, neredeyse kendimi yataktan yere atacaktım. Düşünsene, kendi kendine bakıyorsun, yalnızca bu, insanı yarım saat dehşet içinde bırakmaya yeter. Gerçekte bu adam ben değilim, ilk anda, ilk bakışta

ben olmadığımı açıkça anladım, onu beklenmedik bir biçimde, bir rastlantı olarak yakalamıştım ve biliyordum ki bu ben değilim. Bunu hissediyordum ve insanın içinde böyle bir his olunca... Fakat bu Palm Beach plajındaki gibi, bir dalga çarpıyor sana, ikinci bir dalga, bir dalga daha... Tam birini hissediyorsun ki öteki geliyor, yani öteki sözcükler... Hayır, hayır sözcükler değil, sözcüklerin içinde olan bir tür tutkal, bir tür salya. Ve salya üstüne gelerek seni kaplıyor ve aynadaki sen olduğuna inandırıyor seni. Doğru, ama nasıl farketmezsin ki? Fakat doğru, bu benim, bunlar benim saçlarım, bu yara izi de benim. İnsanlar kabul ettikleri tek şeyin salya olduğunu anlamıyorlar, bunun için aynaya bakmak onlara çok kolay geliyor. Ya da bir ekmeğe parçasını bıçakla kesmek. Sen hiç bir ekmeği bıçakla kestini mi Bruno?" "Arada bir keserim" dedim, sözleri eğlendirmişti beni. "Ve bu seni hiç etkilemedi öyle mi?"

Julio Cortazar

Ayakizlerinde Adımlar/Arayış
Çeviren Arzu Etensel İlden
Bruno: Julio Cortazar
Johnny: Charlie Parker

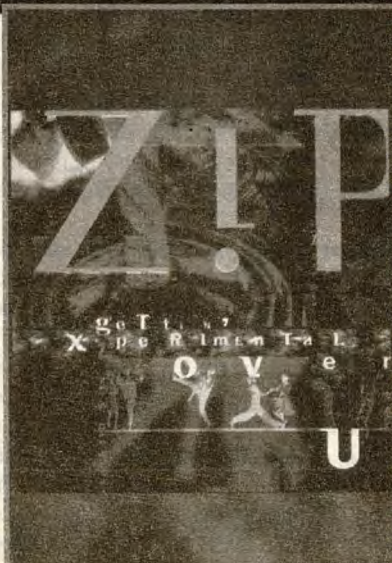
aile dostunun önyak olmasıyla eroine başlıyor. Kentteki büyük orkestralardan Jay McShann orkestrasına giriyor bir süre sonra. Ama beceriksiz buluyor kendini, azar işliyor hatta. Birkaç ay çalmaya ara veriyor utancından. Sonra orkestra üyeleri arka çıkıyor ona, tüyolar veriyorlar, akortlar öğretiyorlar. Gece yarları kentin orta yerindeki Paseo parkında bazı orkestra üyeleriyle birlikte jam session'lar yapıyor Charlie. Her gün geliştiriyor kendini. Saksofonunu bir kağıt torba içinde taşıyor, gece uyurken yastığının altına koyuyor. 1938'de bir yük trenine atılıyor, ver elini Chicago... Bir kulübe gidiyor ve çalmak istediğini söylüyor. Ona giysi alıyorlar, anlaşma yapıyorlar. Ama, daha sahneye çıkmadan, her şeyi bırakıp birdenbire ortadan kayboluyor. Bir süre sonra New York'ta görülüyor. Harlem'de bir fast-food restoranında bulaşıkçılık yapıyor. Bu aralar ne yaptığı, nerede olduğu yaşamını anlatan değişik kaynaklarda değişik biçimlerde aktırılıyor. 1940 başlarından 1942 yıllarına dek, daha önce de çalıştığı Kansas City'li Jay McShann orkestrasıyla çalışıyor. Orkestra arkadaşları "Başlangıçtan beri değişik çalıyordu, ne olduğunu adlandıramıyorduk ama değişikti" diyorlar. Çalışmada belirgin başka bir yön olan blues tarzına yakınlık, Jay McShann orkestrasının blues eğilimli bir orkestra olmasından kaynaklanıyor olsa gerek. Bu yıllarda 'bird' ya da 'yardbird' olarak anılmaya başlıyor. Bir rivayete göre, orkestrayla turnede herkes açtır ve başıboş birkaç tavuğa rastlarlar, Charlie "kuşlar, kuşlar" diye tavukları kovalar. Bazı kaynaklara göre ise, kulüplerde çalarken arka avluya çıkar ve kendi kendine çalarmış, "yardbird: avluğunu" oradan geliyor. Ama en çok 'bird' adıyla anılıyor. 1943'te Earl Hines'in büyük orkestrasında on ay süreyle tenor saksofon çalıyor. Arada modern eğilimli arkadaşlarıyla jam yapıyorlar. Ben Webster, Charlie'yi böyle bir seansta dinliyor ve "bu alet böyle hızlı çalınmaz" diyerek çıkışıyor. Sonra da her rastladığına "birini dinledim, herkesin aklını firtırtacak!" diyor. Earl Hines orkestrasından ayrılan Billy Eckstine yeni bir orkestra kuruyor. Bu yeni orkestrada Charlie Parker, Dizzy Gillespie ile biraraya geliyor ilk kez. Sarah Vaughan da ilk deneyimlerinde... Art Blakey davulda zimba gibi... Art Blakey sonradan

Charlie Parker için şöyle diyor: "Adam geldi, 16 ölü çaldı. Seyircide alkış kıyamet... Devam edemedik, yeni baştan aldık parçayı." Louis Armstrong önceki kuşağı nasıl etkilediyse, Charlie Parker da savaş sonu caz ortamını öylesine değiştiriyor. Savaştan dönen Amerikalılar yeni bir müzikle karşılaşılıyor. 1945'de Parker ve Gillespie'nin birlikte plağa kaydettikleri "Groovin' High", be-bop akımının manifestosu sayılıyor. Eski müzikhçilerin ve eleştirmenlerin karşı çıkmasına karşın, be-bop'in etkisi ticari dans orkestralarına dek uzanıyor. Mayıs 1945'de Parker ve Gillespie 52. Caddede 'Üç Zar' kulübünde kendi beşlileriyle çalmaya başlıyorlar. Piyanoda Al Haig, basta Curley Russel, davulda Stan Levey... Kayıtlar yapıyorlar bu beşliyle: "Shaw Nuffs", "Salt Peanust", "Hot House". Sarah Vaughan "Lover Man"i söyleyerek katılıyor kayıtlara. Diz ve Bird bir muhteşem ikili oluyor... Dizzy, sonradan, "Çaldığım en iyi şeyleri Charlie Parker ile çaldım. Sizi ateşler, size çaldırır... Başlangıçta başka başka şeyleri vurguluyorduk. Ben akor değişimlerinden yanaydım, o ezgisel olmayı amaçlıyordu. Ama biraraya geldiğimizde karşılıklı etkiledik birbirimizi" diyor birliktelikleri için. Charlie Parker atonalizme varan şeytansı doğaçlamalar yapıyor zaman zaman. Bilinen temalar, caz standartları, yeni ezgiler haline geliyor onun çalışırken. "What Is This Thing Called Love" "Hot House" oluyor, "How High The Moon" ise "Ornithology". 1946'da eroini bırakmaya karar veriyor, hastaneye yatıyor, psikiyatrik tedavi görüyor. Cazcı arkadaşlardan toplanan paralarla altı ay sonra yeni giysiler ve iki uçak biletiyle çıkıyor hastaneden. İkinci bilet kendisini hastanede ziyarete sık sık gelen Doris içindir. 1944'ten beri tanıştığı Doris'le 1948'de nikah masasına oturur. Bu, Charlie'nin üçüncü evliliğidir. 1947'de New York'a dönen Charlie Parker, en verimli döneme giriyor. Genç Miles Davis, piyanocu Bud Powell, başçı Tommy Potter ve davulda Max Roach'dan oluşan kendi beşlisiyle ABD içinde ve Avrupa'da birçok yerde çalıyor. 1947-48 Parker'ın zirve yılları, etkisi çok büyüyor. Hemen her ABD kentinde be-bop tarzı alto çalan yüzlerce yeni 'Bird' doğuyor... Parker evde caz dinlemiyor hiç. Klasik müzik dinli-

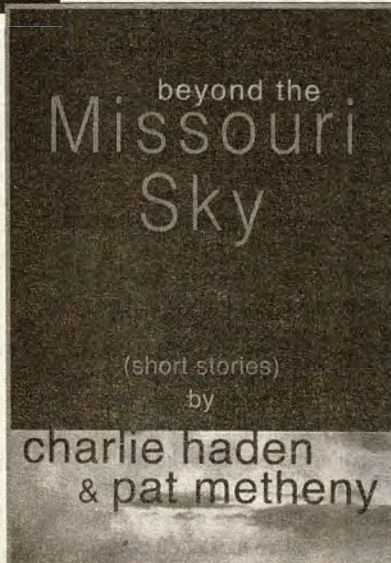
yor. "Stravinsky'nin tüm yapıtlarını seviyorum, ayrıca Prokofiev, Hindemith, Ravel, Debussy ve elbette, Wagner ve Bach'ı seviyorum..." diyor. Bir keresinde en sevdiği bestecinin Bartok olduğunu söylüyor. Genellikle şık giyinen cazcılar aksine, Charlie ütüsüz, buruşuk giysiler içinde geziyor, rengarenk çiçekli kravatlar takıyor, ayakları hep ağrılı olduğu için ayakkabılarını fırlatıp sahneye çorapla çıkıyor. 1950 temmuzunda dördüncü karısı Chan ile evleniyor. Bir kızları (Pee) ve bir oğulları (Baird) oluyor. 1951'de mide ağrıları, kalp ve karaciğer sorunlarıyla hastaneye yatıyor. İzleyen yıllarda depresyonu artıyor. Kızı Pee zatürreden ölüyor ve bu onu haliyle kahrediyor. Bu arada eroini bırakıyor, alkolle yükleniyor. Adına bir kulüp açılıyor: 'Birdland'. Orada yaylılar orkestrasıyla çalıyor. Ancak bir gün iyot içerek intihara kalkışıyor, hastaneye kaldırılıyor. Hastaneden çıktıktan sonra Greenwich Village'da 'Açık Kapı' kulübünde çalıyor. Çalmaya gelip gelmeyeceğini, iyi olup olmayacağını, birden kaçıp gitmeyeceğini kimse bilmiyor. Bir gece yine ortadan kayboluyor ve caddenin karşısındaki bir kulüpte bedavaya ya da birkaç duble için çalarken bulunuyor. 1954'ün son aylarında Greenwich Village'da arkadaşlarıyla kalıyor. 4 Mart 1955'de Birdland'de Kenny Dorham, Bud Powell, Charlie Mingus ve Art Blakey ile birlikte çalmak üzere anlaşılıyor. Ne var ki kavga çıkıyor, Bud Powell'la geçinemiyor. Çalamıyor, sarhoş halde kulübü terk ediyor, sokaklarda dolaşırken görülüyor. Cebindeki bir çeki bozdurup, sokakta akordeon çalan bir köre veriyor tüm parasını. Birkaç gün sonra, 12 mart 1955'de, evde televizyon izlerken son nefesini veriyor. Teşhis kalp krizi, otopsiyi yapan doktor "55 yaşlarında görünüyor" diyor. Oysa, "Bird"ün yaşı sadece 34. Binalarda, tahta perdelerde, metroda, duvarlarda "Bird yaşıyor" grafitleri görülüyor. Beatnik'ler yazıyor bunları çoklukla... Tanımlıyorlar onu. Ölümünden kısa bir süre önce, eski karısı Doris'e bir şiir gönderiyor: "Sözcükleri duy! Dogmayı değil. Konuşmayı duy! Anlamı değil... Ölüm her an kapıdadır... Ateşim bastırılmaz..." Son söz: Charlie'nin en sevdiği şair, ölümsüz Ömer Hayyam..!

Emre Çağatay

NEW RELEASES

Zip
Gettin 'X-Perimental Over U

Charlie Haden & Pat Metheny
Beyond The Missouri Sky

PolyGram
*****

RAKS
MÜZİK

CD•MC

ÇIKTI

dünyasına girdi baktı, izledi, çaldı. Basit fakat herkesin beğenebileceği parçalarla işi götürdü. **Elvis**, diğerlerinden çok farklı etkileşimlerle müziğe başladı: **Flip City**'nin ilk günlerinde **Bob Dylan & The Band**, **Bruce Springsteen**'in ilk iki albümü, **James Taylor**, **Little Feat**, **Grateful Dead** gibi Amerikan gruplarının albümlerini dinliyorlarmış durmadan. **Costello**'nun ilk kayıtları "Knockin' On Heavens Door" (Bob Dylan), "Willin'" (Little Feat), "Bring It On Home To Me" ve "Another Saturday Night" (Sam Cooke), "You Win Again" (Hank Williams) gibi pop demirbaşlarını içerir ki, **Costello** sonradan bunları konserlerinde çalmaya devam etmiştir.

"Ben daha çok şarkı yazarlığı geleneğinden geliyorum. Sadece icracı olup olmamak arasındaki denge benim için hep çok önemli oldu. Bana güzel geleni çalmaktan hiç çekinmedim" diyor **Costello**. Kendisinin Amerika'da kalıcı biçimde tutunmasının en büyük sırrı, kuşkusuz Amerikan pop geleneğini takip ediyor olması. Hatta iki yıl önce tamamen bu gelenekten şarkılardan oluşan "Kojak Variety" cover albümü hazırladı, besteler yapmaya ve albümler yayınlamaya da hiç hız kesmeden devam ediyor.

Pub-rock hareketinin diğer bir ilginç ismi **Graham Parker**. Dylan'dan daha kumlu sesi ve ilk dönemlerindeki öykücü stili ile **Costello**'nun baş rakibiydi. **Rumours**'un eşliği ile parlayan **Parker**, pub-rock sonrasında, genelde ufak folk festivalleri ile iktifa etti. Beat generation ile ruhani bağları olan, biraz ozan bir isim olarak pub-rock tarihinde yerini aldı.

Dave Edmunds ise, hareketin rockabilly kanadının en önemli ismiydi. **Nick Lowe** ile fırtınalı ortaklıklarının yanısıra, yetkin gitar tekniği ile kimilerine göre İngiltere'nin **Albert Lee**'den sonraki en iyi rockabilly gitaristiydi. 1977'de prodüktörlüğünü **Lowe**'un yaptığı ilk solo albüm "Get It", **Led Zeppelin**'in sahibi olduğu Swan Song'dan çıktı. Albümü takiben **Lowe** ile **Rockpile** adında bir grup kurdularsa da, bu grup Stiff Records'un kaç yıldır üzerinde çalıştığı "gruplar turnesi" sırasında patladı. **Dr. Feelgood**'dan sonra **Bad Company**'nin alt grubu olarak ABD'ye giden ikinci pub-rock grubu oldular.

Stiff Records'un ortaklarından **Jake Riviera**'nin hayalleri nihayet 1975'te gerçekleşti: Naughty Rhythms Tour'da tüm pub-rock ekürisi bir araya geldi. **Ian Dury** yedi parçalı tabanca gibi ekibi **High Roads** ile, **Dire Straits** davulcusu **Terry Williams-Nick Lowe-Dave Edmunds** üçlüsü **Last Chicken In The Store** adı ile, **Pink Fairy**'den **Larry Wallis**, **The Psychedelic Rowdies** ile tura katıldılar. **Elvis Costello & The Attractions** turnenin ilan edilmemiş head-liner'ı olurken "camianın garibanı" olarak bilinen **Wreckless Eric**, davulda **Ian Dury**, saksofonda **Blockheads**'den **Davey Payne** ve bas gitarda **Dury**'nin sevgilisi **Denise Roudette**'den oluşan ilginç kadrosu ile turneye renk katıyordu. Turnenin sembolü **Dury**'nin "Sex, Drugs & Rock'n Roll"u olurken, sıkıntıdan patlayıp tüm vaktini diğerlerinin tam tersine otobüste geçiren **Elvis Costello**, olayları "Pump It Up" ve "Sex And Drugs" parçalarında öyküler. Stiff Records,

Lee Brilleaux

bu turneyi 1978'de tekrar ettiğinde bütün gruplar bir trene dolmuş, ilk turneden sadece ilginç bir biçimde **Wreckless Eric** kalmıştı.

Nick Lowe, şirketin prodüktörü olarak isim yaptı. Şarkı yazarı, **Dr. Feelgood**'un turne menejeri (ABD 1976)... İlk 45'lik sonrası, "Bowi" adlı EP piyasaya çıktı. **David Bowie**'nin ünlü albümünün adıyla kendi adı arasındaki "benzerliğe" gönderme yapıyordu: **David Bowie** onun adını albümünde madem "Low" olarak yazıyordu **Lowe** da o yazılmayan "e"nin "intikamı"nı, albümüne "Bowi" adını koyarak almış oldu. İlk LP "Jesus Of Cool", ise parlak bir albümdü. 80'leri **John Hiatt**, **Carlene Carter**, **Fabulous Thunderbirds** gibi isimlerin prodüktörü olarak geçiren **Lowe**, 1992'de **Ry Coder**, **Jim Keltner** ve **John Hiatt** ile bir süper grup kurdu.

Camianın eksantrik çirkini **Ian**

Dury de Southend havalisinden. 1971 gibi pub'larda çalmaya başlayan **Dury**, Bayeralıları andıran absürd giyim tarzı, eğlendirici şarkıları ile popüler oldu. 1979'da "Hit Me With Your Rhythm Stick" ile listelerde bir numarayı tutturdu **Dury**'nin "Sweet Gene Vincent", "Wake Up And Make Love To Me" parçaları pub-rock hareketinin en bilinen parçalarıdır. **Ian Dury**, **Wilko Johnson**, reggae tarihinin efsanevi ritm seksiyonu **Sly Dunbar - Robbie Shakespeare** gibi isimlerin yanı sıra jazz trompetçisi **Don Cherry** ile de çaldı. 1980'lerde televizyona transer oldu ve **Blockheads**'den **Mickey Gallagher** ile "Apples" müzikalini yazdı. 90'ları ise tv'de "Metro" programında şovmenlik yaparak geçiyor.

Dire Straits, yola çıkışı itibarıyla kesinlikle pub-rock hareketinin içerisinde yer alır. Gitarist **Mark Knopfler**'in muazzam teknik rockabilly gitar etkililiğiyle işaret ederken, vokal üslubu **Lee Brilleaux**'nun az sakindir. Ayrıca **Last Chicken In The Store** sonrası **Dire Straits**'e transfer olan davulcu **Terry Williams**, pub-rock hareketinin en önemli isimlerinden biridir. İlk albümlerinin çıkış tarihinin 1978 olması, pub-rock hareketini destekleyen ikinci büyük independent plak şirketi Island Records'un desteğini alması, pub-rock gruplarının peşinden az koşmamış **Muff Winwood**'un ilk albümün prodüksiyonunu üstlenmiş olması, bu tezi destekler olgulardır.

Pub-rock 1979 yılında söndü ve yerini new wave'e bıraktı. Eğlenceli ve kendisi ile barışık bu hareketten geriye kalanlar, 80'lerde teknolojinin nimetlerinden faydalanarak kariyerlerine devam ettiler. CRR'de izlediğimiz kadıyla **Wilko Johnson** hâlâ eskisi gibiydi.

Sarp Keskiner

Stiff Records

Stiff Records, kuruluşundan itibaren pub-rock hareketinin sembol ismi oldu. Reklamcı **Jake Riviera** ve turne menejeri **Dave Robinson**, **Lee Brilleaux**'dan ödünç 400 pound ile şirketi kurarlar. İlke olarak iyi müzik yapan herkesi basmaya karar verirler. Yirmi metrekarelik bir odada faaliyet gösteren şirket, bu şekilde **Nick Lowe**, **Dr. Feelgood**, **Ian Dury**, **Elvis Costello**, **Blockheads**, **Roogalators**, **Clover** (tek Amerikalı grup), **Dave Edmunds**, **Graham Parker**, **Mick Jupp**, **The Damned** gibi gruplarla portföyünü oluşturur. Kayıtlar genelde **Nick Lowe** tarafından sekiz kanallı bir stüdyoda canlı ve 2-Track yapılır. Stiff sound'unun sırrı budur. İlk 45'lik olarak **Lowe** imzalı "So It Goes/Heart Of The City" basılır. On bin adet satar, şirkete 45 pound kar kalır. 1977'de Riviera, Costello ve Lowe'u Radar Records'a kaptıran şirket, Madness, Lene Lovich, Jona Lewie gibi ikinci kuşak sanatçıları ile vaziyeti toparlar. 80'lerde Eddy Grant, Desmond Dekker gibi reggae-karaip icracılarını öne çıkartan şirket, Robinson'ın CBS'in de genel müdürü olması ile 90'lara bir re-issue firması olarak girer.

Dolmuş Drivers

Elbette Türk bandoları epey zamandır barlarda r&b ve soul çalıyorlar. Ama bundan üç sene evveline kadar pub-rock enerjisinde çalan bir grup vardı: **Dolmuş Drivers**. Sahne şovları ile ünlenen, gitarda Feramerz Ayadi, bas gitarda Doogle ve vokalde Michael Armour ve davulda Atakan Canbazoglu'ndan teşekkül grup, enerjik rockabilly-rock'n roll repertuarı, "Turkey Blues", "Bottle Of Wine", "Şıllık Gamze", "İstanbul Tonite" gibi parçalarıyla ilginç bir ekti. Grup uzun zaman Gitar ve Caravan'da çaldı. Türkiye'de hiçbir rhythm and blues-rock'n roll grubu onlar kadar enerjik ve gürültülü olmadı.

Mod: Pürüzsüz formika

Üçüncü sayımızda Mod mevzuuna değinmiş, "Kıyak çocuklar" diye başlık atmıştık. Ama, bu yorumumuza elimizin altındaki bir kitaptan tekzip geldi. Arada noter-moter yok ama, tekzip tekziptir; aynen yayınlıyoruz...

Kökleri Amerika'nın güneyinin kırsal blues'unda olabilir ama, rock Britanya'da kentin müziği idi. Rock, blues'un elektrik verilmiş haliydi, kablosu kent yaşamının hiper gerilimine bağlanmıştı ve 60'ların ortalarında doğaya başkaldırı halindeydi: Rock 'gürültü kirliliği' idi. Kırsal yaşamın huzur ve sükunetiyle, saman balyaları ve çitlerle pek bir alakası yoktu. Mod, rock kültürünün 60'ların ortalarındaki şehirciliğinin zirvesini teşkil etti. Mod, modernist sözcüğünün kısaltılmış haliydi; modlar adlarıyla uyumlu bir biçimde 20. yüzyılın son yarısının kapitalist yaşam tarzının yüzeylere olan saplantısını ve meta fetişizmini, büyük bir hızla bir stilden diğerine atlamasını ve dizginlerinden boşanmış tüketimciliğini yalnızca kucaklamakla kalmadılar, bu nevrozlara yeni bir ivme de kazandırdılar. Mod yaşam tarzı, işle boş zaman arasına kesin bir ayırım çizgisi çeken sanayi toplumu hayatının doğaya aykırı ritmini kucaklıyordu. Pazartesiden cumaya, 9-5 arası yaratıcılıktan yoksun, rutin iş yaşamını modların şiddetli bir deşarj yaşadıkları, speed'le beslenen, 48 saatlik, uykusuz haftasonları izliyordu. Easybeats'in klasik şarkısı "Friday On My Mind" 60'ların ortalarındaki ruh halini çok iyi yakalamıştır: Beklentiler, geleceğin parlak neon ışıklarına doğru balıklama dalış. Haplar modların yaşam tarzının ayrılmaz bir parçasıydı: Amfetamin kentin, 20. yüzyılın drug'ıdır. Lester Grinspoon ve

Peter Hedblom "The Speed Culture" (Speed Kültürü) adlı eserlerinde şöyle diyorlar: "Amfetamin tiryakisi, özellikle de 'speed müptelası' kendisini üreten toplumun patolojik, nihai olarak yıkıcı özelliklerinin kaba bir karikatürüdür." Speed konformistin başucu ilacıysa, karşıkültürün, 'düzgün' toplumdaki kopmak için, hayatın akışını yavaşlatan, rekabetçilik ve ajite bir ruh halinin yerine yoğunlaşmayı ve paylaşımcılığı teşvik eden marijuna'ya sarılmasına şaşmamak gerekir. İki yıldan az bir süre içinde ise rock'ın fantazi dünyası kent merkezinden köye kayacaktı. 60'ların başından ortalarına kadar Britanya rock'ı "mannish boy"a dairdi; annenin dünyasından, evcillikten, akıllı uslu olmaktan kaçma, kurtulma üzerineydi. Psikedelya ise Tabiat Ana'nın kucagında huzura erme özlemi içindeki ana kuzusunun (mother's boy) kültürüydü. Mod'un eylem tutkusu, heyecan ve uyarı peşindeki dur durak bilmez arayışının yerini psikedelyanın pasiflik, tembellik ve uyku kültürü almıştı. Amfetamin destekli insomniya (uykusuzluk) yerini LSD'nin hülyalı alemine terketmişti. Bütün bu değişimler rock'ın ying/yang dengesinde etkisini gösterdi, hiper-maskülenlikten daha feminen bir yöne çark edildi. Mod erkek egemen bir alt-kültürdü: Amfetaminler cinsel güdülerini bastırıyor ve narsisizmi şişirdiği için, delikanlılar giyinip kuşanırken diğer delikanlıları etkilemeyi amaçlıyordu; kızlar marjinaldi. Psikedel-

yayla birlikte ego-manyanın yerini ego çözülmesi aldı. Speed, kişinin çevresinden keskin bir kopuş duygusu yaşamasına neden olurken, LSD savunma mekanizmalarını kırıyor, dünyayla benlik arasındaki sınırları bulanıklaştırıyordu. Beyaz Rythm and Blues'un erkeklige yaptığı vurgu gitmiş, yerine çocuksu bir androjenlik gelmişti. Masumiyet "in"di ve "deneyim" artık bedensellikten çok ruhani bir anlam taşıyordu. Mod pürüzsüz formika bir geleceğe gözlerini dikmişken, hippie rock kayıp altın çağlardan dem vuruyordu, Edward dönemine ve Ortaçağ'a tutkusu bu yüzden.

Modların giysilerden mopedlere hep İtalyan üslubuna takılmış olmaları belki de tesadüf değildi. Sonuçta İtalyan fütüristleri durağanlıktan, miskinlikten nefret ediyor ve hıza tapıyorlardı. Psikedelya ise tam tersine, romantizmin (Rimbaud'nun 'bütün duyuların işlevlerinin sistematik bir biçimde bozulmasıyla' ulaşmaya çalıştığı sinestezi) ve Dadacılığın (Hugo Ball'ın bebek konuşmasını taklit eden sesli şiiri) ilgi alanlarına yöneliyordu. Bu öncülleri gibi psikedelya da erkek mantığına güvenmiyor, kadını bir duyarlılığın yaygınlaşmasını amaçlıyor ve şehir/sanayi toplumu yaşamının yaşarken ölmekle eş anlamı olduğuna inanıyordu.

Simon Reynolds & Joy Press,
The Sex Revolts'dan
Çev: C.C.

NEW RELEASES

U2
Pop

Toni Childs
The Very Best Of...

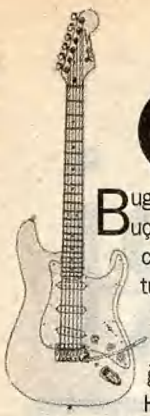
PolyGram
*****

RAKS
MÜZİK

CD•MC

ÇIKTI

Gitann Milo Venüsü

Bugüne değin gerçekleştirilmiş en büyük gitar tasarımının Fender Stratocaster olduğunu öne süren bir dostum vardı. O yıllarda sevgili Squier Stratocaster'ima kuma getirmiş ve elektrik gitardan çok pompalı tüfeğe benzeyen Steinberger lisanslı bir Hohner edinmiştim. O ne kafası, ne akort kulakları, ne de ele avuca gelir bir gövdesi olmayan ucube, 1990'ların başında gözüme geçekten de bir tasarım harikası gibi görünmüştü. Bu görüşüm halen değişmemekle birlikte, 1940'ların başında ilk kez müzisyen karşısına çıkan Fender gitarların dönemlerine göre son derece ileri düzeyde birer tasarım öncüleri olduklarını da artık tartışmaya gerek görmüyorum. Herkesin çok iyi bildiği gibi Fender elektro gitarlar, tarihte yapılmış ilk elektrik gitarlar değildi (1935'den bu yana caz gitarlar kullanılıyordu). Yıllar boyunca da sayısız gelişmeler yaşayan gitar dünyasının en mükemmel gitarları olduklarını da söylemek, kelimenin tam anlamıyla densizlik olacaktır (hele Fransız luthier'lerinin şaheserlerini düşününce). Pekli nedir geçen sene ellinci zafer yılını kutlayan Fender'lerdeki şeytan tüyünün sırrı? Fender ilk elektrik gitar değildir. Tabii ki değildir, o yıllarda başta Gibson ve Epiphone olmak üzere pek çok şirket, çoktan ilk elektrik donanımlı ancak akustik kasalı gitarları üretmişti ve bunlar çok yaygın bir kullanım alanı bulmuşlardı. Ayrıca Rickenbacker'in dolu gövdeli ve elektrik donanımlı steel gitarı Hawaiian (ki bu

devasa bir manyetiğe sahip, slide ile çalınan bir çirkinlik abidesiydi) ortalarda gezinmekteydi. Her şey bir yana, artık orkestralarda gitarın sesini duyurmak mümkün hale gelmişti. Ah bir de şu aşırı titreşim ve geri besleme (feedback) sorunları ortadan kaldırılabileseydi!

1946 sonbaharında gitar piyasasında deneyim kazanmış iki maceraperest, yani Leo Fender ve Doc Kauffman bir araya gelerek Fender Electric Instruments Company'yi kurarlar. İlk ürünleri daha çok Lap Steel denen, kucakta slide ile çalınan dolu gövdeli gitarlar olur. Bu cici aletlerin onlara pek de büyük bir ün kazandırdığı söylenemez. Hatta büyük olasılıkla bu serinin devamı olan bir tanesi, elden ele gezerek zaman zaman Yüksekaldırım dükkanlarına düşer ve bu satışlarının yazarı o günlerde bir türlü parayı denkleştiremediği için hep kaçırır durur. Konumuza dönelim ve ilginç bir noktaya değinelim: The Guitar Handbook (Denyer, 1993) der ki, ilk dolu gövdeli enstrümanı (bir keman olsa da) icat eden kişi Tomas Edison'dur. Üstadın elini atmadığı konu kalmadı-

ğı için doğrudur diyoruz ve diğer bir üstada gözümü çeviriyoruz. Ünlü caz gitaristi ve gitar tasarımcısı Les Paul, 1940'ların başında bir Epiphone akustik gitarın gövdesiyle Gibson'ın klavyesini birleştirip, kasanın bir kısmını ahşap bir lata ile doldurarak ilk yan dolu elektrik gitarı üretir, ancak bu buluşun uygulamaya geçmesi ve değerinin anlaşılması yıllar alacaktır ve 1948 yılında üretimine başlanan Broadcaster Fender tarafından piyasaya sürülecektir (bazı kaynaklara göre ilk prototipin tamamlanması 1949'dur ve ilk satışlar 1951'den önce gerçekleşmeyecektir, ne gam). Broadcaster adının daha önce gitar devi Gretsch tarafından patentinin alınmış olması nedeniyle bir süre sonra adı önce Esquire, daha sonra da Telecaster olarak değiştirilerek günümüze değin böyle gelecektir.

Leo Fender bu ilk gitana elektrikli İspanyol gitar diyerek acaba şaka mı yapmıştı? Ancak şu kesin ki, 1951 yılında ilk bas gitar Fender Precision piyasaya çıkartılır ve Fender şaka yapmıyordu. O da ne, bu basın perdeleri vardır ve bir dolu gövdeli elektrik gitar kadar kullanışlıdır. Precision bir klasik olarak gönüllerde tahtını kurar.

Biraz da dedikodulara girelim. Fender ve Kauffman, ilk denemelerini bir Martin akustik gitar hacamat edip elektrik donanımı ekleyerek yapmışlar. İlk prototip hazırlanırken Leo Fender'in isteği son derece basitmiş: Geri besleme yapmayan, hafif, küçük, kolay taşınan, kolayca parçaları değiştirilebilen, sökölüp takılabilen, ucuz ve gövdesi zarif bir hanımın sırttan görünüşünü andıran bir gitar. Hanımın sırttan görünüşü beğeniyere göre değişse de, daha önceki virgüllerin arasında saydığımız özellikler, elektrik gitar dünyasında büyük bir devrim yaratmakta gecikmezler. Fender gitarları her zaman benzerlerine oranla fiyat-performans açısından üstün kılan bu özellikler, kısa süre içinde birer standart haline gelirler. Gibson 1952'de ilk Les Paul imzalı dolu gövdeli gitarını satışa sunduğunda, rekabette az zorlanmamıştı. Üstüne üstük, 1954 yılında piyasaya çıkan Fender Stratocaster, kısa süre içinde çok seçenekli ses çeşitleme özellikleri, çift boynuzlu Precisionvari ergonomik tasarımı ve bizce Milo Venüsü'nün restitüsyonunu andıran gövdesiyle tüm zamanların en çok satılan gitarı olmaya hak kazanacaktır (ekonomik Squier serisi de dahil). Fender bir daha Telecaster tasarımında bir gitar üretmez. Bugün üretilen ve yaygın olarak kullanılanlar ne kadar çeşitlenmiş olsa da, halen temelde aynı tasarıma dayanmaktadır. Ancak Stratocaster'in başansının ardından, 50'li yılların ilk yarısından sonra ve 60'larda çift boynuzlu yeni modeller üretilmeye başlanır. Bunların içinde klasikleşen Jazzmaster, Jaguar, Mustang, Jazz Bass

ve Kurt Cobain'in kırı kırı soyunu tüketemediği Duo Sonic'ler sayılabilir (bir adet de Zen'den Murat Ertel'de olduğunu biliyor muydunuz?). Bu modeller haliyle yine yeni yeniden üretilmekte ve eşsiz temizlikte ses örgüleriyle halen aranmakta. Bu arada sakın aklınıza, densizlik edip de bu tip gitarlar diğerlerinden iyidir gibi bir şey söylemeye kalktığımız gelmesin; ses örgüsü yaratmakta gitardan medet ummak gibi bir hurafeye de sakın inanmayın, onu yaratan yalnız ve yalnız müzisyenin veya yapımcının ruhudur (yapımcı dediysek, işe parayı bastıran sanılmasın; Producer'dan söz ediyoruz).

Fender Telecaster ile bütünleşmiş müzisyen görüntülerine bakıyoruz ve akla ilk gelenleri sevgiyle anıyoruz: Albert Collins, Bruce Springsteen, James Burton (Elvis Presley), Keith Richards (The Rolling Stones), Don Felder (Eagles), Francis Rossi (Status Quo)... Stratocaster'a gelince, onun aşırı yaygınlığı nedeniyle isim saymak pek zor, ilk akla gelenler: Jimi Hendrix, Ritchie Blackmore, Eric Clapton, Bonnie Raitt, ülkemizde Fuat Güner... Baslarda önde gelenler: Jaco Pastorius, John-Paul Jones, John McVie...

1965 yılında Fender firması 30 milyon dolara Columbia devine satılır. Leo Fender ciddi biçimde hastadır ve yıllarca elden ayaktan düşer. Daha sonra hekimini değiştirir ve iyileşir. Bu kez Columbia'da tasarım danışmanı olarak çalışmaya başlar. 1969 yılında bizce Fender'in gelmiş geçmiş en delikanlı gitar olan yan dolu gövdeli Telecaster Thinline, 1973'de Gibson'a alternatif gibi algılanı değeri çok az bilinen Telecaster Custom piyasaya çıkar (sevimsiz melez Deluxe'ü ise unutun gitsin). 1983 yapımı inanılmaz abuklukta Elite serisi Tele ve Strato'lar ise kısa sürede hak ettikleri yeri bulurlar: stok fazlası depoları. Leo Fender, CBS'deki danışmanlığının yanında, Music Man ve G&L adı altında Fender'in bir tür ardılları olan mükemmel elektrik gitarların ve bas gitarların da yapımına öncülük eder. 1991 yılının bir bahar günü de son perdesini çakar. 1996 yılı sonunda Fender, kuruluşunun ellinci yılının bir kutlaması olarak, adı 50th American Standart olan ve çok sınırlı sayıda üretilen klasik elektrik ve bas gitar modellerini piyasaya sunar: Telecaster (1250 adet), Stratocaster (2500 adet), solak Stratocaster (250 adet), Precision Bass (500 adet), Jazz Bass (500 adet) ve beş telli Jazz Bass (500 adet). Naçizane iddiamız: Bugün ellinci yılını çoktan geride bırakan rock'n'roll yaşadıkça, yaklaşık yaşıtı olan Fender elektrik gitarlar da yaşayacaktır; kulağımızı okşayan temiz, keskin ve delici sesleri ve de gözümüzü okşayan Milo Venüsü gövdeleriyle.

Gökalep Baykal

İki Fender'ci

Fuat Güner:

Benimki 1962 model. Sene 74'tü galiba, kendime bir gitar arıyordum. Tanıdığım biri, bir arkadaşımın kaza geçirip kolunu kaybettiğini ve artık gitarını satmak istediğini söyledi. Gidip baktığımda sağ kolunun olmadığını gördüm çocuğun. 3500 TL'na satın aldım gitarı. Yıllar sonra Washington'da bir konser sırasında bir adam yaklaştı ve hemen orada 3000 dolar verebileceğini söyledi. Değil 3000, 5000

dolar verse dahi satmazdım. Artık benimle özdeşleşti bu gitar. Kendisi tam bir Rolls Royce'dur.

Tellerin perdeden yüksekliği çok azdır. Ufacık dokunmalarla en güzel sesleri elde edersiniz. Önemli olan gitarın tahtasıdır. Benim gitarın tahtası bunca senedir kurudu. Şimdiki malzemelerle aynı etki yaratılabilir mi? Benimkinin boyaları dökülmüş vaziyettedir. Cilalamadım bile. Çünkü o güzelim tını kaybolur gider.

Cahit Berkay:

Gibson'la sadece blues ve rock çalabilirsiniz. Fender'i değişik türlerde kullanmak mümkün. Bizim Anadolu rock tarzı için de en uygun gitar Fender'dir bence. Her türe ve her zevke göre bir Fender vardır mutlaka. Şimdi yeni model bir Stratocaster kullanıyorum maalesef. 73 model Stratocaster'ımı yıllar önce Paris'te çaldırdım. Şimdi o olsaydı, rahatlıkla satıp üç tane yeni model alırdım. Fakat satmazdım tabii.

Berlin tripleri

47.

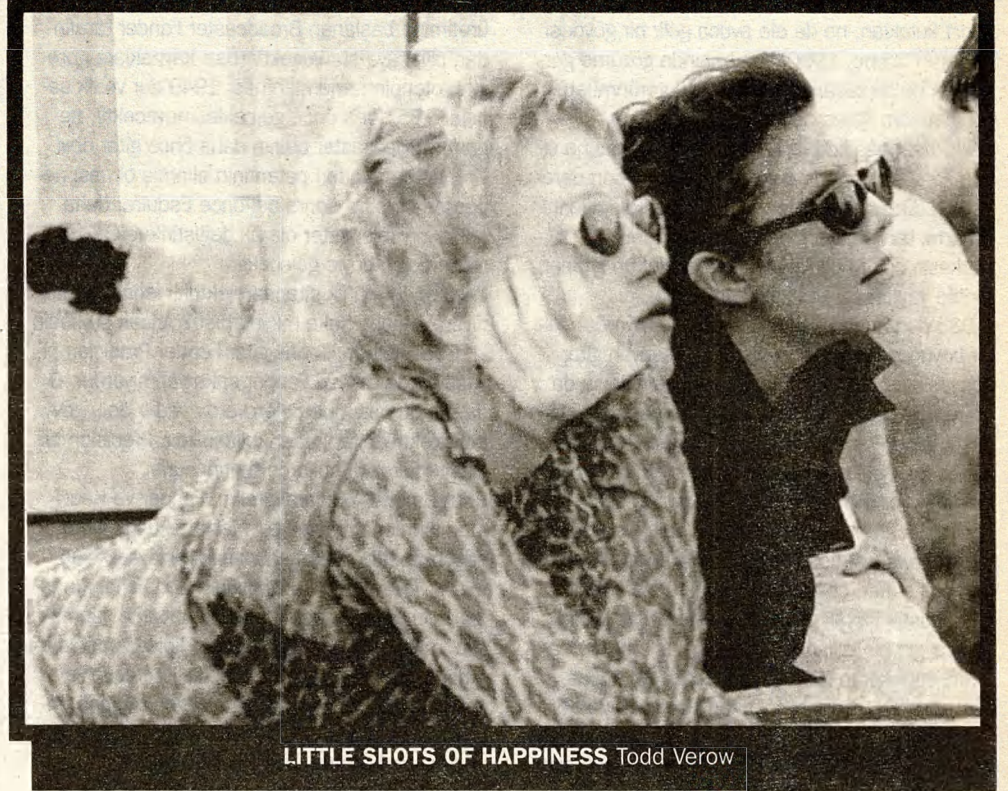
Berlin Uluslararası Film Festivali sonuçlandı, yarışmalı bölümle ilgili haberler gazetelerde ziyadesiyle yer aldı. Peki, 400 kûsur filmin gösterildiği festivalin "yan bölümleri"nde neler vardı, onlar içinde Roll'u alacak kadar edebilecek "makara"lar hangileriydi? Arkadaşımız Ali Karadeniz, müziğin ön veya arka planda, filmin öyküsünde ve/veya yapısında önemli rol oynayan yapımların yanı sıra, avant-garde ve psychodelic "kurdela"lardan Roll için yaptığı "seçki"yi ayacağının tozuyla kaleme aldı.

Brassed Off

Yön: Mark Herman

Melodram tuzağına düşmeden madenci dayanışması

Kömür madenleri kapatılmakta olan işçiler ve onların kurdukları amatör kasaba bandosunun ulusal yarışmaya hazırlanma öyküsü. Birbirine paralel iki ana hikayenin ve filmi tamamlayan yan temaların son derece ince İngiliz mizahiyle içiçe dokunduğu Brassed Off, bazen canlı, neşeli, bazen de

LITTLE SHOTS OF HAPPINESS Todd Verow

hüzünlü ve filmi dört bir yanından kuşatan müziğiyle (bando müziği deyip geçmeyin) bugüne kadar 180'i aşkın kömür madeninin kapatıldığı İngiltere'de, sadece birini,

melodram tuzağına düşmeden anlatıyor. İşçiler, madenlerinin kapatılmasını engellemiyorlar, ama büyük bir dayanışma ve özveriyle ulusal yarışmada hem de Albert Hall'da birinci geliyorlar. Film tanıtım sloganlarından nefret ederim, fakat Brassed Off için bu hakkımı saklı tutuyorum ve aynen aktarıyorum. Warm, Funny and Touching - A humanity rare in British films - Sözerin fikirlerine tamamen katılıyorum: Sıcak, matrak ve dokunaklı - Britanya filmlerinde seyrek görülen bir insancılık... Yoksa hâlâ Zonguldak'ta bir bando kurmak için çok mu erken dersiniz? Bu arada hemen müjdeleyelim: İstanbullu bir şirket bu filmi almaya çalışıyor, pazarlık aşamasında...

SLAVES TO THE UNDERGROUND Kristine Peterson

Twin Town

Yön: Kevin Allen

İngiliz toplumunun karanlık yüzü

Film tanıtım yazılarında ısrarla Trainspotting isminin anılması, bu filme gitmeme önemli bir neden oldu, sanırım iyi de oldu. Film, İngiliz kara komedi geleneğinin, 90'ların Thatcher sonrası her açıdan acı çeken, bozulan İngiliz toplumuna, genç bir yönetmenin (yaşı 35)

genç bir sinema diliyle ve keskin bir eleştirel bakış açısıyla beraber aynı kaptaki pişirilen parlak bir örneği. Film müzikleri ise anen Trainspotting gibi. Sahnelerin ruhsal ve tematik özelliklerine göre, bazen "çıldır-tan", bazen de kasvet yaratan melodilerle dolu. Mungo Jerry'yi gerçek bir digital sound'dan dinlemek farklı bir haz. Öyküye gelince... Her şey inşaat tamircisi Fatty Lewis'in damdan düşüp ayağını kırmasıyla başlar. İnşaatın müteahhiti ve kasabanın kirli zengini Bryn, tazminat ödemeyi reddeder ama, Fatty'nin ikizleri (işsiz, eğitimsiz, avare ve duyarlı) Jeremy ve Julian, "mesele"yi kendilerine özgü yöntemlerle çözmeye çalışırlar. Oaylar bir İngiliz filminden beklenmedik şekilde artan bir şiddetin ön plana çıkmasıyla gelişir ve trajik bir biçimde sona erer. Belki de, Jeremy ve Julian bir zamanlar layık olduğu ilgiyi göremeyen asi ve efsanevi şarkıcı Marianne Faithfull'un "broken English" aksanıyla söylediği Working Class Hero'lardır, kim bilir? Filmi çok sert ve sosyal dengeyi bozucu mahiyette bulan İngiliz sağ çevreleri ve politikacıları, filmin İngiltere'de yasaklanmasına çalışıyorlar. Bakalım kim kazanacak?..

Little Shots Of Happiness

Yön: Todd Verow

Kaybedilen ve bulunan bir kimliğe "psychedelic" bir seyahat

Diyalogların askıya alındığı, minimalist bir "voice over" tekniğinin kullanıldığı, doğaçlama oyunculuğun ve kamera kullanımının hakim olduğu filmde, öyküyü ve atmosferi inşa eden en önemli öğe de müzik. Üstad Todd (geçen sene "Frisk" isimli underground filmine hayran kalmıştım) üç ayrı müzik türü kullanmış (hip-hop gibi, rock, punk) ve hepsi de alternatif barlarda çalan Bostonlu gruplar tarafından icra edilmiş. Filmimiz, dengesiz kocasından ve boğucu, sıkıcı hayat tarzından kaçan genç Francisca'nın öyküsü. Todd'un deyişiyle, Amerikan popüler yaşam kültürünün ürettiği "psychedelic bir canavar". Yeni yaşamında bir kredi kartları ajansında çalışan Francisca, saat 18:00'den sonra işyerinin tuvaletinde elbiselerini değiştirir ve her gece başka bir barda başka bir erkekle tanışır. Koleksiyon, Barfly Brian'la başlar, rock davulcusu Bill ve nerotik antik koleksiyoncuyla sona erer. Bu arada hırsızlığı da öğrenir. İlk işi, zengin bir işadamlıyla evli konformist ablasından gümüş takımları araklamak olur. Todd, Francisca vasıtasıyla, Amerika plastik şehir kültürünün bunaltıcı görünüşünü ve bu kültürün ürettiği prototipleri, Cure ve Green Day'e benzer zengin bir müzik eşliğinde sunuyor. Filmden sonra yapılan tartışmada, Berlinli temiz aile çocukları filmi çok klişe bulduklarını

söylediler. Anlaşılan bu riskli yolculuk, zaten "kimliklerini bulmuş", cebi dolu, "gürbüz" gençler için bir anlam ifade etmiyordu. Filmin son sahnesinde, Francisca, bir dizi tehlike dolu ilişkiden sonra New York'ta yalnız başına dondurma yerken gözükür. O artık kendini bulmuştur. Evet, bu sahne biraz klişe gibi, ama film değil. Biz de 70'lerde Ummagumma ve Meddle ile bir kaybolduk, hâlâ kendimizi bulamadık.

Slaves To The Underground

Yön: Kristine Peterson
Seattle, Grunge ve gönül ilişkileri

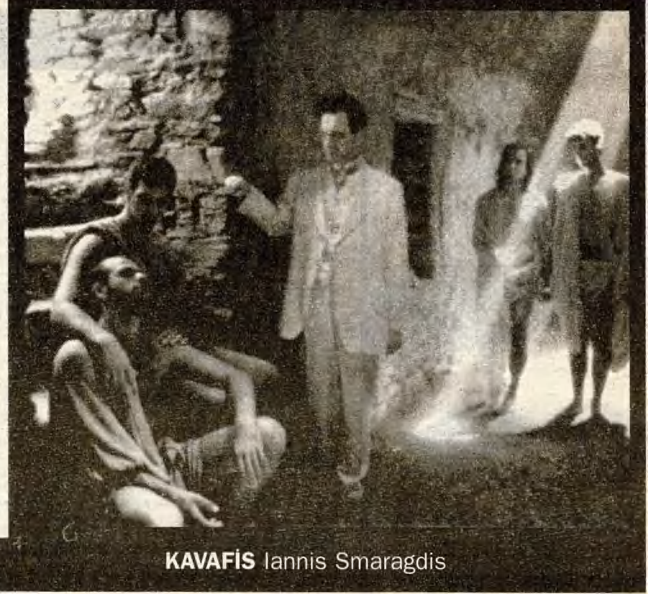
Konu, "genç bayanlar grubu" The No Exits'in "gerçek hayat hikayesi" ve elemanlarının aşk ilişkisi olunca, sinema salonu tıklım tıklım ve rengarenk oluyor. Yönetmen Kristine, gençlerin dünyasına ve Seattle'in underground ortamına dışardan değil, bu dünyanın kendine has koordinatlarına içerden samimi bir perspektifle yaklaşıyor. The No Exits'in eylemci lezbiyen şarkıcısı Suzy, gruba yeni katılan gitarist Shelly'ye ilgi duyar. Shelly de bu ilişkiden hoşnuttur, ta ki bir fanzin çıkaran Jimmy ile tanışınca kadar. Sonra işler karışır, Suzy, Shelly'i evden ve gruptan kovar, yeni bir gitarist (erkek) aranır, ama bulunamaz. Daha sonra Shelly Jimmy'den ayrılır, fakat Suzy artık hayatına yeni bir yön vermek istemektedir. Stüdyoda değil, gerçek rock barlarda çekilen film, 90 dakika boyunca kulaklarımızın pasını sildi. Kristine'in zaman zaman filmin kahramanlarını kamerasına karşı bakarak epik ve esprili bir dille kendi jargonlarıyla konuşurması, şüphesiz filmin başka artlarından. Bir aksilik olmazsa, Ankaralı bir şirket, bu filmin gösterim haklarını satın alacak. Eğer filmi getirirlerse, birçok gencin hayır duasını alırlar...

Cavafy

Yön: Iannis Smaragdis

Vangelis ile Kavafis

Yönetmen Iannis, büyük şair Kavafis'in bütün hayatını anlatmak yerine, onun sadece duygusal ve sanatsal gelişimini Yunanistan, İskenderiye (ki bu şehir, onun hayatının en önemli kısmını kapsıyor) ve İstanbul'daki yaşantılarından bir derleme gibi aktarıyor. Şüphesiz bu yönetmenin kendi oluşturduğu sinema dili ve anlatımı için kaçınılmaz gözükü-

KAVAFIS Iannis Smaragdis

yor. Yalnız Iannis çok şanslı, çünkü anlamda kullandığı aşırı fotoğrafsal dil izleyiciyi boğmak üzereyken, üstad Vangelis'in zümrüt kaplı ormanlardan gelen büyüleyici melodileri bütün bu olumsuz havayı alıp götürüyor. Yönetmen, bütün bu olup bitenin herhalde farkında ki, filmin bitiş jeneriğinde, filmi Vangelis'e ithaf ettiğini belirtiyor. Ama Iannis'in hakkını da yemeyelim. Gerçekten çok güçlü bir estetik dünyaya sahip; Kavafis'in lirizm dolu, o antik (klasik) Yunan güzelliğinde ifadesini bulan eşcinsel estetik dünyasını mükemmel bir şekilde resimlendirmiş.

All Over Me

Yön: Alex Sichel

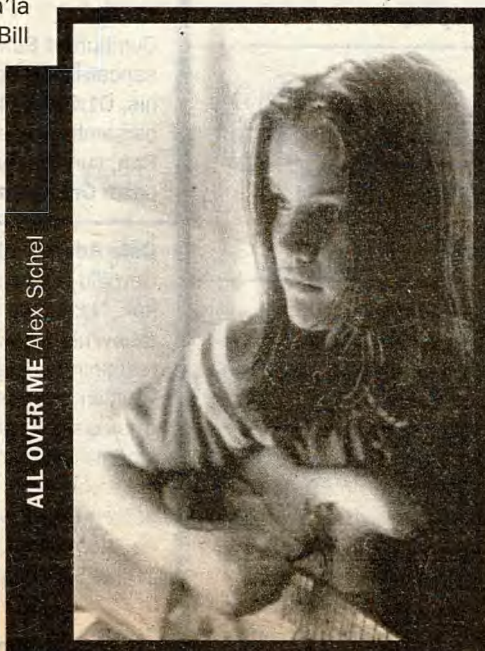
Gençlik başımda duman..!

Steven Soderbergh'in "Seks, Yalanlar ve Videoteyp" filminden bu yana, böylesine etkileyici, insanın iç dünyasını kendi olağan ritminde derin bir şekilde hisseden ve yansıtan bir kamera kullanımına ilk kez rastlıyorum. Emir Kusturica ve P. Schrader'in öğrencisi Alex Sichel, ilk filmde hiç beklenmedik bir performansla tüm izleyicileri şaşırttı. Hikayemiz, 15 yaşındaki Claude'ye dair. New York'ta annesiyle birlikte Hell's Kitchen (Cehennem Mutfağı) mahallesinde yaşayan Claude'nin her şeyini paylaştığı tek arkadaşı Ellen'dir. Her ikisi de Claude'nin ufak odasında ileride kuracakları punk grubu için gitar çalışmaları yapmaktadırlar ve okulların kapanmasıyla bütün zamanı beraber paylaşmaktadırlar. Ellen, daha sonra hayatında ilk erkek olan (dengesiz) Mark'la tanışır.

Yeni erkek arkadaşıyla meşgul olan annesinden de gereken ilgiyi göremeyen Claude'nin tüm duygusal dünyası kararır ve bir gece, yalnızlığından kurtulmak için genç (teenage) lezbiyenlerin gittiği bir rock bara gider.

"All Over Me", genç bir kızın duygusal ve cinsel yönelim sürecini inanılmaz bir psikolojik gözlem ve artistik kaygıyla anlatıyor. Dinlediğimiz rock da bu estetik filmin değerini artırıyor. "All Over Me", bu başarısını Teddy Bear birincilik ödülünü (Berlin Film Festivali'nde eşcinsel temalı filmlere verilen ödül) alarak kanıtladı.

Ali Karadeniz

Harbiye Askeri Müze'de Burhan Öçal konseri. Jamaalaadeen Tacuma, elektro basıyla eşlik edecek. Klasik Türk musıkisi ve caz üzere arayılar... 21 Mart...

Yansımalar'dan Bab-ı Esrar'a

14 Mart Cuma, saat 20:00'de İTÜ Maçka G Anfisinde konser

A. Şenol Filiz, Birol Yayla

Samim Karaca (ud), Muammer Ketencoglu (akordeon), Cengiz Onural (gitar), Brenna McCrimor (vokal)

MOE JOE BLUES BAND

(Chicago Blues, Soul, RNB)

Her salı EYLÜL
23:00

Her çarşamba ANDON
23:00

INVICTUS

(60's & 70's)

Her cumartesi SAPPHO
22:30

ÖNCÜ JAZZ DÖRTLÜSÜ
(Izmir)

Her pazar MAVİ 22:30

BOOGIE PEOPLE

(Ankara)

(Texas Blues)

Her cuma-cumartesi 22.30
PANDORA

[konser] ↓

CRR'de bu ay

7 Mart 19.30

Kani Karaca

13 Mart 19.30

Fine Arts Dörtlüsü

15 Mart 20.30

Rova Saksafon Dörtlüsü

28 Mart 19.30

Anatolia-Ihsan Özgen

15 Mart 20.30

Lammas Trio

AKSANAT videodan konser

13 Mart 12.30

Herbie Hancock Trio: Hurricane

24 Mart 12.30

Stan Kenton In USA

Tel: 252 35 00

[bar] ↓

U:Ucuz P:Pahalı O:Orta

Guitar Cafe Bar

İstiklal Cad., Ayhan Işık Sok.,
no:21 Tel: 251 98 32. Açılış
14.:00, kapanış 2:00. (O)

Harry's Jazz Bar

Taşkışla Cad. Taksim.
Tel: 225 70 00. Açılış 18:00 (P)

Hayal Kahvesi

İstiklal Cad., Büyükparmakkapı
Sok., no:19 Tel: 244 25 58 Açılış
11:00, kapanış 02:00 (P)
Pazartesi **Blue Blues Band**, salı
Moe Joe Blues Band, çarşamba
Deniz Kızı, perşembe **Pelin &
Parfüm**, cuma **Free Mood
Band**, cumartesi **Bulutsuzluk
Özlemi**, pazar **Invictus**

Kaktüs

İmam Adnan Sok., no:4. Tel:
249 59 79. Açılış 9:00, kapa-
niş 2:00. (O)

Gramofon

Tünel Meydanı, no:3. Tel: 293
07 86 Açılış 8:30, kapanış
02:00 (P)

Salı-cuma Önder Focan-gitar /
Selim Benba-piyano / Oğuz Du-
rukan-bas / Deniz
Dündar-davul

çarşamba-perşembe-cuma
Ajlan&Mine-vokal / Selçuk Sun-
piyano / Melih Çetiner / davul

Madrid

İstiklal Cad., İpek Sok. No:16
Açılış 14:00, kapanış 02:00 (U)

Gitanes

İstiklal Cad., Sadri Alışık Sok.
no:20 Açılış 13:00, kapanış
02:00. (U)

Sefahathane

Atlas Pasajı, 209, Beyoğlu. Tel:
252 21 45. Açılış 10:00, kapa-
niş 2:00. (P)

Kemancı

Sıraselviler Cad. no:69. Açılış
11:00, kapanış 4:00. (O)

Kemancı

(köprüaltı)
Sıraselviler Cad., no:91/1. Açılış
12:00, kapanış 2.00. (U)

Meis

Mis sok. No 20
Tel 293 05 98

çarşamba:

Erkin Koray

perşembe:

Cem Karaca

Roxy

Aslanyatağı Sok., Taksim Tel:
249 48 39 (P)

11 Mart Mustafa Kaplan perfor-
mans gecesi (22:00) Mehmet
Günsur/Rock Diary (23:00)

12 Mart Kerem Görsev Trio

13 Mart Cribb 199 (Alman-
ya'dan hip-hop)

Urban

Kartal Sok. 6/A Galatasaray
Tel: 252 13 25 Açılış 10:00, ka-
panış 01:00. (O)

Andon

Sıraselviler Cad., no:89, Tel:
251 02 00 Açılış 19:00, kapa-
niş 04:00, cuma-cumartesi
06:00 (O)

Salı **Zen**, çarşamba **Moe Joe**

Blues Band, perşembe **Baba Zula**, pazartesi **DJ. Deniz Pınar**'dan "münasebetsiz müzikler"...

Caravan Rock Bar

İstiklal Cad., Balık Pazarı, Sah-
ne Sok., no:19. Tel:243 42 47.
Açılış 13:30, hafta içi kapanış
22:00, cuma-cumartesi 4:00.
(O)

Eylül

1. cadde, No 23, Arnavutköy,
tel: 257 11 09

Her perşembe Bülent Ortaçgil,
Erkan Oğur, Hakan Beşer, Cem
Aksel, Gürol Ağırbaş

Her cuma G. Ağırbaş, O. Doğulu,
C. Aksel, B. Ağırbaş, V. Şerifoğlu

5-12-19 Mart Sinir Standart
and Other Dog Songs 3,4 (Emin
Findiklioğlu, Hakan Behlil, Ha-
san Kocamaz)

22 Mart Bülent Somay, Ayşe
Tütüncü, Akın Eldes, Umut Kır-
han, Şuayip Yeltan

25 Mart Levent Yüksel

26 Mart KAOS (Hakan Kurşun,
Caner Gezer, Kaya Aytaç)

29 Mart Bir Piyano Beş Perküs-
yon (Ayşe Tütüncü, Ümit Kıvanç,
Timuçin Gürer, Saruhan Erim,
Serdar Gönenç)

Tenedos Cafe

Kızılırmak Cad. no:29/A Kocatepe-ANKARA Tel: 419 34 50 Açılış
12:00, kapanış 23:30 (O)

Her pazartesi **Janus Szprott &
Jazz Connection**

Manhattan

Çevre Sok. no:7 Çankaya-Ankara
Tel: 427 62 63 Açılış 21:00, ka-
panış 04:00 (O) Pazartesi **Sing-
les**, salı **Triangle**, çarşamba **Soul
Stuff**, perşembe **Fender Blenders**,
cuma **Manhattan Big Band**, cu-
marteresi **Mustafa Hadi Dedi**

Mavi

Cumhuriyet Bulvarı No:206 Al-
sancak-İZMİR Açılış 22:00 kapa-
niş, 01:00 Tel:463 01 94

çarşamba-perşembe-cuma **Grup
Pan**, cuma-cumartesi **No Name**,
pazar **Öncü Jazz Dörtlüsü**

Cafe Adam Mola

Beyoğlu Küçükparmakkapı so-
kak, No: 17'de açılan Adam Ki-
tabevi'nin birinci katında Türk
resminin önde gelen ustalarının
yapıtları sergileniyor. En üst kat-
ta bulunan Cafe Adam Mola'da

sinema sonrası bir kahve mola-
sı verebilirsiniz. Sinema biletini
getiren herkese 10 Nisan tarihi-
ne kadar kitaplarda yüzde
10'luk bir indirim yapılıyor.

[radyo] ↓

Açık Radyo 94.9

Arzın Merkezine Seyahat

Pazartesi 20:00-21:00
Hazırlayan: Gökhan Akçura
Blues-rock

Sandıktaki sesler

Pazartesi 22:00-23:00
Hazırlayan: Ariana Ferentinou
Anadolu'da Rum müziği

Gitaresk

Salı 21:00-22:00
Hazırlayan: Jak Kohen
Rock ve blues müziğinin lokomotif enstrümanı gitar ve gitar ustaları

Erkekler ve Kadınlar ve R&R

Çarşamba 22:00-23:00
Hazırlayanlar: Cüneyt Cebenoyan/İştar Gözdün/Cem Sorguç

Öbür Dünya

Öbür Dünya

Cuma 22:00-00:00
Hazırlayan: Ahmet Uluğ
Reggae, hip-hop, dub, acid-jazz, punk, soul, afro-pop, latin, Brezilya, rai, bhangra...

Capitol FM 95.9

Hülya Harikalar Diyarında...

Cumartesi-pazar 15:00-16:00
Hazırlayan: Hülya Polat
Latin

Chanson

Pazar 18.00- 20.00
Hazırlayan: Kerem Epikmen
Fransız şansonu, pop, rock

Radio Night&Day 96.9 (Ankara)

Rock Sortisi

Pazar 21.00-24.00
Hazırlayan: Özgür Kocaefe
Progressive, classic, alternative, psychedelic rock

Radyofon 99.3 (İzmir)

Hades'in Çığılığı

Perşembe 22:00-Sabaha Kadar
Hazırlayan: Ahmet Burak Sly & The Family Stone, Rare Earth, King Crimson, İdris Muhammed...

Uzun Bir Yürüyüş

Pazartesi 20:00-21:00, Çarşamba 21:00-22:00
Hazırlayan: Rıza Gözümoğulları
Caz standartları, be-bop, hard bop, cool...
Eski Radyoaktif tayfası, kısmen de olsa artık Radyofon'dal

[sergi] ↓

Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi, "Bir Usta Bir Dünya" dizisine Sabahattin Ali arşivi sergisi ile devam ediyor. Sabahattin Ali'ye ait fotoğraf çalışmaları, yargılandığı Nihal Atsız davası için hazırladığı savunma metinleri, Nâzım Hikmet'le yazışmaları, hapishane günlükleri ve kişisel eşyaları... 31 Mart'a kadar... Tel: 252 01 15

"Caz ve Devinim" fotoğrafları

Gazeteci Cem Yorulmaz'ın caz fotoğrafları... 15 Mart'a kadar Beyoğlu Caffinet'de... Bir nevi, doğaçlama anlarnın doğaçlama usulü dondurulmuş kareleri... Tel: 252 02 34

[work shop] ↓

BİZANS MANASTIRI EKLİSİA'DA CAZ MÜZİK WORK-SHOPLARI BODRUM, GÜMÜŞLÜK /18-23 NİSAN 1997

18 Nisan

Konser 18.00-20.00 / 19 Nisan

Gitar, Ercüment Ateş-Sarp Maden 14.00-17.00

Konser: Acid Trippin

Yer: M&N Club Bodrum, 21.00-23.00

/ 20 Nisan Caz piyano, armoni, kompozisyon, Ali Perret 14.30-16.00 Konser 17.00-20.00 / 21 Nisan Bas gitar, Raci Pişmişoğlu 14.00-15.30. Saksofon, Yahya Dai 15.30-17.00. Konser 18.00-

20.00 / 22 Nisan Perküsyon, davul, Murat Özbey-Erdinç Şenol 14.00-17.00. Konser ve Jam session (Bodrum) 18.00-20.00 / 23 Nisan / Müzik söyleşisi, Ali Perret-Reyent Bölükbaşı 14.00-17.00. Doğaçlama, Ali Perret-Reyent Bölükbaşı 17.00-18.00.

Work Shop boyunca manastırda çeşitli sarnatçıların enstelasyon sergileri gerçekleşecektir. Altı gün work-shop, konaklama, kahvaltı otuz milyon TL. Öğrencilere iki taksitte ödeme kolaylığı. Bilgi ve rezervasyon için: Mesut Pekergin, EKLİSİA Tel: 0 252 394 36 48

3-4-5 Mart

Sinbad'ın Son Maceraları Gordon Hessler (1973)

7-8-9 Mart

Godzilla Fezada Mücadelelnoshiro Honda (1975)

10-11-12 Mart

Uzay Baskını (sürpriz)

14-15-16 Mart

Seytanın Ölüsü

Sam Raimi (1983)

17-23 Mart arası

Dünyayı Kurtaran Adam Cetin Inanç (1982)

24-25-26 Mart

Uzay Kartalları

George B. Lewis (1979)

28-29-30 Mart

Arzın Dibinde

Kevin Connor (1976)

31 Mart-6 Nisan arası

Kansız

Joel Coen (1984)

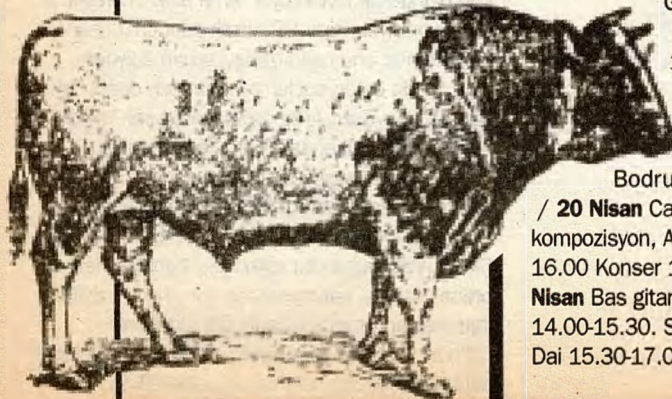
[dükkan] ↓

Shades

Meraklısı bilir, Ankara'da, Tunalı Hilmi pasajının alt katında rock camiasının can damarı bir dükkan vardır: "Süleyman abinin yeri" deseniz parmakla gösterecekler. Dükkanın adı Shades. Yeri pek mütevazı, ama Süleyman abinin muhabbeti gani. Duyduğumuza göre, Ankara'da sağda solda Shades'in 20 bin CD'lik bir arşivi ve sahip olduğu efsanesi hızla yayılıyor, denemekte fayda var. Shades'in amme hizmetleri sadece CD'yle sınırlı değil elbet, posterler, tişörtler, ikinci el CD'ler, LP'ler... Mutlaka gidip bir bakın...

1. Geleneksel Fantastik Film Festivali

Memleketimizde son yıllarda "tür"ler arasında gezinti artıyor, denebilir ki, "sanat izleyiciliği" "profesyonelleşiyor". Geleşimini alakayla takip ettiğimiz "tür"lerden biri de fantastik ve bilim kurgu. Özellikle edebiyatta, dergicilik alanında ve yedinci sanatta fantastik meraklıları artık "örgütleniyorlar", "paylaşıyorlar". Mart ayına fantastik alemden sevindirici bir haberle giriyoruz: 1. Geleneksel Fantastik Film Festivali. Hasan Aydın ve Metin Demirhan arkadaşların, arkalarına Giovanni Scognamiglio gibi bir büyük üstadı ve "bilirkişi"yi de alarak kotardıkları proje, 3 Mart'ta başlayıp 6 Nisan'a kadar sürecek. Mekan, Tarkan Zafer Tunaya Kültür Merkezi. Projenin isminde hem "festival", hem de "geleneksel" kelimelerinin kullanılması, bizi, hakçası, epeyce umutlandırdı. Bu senenin "seçki"si oldukça ilgi çekici. Coen Biraderler klasiğinden Sam Raimi'nin "Şeytanın Ölüsü"ne uzanan bir dizi film arasında bizden de bir "klasik" var: Cüneyt Arkin'in Çetin İnanc'ın rejisinde "döktürdüğü" "Dünyayı Kurtaran Adam". Rol camiası muhakkak taklacak, demek ki mart ayı ziyadesiyle "fantastik" geçecek, seneye Allah kerim...

Bere kullanmak için her şeyden önce cesaret gerek. Çünkü bereler genellikle bütün saç gizleyip yalnız yüzü ortada bırakmaktadır. Yüz hatlarını çekinmeden ortaya koyabilecekler için mesele yok.

Lucas sokağa çıkıyor, ayakkabıları pırıl pırıl, sağdaki ayçiçeği gibi, soldaki Oscar Peterson... Bu durumu hemen altın rengi bir bira ve siyah tütünle kutluyor, renklerin uyumunu bozmamak için.

Hareket edeceğim kalbim dünyayı unut
ZIYA OSMAN
SABA

Yeni bir Bee Gees'e ihtiyacımız var mı?

Pop U2

(Polygram/Raks)

Baştan söylemek en iyisi. Bu yazıyı, baştan beri U2'ya karşı mesafeli kalmış biri olarak yazıyorum. Tek derdim U2'nun ne yapmaya çalıştığını anlamak. Korkmayın, nesnelim! U2'nun bugün bulunduğu noktaya tırnaklarıyla geldiği su götürmez. Arkasında neredeyse 20 yıllık bir tarih var. Ve bunun yarıdan fazlasını eleştirilere yanıt vererek ya da kulak asmayarak geçirdiler. U2 için getirilen en sert eleştiri, U2'nun kendine has bir müziği olmadığı ve müziklerindeki her ögenin, 60'lı ve 70'li yılların mainstream rock'ının apartıtlı, harmanlanmış olduğu. Üstelik "Rattle and Hum" döneminde çok daha sert eleştirileri bizdeki müzik dergile-

rinde okuduğumu bile hatırlıyorum. Sıkı müzik takipçileri için U2 o zamanlar neredeyse bir 'soy tanydı'; yeni ve ilerici olan hiçbir şey yaptıkları yoktu. İnsafsız bir eleştiri... O kadar da değil! Ama diğer yandan U2 bu eleştirilerin temelinde yatan bir doğruyu avantaja çevirmeyi başardı. Kendilerine has bir müzikleri yoksa, her tür müziği rahatlıkla kullanabilirlerdi. Ama bu karara varmadan önce başka bir yol tuttular. İrlanda'dan çıkma bir grup olarak kendilerine rock müziğinin anavatanı ABD'de dahil olabilecekleri bir gelenek aramaya başladılar. Amerika (tıpkı Bono'nun yakın dostu Wim Wenders gibi) U2'nun de takıntısıydı. Bir yandan Amerikan bilimcesini çözmeye çalışırken, diğer yandan kendi kendilerine ilan ettikleri bir geleneğin temsilcisi, devamı haline geldiler. Bob Dylan, B.B King ve Johnny Cash'le işbirliğine girmek bu ge-

leneği kurmalarına yardımcı oldu (Pop albümünde de bu tavrı devam ettiriyorlar: Albüm Bill Graham'a ithaf edilmiş.). U2'nun bu dönemde dinleyicilerinin kafasına kazınan imgesi, çölün ortasında dikilmiş derin derin boşluğa bakarken çekilmiş siyah beyaz fotoğraflarından kaynaklanıyordu. O zamanlar U2, kendilerini dahil etmek istedikleri geleneğe uygun olarak 'erkeksi' bir imgeyi beslemeyi tercih ediyorlardı. Ardından ne olduysa oldu ve U2 stadyumlara açıldı. Onlar artık 'kitleleri' istiyorlardı. Tavladılar da... Şimdi ise "Pop" albümüyle beraber, stadyumlardan da sıkılmış olacaktı ki, diskotekleri de istiyorlar. Büyük ihtimalle tavlayacaklar da... Gelelim albüme! "Pop", daha çok U2'nun "Zooropa" albümüyle girdiği yolun devamı. Yollarını değiştirmiş değiller. Albümde günümüzün müziğinin dokusunu oluşturan her türden biraz var. Karmaşık değil, eklektik ve soğuk bir albüm "Pop". U2'yu zamanında U2 yapan belki de tek şey olan tutku ve ateşlilikten pek eser kaldığı söylenemez. Albüm piyasaya çıkmadan önce verdikleri röportajlarda, son yıllarda dinlemekte oldukları müzikleri bünyelerine dahil etmeye karar verdiklerini söylüyorlardı. Gerçekten de öyle yapmışlar. Ama U2 kimliği bu müzik türlerini kullanıma sokmaya yetmeyecek gibi... Çünkü bunların orijinaleri var piyasada. İngiliz underground diskoları, Prodigy ve Tricky dururken U2 çalmayacaktır herhalde! Diğer yandan, bir zamanlar çöl ortasında derin bakışlar atan U2 elemanlarını "Discotheque" parçasının klibinde Village People taklidi yaparken görmek, ne yalan söyleyeyim, komik geliyor. Durum böyle olunca U2 başka bir işlevi yerine getirmekle yetmiyor. Bugün müzik dünyasında gelişmekte olan alternatif öğeleri, etraftaki nadir mega gruplardan biri olarak mainstream'e taşıyor. Hakkını vermek gerekir ki, bu da az bir şey değil. Tekno, trip-hop gibi kanallara girdiklerinde, her ne kadar pırıltılı şarkılar üretiyorlarsa da, çekingen davrandıklarını hissetmemek mümkün değil. Geleneksel U2 tarzına daha yakın "Staring At The Sun" gibi parçalarda ise çok daha rahat oldukları gözden kaçmıyor. Hal ve gidişat böyle olunca, U2 dinlemek sokakta neler olup bittiği konusunda bir fikir veriyor, ama asla onun yerini tutmuyor diyebilirim. U2 müzik gündemini sürüklemektense onu takip etmeyi tercih ediyordu. Bu konuda onları suçlamak mümkün değil. Eskiden de öylediler. Ama yaptıkları aracılık (malzemeleri alttan yukarı taşımak) kendi başına önemli, hatta 'soylu' bir davranış. U2, İrlandalıdan çok bir İngiliz grubu olarak, tek bir çatı altında mükellef Fransız, İtalyan, Hint ve Çin mutfağı sunan bir lokantaya benziyor. İster orada yersiniz, isterseniz ayrı ayrı, kendi mutfaklarını sunan otantik lokantalara gidirsiniz. U2'nun sunduğu yemeklerin dozajı ayarlanmıştır, asla midenizi bozmaz. Tercih sizin! **O.G.**

"Dünyaya Düşen Adam"da Bowie, yatağa uzanmış, karşısında da sürü sepet ekran. Sizce kaç ekranı birden aynı esnada seyrediyor olabilir?

Hanımlar, cildinizin en büyük üç düşmanını biliyor musunuz? Biliyorsanız ne âlâ, bilmiyorsanız biz söyleyelim: Güneş, içki ve sigara.

Bu suratsız, çirkin, korkunç, sıska ve uğursuz eski zaman kuşu ne demek istemişti, gıklayarak "birdahaasla" diye EDGAR ALLEN POE

8 Mart – Ağaçlara kalem aşısı zamanı

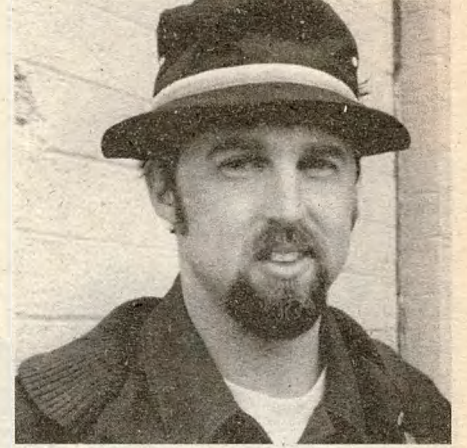
Doğuş FM 106.5... Perşembe 23.00-01.00... 0216 326 78 20... Katiller de Ağlar... DJ Utku... Indie programı

Fashion Nugget

CAKE

(Capricorn/Kent)

Cake'in albümünü "okumaya" trompetçilerinin söylediği şu cümleden başlamak lazım: "Umudumuz, Cake'i seven insanlarda birer Captain Beefheart albümü satın alma arzusunun uyanması". Evet, içinde bir açık edilmemiş bir iddia da barındıran bir "umut" cümlesi bu. Cake'in müziği de öyle: İçinde açık edilmemiş bir iddia da barındıran bir umut müziği. Fevkalade ciddiye alınmayı hak eden gayriciddi bir grup Cake. Beş kişiden, beş benzemezden oluşuyor. Karizmatik solistleri fôtr şapkalı, keçisakallı John McCrea'nın kaptanlığında, yüce rock soundlarının inadına basit ve sade istikametinde güle oynaya yol alan bir ekip. Gitarın çınlamaları rock, country ve funk'larda dolaşüyor, perküsyon ve davul hip-hoplara giriyor, karakter oyuncusu trompet mariachi'lerden asitcazılara yolcu taşıyor. Sonuçta ortaya sahiden de Captain Beefheart-Zappa tayfasının sanat sirkine ön hazırlık mahiyetinde bir belediye bandosu çıkıyor. Sanki cumartesi gecesi kasaba balosunda biri peçeteye istek çiziktirip garsonla yollanmış, arkadaşlar da kırmayıp çalışıyorlarmış gibi. Mesela durduk yerde Gloria Gaynor'ın "I Will Survive"ını icra ediyorlar. Sezen Cumhur Önal hiti "Kisas kisas kisas" (Nat King Cole, Iglesias, James Last hattından "Quizas Quizas Quizas" ya da İngilizcesiyle "Perhaps Perhaps Perhaps") gecenin en çok ilgiye mazhar olan eseri. Programı kitapsız country'ci Willie Nelson'ın "Sad Songs And Waltzes"ıyla kapatıyorlar... 30'unu aşmış elemanlardan meydana gelen Sacramento'lu beşli daha albümün ilk parçası "Frank Sinatra"da niyetini kulağımıza fısıldıyor sanki: Amerikan tarihini hepimizin yaptığı gibi en iyi kaynaktan, İtalyan çizgi romanlarından okumak veyahut da koltuğa yaslanıp kıyak bir spagetti-western seyretmek... Amerikan rock'undaki beyhude "arayış"lara boşverip, "buluş"lara çevirelim gözlerimizi: New York'lu Soul Coughing iki albümdür kimseyi takmadan minderde serbest güreşiyor. Bugünlerde de Eels ve Cake daireyi tamamlıyor. Keşke "İntizar"ı Muazzez Ersoy değil de rock'çular cover'lasaydı... **D.B.**

Drawn To The Deep End

GENE

(Polygram/Raks)

Gene ne çok eski, ne de çok yeni bir grup. 1993 yılında kuruldu Gene. Kadro şöyle: Steve Mason (gitar), Martin Rossiter (vokal), Kevin Miles (bas), Matt James (davul). Üstelik şanslı bir grup oldukları bile söylenebilir. 1994 yılında çıkardıkları "For The Dead" 45'liği İngiliz dergi ve radyolannın gözbebeği haline geldi. Select, bu 45'liği 'Ayn Single'ı seçerken, NME de boş durmayıp 'Haftanın Single'ı ilan etti. Ardından Pulp'ın öngubu olarak sahneye fırladılar. İkinci single, "Be My Light, Be My Guide" ilk single'ın başarısını tekrarlayarak, onları bir kere daha 'En İyi' kategorilerine taşıdı. Üst üste gelen plak başarılarının üstüne bir de verdikleri konserlerin başansı eklenince Polydor plak şirketiyle anlaşma masasına oturdular. Ardından da Reading Festival'i'nde parlak bir performans ve 95 yılı sonunda da Melody Maker ve NME tarafından Gelecek Vaat Eden Grup seçilmeleri geldi. 1997 yılında ise nihayet elimizdeki albüm piyasaya çıktı: "Drawn To The Deep End". Gene müziği, İngiliz rock'ının seçkin simalarından izler taşıyor; kâh The Smiths, kâh Paul Weller ve dahi kâh Small Faces. Yani üstlerinde belli belirsiz bir mod padesüsü taşıyor değil. Ama yaptıkları müziği taklit ya da karışım olarak nitelendirmek de mümkün değil. Gayet sağlam bir gitar ve vokal dinliyorsunuz. Daha önce bu sayfalarda tanıttığımız Trash Can Sinatras'da da aynı duruma parmak basmıştık. Gene müziğini dinlediğinizde de, Oasis'le doruğa ulaşan, lirizme ve şarkı yazarlığına geri dönüş akımının etkisini hissediyorsunuz. Alçakgönüllü ve pırıltılı şarkılar bunlar, fakat Gene gibi gruplar uzun vadeli mi, yoksa Oasis'in yarattığı fırtına sonucu, bu tarz yeni gruplar arayan endüstrinin kumarlarından biri olarak, miladı dolunca sessizce kaybolup gidecekler mi, şimdiden söylemek zor. En aşağı on yıldır, İngiliz plak endüstrisi yeni bir The Smiths arayışında. Her yıl 'Yeni Smiths'liğe aday birkaç grup parlayıp sönüyor. Müzik dergilerinin ve endüstrinin dilinde, İngiliz rock'ına geniş çaplı bir değişim getirecek yeni bir grubun değerlendirilmesi hâlâ Smiths standardı alınarak yapılıyor. Gene de 'Yeni The Smiths' ilan edilen gruplardan biri. Kulak vermekte yarar var! **O.G.**

Ruj kullanmak iyi güzel de ya leke yaparsa ne olacak? Uzmanlar vakit geçirmeden lekeyi çıkarma yoluna gitmeli diyor. Çünkü beklemedikçe lekenin çıkması zorlaşır.

Çocuklarımız aile yuvamızın en önemli kişileridir. Bir çocuk terbiyesi uzmanı çocukları en fazla sınırlendiren sözlerin şunlar olduğunu bulmuş: "Görürsün sen", "Ben demedim mi". Bir de "Ben senin yaşındayken" diye başlayan cümleler.

56

Bilinçaltı: Kişide bilince inmeyen olayların geçtiği varsayılan varsayımsal iç.

Blur

(EMI / Kent)

Hemen belirtelim: Bu Blur, o acaip panayır müziğini yapan Blur değil. Bu Blur, çok çok daha iyi, çok daha rock, çok daha modern bir Blur. Doğrusunu söylemek gerekirse, Blur'un önceki albümlerini bir iki dinleyişten sonra bir kenara bırakmış ve Britanyalıların bu topluluğu göklere çıkarmasına şaşmışızdır. Eski Blur'u ya da yeni Manic Street Preachers'ı deli gibi sevmek için herhalde direksiyonu sağda otomobiller kullanmak, kahvaltıda fasulye yemek ve duşsuz, altına kafanızı sokamayacağınız muslukları olan küvetlerde yıkanmak gerekiyor. Ya da Britpop'u, adı üstünde deyip ulusal bir pop müzik diye, dünya müziği kategorisinde değerlendirmek. Ama dünya müziği sadece üçüncü dünyalılar için geçerli, öyle değil mi? Hiç Britanyalılar, evrensel beğeniye hitap etmeyen bir pop müziği yapmayı kabul edebilir mi? Edemeyecekleri için bütün dünyanın da aynı zevki paylaşmasını boşuna umdular. Blur, Britpop'un belki de en "Adalı" temsilcisiydi. Damon Albarn, eğitilmiş bir orta sınıf mensubu olmasına karşın, kendi aksanıyla değil, daha bir İngiliz olsun diye cockney aksanıyla söylendi şarkılarını. Şimdi özüne dönmüş, kendisi gibi söylüyor. Blur'un müziğinde artık referanslar Kinks, Madness ya da Small Faces gibi gelenekselci İngiliz gruplardan çok, Pavement, Sonic Youth gibi çağdaş ABD'li gruplara ya da Bowie gibi her daim yenilikçilere. Bu değişikliğin belki de bir nedeni, Blur'un Oasis'le yaptığı savaşı yitirmesi. Blur artık Oasis'le aynı kulvardan koşmaktan vazgeçmiş. Sezar'ın hakkı Sezar'a, Oasis'in şarkıları daha iyiydi. Ama şimdi Blur çok daha iyi müzik yapıyor. Geç de olsa, Damon'ın Türkiye'de geçirdiği çocukluk yılları belki de bu değişime neden olmuştur, kim bilir? "Blur"u diğer Blur albümlerinden farklı kılan, her şeyden önce gitarist Graham Coxon'ın çıkardığı ahenksiz, detone, distorte sesler. Öyle gözüküyor ki, Coxon istediğini yapmada belki de ilk kez tamamen rahat bırakılmış ve o da nefis bir gitar albümü çıkartmış ortaya.

Biz bütün şarkıları beğendik ama "You're So Great"ın naif melankolisi, "Strange News From Another Star"ın Bowievari hüznü, "Essex Dogs"un bir idam mahkumunun infaz saatini beklerken yaşayacağı türden gerilimi daha fazla iz bıraktı. Başta da söylediğimiz gibi: Bu farklı bir Blur. Eğer varsa, önyargılarınızı bırakın ve bu albümü dinleyin. **C.C.**

Ixnay On The Hombre

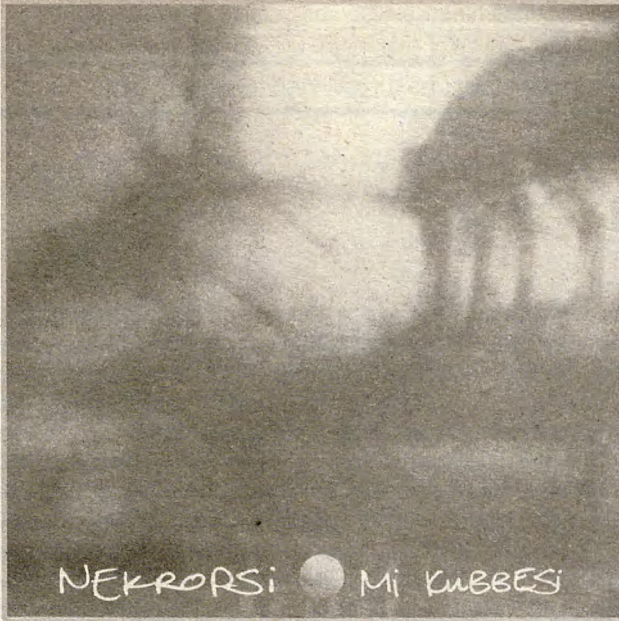
THE OFFSPRING

(Sony/Columbia)

Tahrip gücü sıfır ama alabildiğine de gürültülü neo-punk bombasını Green Day'le birlikte ateşleyen grup Offspring. "Smash", çığlık ve bedensel isteriklik formüllü, içi boş bir eğlenceydi. Aynı "porno dergi mantığı" gibi zevk ögesi, müziğin merkezine yerleştirilmiş, yeniyetmeleri tahrik ediyordu. Baygın soul ve r&b'ler arasında radyoların can simidi bile olmuşlardı. "Ixnay On The Hombre"de (törpülenmiş sound'u saymazsak) hâlâ basit, hâlâ enerjik ve doğrudanlar. Her dem güvenilir adam Jello Biafra'nın manifestik "Disclaimer"ının sizi aldatmasına izin vermezseniz, "Leave It Behind", "Amazed" gibi grunge tadında şarkılar, "me & my lady" benzeri acid punk akorlarla sıkılmadığınızı ama zevk de almadığınızı göreceksiniz. "Come Out and Play", "Gotta Get Away" gibi hitleriyle eşleştirebileceğimiz taklit devamlar veya mirasını kolaylıkla yiyebilecekleri cover'lar yapabilirlerdi, yapmamışlar. Ama bu da, ilk single "All I Want" dahil, Smash'ın sonundaki adsız melodiden türetilen "Change The World"e kadar hiçbir parçanın kapatamadığı bir boşluğu getirmiş beraberrinde. Sony bu albümü kendi bünyesinde çıkarabilmek için Epitaph'a bol sıfırlı çekler ve bilumum kıyaklarda bulunmuş. Epitaph da (ki iyi müzik yapıp ancak sınırlı bir ticari başarı sağlayabilecek gruplarla çalışan küçük bir şirket, hatta punk'ın Sub-Pop'u) zaten kendisiyle çalışmak istemeyen Offspring'i serbest bırakmış. Grubun sadık dinleyici ve alıcıları SSS (Surf, skateboard, snowboard) takılan "çocuk"lar. Otuzlarını çoktan devirmiş adamlarımız, 12 - 13 yaş ortalamasına çalmaktan az da olsa gocunduklarını söylüyorlardı. "Ixnay On The Hombre" onları yine kafalar mı? Tahminimizce zor. En iyisi olan biteni punkların Sony'ye attığı bir kazık olarak düşünüp keyiflenmek, -çok da lazımsa- Offspring ve "Ixnay On The Hombre"yi "gençlik/müzik dergileri"nden veya MTV'den izlemek. **I.A.**

•Ç•I•K•I•Y•O•R•

NEKROPSİ • MI KUBBESİ

NEKROPSİ

Mi kubbesi

•Ç•I•K•T•I•

MC - CD

Tibet Ağirtan

HALK GİDİYORDUM

TİBET AĞIRTAN

Kalk gidiyorum

•Ç•I•K•T•I•

MC - CD

HÜMEYRA

Beyhude

MC - CD

BURHAN ÖÇAL -
PETE NAMLOOK

Sultan

MC - CD

İSTANBUL BLUES
KUMPANYASI

Kökler

MC - CD

KIRMIZI BALON

Keyifli şarkılar

MC - CD

KUMDAN KALELER

Denize doğru

MC - CD

“Sahici müzik
evrenine yolculuk”

ADA
MÜZİK

Geçtikçe sınıfları Safinaz yıl sonunda Kasılıyordu Kapıcı Kasım kasım kasım

Ne kadar çok güldüğümü sanmıştım

28 Ekim 312'de rakibi Maxentius'u yendiği Milvius köprüsü zaferinden sonra Constantinus Hıristiyanlığın koruyucusu olarak kabul edildi.

Tom Waits, daha ne waits? Avrupa meşgul çaldı... PTT, çeyrek finalde Racing'den fark yedi

Spor spikerleri "pası gole tahvil etmek"e yeniden başlasın! Aşk ateşi yansın!

Dilba DİLBA

(WEA / Balet)

Milli gururumuz Mustafa Sandal'ın onca lafını edip durduğu Grammy ödülünü alıp göğsümüzü kabartmasını, gözlerimizi yaşartmasını beklerken, "gurur vesilesi Avrupa çıkartması" bir beyaz'dan değil, bir Kürt kızından geldi. Dilba, dört yaşında İsveç'e göç etmiş bir ailenin kızı. Çocuklarının "iyi eğitim" almasını isteyen baba, aile ocağını Avrupa taraflarına taşımış. Dilba, yani Dilbahar Demirbağ, o gün bugündür "ora"lı (İsveçli) sayılır. Küçük yaştan kendisini müzik alemine kaptırmış. Stockholm taraflarına taşınınca müzikle ahablığını ilerletmiş, zaten piyanoya başlamışlığı varmış, şarkı yazarlığına girişmiş... Derken bir gün İsveçliler "Dilba" diye bir albümle uyanmışlar, hemen ertesi gün "zirve yarışı"nda bu "yeni ses"e torpil geçmişler ve bir numaraya oturtmuşlar. Kızımızın haberleri bu taraflara hemen geldi elbet, albüm ne vakit gelecek diye bekliyorduk, merakımızı giderdik. Dilba'nın müziği en kısa yoldan "pop" diye tanımlanabilir, sakıncası yok. Pop ama, bizim Grammy adayı Mustafa Sandal ve onun şahsında diğer Kral TV gediklileri de "pop" yapıyorlar, aradaki fark ne? Onun da kısa yoldan açıklaması "kalite" galiba, ya da belki "zihniyet"... Şarkı sözleri İngilizce Dilbahar'ın, bu yüzden mi pop bahsinde kulağımıza yakın geliyor? Hayır, değil. Aslında Dilbahar'ın yaptığı, soul ve r&b havalarını az miktarda cazla kaynatıp bir pop şerbeti elde etmek. "Beş dakikada Beşiktaş" usulü Unkapanı mantığı değil yani. Sonra, "zihniyet" meselesinin en güzel tarafı burası- "çeşit olsun" diye her tarzdan, her tempodan birer ikişer tane sıkıştırmamış albümün muhtelif yerlerine... Anlaşılan içli kız, nabız gibi atan bir bas, kadife gibi bir piyano bulup yumuşak nağmelerle, şurup gibi sesiyle kendi yazdığı baladları okuyor; bazen altta ince bir hip-hop çizgisi, bazen salon cazının isli ürkekliği. Gerçi neticede ortaya çıkan iş pek çok rock'çu arkadaşı tatmin etmeyecektir elbette ama, meraklısı da muhakkak bulunacaktır. Hiç olmazsa şöyle düşünün, bu kız bizden! En azından, Yıldız Tilbe'nin İngilizce okuyanı! **M.E.**

Tragic Kingdom

NO DOUBT

(BMG Türkiye)

Türkiye'de rock patlaması... Çeşitli haber ajanslarından aldığımız bilgilere göre, Türkiye'de bir rock patlaması yaşanıyor. Özellikle büyük şehirlerde yaşayan gençler, uzun zamandır dinledikleri pop müziğini terkederek rock müziğini seçiyorlar. No Doubt isimli grubun "Tragic Kingdom" isimli albümü satış rekorları kırarken, bu albümde yer alan "Don't Speak" isimli şarkı da uzun zamandır radyolarda en çok çalınan şarkı durumunda. No Doubt kadar tutulan, yerli albüm satışlarında birçok Türk Sanat Müziği, pop müziği albümlerini geride bırakarak otoriteleri şaşırtan Şebnem Ferah ve albümü "Kadın" da rock patlamasının yerli ayağını oluşturuyor. "Gerçek rock'çu biziz, onlar sahtekar ve yüzeysel" diyen bir takım gençler ise, kendilerini rock'çu olarak tanımlamalarına rağmen havanın rock'a dönmesinden hiç de memnun gözüküyorlar. İstiklal Caddesi'nde bulup konuştuğumuz, ismini saklı tutmak isteyen A.S., No Doubt/Şebnem Ferah yükselişinin içinin boş olduğunu iddia ederken "gerçek rock'çu"ların ne düşündüğünü de ortaya koyuyor: "Abicim, bunların alayı cadde çocuğu ya da sınıfsal gerçekliğini kavrayamamış, medya ve tüketici yetiştiren eğitim kurumları tarafından kandırılmış, beyni yıkanmış küçük burjuvadır. Harcalem şarkı sözlerinin üzerine üç beş riff atıp da rock yaptığınızı iddia edemezsiniz ki! Rock, her şeyden ewel bir konsepte sahip olmak, karakterli bir görüşte ısrarla direnmektir. Politik olsa tercih sebebi bizim için gerçi ama, olmasa da olur hanı, yeter ki adamakıllı bir tutarlılığı olsun, sudan aşk kafiyelerini bize yutturmasınlar. Haa, dersin ki rock her şeyden ewel bir müzik, dolayısıyla nota ve aranje meselesidir, insanların hoşuna gitmiştir, o zaman bir nebze haklı olabilirsin. Ama, bir nebze! Zira, o 'Don't Speak' tantanasını seven bir sürü arkadaşım gidip albüme saydılar paracıklarını, sarıp sarıp o şarkıyı dinliyorlar, öbür taraflar sert gelmiş hafiften! Rock bu yahu, bıçaktan korksaydık trene binmezdik hesabı, niye gitardan korkacaksın ki? Ayrıca, hiç de sert değil, son derece klasik bir müzik yaptıkları, iki gitar, üç tatlı melodi üzerine şirin bir kadın vokali! Bir iki iyi numara yok değil ama, o kadar da olsun artık, koskoca şirketler havaya mı para yatacak? Ben göreceğim o rock patlaması denen şeyi iki üç gün sonra Pulp, Morrissey, David Bowie birbiri ardına çıkınca!.. Hâlâ Lita Ford'da takılan Şebnem Ferah'a gelince, vallahi biz de anlayabilmiş değiliz nasıl Ebru Gündeş kadar sattığını!.." **M.E.**

Amaç kaliteli müzik dinlemekse...

A. Sağ - B. Akkale Seher Yıldızı
Sabahat Akkiraz Yiğit İnsanların
Türküleri

Erdal Erzincan Garip
Berrin Sulari Göznurum
İhsan Güvercin Dam Geceleri
Murat Çelik Ben Aynı Ben
Erhan Şakar Biz N'Olucuz?

ASM
MÜZİK ÜRETİM

Denizin içini oluşturan büyük ceset kim? NİLGÜN MARMARA

Bir şair cesedinden hiç farkı yok denizin İSMET ÖZEL

Uzmanlar, yavrularımıza daima mutluluk tattırmamızı istiyorlar. Hangi ana-baba bunu istemez ki? Ama unutmayalım, istemek başka, uygulamak başka.

Izmir Bostanlı TANSAS'ta alışveriş yaparken AC/DC, Uriah Heep, Rod Stewart ve Styx çalıyor.

Dinle bak, ne diyor bütün gün, Akıl denen hoca: "Hayat kısa insanoğlu. Kesildik biten otlar gibi yeşermeyeceksin bir daha." ÖMER HAYYAM

The Beauty Process— Triple Platinum

L7

(Polygram / Raks)

Reagan'ın dindar, milliyetçi, hür teşebbüsçü, susturucu, bezdirici, ölümüne yeni sağcı, özgürlükleri ne yapıp edip kısıtlayan, ya da insanların "özgürlük" diye bir kavramın ne olduğunu tahayyül dahi edememesi için eğitimden medyaya türlü çeşitli dolap çeviren politikaları, bizim Özal çocukları gibi, bir sürü "kayıp genç" yetiştirdi Yeni Dünya'da. 80'lerin o ezici, boğucu, gülyüzlü, sağlıklı ama her hâl ü kârda iğrenç havasından alternatif bir heyelan, radikal bir çılgılık, bozguncu bir isyan çıkmaması düşünülemezdi elbette; bizim gibi Devlet-i Aliye geleneğinin çok güçlü olduğu ülkelerden geçtik, en azından Amerika gibi "şanlı bir anarşist geçmiş"e, beatnik'lere, 68'lerin hippie'lerine sahip ülkelerde. (Bütün bunlar İngiltere ve Madam Thatcher için de geçerli tabii!) Nitekim olan oldu, 80'lerin sonlarıyla birlikte, özgürlükçü, kelimenin hakkını vererek radikal ve bozguncu bir sürü hareket ortaya çıktı. Pek çok sebebin yanında, Sovyet tipi-Stalin usulü komünist yönetimin de Das Kapital'e yenik düşmesinden—bize sorarsanız Gorbaçov'un ipleri elinde tutamamasından—sonra, Yeni Dünya bandrollü hürriyet hareketleri de daha anarşist-nihilist bir geçmişi sırtlanarak kavgalarını başlattılar. Ne var ki hürriyet hareketleri bölük pörçüktü, gay'lerden kadınlara, ekolojistlerden hayvan hakları savunucularına kadar... Ortalığı en çok sallayan hareketlerden biri kadın hakları hareketi'ydi, özellikle muhafazakarların "kürtaja hayır" propagandalarından sonra iyice öfkelenen kadınlar. Örgütlendiler, iletişim ağları kurdular, birbirlerini tanıdılar, "erkek zihniyeti"ne karşı bayraklarını açıp erkek kalelerinin hepsine hiç de yenilir yutulur olmayan bombalarını savurdular, kendi kültürlerini oluşturdular, gündelik hayatın ve yüksek politikanın mümkün olan her alanında kendi doğrularını oluşturdular. Kimi "erkek dünyası"ndan, kimisi de doğrudan doğruya erkeklerden elini eteğini çekti. Feministlerin, radikal feministlerin, lezbiyen feministlerin vs. bir sürü cephesinden biri de Riot Grrrl akımıydı, özellikle 90'ların başlarında—ve hâlâ—"dünya"yı iyiden iyiye sallayan. Gençcik kızlar, aldılar ellerine gitarlarını, bütün nefretlerini, başkaldırılarını, tehditlerini azimli ve güçlü çılgınlıklarıyla kustular. Riot Grrrl hareke-

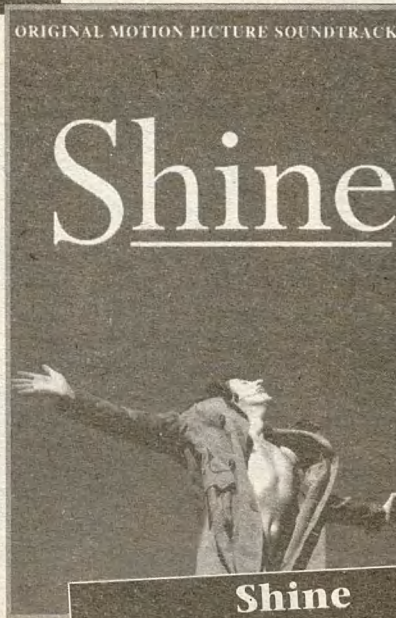

tinin her türlü karakteristik özelliklere sahip en öfkeli ve ünlü gruplarından biri, bugün albümleri endüstrinin vazgeçemeyeceği nimetler haline gelmiş olsa da, "devrime olan katkılarından dolayı" asla es geçilmesi gereken L7. İzleyicilerine kanlı tamponlarını çıkarıp atmalarından tutun da, televizyon şovlarında pantolonlarını indirmelerine kadar medyanın sevdiği, üstüne gidip eğlendiği (o oranda da muhafazakarlıklarının yıprandığı?) bir dizi olayın kahramanı bu huysuz kızlar, kadın hakları hareketi'nin yükselişine geçtiğimiz günlerde bir tuğla daha eklediler. Yeni albümleri her zaman kendilerinden beklediğimiz kalitede şarkılarla dolu yine, vurucu, keskin, özü bir dili bir, ağır ve öfkeli... Melodik yapıları—ve ideolojik çizgileri—hayli sağlam bir takım post-punk darbeler ki, insanda din iman bırakmıyorlar. Tatlı "Moonshine" ya da punk-blues "Guera" gibi mutedil şarkılardan, sözleri sadece "Lorenza, Giada, Alessandra / I love you"dan ibaret "Lorenza, Giada, Alessandra" gibi düşüp kalkan tansiyonu insanı harap eden keskin gitar ağıtlarına 13 şahane şarkı/kurşun... (Tarih boyunca hep böyle mi oluyor?) Hakkına, haklı olduğuna inanan, öfkelerini bilen, geleceğini savunan sözünü de, yeteneğini de esirgemiyor. **M.E.**

NEW RELEASES

Nuno
Schizophonic

Shine
(Soundtrack)

PolyGram
*****

RAKS
MÜZİK

CD•MC

ÇIKTI

Acı bir kayıp! **Meşin Yuvarlak** kayboldu! Bakkala sigara almaya gidiyorum diye yazıhaneden çıktı, bir daha geri dönmedi. Kimi kaynaklara göre hava kaçırdı, kimi kaynaklara göre kâmpandan kaçtı. Kimine göre de menisküs oldu, MR çektirmeye gitti.

Komşun bir kez hacca gitmişse ona dikkat et; iki kez gitmişse ondan uzak dur; üç kez gitmişse başka bir sokağa taşın
Arap atasözü

TOM BRAKS
TELESEKRETERE.
NOT BIRAKS Batuhan Kıran

Seviyok allahsız,
takip de mi
etmeyek..!

Her gördüğün
sakallıyı
deden sanma

Made of Blues

(MCA / BMG)

Eskiden Muddy Waters, John Lee Hooker derlemeleri ile iktifa ederdik; şimdilerde herhalde satıyor olmalı, epey blues derlemesi var piyasada. CD formatında hiç güçlük yok zaten, arayan her şeyi buluyor. Akmar Pasajı'ndaki Zihni, İmagine Rock Center, Metropol gibi yerlerde şimdilerde Mississippi Fred McDowell'den Howlin' Wolf'a, Lowell Fulson'dan Long John Hunter'a herkesin albümünü bulmak olası. Earl Hooker bile var! Bu kasette savaş sonrası Chicago Blues'un tüm devleri bir araya gelmiş. John Mayall ve Eric Clapton'ın en önemli etkileşim kaynaklarından biri, Westside Okulu'nun babası Otis Rush, koyu kahve sesi, iğneli soloları ile derlemenin en önemli parçası "So Many Roads"da göz yaşartıyor. Derlemenin bir diğer mücevheri gene Westside'li Buddy Guy'ın ilk dönemine ait vahşi "My Time After A While". Bo Diddley ve armonikacısı Billy Boy Arnold, "Pretty Thing" ile süper. Muddy Waters standardı "I Just Wanna Make Love To You"da üstadın yanısıra sonu karanlık biten hikayesi ile hatırlanacak armonikacı Henry Strong ve Willie Dixon'ı dinlemek bonus. Waters "I Be's Troubled"da nefis bir slide gitar çalıyor. Bobby "Blue" Bland, "I Pity The Fool"da müthiş vokali ile keyif veriyor. John Lee Hooker, "One Bourbon, One Scotch, One Beer"da bar gezintilerinizde sizi tarifsiz neşelere ve dertlere aynı anda gark ettirecek bir kokteyl öneriyor. Derlemede ayrıca Jimmy Witherspoon, Etta James, Elmore James ve Robert Nighthawk'un en meşhur parçaları var. B.B.King'in "Ain't No Body's Home" parçasının uzun versiyonlu da var. Etraftaki en iyi seçkilere birisi. **S.K.**

The Very Best Of TONI CHILDS

(PolyGram/Raks)

1988'de yayınladığı ilk albümüyle bizlere merhaba demişti Childs. Patti Smith'ten Suzanne Vega'ya uzanan kadın ozanlar listesinde başka bir yerde duran üç albüm yayınladı. Daha doğrusu Childs'ın müziğinde ne Patti'ninki kadar sertlik, ne Tracy Chapman'inki kadar yumuşaklık, ne de Suzanne'inki kadar hanımefendilik bulduk. Sanki kendisini gizlemek isteyen bir müzik yapmak istiyordu Childs. Zimbabwe dolaylarından sürüklenen baslar, bir tek çalanın duyabileceği kısıklıkta gitarlar ve "ben sizin bildiğiniz kadınlardan değilim" dediğini sandığımız bir vokal... Bir de bunlara eklenebilecek "kara" Afrika melodileri... Hatta rock'ın sınırlarını arasına vızıldayan ince gitar sesleri ve beklenmedik zamanlarda karşımıza çıkan geri vokallerle zorladığını bile söyleyebiliriz. Childs dünyanın her köşesinden bir şeyler katıyor müziğine. Bir rivayete göre Peter Gabriel'in rock'ta açtığı yolun ısrarlı takipçilerinden birisi de Childs. Ama biz Childs'ın bunu "world music" hikayesi adına yaptığını sanmıyoruz. "I heard a music in me" diyor ve öylece yapıyor müziğini; yakışırna ne güzel, yakışmazna canınız sağ olsun diyerek... **U.Ö.**

Pioneer Soundtracks

JACK

(Too Pure/KodMüzik)

Çok eski zamanların Gırgır'ından bir Ufuk Gürgeç karikatürü: Kıyıya büyük bir şilepin koca dalgaları vuruyor; kloşarın teki, orkestrasına son derece hakim bir şef gibi kollarını açmış coşkuyla bağırıyor: "Daha güçlü, daha güçlü"... Yenilerden bir klip: Tim Booth ve Angelo Badalamenti'nin "I Believe"inde Badalamenti, vuran dalgalardan sırsıklam olmuş kloşar misali tabiatın sırrına ermiş, şehirde, kaldırımlarda, parklarda bir orkestra şefinin gerilmiş vücuduyla dolaşılıyor... Jack'in müziğinin insana verdiği his de aşağı yukarı böyle bir şey. Karikatürdeki adam da, klipteki Badalamenti de Jack'in müziğinin dansını yapıyorlar. Maruz kalınan bir şey karşısında duyulan ani bir coşku ve onunla birlikte yürüme, onunla içiçe geçme, ona hükmetme, hem de ona tabi olma arzusu. "Arzu"dan da ziyade otomatik olarak devreye giren bir "hal ve oluş". Plağın süresiyle sınırlı, geçici bir "varoluş". Ne var Jack'in müziğinde? Altı kişilik bir orkestradan çıkma kesif bir rock var. Özellikle yaylı aranjmanlarının, depresif vokallerin ve Ennio Morricone ötümlü gitarların sürekli dip akıntısı var. İçten patlamalı bir rock, dizginsiz bir barok, Fransız şansonlarının aksisedası ve arasına da kıyıya hisimla vurulan dalgalar var. Tindersticks'de ne varsa Jack'de de aynı var. Gal ülkesinden gelen altı adamın yaptığı bu ilk albümün (üstelik başı sonu olan, bir senaryo etrafında dönenen, "konulu" bir albüm) prodüktörü, Scott Walker'la da çalışan Peter Walsh. Vaktiyle epey Jacques Brel şarkısı yorumlayan ihtiyar Scott Walker'ı çetebaşı, Cohen ve Lou Reed'i de ruhani liderler ilan ederek Jack'le aynı hatta ilerleyen kader ortaklarını sıralayabiliriz: Nick Cave, Mick Harvey, Kat Onoma, Scalaland, Whipping Boy, Tindersticks, Spain, Pulp ve Divine Comedy. Hepsine kefiliz. **D.B.**

birikiüçdörtbesaltıyedisekizdokuzon

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Mansun** Attack Of The Grey Lantern
2. **The Smurf** Hits '97 - Volume 1
3. **Spice Girls** Spice
4. **Blur** Blur
5. **No Doubt** Tragic Kingdom
6. **Texas** White On Blonde
7. **Evita** "Soundtrack"
8. **Gene** Drawn To The Deep End
9. **The Lighthouse Family** Ocean Drive
10. **Beautiful South** Blue Is The Colour

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Backstreet Boys** Backstreet Boys
2. **Divine Comedy** A Short Album...
3. **Skunk Anansie** Stoosh
4. **Space** Spiders
5. **Placebo** Placebo
6. **Oasis** (What's The Story) Morning Glory?
7. **Suede** Coming Up
8. **Pavement** Brighten The Corners
9. **Thunder** The Thrill Of It All
10. **Offspring** Ixnay On The Hombre

AMERİKA ALBÜMLER

1. **LeAnn Rimes** Unchained Melody
2. **Erykah Badu** Baduizm
3. **No Doubt** Tragic Kingdom
4. **Jewel** Pieces Of You
5. **Toni Braxton** Secrets
6. **Spice Girls** Spice
7. **Celine Dion** Falling Into You
8. **Evita** Soundtrack
9. **Romeo And Juliet** Soundtrack
10. **LeAnn Rimes** Blue

MEMLEKETTE
EN ÇOK SATANLAR

YABANCI

1. **Evita** "Soundtrack" (WEA/Balet)
2. **Toni Braxton** Secrets (Sony Türkiye)
3. **No Doubt** Tragic Kingdom (BMG Türkiye)
4. **Julio Iglesias** Tango (Sony Türkiye)
5. **Secret Garden** Songs From Secret Garden (Polygram/Raks)
6. **Alanis Morissette** Jagged Little Pill (WEA/Balet)
7. **Celine Dion** Falling In Love (Sony Türkiye)
8. **Loreena McKennit** Mask And Mirror (WEA/Balet)
9. **Fugees** The Score (Sony Türkiye)
10. **Jamiroquai** Travelling Without Moving (Sony Türkiye)
11. **George Michael** Older (Sony Türkiye)
12. **Simply Red** Greatest Hits (WEA/Balet)
13. **Khaled** Sahra (Polygram/Raks)
14. **Sherly Crow** Sherly Crow (Polygram/Raks)
15. **Kenny G** The Moment (WEA/Balet)
16. **Pet Shop Boys** Bilingual (EMI/Kent)
17. **Space Jam** Soundtrack (WEA/Balet)
18. **Cranberries** To The Faithful Departed (WEA / Balet)
19. **Cardigans** The First Band On The Moon (Polygram / Raks)
20. **R.E.M.** New Adventures In Hi-Fi (WEA/Balet)

YERLİ

1. **Ayna** Gittiğin Yağmurla Gel (Erol Köse)
2. **Eşkiya** Soundtrack (BMG)
3. **Muazzez Ersoy** Nostalji2 (Neşe/Raks)
4. **Ebru Gündeş** Kurtlar Sofrası (Marş/Raks)
5. **Şebnem Ferah** Kadın (Karma/Raks)
6. **Sibel Alaş** Fem (Sony)
7. **Yaşar** Divane (Lirik)
8. **Haluk Levent** Arkadaş (Prestij)
9. **Yeni Türkü** Her Dem... (BMG)
10. **Grup Yorum** Marşlarımız (Kalan)

Raksotek, Megavizyon, Mephisto'dan derlenmiştir

ROLL DİSKO

- Beautiful South Blue Is The Colour
- Bo Diddley Pretty Girl
- Cem Karaca Oy Babo
- Doors Light My Fire
- Elvis Costello Armed Forces
- Erkin Koray Ankara Sokakları
- Francis Cabrel Samedi Soir Sur la Terre
- İstanbul Blues Kumpanyası Kökler
- Janet & Jak Esim Antik Bir Hüzün
- Leonard Cohen Songs From A Room
- Lou Reed Set The Twilight Reeling
- Müslüm Gürses Gurbet Geceleri
- Nusrat Fateh Ali Khan Shahbaaz
- Pulp Different Class
- Rage Against The Machine Evil Empire
- Sabahat Akkiraz Yiğit İnsanların Türküleri
- Smiths The Queen Is Dead
- Tindersticks Nenette et Boni
- Tom Waits Blue Valentine
- U2 Pop

ZİHNİ / AKMAR

1. **Aphex Twin** The Richard D. James Album
2. **Futique** Luv Luv
3. **Brian Eno** Nerve Net
4. **Beth Orton** Trailer Park
5. **Divine Comedy** A Short Album About Love

ÇALINTI & KARGA

1. **Prodigy** Breathe
2. **Steppenwolf** Steppenwolf
3. **Sex Pistols** Filthy Lucre Live
4. **Depeche Mode** Barrel Of A Gun
5. **Marilyn Manson** Anti-christ Superstar

DETONE (DENİZ) / ATLAS

1. **20 Loungecore Favorites**
2. **Angel Heart** Soundtrack
3. **Arvo Part** Tabula Rasa
4. **John Cage** Indeterminacy
5. **Sun Ra** Illuminations

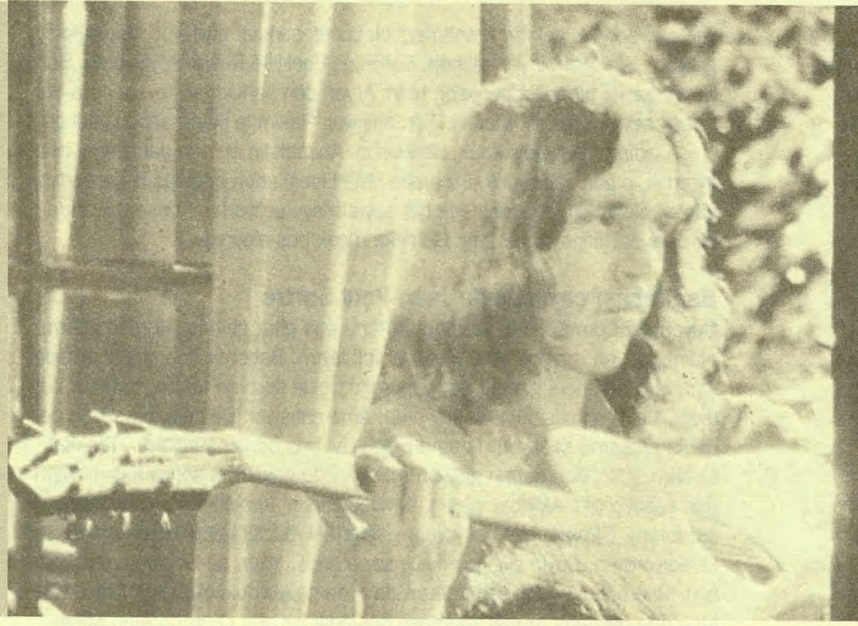
KOD MÜZİK / ATLAS

1. **Depeche Mode** Barrel Of A Gun
2. **Nick Cave** Into My Arms
3. **Future Sound of London** Dead Cities
4. **U2** Discotheque
5. **Daft Punk** Homeworks

Taner Öngür

Neredeyse 30 yıldır ismi

Moğollar'la özdeşleşmiş bir müzisyen Taner Öngür. Ama "faaliyet"leri Moğollar'la sınırlı kalmamış hiçbir zaman. Fatih, Şehzadebaşı, sinema konserleri, dans orkestraları, Bağlarbaşı, Londra derken kendini Moğollar'ın içinde buluveren, Anadolu poptan sıkılıp Tank'la Türkçe rock yollarına düşen, Frankfurt'ta işgal evinde senelerini geçiren, on yıllık kayboluşun ardından Türkiye'ye dönerek önce Alarm Bandosu'nu kuran, sonra yine eski arkadaşlarıyla birlikte kaldığı yerden Moğollar'ı sırtlamaya başlayan Taner Öngür'le giriştiği "deneyler" ve başından geçen "maceralar" üzere konuştuk.

"Bolero" dan Zappa'ya...

1949'da doğmuşum. İstanbul, Fatih. Ortaokula Şehzadebaşı'nda, Vefa lisesinde başladım. Evde bir radyo var. İstanbul radyosu. Fecri Ebcioğlu'nun pazar günleri saat 10'da müzik programları vardı. En son çıkan plakları çalardı. Elvis, Ricky Nelson, bu tarz şeyler. 1962'de filan, Beatles patladı ki en önemli olaydı. Ondan önceleri ben yazlık sinemalarda Elvis filmlerini ya da "Asi Gençlik"i seyrettiğimi hatırlıyorum. Filmden çıktuktan sonra biz de arkadaşlarla çöp tenekelerine tekme atıyoruz...

Abimden bahsetmeden geçemeyeceğim. Saz çalardı. Ben 10-12 yaşlarındayken elimden, hatta boynumdan tutar, mesela Arena tiyatrosuna götürürdü. Arena tiyatrosu zamanın en avangard tiyatrosuydu, "Kral Übü" ve buna benzer şeyler oynarlardı. Veya klasik müzik konserlerine giderdik beraber. Benden altı yaş büyüktü abim. İnanılmaz derecede çok okurdu. Kitaplar, dergiler... Kütüphanelerin hepsine üyeydi, Amerikan kütüphanesinden plaklar getirirdi. Bir yaz günü, bahçede oynarken içerden gelen sesler çok etkilemişti beni: Ravel'in "Bolero"sü. İlk defa duyuyordum. Çok iyi gelmişti bana. O yaz gününün resmi hâlâ kafamda.

27 Mayıs ihtilali olduğunda ben daha on yaşında filandım. İlkokulu yeni bitiriyordum. Hatta o 28 Nisan olaylarında Beyazıt'a doğru yürümeye çalışıyordum, ama korkuyordum, yerde bulduğum bildirilerle yetinip eve dönüyordum. Abim kaçınılmaz bir şekilde bütün gösterilere katılıyor o dönem. Lise sonda filandı herhalde. Böyle bir çocukluk dönemi geçirdim.

Elektrik gitar diye bir şey duymuştuk

Beatles çıktığı anda bende de bir patlama oldu. Fecri Ebcioğlu radyo programında Beatles'in da hitlerini çalmaya başlamıştı ve aynı sıralarda Hürriyet gazetesi de birinci sayfadan meşhur resimlerini yayınlamıştı: Ellerinde gitarlar, dördü de havaya zıplamış... Bir arkadaşım da "Please Please Me" 45'liğini bulmuştum. Onu pikaba koyup biz de durmadan zıplıyorduk odanın içinde. Sonra artık iş durdurulamaz bir noktaya vardı.

Elektrik gitar diye bir şey duymuştuk. Bir arkadaşım anlatmıştı. Beyazıt'ta bir düğün salonunda görmüş, gitardan bir kablo çıkıyormuş ve fişe takılıyormuş. Anlatım şekli bu. "Bir de kutu var" demişti ama sonra anladım ki o kutu ampli oluyor. Ben o kutuyu filan es geçtim, abimin mandolinine bir kablo bağladım, öbür ucunu da prize taktım, ilk çarpılmam böyle olmuştu. Bu gitar tutkusu fena bir hal almıştı, artık rüyalarım giriyordu. Tahtadan gi-

Cem Karaca Apaşlar'dan ve Erkin Koray'dan teklif geldi. Cem Karaca'yla bir tek prova yaptıktan sonra vazgeçtim ve Erkin'le çalışmaya karar verdim. Erkin Koray benim için bir idoldü çünkü. Ulaşılmaz gibi gelirdi bize.

tar şekilleri yontmaya çalışıyordum, ellerimi kesip duruyordum. Babam mensucatla uğraşırdı, tekstil fabrikasında ustabaşıydı, bir yaz beni boş oturmamayı diyerek fabrikaya götürdü. Kaytan yapan bir makinanın başında durmamı söyledi. Kaytan dediğim de, örgü ip gibi bir şey, paketlemede kullanılıyordu galiba... Baktım makina zaten kendi kendine çalışıyor, ben gene tahtadan gitarlar yontmaya devam ettim. Ama bir zaman sonra makina sapıttı, dağıldı filan. Babam doğru eve yolladı... Sonunda akrabaların birinden bir gitar aldık. Yugoslavya'dan gelme bir akustik gitar. Arkadaşlarla topluyoruz, gitarı olan bir tek ben varım. Gitarı da yanımıza alıp sokaklarda geziniyoruz. Kabı filan yok tabii gitarın. Omuzumda taşıyorum.

Ortaokulda artık olay iyice gelişti. Bir davulcu, bir de gitarci arkadaşla (Rasim Ulusman) beraber bir grup kurduk. Başladık Beatles, Animals parçaları çıkarmaya, yalan yanlış çalmaya... Şehzadebaşı'nda Kulüp sineması vardı. Filmlerden önce Mavi Işıklar orkestrası çıkar, şarkılar çalardı. Onların da ilk zamanlarıydı. Hat-

ta bir ara Öztürk Serengil'in grubu olmuşlardı, Abidik Gubidik Orkestrası olarak isim değiştirmişlerdi. Çevremizde gördüğümüz tek grup onlardı, biz de onlara özendik. Gittik, sinema sahibine teklifte bulunduk, biz çalabiliriz diye. Haftada iki gün gelip çalmak üzere anlaştık, adam başı on buçuk lira, buçuğu da yol parası. Biz başladık. O sıralar adımız Volkanlar. Bir davul, bir piyano, iki de gitar. Bas gitar daha gelmemiş Türkiye'ye, ya da var da biz bilmiyoruz. Ama Beatles'in elinde filan görüyoruz, duyuyoruz. Bu arada Kulüp sinemasına cumartesi geceleri de Şevket Uğurluer Orkestrası, Şerif Yüzbaşıoğlu Orkestrası, yani o dönemin en önemli orkestraları geliyor. Onlar için sinemaya bir tane kontrbas, bir tane de kuyruklu piyano alınıyor. Ben de kontrbas çalmaya başlıyorum. Bu arada Vefa Lisesi orta ikiden belge alarak okul defterini kapıyorum. Artık müzikten para kazanıyordum. O sıralar bir sinema bileti alıyorsun, önce konser seyrediyorsun, sonra filmi seyrediyorsun ve gidiyorsun. Günde beş defa matine-suare bu böyle. Hepsinde de müzik var. Biz çıkıp üç-dört parça çalışıyoruz, sonra akrobatlar geli-

yor, akordeoncu geliyor, mandolinci bir çocuk şarkılar söylüyor, türkücüler geliyor... Sirk gibi bir yer aslında. Şarkıları genellikle Rasim söylüyordu. Sonradan başka bir solist de geldi, Mark Aryan'dan şarkılar söyleyen. Ama biz o tarzı sevmiyoruz. İlk matine 9'da başlıyor, Rasim'le ikimiz sabah yedi buçukta gidip prova yapıyorduk, Beatles'ın, Animals'ın en son parçalarını çıkarıyorduk, o gün çalışıyorduk. Bu arada Vefa Lisesi'nden arkadaşlar cumartesi günleri okulu kırıp ilk matinede bizi seyretmeye geliyorlar. Konser bir anda bir beat partisine dönüşüyor. Gerçekten çok hoş oluyordu.

Bağlarbaşı çayırığında Jean Paul Sartre

Duyduk ki Cümbüş mağazasına bir tane bas gitar gelmiş. Hemen gittim, aldım. İtalyan malı bir bas. Fakat ampliyi lazım. Babamın marangoz arkadaşına büyük sandık gibi bir şey yaptırdım. İçine iki tane küçük hoparlör bağladık. Cami amplisi gibi bir şey oldu. Ama çalışıyor. Dev gibi bir şeydi, perdenin arkasına saklıyorduk ama bayağı iyi bas sesler veriyordu. Teşkilat tamam artık: Ben sabah gidiyorum, suarede çaldıktan sonra basın başından kalkıyorum. Akrobat çıksın, türkücü çıksın, kim çıkarsa çıksın hepsine çalışıyorum. Filmlere bile çalışıyordum, filmdeki müziği takip ederek basla eşlik ediyordum. Böyle çılgınca iki-üç sene geçti. Yazın da Soğuksu tarafında aynı sinemanın yazlığı vardı. Yazın da orda çalışıyorduk. Yeşilyurt Deniz Kulübü'nde de dans müziği yapmaya başladık bir ara. O arada Altın Mikrofon yarışmaları başladı, sene 65 filan herhalde. Rasim bizi terkedip Siluetler grubuna katıldı. O dönemin en popüler grubuydu Siluetler. Rasim ritm gitar çalışıyordu, Mesut Aytunca da pelerinleriyle falan tam bir "gitar kahramanı"ydı. Rasim galiba hâlâ bir yerlerde piyanist-şantör olarak çalışıyor. O çizgiyi sürdürmedi tabii.

Bu Şehzadebaşı Kulüp sineması ilginç bir yerd. İstanbul'un her yerinden

gruplar gelip çalardı. Mesela Rami tarafından göçmen çocukları Siyah Göl-geler vardı. Solistleri Ercü'ydü, gitaristleri Mustafa Kurtuluş (Tantana Mustafa), başlıları da Aydın Şencan. Sonra senelerce Erkin'le çalıştı Aydın. Cahit'le (Kukul) beraber Hardal'ı kurdular sonra... Vahşi Kediler diye karşının çocukları vardı, ritm gitaristleri Arda Uskan... Yine karşı taraftan, Bağlarbaşı-Selimiye bölgesinden Meteorlar diye bir grup geldi, sadece Dave Clarke 5 parçaları çalışıyorlardı. Dave Clarke'in grubu o zamanın meşhur beat gruplarından biriydi, davul çalıp şarkı söylüyordu Clarke. Meteorlar'da orgda Murat Ses, Aziz Azmet de gitar çalıp şarkı söylüyor. Kısacası Moğollar'ın ilk hali gibi.

Bağlarbaşı'nda bir çayırık vardı. Orada oturup Sartre, egzistansiyalizm, sosyalizm, durmadan konuşup tartışıyoruz. Bir taraftan beatnik'ler, zen felsefesi... Hippiliğe daha tam geçmemişiz.

Ben onlarla hemen çok iyi anlaştım. Volkanlar dağılınca Aziz ve Murat'la beraber trio olarak Meteorlar'ı devam ettirdik. Bağlarbaşı'nda bir çayırık vardı, Murat'ın "ot" diye tabir ettiği bir yerd. Orada oturup Jean Paul Sartre, egzistansiyalizm, sosyalizm, durmadan konuşup tartışıyoruz. Bir taraftan beatnik'ler, zen felsefesi... Hippiliğe daha tam geçmemişiz. Abim de o sıralar Türkiye İşçi Partisi, Yön dergisi, Sosyal Adalet dergisi çevrelerinde takılıyordu. Sosyalist hareket içinde, Fatih bölgesinde kendine göre bir rol oynuyordu. Sonraları iyi bir jeolog oldu. Önceleri MTA'da çalıştı, 12 Eylül öncesinde de yanlış tanımlama yüzünden altı ay Mamak'ta kaldı, bir gecede saçları beyazladı, sonra da devlet işlerini bıraktı. Bir firma kurdu, şimdi zar zor götürüyor. Çok dolu bir insandır... İzzet Bici, Zafer Dilek ve Okan Dinçer isminde Adana'dan gelmiş üç müzisyenle tanıştım. Bunların Adana'da Mavi Gölge diye bir grupları varmış. Sound'ları çok iyi. Okan Dinçer, ilkten onların gruba almak istemedikleri, ama babası zengin olduğu için ve Hammond orgu olduğu için gruba girmiş bir müzisyen. Üçü de iyi müzisyen, ama aralarında pek anlaşamıyorlar.

Beatnik alt kültürü içimde kaldı

Bu arada Beş Yabancı diye bir grup kurmuştuk. Biz biraz antisosyal bir ekiptik. Özellikle Murat öyleydi, Avusturya Lisesi'nde okumuş, sonra da Avusturya'ya gitmişti. Oradaki ilk beatnik olaylarını, çeşitli arkadaşlarını -bir tanesi çantasında balta taşımış- anlatır dururdu. Biraz özentilik vardı tabii. Ama yine de Murat'ın ve benim bu tip birikimlerimizin Moğollar sentezinde önemli rol oynadığını biliyorum.

O sıralarda Kulüp Batı yeni açılmıştı. Simdi Osmanbey'deki Gala Kulüp... Bir grup istiyorlardı, Okan'ın teklifiyle Kulüp Batı'da çalışmaya başladık. Murat'la yollarımız ayrılmış oldu. Benim için profesyonel hayatın başlangıcıydı. Okan Dinçer Kontrastlar böyle kuruldu. Durul Gence Beşlisi ve biz kulüplerde çalan en iyi gruplar olarak kabul ediliyorduk. Bir-iki sene böyle sürdü. Ama o dünya bana göre değildi. Bunu anladım. Beatnik alt kültürü içimde kalmıştı. Okan Dinçer Kontrastlar dağıldıktan sonra bana Cem Karaca Apaşlar'dan ve Erkin Koray'dan teklif geldi. Cem Karaca'yla bir tek prova yaptık sonra vazgeçtim ve Erkin'le çalışmaya karar verdim. Erkin Koray benim için bir idoldü çünkü. Ulaşılmaz gibi gelirdi bize. Bir sene kadar onunla çalıştım.

O yıllarda Londra, müzisyenler için Mekke gibiydi. 1969'da gittim ve dört-beş ay kaldım. Her gün Marquee Club'e gidiyordum, tek yaptığım iş de buydu zaten. Jethro Tull'ı, Yes'i, Spooky Tooth'u filan seyrettim o kulüpte. Efsanevi rock olayının ilk başladığı yıllarda onları seyredebilmek hoş bir şeydi gerçekten. Bu arada bir bas gitar satın almıştım, iş arıyordum. Hatta bir grupta başlayacaktım çalmaya. East Of Eden isimli bir grupta, kısa bir süre bayağı ünlü oldular, dağıldılar. Bir keresinde baktılar nasıl çalışıyorum diye, hoşlarına gitti. Ama Londra'da bir gün Uğur Dikmen'le rastlaştık. Türkiye'de çok enteresan şeyler olduğunu söyledi: Moğollar kurulmuş. Bütün gruplar da birleşip beraber çalışmaya karar vermişler, konserlere, turnelere beraber çıkılacaktı. "Çok güzel bir ortam var" dedi Uğur. "O zaman ben de seninle geliyorum" dedim, döndüm Türkiye'ye.

Saçlar kesildi, smokinler giyildi, papyonlar takıldı

Elmadağ Konak Otel'i'nin lobisinde toplanıyordu bütün gruplar. Ama olay ben gelmeden bitmiş, çünkü sıra kavgası olmuş aralarında. Ama Konak Otel'i toplantıları devam ediyordu. Benim döndüğümü gören Murat'la Aziz ısrar ettiler, "senelerdir hayalini kurduğumuz grup bu" dediler, ben de zaten çok istiyordum, Moğollar'a katıldım. Bir dönem uzun saçlar, postlarla gitti. Sonra bir dönem Murat'ın fikriyle saçlar kesildi, smokinler giyildi, papyonlar takıldı, halkla ilişki kurma deneyimi yaşandı. Güzel bir turne yaptık. 50 gün süren önemli bir turneydi. O güne kadar konser, tiyatro girmemiş kasabalarda bile konser verdiğimizizi hatırlıyorum. Bulabildiğimiz

yerlerde folklor konusunda bir şeyler yakalamaya çalışıyorduk, insanlarla tanışmaya çalışıyoruz... Birçok parçamız turnede pişti. Anadolu pop denen şeyin bütün öğeleri de o turnede artık oturmuştu. Bu kısa saçlar, smokinler hiç hoşuma gitmediği için, "saçlarımızı uzatıp biraz kendimize benzeyelim, madem bu tür müzik yapıyoruz, folklorik kıyafetler giyelim" diye teklif ettim. Bu fikri uyguladık. İstanbul dönüşü de "Dağ ve Çocuk"u yaptık. O arayış döneminden sonra çizgiyi bulup olayı başlattık yani. Turnelerde şehre girer girmez ilgi büyük olurdu, otobüslerin etrafı sarılırdı. Belki de Türkiye'de o zamana kadar ilk defa bir fan kulübü ağı oluşturdu. Norayr Taşçı diye bir arkadaş ilgileniyordu bu işlerle. İstanbul'dan bu üyelere birkaç sayfalık dergiler yollardık. Sadece bizle ilgili değil, dünyadaki müzik olaylarıyla da ilgili haberler olurdu içlerinde. İlk defa bir taban promosyonu denemiştik yani. Zorla tepeden inme bir tanıtım değildi. Hatta enteresan bir şey oldu, Süheyl Atay diye bir avukat arkadaş var, 1993'de Moğollar yeniden kurulduğu zaman bir gün Jazz-Stop'a geldi. "Ben" dedi, "sizin Konya'daki fan kulübününün başkanıydım ve o yıllarda on yaşımdaydım..." Moğollar hikayesi 1976'ya kadar çeşitli varyasyonlarla, kadro değişiklikleriyle sürdü. Ben ayrıldıktan sonra bu Anadolu pop olayından artık iyice sıkılmış olduğumu anladım. Cem Karaca'yla birleştiğimiz dönemde gazinolarda bile çalmaya başlamıştık.

Cem beni nihilistlikle suçluyordu ama...

Bir dönem Levent'te bir ev tuttuk. Grup olarak orada provalar yapıyorduk, orada yaşıyorduk. Murat ayrıldıktan sonra, Cem Karaca Moğollar dönemi başlarken Asit Orhan'lı (Atasoy) dönemler de başladı. Hippilik zamanları, drug'lar, LSD'ler falan. Kafada da değişiklikler olmaya başladı tabii. Anadolu pop olayı bana yavan gelmeye başladı. Kendi iç dünyanla başbaşa kaldığın zaman, olayın sadece bu olmadığını, anlatacak daha çok şeyin olduğunu anlıyorsun. Şiir var, psychedelic açılar var. Sıkışıp kalmaya gerek yok. Bir yandan Cem Karaca Moğollar sürerken, ben bütün gün evde oturup okumaya, araştırmaya başlamıştım. Gruptakilerle aynı açıdan bakmamaya başladık olaylara. Daha doğrusu benimki değişmeye başladı. Cem ve Cahit (Berkay) daha bir alkol dünyasına doğru gittikçe uçurum çok büyüdü. Türkiye de gitgide politize olmaya başlamıştı. Ben epey bir yabancı albüm toparlıyordum. Cem felâket şovenist bir devrimcilik yaklaşımıyla "sen vatan hainisin, Amerikan emperyalistlerine para yatırıyorsun, bunları dinliyorsun" diyordu. Beni nihilistlikle suçluyordu ama, sonunda bunun iyi bir şey olduğunu farkettim. En azından, öylesinden daha iyiydi. Kısacası ben beat, zen olayının bayağı içine girmiştim. Dolayısıyla o tarzda müzik yapmak istiyordum artık. Bunalımlar diye bir grup vardı. Kendi çapında efsanevi bir gruptu. Gitaristleri Aydın Çakuş'tu. Orgda da Kılıç Danışman vardı. Ben onlarla bir grup kurdum. Tank dediğim adımız. Davulda da Nur Yenal vardı. Bütün istediğimiz gerçek anlamda Türkçe rock yapabilmektir. Bizden başka bir de Tehlikeli Madde vardı. Fikret Kızılok da bir ara onlarla çalışmıştı. Gitan Siret Yurtsever çalardı. Klavyede Çakal Turhan namıyla maruf Turhan Yükseler vardı; o zamanlar bayağı Keith Emerson etkisinde bir adamdı.

Kafaların patladığı zamanlar

Biz Tank olarak başladık parça yazmaya. Epey yaratıcı bir gruptu. Diskotür firmasıyla anlaştık. Şirketin sahibi Antuan Şoriz'di, geçen sene öldü. İMÇ'de kendi çizgisini koruyabilmiş firmalardan biriydi. Neyse, kayda girdik, 45'liği yaptık. O yıllar için çok da iyi parçalardı. Adam dinledi, "çocuklar çok üzgünüm, çok güzel ama satmaz, ben bunu çıkaramayacağım" dedi. Ben de sinirlendim. Unkapanı'ndan bant elimizde çıktık, bantın ucundan tuttum, caddeyle öylece yuvarladım. Hiçbir örneği yoktu, o şarkılar da böylece tarihe kaşştı. Hangi şarkıları hatırlamıyorum ama, çok güzel olduklarını hatırlıyorum. Tank olarak tek bir konserimiz oldu. O da Ankara'da Büyük sinemada Cem Karaca Moğollar'dan önce ön grup olarak çıkmıştık. O yıllarda Erich Von Daniken'in "Tannların Arabaları" kitabı yeni çıkmıştı, sansasyonel bir olaydı. Ondan etkilenen temalar vardı şarkılarda. Ankara'da Apple Kulüp vardı o zaman, bütün hippilerin toplandığı bir yerdi. Arada bir Mazhar da oralarda gözükürdü. Bazen Özkan, Fuat, Asit Orhan... Sonra Tezer vardı. Tedi derlerdi ona. Ankara'nın ilk gruplarından Oksijen'de org çalıp şarkı söylüyordu. Bukowski gibi yaşayan bir adamdı. Uzun süre Hollanda'da, İngiltere'de kaldı. Şimdi arada bir Beyoğlu'nda görüyorum... O Apple zamanları, asitlerin atıldığı, kafaların patladığı zamanlardı. Türkiye'ye ilk 1500 LSD getirilip dağıtıldı. Bir şekilde gelecekti zaten, ama Apple tayfası ön ayak oldu bu işe. Neydi Timothy Leary'nin Woodstock'da söylediği laf: "Turn on, drop in, drop out". Bir şekilde kafalar döndü, değişti. "Patladı" derdik o zamanlar. Tank olarak dört-beş ay çaldık Apple'da.

Sonra Tank dağıldı. Kılıç'la ikimiz bir süre Edip Akbayram Dostlar'da, bir süre Cem Karaca Dervişan'ın ilk şeklinde sürdürdük. Ben Dervişan'da kaldım.

Bütün hayatın politize olduğu günlerde, bir turnede, Urfa'da sokak ortasında saldırıya uğradık. Daha yeni şehre inmiştik, çarşıda dolaşıyorduk. 50-60 kişi toplanmış, "Başbuğ Türkeş" nidalarıyla zincirleri, sopaları çıkardılar bize saldırdılar. Biz de kaçmaya başladık, karakola kapağı attık. Arada birkaç tane zincir yumruk darbesi aldık tabii. Yine de gece konseri yapmaya karar verdik. Sahnede çalarken bir baktık dışardan silah sesleri geliyor. Bayağı

Anadolu pop olayı bana yavan gelmeye başladı. Kendi iç dünyanla başbaşa kaldığın zaman, olayın sadece bu olmadığını, anlatacak daha çok şeyin olduğunu anlıyorsun. Şiir var, psychedelic açılar var. Sıkışıp kalmaya gerek yok.

ateş açıyorlar ve duvarlara isabet ediyor. Biz onları duydukça daha da sert çalışıyoruz. Cem Karaca Dervişan'ın repertuan da malum: "Bozkurt dediklerin çakal çıktılar" veya "Parka". Konserden dışarı polis kordonu altında çıktık. Oradan Diyarbakir'a geçecektik, ama Diyarbakir yoluna pusu kurmuşlar. Mecburen Antep üzerinden gittik. Sonradan öğrendik ki arkamızdan, Urfa'da konseri düzenleyen çocuğu öldürmüşler...

Müzik filan yapmıyorduk artık

Bu turne sonucunda ben müzik hayatıma son verdim artık. Neler yaşıyorduk; İzmir'de spor salonu ağzına kadar dolu, insanları iterek çalışıyorsun. DISK'in konserleri de öyle; yürü desen 50 bin kişi seninle beraber yürüyecek. Böyle yüzlerce konser oldu. Bir noktadan sonra müzik filan yapmıyorduk artık, başka bir şey yapıyorduk. Tamam belki o da önemli ama her gün 30 kişi ölüyor... Gittikçe tırmanan bir savaş yaşanıyor ve sen de içindesin. Bütün örgütlerden insanlar geliyor, Cem'le konuşuyorlar, tartışıyorlar; Cem önemli bir adam.

Bir kere Fındıkzade'de başımıza bir olay da geldi.

Cem arabayı kullanıyor, ben yanındayım, arkada da Tahsin Ünüvar var. O zaman Tahsin çok gençti, amatördü, gruba yeni girmişti. Cem Fındıkzade'de bir yerde durdurdu arabayı, sigara almak için indi. Bir süre sonra Cem geri geldi, arkasında da kalabalık bir grup. Cem'in arabadan içeri girmesiyle beraber hemen içeri bir el uzandı anahtarları aldı. Meğer Ülkücü Gençlik Derneği'nin önünde durmuşuz, sigara almak için! Cem'in o anda tiyatroculuğu tuttu. "Bir dakika arkadaşlar" dedi "biz Milli Talebe Federasyonu'nda birlikte omuz omuza yürümedik mi zamanında. Bizi şimdi kim ayırıyor..." diye başladı nutuk atmaya... Baktım indi arabadan, onlarla beraber gidiyor onların kahvesine. Siz oturun arabada, ben geliyorum dedi, gitti. Biz kaldık içeride. Bir süre sonra baktım onlarla el sıkışıyor, "tamam, gelecek çarşamba" diye konuşuyorlar aralanında. Sözde beraber basın toplantısı yapacaklarmış. Anlaşılan Cem onları bağlamış. Neyse, bindi arabaya, "nah, size basın toplantısı" dedi, bastı, gittik.

Müziyen jandarma

Ben Dervişan'ı bıraktıktan sonra Kurtuluş'ta bir ev tuttuk, İzmir'den Figo (Fikri Andaç) diye müziyen bir arkadaşla birlikte. Figo iyi bir fotoğrafçı, iyi bir davulcu, şarkılar yazıyordu. Biraz çılgınlıkları vardı, zor bulunur bir kafaydı. Tam bir yeraltı hayatı sürdürdük bir dönem. Dışarda savaş sürüyor, kan gövdeyi götürüyor, biz kapanmışız içeriye. Beyazın türevleriyle çeşitli deneyler de yapıyorduk. İçeri kapanınca başka ne yapılır? Kısa bir dönemdi, üç ay filandı ama yine de kurtulmak zor oldu... O zorluk sırasında askere gitim, benim için hakikaten bir kurtuluş oldu... Askere gitmemişim, sadece sen geç kalmış durumdayım. Bir gün Fatih'te annemleri ziyarete giderken bir

olaya şahit oldum. Bir araba, içinde makinalı tüfekli bir adam. Birleri kaçıyor, bunlar kovalıyor, ateşler ediliyor, millet sokakta yerlere yatmış korku içinde. Dedim, bu iş böyle olmayacak. O gün annemlere de gitmedim, doğru askerlik şubesine gittim. İki gün sonra Diyarbakır, Silvan'da "jandarma bando"ydum. 18 ayım bandocu olarak geçti, tenor saksofon çalıyordum, kısacası Güneydoğu bölgesini "müziyen jandarma" olarak dolaştım.

Frankfurt'ta işgal evi

Askerden sonra yine Figo'yla buluştum, gitaracı Olgun, basçı Bahtiyar'la beraber bir dörtlü kurduk ve Frankfurt'a gittik. İhtilalden üç ay önce filandı. Frankfurt'ta uluslararası bankaların olduğu bir yerde işgal evi olduğunu öğrendik. 68'den beri işgal evi olarak oturuluyor. Anarşistler, hippiler, punklar, çeşitli alternatif gruplar orada kalıyordu. Üst katı boştu. Bir zamanlar cankiler kalıyormuş, pislik içinde, onlar gittikten sonra kapıya duvar örmüşler içeri kimse girip çıkmıyor. "Orayı temizlerseniz, girin kalın" dediler bize. Yedi-sekiz katlı, her katta on oda filan olan eski bir bina. Binada bir de komite vardı. Bize yardımcı oldular, oraya yerleştik. Diğer kat takiler artık iyice oraya yerleşmiş durumdalar, gece kapıları filan kilitliyorlar. Bir tek bizim kapı ardına kadar açık. Geceleri alkolikler, çeşit çeşit insanlar gelirdi. Frankfurt'un her yerinden hayatın kıyısında yaşayan insanlar gece gelip yatarlar, sabah giderlerdi. Bir yandan içeri müzik odası kurduk, çalışıyoruz, para kazanmak için de Türk düğünlerine gidiyoruz. Ama repertuar hak getire. Sivaslı Yalçın diye birisi vardı, önde söylerdi, biz arkada ne söylerse çalardık, eşlik ederdik. Ama 9/8'lik oyun havası sayemizde bir anda Grateful Dead gibi olabiliyordu tabii.

Frankfurt'ta o sıralar bir havaalanı yapmak için ormanı yok edeceklerdi. İnanılmaz protestolar oluyordu. Yüzbinlerce kişinin katıldığı gösteri yürüyüşleri tertipleniyordu. Başka şehirlerden gelen insanlar da vardı. Yüz tane punk, uyku tulumlarıyla bizim katta yatıyor, biz de sabah onlara müzik yapıyoruz... Gösteri yürüyüşlerinde kamyonlarda sahneler kuruluyor, biz de çıkıp çalışıyoruz. O çevrelerde bayağı tanınmıştık o zamanlar. Grubun bir çok ismi oldu. Bir ara "Un" dedik kendimize, "negatif" anlamında. Sonra Kümmel Türke oldu adımız. "Baharatlı Türk" anlamına gelen hem aşağılayıcı, hem sempatik bir ifade olarak kullanılıyordu. Kırmızı yankı, şişman Alman işçiler, Türk işçilere "kümmel" derlerdi. İşgal evlerinde tanıdığım gençler, özellikle de punk'ların bir kısmı new-wave filan derken sonradan tiplerini değiştirdiler, temizlendiler, kimisi reklamcı, grafik tasarımcısı oldu filan. Modern medya hayatında önemli roller üstlenmeye başladılar. Giderek bu insanlar Frankfurt'un yuppie'lerini oluşturduklar. Hippilerse bu trende ayak uyduramadılar. Bu işgal evi olayı da artık bitti zaten. Sadece almanya'da değil, İngilterede de yaygındı. Oralarda da bitti. Alternatif kültür denilen olay biraz da Yeşiller'in önderliği altında başka noktalara doğru gelişti. Dengeli beslenme, makrobiyoloji, çevre sorunları gibi konularda hayata daha da katkıda bulunmaya başladılar. "Kara Blok" gibi bir takım örgütler kurup halen bu işlere devam eden tanıdığım birkaç anarşist var. Küçük çiftlikler filan kurup birlikte yaşayanlar da var.

Kümmel Türke!

83 yılında falan, Belediye, evi bir bankaya vermek için binayı boşaltma çalışmalarına başladı. Uzun pazarlıklar yapıldı, belediyenin herkese bir ev bulması şartıyla işgal evini boşalttık. Bize de Frankfurt'un biraz kenarında bir yerde iki odalı bir ev, bir de bahçe içinde ayrıca iki odalı bir yer verdiler. Çok ucuz kiraya burada oturmaya başladık Figo'yla ikimiz. Tam "home studio" olayının patladığı yıllar. Biz de bir stüdyo kurduk, çalışıyoruz, alet alıp alet satıyoruz, geçiniyoruz.

Bu arada şarkılar yazıyoruz. Mesela "Kümmel Türke" hem grubun, hem de bir şarkımızın ismiydi. Hem Almanlara hem Türklere çatan, alaycı bir şarkı. "Müslüman vampir sarımsaktan korkmaz..." diye bir şarkı vardı, "Baba bana top al, al sana top, Ali topu tut" diye kaba bir söyleyiş tarzıyla "Alfabe" diye bir şarkı vardı... Bir grup kurmayı düşündük. İşgal evinden tanıdığımız Poisy (Zehirli) diye şişman bir kız basçı geldi, ayrıca hem punk hem de cazcı bir saksofoncu arkadaş vardı. Bir süre üniversitelerde çaldık... Sonra başka bir grup yaptık, tamamen deri giyinen, en pahalı çizmelelerden giyen bir İsviçreli hard-rock basçısı ve Bangladeşli bir perküs-

"Müslüman vampir sarımsaktan korkmaz..." diye bir şarkımız vardı, bir de "Baba bana top al, al sana top, Ali topu tut..."

Sonra birçok ünlü Alman rock'çunun patronu olan zengin ve ukala bir herifle tanıştık. Sosyal demokrat yönetimlerle arası iyi biri. Bizim "Sultan" diye bir parçamız vardı, haremle ilgili. Bir konserde bunu çaldıktan sonra yanımıza geldi, ben bu parçayı bir günde yüz bin adet satardım, dedi. Bir çiftliği varmış, oraya gidip iki gün kapanıp şarkıyı kaydetmemizi teklif etti. Yalnız, adamın söz yazmak gibi bir takıntısı var. Birçok sanatçısına zorla söz katalayıp albümlerine koydurmuş o zamana kadar. Bizim de en çok önem verdiğimiz şey, sözlerimiz. Tuttu, bizim şarkıya da bir söz yazdı: İşte "Bandolarla karşıladık" da bilmem ne... Türk işçilerinin Almanya'ya gelmesiyle ilgili hep söylenen klişeler. Biz böyle yüzeysel şeylerle uğraşmıyoruz dedik. Çok kızdı bize...

Böyle böyle bir on sene sürdü işte. O on sene içinde hiç gelmedim Türkiye'ye. Ama bu macera bu kadar yeter dedim, döndüm buraya. Figo hala oralarda müzik yapıyor... Oralarda senelerce uğraştım, birazcık kariyer yaptım. Burada da bir şekilde bu kariyerimi devam ettiririm diye düşünüyordum. Doluşırken yolum FT stüdyosuna düştü, Fuat (Güner) "amman, he-men gel" dedi. Orada bir sene yatıp, kalktım. Geceleri de kendi başıma "Alarm" albümünü yaptım. 93'ten sonra da bilinen Moğollar macerası.

Zappa'nın "Stairway To Heaven"ı

Almanya'da kaldığım on sene boyunca hiçbir konsere gitmedim. Bir tek Zappa'nın konserine Figo gitti, bana anlattı ve çok hoşuma gitti. Konserin sonunda "Stairway To Heaven"ın 20 dakikalık bir Zappa versiyonunu çalmışlar. Ama bayıltıcı bir şekilde! Özellikle öyle! Bana! Ağır ağır!.. Bu parçadan sonra alkışlar olunca, bis yapmış ve "siz bunu hak ettiniz" diyerek Beatles'dan "I Am The Walrus"u çalmışlar. Yani, ne demek istediğimi anlıyorsun... Zappa, benim dinlediğim bir o kaldı. 80'lere kadar çok gruplar dinlerdim, sürekli plak alırdım. Almanya'da David Bowie'nin nasıl bir sahtekar olduğunu öğrendim. Bir yazı okudum, hikaye şu: Bowie'nin plak firmasının Almanya'daki uzantısı durmadan demo kasetler istiyor. Gelen demolardaki parçalar bir süre sonra kendi adlarına tescil ettirilip Bowie'nin albümlerinde kullanılıyor... Tina Turner'ın, sahnede en ufak bir hata yaptıkları zaman müzisyenlerden 20 dolar kestiğini öğrendim. Pink Floyd elemanlarının aralarındaki kavga beni iğrendirmişti. Yani, Batıdaki müzik dünyasının da sandığımız kadar temiz olmadığını öğrendim. Zappa, Ian Anderson, Alex Harvey gibi adamların hakikaten dürüst olduklarına inanıyorum, ama eski idollerimin büyük bir kısmı gözümden düştü. Kala kala bir tek Zappa kaldı. Bir ara öyle bir yere geldim ki kendim de dahil hiçbir şey beğenmemeye başladım. Led Zeppelin, o yıllar için güzeldi belki ama şimdi dinlediğimde "Stairway To Heaven" anlam olarak hakikaten abuk subuk bir parça, çocuk şiiri gibi bir şey...

Punk müzisyenlerinin başkaldırı biçimlerini ve kendi kendilerine karşı olan dürüstlüklerini tabii ki kabul ediyorum. Ama punk dinlemiyorum. Bende heavy metal gibi bir etki yaratıyor. Ama punk, bence, progresif grupların artık iyice abarttığı bir noktada çok güzel bir tepkiydi: Ta en başından başlamak.

Claude Debussy'yi, Eric Satie'yi çok seviyorum. Ama yine Zappa'ya dönersek; Zappa ta 65'lerde Rolling Stones'un, Beatles'in yeniyetme çocuk romantizmini alaya alan şarkılar yapıyordu. Aynı tip sözlerle, aynen

onlar gibi ciddi ciddi plak yapıyordu. Ama sonra kapağa da yazıyordu: "Şu parça, 16 yaş altındakiler için dizayn edilmiştir, onları da bizim kampımıza çekmek için yapılmış bir numaradır." O yıllardan ölene kadar durmadan uyarmaya, uyandırmaya çalışan böyle bir adamı görünce ister istemez diğerleriyle karşılaştırıyorum. Bu adam yapıyor da onlar niye yapmıyor? Türkiye'de de ne yazık ki böyle birisi hiç olmadı.

Basın

Sıkıştık kaldık "ne olacak bu memleketin hali" gündemine; daraldık, daraldık, bunaldık. Soruyu genişletmekte fayda var: Ne olacak bu dünyanın hali?..

Ve de neler oluyor şu hayatta? O halde, buyrun, İstanbul Film Festivali'ne Roll'lanalım.

Zamane bir Easy Rider'la başlayalım. The Doom Generation (Kıyamet Kuşağı). Gregg Araki'den bir yol filmi, "psikedelik" bir öykü. "Alternatif müzik" eşliğinde "halüsinatif" bir "trip".

Duyduk duymadık demeyin, "şiirsel realizm" diye bir şey var. Marcel Carné'nin çektiği Sisler Ritmi işte o şeyin filmi. Senaryo, Jaques Prévert. Zaten "şiirsel realizm"ın "baba"sı da o. Ve, bilin bakalım başrolde kim var: Jean Gabin.

Wim Wenders'dan sıkı bir atraksiyon daha: Faraway, So Close! Gorbacov'un omuzundan dünyaya bakan "melek", olayların içine düşer, "insan"a dönüşür. Sonra aylar pirincin taşını. Otto Sander, Nastasia Kinski, Bruno Ganz... Eski dostlar yani...

Radikal bir feminist (eyvah!), iddialı bir yazar (eyvah, eyvah!) olan Volarie Solanas'ın portresi. Sahneye konmasının istediği oyununun reddedilmesi üzerine kafayı Andy Warhol'a takar, paranoya krizi geçirir, "pop art"ın pirini vurur. Mary Harron'un yönettiği I Shot Andy Warhol, 60'ların pırlıtlı New York'unda ve insanoğlunun karanlığında bir ürperici bir gezinti.

Bu Irma, sokak kızı Irma değil, Irma Vep. Yani "Vampirella". Hong Konglu aktris Irma Vep rolünde oynamak üzere Paris'e gelir ve başına neler neler gelir. Film içinde film:

Sessiz sinema döneminde, Fransız yönetmen Louis Feuillade'nin 1915-1916 yıllarında çektiği ünlü vampir serisinin modern versiyonunu çekmek için biraraya gelen bir film ekibinin "film gibi" hayatları. Kendisini "Velvet Underground çocuğu" olarak tanımlayan Olivier Assayas'ın filmi...

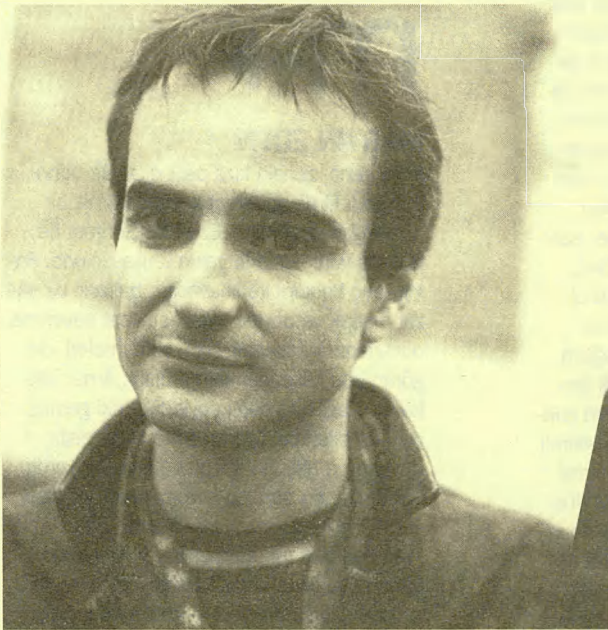
Sinemada James Dean neyse, resimde de, o, o. O, Jean Michel Basquiat. 1981'de 19 yaşında bir duvar yazarı, bir grafiticiydi. 7 yıl sonra dünyanın en ünlü ressamlarından biriydi ve artık yaşamıyordu. 27 yaşında ebediyete intikal eden Basquiat'ın, Julian Schnabel'in gözüyle hayat öyküsü. Warhol rolünde Bowie var.

Üç erkek kardeş: Johnny, Ray ve Chez. 22 yaşındaki Johnny, sinemadan çıkarken öldürülür. Ölü evine ezeli bir düşmandan, Spoglia adlı adamdan çelenk gelir. Ray, ki ailenin reisi odur, kardeşi

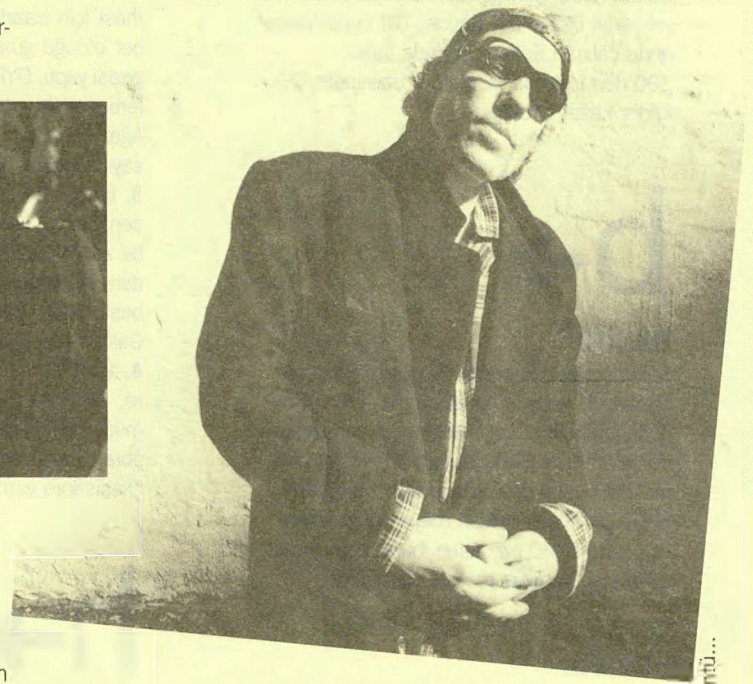
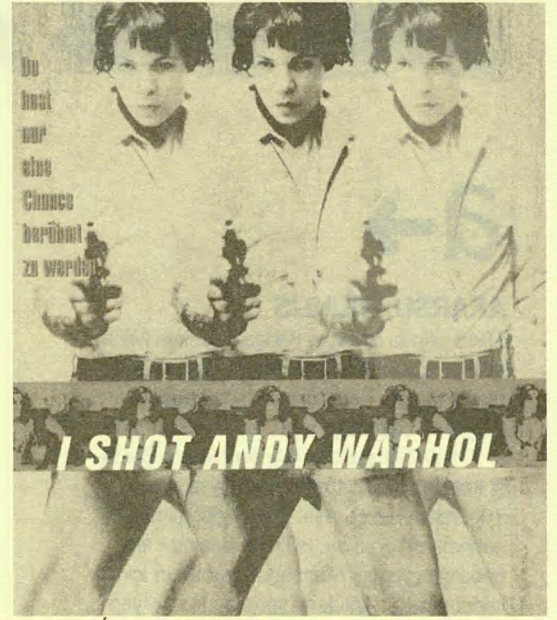
Johnny'nin öldürülmesinin bir savaşın sonu mu, yoksa başı mı olduğunu düşünür. Düşünürken "geriye gider", 13 yaşındayken işlediği cinayete hatırlar: Babası emretmiştir, o da vurmuştur. Sonra Johnny'e "flashback" yapar. Johnny bir sendikacıdır, daha önemlisi işçiyi "satmayan" bir sendikacıdır. Sendika greve gider, patronun ve patronun sağ kolu Spoglia'nın "grev kırcılık" teklifini kabul etmez. Bu arada, Spoglia'nın karısı Johnny'nin sevgilisidir. Johnny'i Spoglia'nın öldürdüğünden şüphelenir. Spoglia'nın Johnny'i sorguya çektiği, öldürmeye niyetlendiği doğrudur, ama cinayeti işleyen o değildir. Adamları "gerçek katil"ın kim olduğunu öğrenirler. Bilin bakalım katil kimmiş? Merak edenler "Cenaze"yi kaçırmamasın...

1951 doğumlu yönetmen Abel Ferrara, "kült" bir sinemacı, bizden söylemesi...

Festivalin tek "kült" ü o değil tabii ki. Bunuel (bütün filmleriyle), Godard (Forever Mozart'la) ve Elia Kazan (Cen-net Yolu'yla), Fassbinder (Berlin Alexanderplatz'la) Fritz Lang (Metropolis'le) Eric Rohmer (Yaz Öyküsü'yle), Taviani kardeşler (Florille'yle), Kieslowski (Dekalog'la ve belgeselleriyle) İstanbul'a geliyor... 29 Mart-13 Nisan arası...

Solda Olivier Assayas, sağda filmi: Irma Vep

Abel Ferrara ve "Cenaze" sinden bir görüntü...

a →

AKARSU, MUHLİS

1948 yılında Sivas'ın Kangal ilçesinin Mina-rekaya köyünde doğdu. Küçük yaşta bağla-mayla tanıştı. Cem törenlerinde zakirlik (bağlama çalgıcılığı) yaptı. 60'lı yıllarda ken-di türkülerıyla parladı. Önceleri klasik Bektaş-ı kalıpları içinde türküler yazdıysa da, 70'lerde Ali İzzet, Aşık İhsani gibi isimlerle sahnelerde görüldü. 80'lerin başında fikir babalığını yaptığı Muhabbet grubunun içinde kendi yazdığı türkülerle yer aldı. Her yıl yapı-lan Hacı Bektaş, Abdal Musa, Veli Baba, Pir Sultan gibi Alevi kültür etkinliklerine katıldı. 2 Temmuz 1993'te, Sivas'ta düzenlenen Pir Sultan Abdal Şenliği'nde, karısıyla birlikte yakılarak öldürüldü. Geride, TRT repertuarlar-ında çalınan 50'nin üzerinde türkü, 100'den fazla 45'lik plak, 4 uzunçalar, 20 kadar kaset bıraktı.

b →

BANDO

Selamsız Bar'os'u gibi, Donizetti Paşa'nın Mızıkayı Hümayun bandosu gibi, Dinar Ban-dosu gibi, Dardanelli Melahat'ın cenazesin-de çalan Polis Bandosu gibi. Bir kısmı üfle-meli, bir kısmı da vurmali (tıpkı Mehter'de olduğu gibi) çalgılardan meydana getirilen ve çoğu 40-50 parçadan ibaret olan müzik takımı ki, yürüyüş halinde "iş görür".

BOZLAK

Bir halk ezgisi. Daha çok İç Anadolu Bölge-si'nde, uzunhava olarak okunur. En ünlüleri Avşar bozlağı ve Urum bozlağıdır. Ezgilerin tümü dik sestem okunur. Sözler genellikle aşkı konu alır. Kırşehir'in şu anda hayatta olmayan ozanları Muharrem Ertaş, Çekiç Ali, Hacı Taşan repertuarlarda yer alan boz-lakların çoğunun yaratıcılarıdır. Halen yaşa-yan Neşet Ertaş ve Ekrem Çelebi bu gelene-ğin sürmesinde etkili olan en önemli isim-lerdir.

e →

ELAZIĞ

1. Dünyada ikinci kalp nakli operasyonunun yapıldığı şehir. İki, hatırlanacağı gibi, 1969'da Güney Afrika'da Cape Town'da ger-çekleştirilmişti. 1970 yılında, Elazığ Devlet Akıl Hastanesi'sinin müebbed deliler koğu-şunda ikamet eden cerrahiye meraklı bir va-

tandaş, kalbinden şikayetçi bir koğuş arka-daşını ameliyata aldı. Operasyon araçları bir tuğla ve bir kiremitten ibaretti. Elazığlı Bar-nard, arkadaşının göğüs kafesini tuğla ile kırmış, adamın kalbini de kiremitle kesip çı-karmıştı.

2. Tunceli Dersim'ken, Elazığ El Aziz'di. Adın-dan da anlaşılacağı üzere, varlığını Sultan Ab-dülaziz'e borçlu. Bir "jandarma kent" olarak kuruldu, kuruluşundan beri de o fonksiyonu-nu sürdürüyor. Kentin cumhuriyetten önceki halet-i ruhiyesi tarihte kara bir delik. Elazığ ol-duktan sonra, Tunceli ve Diyarbakır'ın başına bela kesildi.

Eskiler daima hatırlatır, İstasyon Caddesi boydan boya darağacı ile donatıldı bir vakit-ler. Tarihte bütün valileri "illet" ile anıldı. Son zamanlardaki en şöhretli valisi Mehmet Ağar. Susurluk kahramanı bu eski vali, şimdi de Elazığ milletvekili. Dokunulmazlığının kaldırıl-ması için hazırlanan fezlekenin basında ha-ber olduğu günlerde çok manidar bir Elazığ gezisi yaptı. DYP ve MHP'nin il teşkilatının se-ferber ettiği kalabalık bir konvoyla karşılanan Ağar'ın "şeref"ine, şimdi hatırlamadığımız sayıda koyun, koç ve deve kurban edildi.

3. Elazığlı Erkan Oğur'un meşhur ettiği "Ne-den Geldim İstanbul'a!" şarkısının yaratıcısı, bir zorunlu göç mağdurdu. Amerika'ya göç e-den Elazığlı bir Ermeni sanatçı tarafından bestelene-n şarkının "orjinal" adı, "Neden Geldim Amerika'ya".

4. 1970'li yıllarda yaygın olan bir rivayete gö-re, Diyarbakır genelevinin kadınları Elazığlı müşterileri kabul etmezlermiş. Yine rivayete göre, Elazığlıları şu sloganla reddederlermiş: "Faşistlere vermiyoruz!.."

h →

HUMPERDINCK, ENGELBERT

Ne kader... Sen onca beste yap, üstelik yıllar-ca, hatta yüz yıldan fazla bir süre dünyanın çeşitli orkestraları tarafından bu besteler ça-lınsın, bestelerin ünlü olsun, ama sen hiç ta-nınma, bilinme. Üstelik adın da çok bilinsin, tanınsın ama sen yine bilinme. Adın başka-sıyla yaşasın. Bu kadersizlik Engelbert Hum-perdinck'in kaderi. Söz konusu Engelbert Humperdinck, 60'lı, 70'li yılların popüler şar-kıcısının 19. yüzyılda yaşamış adaşı. Evet, müzik tarihinde bir Engelbert Humperdinck daha var. 1854'de Almanya'nın Siegburg kentinde doğmuş. Köln ve Münih'de eğitim görmüş. Bayreuth'de Wagner'le işbirliği yap-mış. Köln, Barcelona, Frankfurt ve Berlin kon-servatuarlarında ders vermiş. Oldukça verimli bir besteciymiş de. Lysistrata, Fırtına, Nasıl Hoşunuza Giderse, Venedik Taciri, Mavi Kuş gibi birçok ünlü sahne ve tiyatro müziği onun imzasını taşıyor. 1921 yılında Neustrelitz'de ölen Humperdinck'in en popüler yapıtı halk şarkılarından yararlanarak bestelediği Hansel

ve Gretel operası.

Engelbert Humperdinck'in adını çalan, böylece onu unutturan ikinci Engelbert Humperdinck'e gelince...

Tom Jones'la beraber bir dönemin ünlü pop şarkıcısı. Kariyerine dans grubu şarkıcısı ola-

rak başlayan Humperdinck, 1967'deki "Rele-ase Me" 45'liğiyle birden popüler oldu. Ardın-dan "There Goes My Everything" şarkısı gel-di. Yine aynı yıl, Les Reed ve Barry Man-son'un yazdığı "The Last Waltz"la bir kere da-ha milyonluk satışı yakaladı. '70'li yıllarda, "After The Lovin'" parçasının sürpriz başansı dışında listelere girecek bir şarkı yorumlaya-mayan Humperdinck, Tom Jones gibi kabare dünyasına ve televizyona yöneldi. 1987'de yı-lında "Remember I Love You" adında bir al-bümle yeniden ortalıkta görünüp kayboldu.

m →

MARTIN EDEN

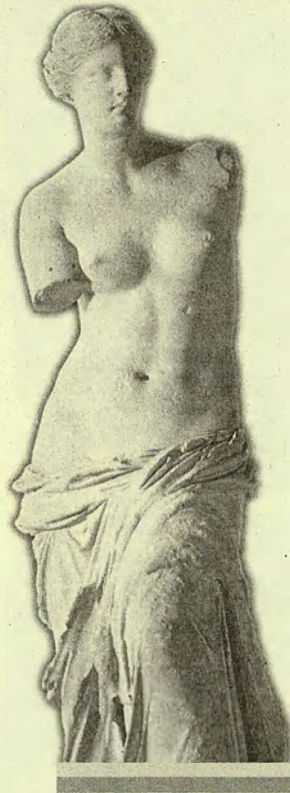
Fakir genç, zengin kıza aşık olur. Bir döne-min yerli filmlerinden çok iyi bildiğimiz bir başlangıcı var Martin Eden'in. Sonrası da, özünde yerli filmlerle yakın temas içinde. Fa-kir genç kendini kanıtlayacak, başarılı bir ya-zar olacak ve böylece kızın sınıfsal savunma duvarlarını yıkacaktır. Artık birleşmeleri için görünürde bir engel kalmamıştır. Ama, işte kazın ayağı öyle değil şöyledir: Eski gemici, yeni entellektüel Martin zirveye çıkmıştır ama, zirve aslında soğuk ve ıssız bir yerdir. Kendisine şu soruları sorar: Bu kız kimi se-iyor? Beni mi, ünlü yazar Martin Eden'i mi? Peki ben onu mu seviyorum, yoksa onun kafamdaki hayalini mi? Doğru cevaplar "b" şıklardır. Jack London romanı hakkında şu

değerlendirmeyi yapmış: "Martin Eden için neden biraz üzülmeiyim? Martin Eden bendim. Martin Eden bir bireyci, bense bir sosyalist. İşte bu nedenden ben yaşamaya devam ediyorum ve işte bu nedenden Martin Eden öldü... Bu kitap bireyciliğe bir saldırıdır. Martin Eden başkalarının ihtiyaçlarının farkına varmayan aşırı bir bireycidir. Hayalleri kaybolduğunda, uğrunda yaşayacağı hiçbir şey kalmaz."

Jack London, romanının kahramanını böyle mahkum eder etmesine ama, kitabı yazdıktan yedi yıl sonra aşırı dozda uyuşturucudan ölümü, çoğu kişi tarafından intihar olarak yorumlanır. Jack London öngördüğü, ama reddetmek istediği sonunu sanki Martin Eden'de yazmıştır.

MILO VENÜSÜ

p →

PUB

Bira veya rakı gibi şeyler içilir. Elekalı, hafif küflü fıstık ve beyaz leblebi berabere iyi gider. Evrensel bir mekandır; çok ufak farklılıklarla dünyanın her yerinde bulunur. "Birader" veya "Kardeşim" biçiminde hitaplar geçerlidir. Garsonun barda duranı veya gezeni, yaşamından bezmiştir; yüzünden bellidir. Her pub'ın müdavimleri, herkesin sevdiği, takıldığı "original adamlar"ı vardır. Özellikle 80'lerin ortalarına doğru birahaneler pub olmuştur. Şimdilerde Mecidiyeköy, Harbiye, Tarlabası, Avcılar gibi sevimli semtlerde bolca bulunmaktadır. Genelde canlı müzik yoktur.

PULP

(isim) **1.** Meyvenin süngerimsi, yumuşak ve sulu kısmı **2.** Lapa **3.** Kağıt hamuru **4.** Öz **5.** Kaba yüzeyli kağıt kullanılan kitap veya dergi **6.** Sansasyonel konularla ilgili yayın

Pulp fiction: Ucuz roman

Pulp (fiil): Hamur haline getirmek.

Pulpy (sıfat): Yumuşak, hamur gibi, etli...

Türkçe okunuşu: Palp

Tarantino'nun filmi, Bukowski'nin romanı, Jarvis Cocker'ın grubu... Hangisi önce, hangisi sonra, orası pek mühim değil, netice şu: İstese de, istemesek de artık hayatımızda böyle bir sözcük var: Pulp!

Kolay kolay çıkacağı da benzemiyor.

Peki, manası ne? İşte orası bir muamma. Sözlükleri açıp bakmanın bir faydası yok, yukarıdaki maddelerin ötesinde bir izahat yok. O halde, "mana"yı bulmak için biraz felsefe yapalım.

Sözlüklerdeki tarifler pulp'ı açıklamaya yetmiyor, zira pulp, tarif edilebilecek bir şey değil. Tarif edilemiyor, çünkü aslında, "pulp" denilen şeyin "nesne"si yok. Felsefe gibi yani. Bilimin aksine, nesnesi olmayan felsefe gibi, pulp'ın da nesnesi yok. Şimdi, bu akıl "yürütme"nin bizi götüreceği yer belli: Pulp'la felsefe aynı "töz"den. İkisi de "tinsel" durumlar. İkisi de "fantastik". İkisi de aynı "kök"ten. Ama, pulp "fantastiğin" daha mutedil, daha yumuşak versiyonu: "fantezi" versiyonu. Belki şöyle tarif edebiliriz: Felsefe "LSD"yse, pulp "ot" gibi bir şey. Ve tabii ki, felsefe ne denli "kimyevi" ve "sentetik" bir şey ise, pulp da o denli "fiziki" ve "tabii" bir şey.

Fantastiğin "fantezi" versiyonu demistik. Tarantino'nun filmi, Bukowski'nin kitabı, Jarvis Cocker'ın grubu "fantastiğin fantezi versiyonu" tarifini örnekliyor herhalde.

Pulp'a, "fantastiğin küçük burjuva boyutu" da denebilir. Ya da küçük burjuva fantastiği. Ama dikkat: Pulp, fantastiğin fantezi versiyonu olabilir ama, bir küçük burjuva fantezisi değil. Küçük burjuva fantezisi olan "pop". Pulp, küçük burjuva fantastiği. Tarantino, Bukowski, Cocker da fantastik küçük burjuvalar değil mi!..

Fakat pulp meselesinde asıl ilginç olan, arabeskle "tuhaf" ilişkisi. Pulp aslında bir nevi arabesk. Arabesk de bir nevi pulp. (Jarvis Cocker'ın grubunun "orjinal" adı "Arabicus Pulp"tı).

Arabeske, "Anadolu pulp'ı" dersek ifradı bile fazla kaçırılmış mı oluruz? Ama zaten arabesk de, pulp da biraz "suyunu çıkarmak", hatta, su kaçırılmak değil mi?

Pulp adlı bu derin "madde"nin daha enine boyuna işlenmesini müstakbel Roll sayılarına bırakıp bir soruyla noktalayalım:

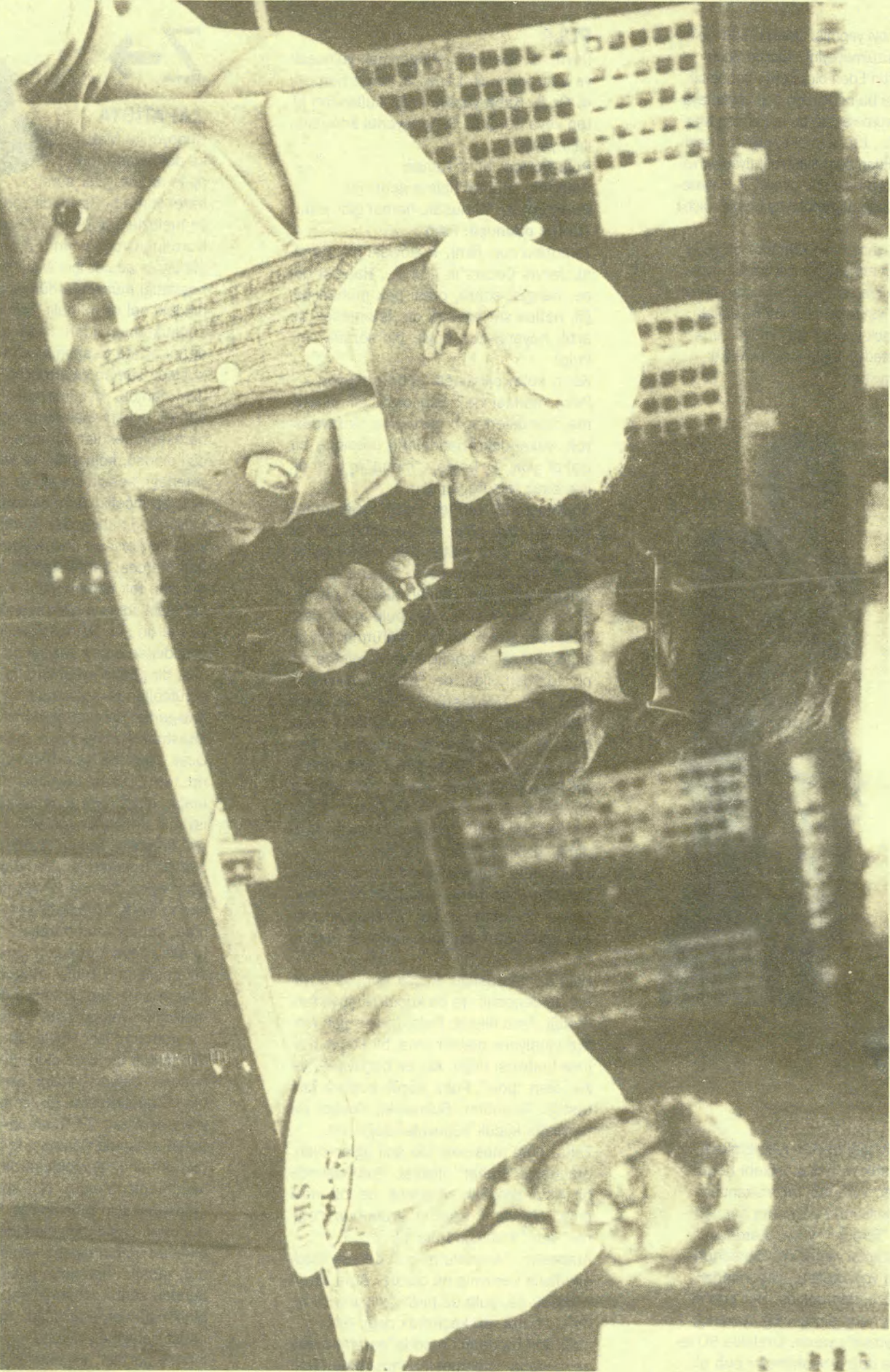
70'li yılların yerli filmleri Tarantino'nun kinlerden daha mı az pulp?

Z →

ZAPATISTA

Güneydoğu Meksika dağlarında, Chiapas'da, on yıldır süren hareketin adı. Kızılderili yerliler, beyazlar ve melezlerden oluşan Zapatista Ulusal Kurtuluş Ordusu'nun (EZLN) eşitlik, özgürlük ve adalet için Meksika dağlarında başlattığı mücadele dünyanın dört bir yanındaki sol ve muhalif hareketleri sarstı. Zapatistaların lideri, sadece gözlerini ve ağızını açıkta bırakan siyah kar maskesini hiçbir zaman çıkarmayan alt-kumandan Marcos. Alt-kumandan (subkomandante), çünkü esas kumandan zapatist hareketin kendisi. Ağzından eksik etmediği piposu, kolundaki iki saati, mizah yeteneği, keskin zekası ve 'inceliğiyle' -yaptığı incelikli komplimanlar Bayan Mitterrand'ı kalbinden vurmuştu- daha yaşarken efsane haline gelen alt-kumandan Marcos, zapatistaların ilgi odağı olmasının tek nedeni değil. Fransız sosyolog Alain Tourain alt-kumandanla tanıştıktan ve on gün Chiapas'da onlarla birlikte yaşadıkten sonra yazdığı bir yazıda "Marcos, bir gerilla eylemini bütün dünyadan görülebilen bir toplumsal ve entellektüel anti-gerilla hareketine dönüştürdü" diyor. Zapatistaların ilk büyük eylemleri, 1 Ocak 1994'de San Cristobal'i ele geçirip, tam 30 saat boyunca ellerinde tutmaları oldu. Ama zapatistalar bu tür bir isyan hareketinin güçlerini aştığını ve asıl önemlisi, bunun niyetlerinin dışında olduğunu farkettiler. Zapatistaların en ilginç 'eylem'leri ise 27 Ağustos 1995 yılında ülkede düzenledikleri referandum oldu. Zapatistalar harekete bundan böyle nasıl devam etmeleri gerektiğini Meksika halkına sordular. Dağda yerli topluluklarıyla beraber kalmaya devam mı etmeliydiler, yoksa yasal siyasi eylemliliğe mi atılmalıydılar? Halkın katılımı umduklarının bile üstünde oldu. Referandumun sonucu "bağımsız kalın, partileşmeyin" oldu. Zapatistaların bir sonraki hakiki büyük eylemi ise 27 Temmuz-4 Ağustos tarihleri arasında Chiapas'da balta girmemiş ormanda gerçekleştirdikleri intergalaktik toplantı oldu. "Neo-liberalizme Karşı İnsanlık İçin Uluslararası Toplantı"ya dünyanın çeşitli bölgelerinden 40 farklı ülkeden üç bin delege katıldı. Bu toplantıda zapatist hareketin geldiği nokta, bundan sonra önündeki seçenekler hep birlikte günlerce tartışıldı. Şimdi ise zapatist delegeler, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde partiler, sendikalar, dernekler ve çok çeşitli muhalif gruplarla fikir alışverişinde bulunmak üzere geziyor. Marcos'un değişimiyle, zapatist hareket "post-zapatizm" dönemini yaşıyor.

Ah bir ataş ver cigaramı yakayım / Sen salın gel ben boyuna bakayım / Uzun olur gemilerin direği / Ah çatal olur efelerin yüreği